

Pokol Béla

Új könyvek a bírák növekvő hatalmának kritikájáról

(ChatGPT - Tudásbányászat)

**Budapest
2025**

Tartalom

<i>Richard L. Vining, Jr. és Teena Wilhelm</i> Igazságszolgáltatás: A főbíró elhelyezése az amerikai állami politikában.....	4
<i>Stephen Breyer:</i> A bíróság tekintélye és a politika veszélye.....	17
Susan Rose-Ackerman "Demokrácia és végrehajtó hatalom: Politikai döntéshozatal elszámoltathatósága az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Németországban és Franciaországban"	28
Matthew Williams Bírák és a jog nyelve: Miért veszítenek a kormányok szerte a világon egyre inkább a bíróságon.....	43
Dimitrios Giannouloupoulos (szerk.), Igazságügyi függetlenség veszélyben.....	52
Giacinto della Cananea és Mauro Bussani , "Az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálata: eljárási méltányosság és illendőség".....	64
Steven Gow Calabresi (szerk.) "A bírósági felülvizsgálat története és növekedése, 1. kötet: A G-20 szokásjogi országai és Izrael".....	77
Steven Gow Calabresi (szerk.) "A bírósági felülvizsgálat története és növekedése, 2. kötet: A G-20 polgári jogi országai"	89
Andrés Scharager "Más allá del <i>lawfare</i> ".....	100
T. Patrick Hill "Nincs helye az etikának: bírósági felülvizsgálat, jogi pozitivizmus és az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága"	112
Wojciech Sadurski, "A populisták világjárványa".....	116
Yasser Kureshi "Felsőbbrendűségegre törekszik: A bírói hatalom törekvése Pakisztánban"	122
Benjamin G. Engst "A bírói hatalom két arca: az igazságszolgáltatási-politikai alkudozás dinamikája"	126

Előszó

Kérjük, sorolja fel a 2020 és 2025 között megjelent, a Kongresszusi Könyvtárban megjelent, a világ növekvő bírói hatalmát kritikai szempontból elemző angol, spanyol, francia, német jogtudományi és politikatudományi könyvek címét és szerzőit, valamint megjelenési évét. Kérjük, soroljon fel minimum 20 könyvet!

ChatGPT4o1pro mélyreható kutatás

***Richard L. Vining, Jr. és Teena Wilhelm* Az igazságszolgáltatás: A főbíró elhelyezése az amerikai állami politikában**

Bevezetés

Richard L. Vining, Jr. és Teena Wilhelm *Adserving Justice: Placeing the Chief Justice in American State Politics* című könyve egy átfogó tudományos munka, amely az állami legfelsőbb bíróság elnökeinek szerepét vizsgálja a hagyományos bírói döntéshozatali feladataikon túl. A szerzők azzal érvelnek, hogy az állami főbírák nem pusztán bírók, hanem aktív politikai szereplők az állami kormányzaton belül. Hangsúlyozzák, hogy a főbírák adminisztratív és érdekképviselői feladatai megkövetelik tőlük, hogy részt vegyenek a tágabb állami politikai környezetben. Más szóval, az állami főbírák gyakran az igazságszolgáltatás nyilvános szóvivőiként, a törvényhozás kapcsolattartóiként és a reformtörekvések vezetőiként szolgálnak, olyan szerepek, amelyeket a korábbi, főként a belső bírósági vezetésre és az igazságügyi eredményekre összpontosító kutatások során nem tártak fel. Vining és Wilhelm megjegyzi, hogy sok főbíró "gyakran a politikai környezetben több, mint az ítélkezés résztvevőjeként", ami azt jelenti, hogy a politikai végrehajtókhoz vagy a politikai szószólókhoz hasonló feladatokat vállalnak. A cikk átfogó célja, hogy rávilágítson a főbírói vezetés ezen bíróságon kívüli dimenzióira, és bővítse az állami főbírák, mint az állami politika kulcsszereplőinek megértését.

Kutatási kérdések és célkitűzések

A szerzők világos kutatási kérdéseket és célokat fogalmaznak meg, amelyek célja az igazságpolitikai szakirodalom hiányának pótlása. Az egyik központi kérdés az, hogy a főbírói hivatal intézményi kialakítása – különösen a főbírák kiválasztásának módszerei és az általuk betöltött feltételek – hogyan alakítja ki, hogy ki lesz a főbíró, és hogyan lép kapcsolatba az állami politikával. Vining és Wilhelm megjegyzi, hogy az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának főbírájával ellentétben (akinek szerepét alaposan tanulmányozták), az 50 állam főbírái sokkal kevesebb tudományos figyelmet kaptak. Ezért céljuk, hogy megalapozzák az iroda megértését az államok között. Tanulmányuk első része azt kérdezi: Milyen különböző módokon választják ki az állami főbírákat, és mennyi ideig szolgálnak, és ezek a szabályok befolyásolják-e azokat az embereket (ideológiailag vagy demográfiaiilag), akik elnyerik ezt a pozíciót? Ez magában foglalja annak vizsgálatát, hogy a különböző kiválasztási mechanizmusok (pl. választás, kormányzói kinevezés, bírótársak általi kiválasztása, rangidős rendszerek stb.) eltérő ideológiai irányultságot vagy demográfiai profilt eredményeznek-e a főbírák körében.

A második fő kérdés arra összpontosít, hogy kik a főbírák egyénként. A szerzők arra töreksenek, hogy kollektív profilt nyújtsanak azokról, akik ezeket a vezetői pozíciókat töltötték be. Megvizsgálják az állami főbírák háttérét és sokszínűségét – például a nők vagy kisebbségek arányát –, és megvizsgálják, hogy a kiválasztási rendszerek hogyan befolyásolhatják a nem hagyományos (női vagy kisebbségi) bírák esélyét a főbírói szerep megszerzésére. Ez azt a célt tükrözi, hogy megértsük a bírói vezetés változó sokszínűségét és a különböző kiválasztási módszerek reprezentációs következményeit.

Ezen az alapvető kérdéseken túl a szerzők a főbírák bíróságon kívüli vezetői szerepéhez fordulnak. Azt kérdezik, hogy a főbírák hogyan gyakorolják az adminisztratív hatalmat és a politikai vezetést, miután hivatalba léptek. A legfontosabb kutatási kérdések a következők: Milyen formális és informális adminisztratív hatáskörrel rendelkeznek az állami főbírák, és hogyan alakultak ezek a hatáskörök az idők során? Milyen mértékben lépnek fel a főbírák az igazságszolgáltatási ág igényeinek és reformjainak szószólóiként az állami politikai rendszeren belül? És mi határozza meg a főbírák sikerét vagy kudarcát politikai vagy reformprogramjuk megvalósításában? A szerzők kifejezetten megvizsgálják a főbírák érdekképviselői sikerének meghatározó tényezőit, feltételezve, hogy a politikai tényezők (például a törvényhozással és a kormányzóval való kapcsolatok) befolyásolják reformvezetői hatékonyságukat.

E kérdések mögött egy tágabb cél áll: annak bemutatása, hogy a politika elválaszthatatlanul összefonódik a főbíró szerepével. Vining és Wilhelm meg akarja mutatni, hogy bár a bírakat gyakran a politika felett vagy attól elkülönülve gondolják, az állami főbíráknak mindenben el kell igazodniuk a politikai áramlatokban, a hivatal megszerzésétől kezdve a bíróságok erőforrásainak biztosításáig. A tanulmány végére a szerzők célja, hogy átfogó képet fessenek a főbíróról, mint intézményi szereplőről, aki átnyúlik az igazságszolgáltatás és a politika területén. Összességében a célkitűzések leíró jellegűek – az intézményi variációk és a személyes jellemzők feltérképezése –, valamint elemző, tesztelő elméletek arról, hogy az intézményi szabályok és a politikai környezet hogyan befolyásolják az igazságügyi vezetést. Ez a kettős megközelítés a szerzők végső célját szolgálja: arra ösztönözni a tudósokat és a gyakorló szakembereket, hogy a modern állami bíróságok vezetőit "az állami politika létfontosságú szereplőinek" tekintsék, nem pedig politikailag semleges adminisztrátoroknak.

Módszertan és adatforrások

Vining és Wilhelm ezeket a kérdéseket vegyes módszerű empirikus megközelítéssel vizsgálja, amely ötvözi az eredeti adatgyűjtést, a kvantitatív elemzést és a kvalitatív betekintést. A tanulmány figyelemre méltó a szerzők által összeállított lenyűgöző eredeti adatkészletek miatt. Az egyik kulcsfontosságú adatösszetevő egy átfogó adatkészlet az összes állami legfelsőbb bíróság elnökéről, akik nagyjából az elmúlt fél évszázadban szolgáltak. Konkrétan a szerzők 1970 és 2020 között minden főbírói kiválasztást elemeznek, 587 kiválasztási eseményt és 541 egyedi személyt fedve le. Minden főbíró esetében információkat gyűjtenek arról, hogy az adott személyt hogyan választották ki (pl. a választók választották meg, kormányzó nevezte ki jelölőbizottsággal vagy anélkül, a kollégák szakértői szavazatával, a szolgálati idő szerinti rotációval stb.), a hivatal időtartamáról és időtartamáról, valamint személyes jellemzőiről, például ideológiáról és demográfiai jellemzőkről.

A bírói ideológia számszerűsítésére Vining és Wilhelm a széles körben használt párthoz igazított bírói ideológia (PAJID) pontszámokat használja. A PAJID számszerű becslést ad a bíró ideológiai hajlamairól egy skálán (0 = a legkonzervatívabb, 100 = a legliberálisabb) a bíró pártállása és a kinevezési vagy választási környezet ideológiai hangvétele alapján. A szerzők a kiválasztás időpontjában minden főbíró PAJID-pontszámát alkalmazzák függő változóként egy elemzéssorozatban. Állami szintű ideológiai intézkedéseket is tartalmaznak – Berry et al. (1998, 2013) adataira támaszkodva a polgárok és az elit ideológiájára vonatkozóan – az egyes államok és időszakok politikai környezetének megragadására. Ezeket a környezetvédelmi ideológiai intézkedéseket úgy méretezték, hogy összehasonlíthatók legyenek a PAJID-dal, lehetővé téve a szerzők számára, hogy felmérjék például, hogy a főbíró ideológiája összhangban van-e az állami választókkal vagy a politikai elittel.

Ezen adatkészlet felhasználásával a szerzők statisztikai modelleket futtatnak, hogy teszteljék a kiválasztási módszerek hatását a főbíró ideológiájára és sokszínűségére. Az ideológiai elemzéshez tobit regressziós modellt használnak (megfelelő, mivel a PAJID ideológiai pontszámok 0 és 100 között vannak korlátozva), rögzített hatásokkal az államokra. A rögzített hatású megközelítés a nem megfigyelt államspecifikus tényezőket ellenőrzi, elkülönítve a szelekciós mechanizmus hatását a politikai kultúrák jelentős államközi eltérései közepette. Ezekben a modellekben a független változók indikátorváltozókat tartalmaznak az egyes kiválasztási módszerekhez (társszavazás, népszavazás, kormányzói kinevezés jutalék nélkül, érdemalapú kinevezés jutalékon keresztül és szolgálati idő rotációja, egy kategória szolgál kiindulási alapként). Ez lehetővé teszi a szerzők számára, hogy felismerjék, hogy egy adott módszer hajlamos liberálisabb vagy konzervatívabb bírót produkálni, mint mások, a tágabb állami ideológiai kontextust irányítva.

A sokszínűség kérdésében a szerzők logisztikai regressziós modelleket becsülnék, amelyek megjósolják annak valószínűségét, hogy egy adott főbíró nő és/vagy faji kisebbség, a kiválasztási rendszer és más tényezők függvényében. Greg Goelzhauser (2016) adatait használják fel – 2020-ig frissítve –, hogy információkat szerezzenek az egyes államok bírójának neméről és fajáról. Az 1970 és 2020 közötti egyes kiválasztási események elemzésével felmérhetik, hogy bizonyos rendszerek (például választás vs. kinevezés vs. társválasztás) nagyobb valószínűséggel eredményeznek-e "nem hagyományos" főbírákat (nőket vagy kisebbségeket). Az olyan ellenőrzési változók szerepelnek, mint az állami politikai ideológia, a bíróság mérete és a kötelező nyugdíjkorhatár megléte, tükrözve az igazságszolgáltatás sokszínűségének korábbi tanulmányaiban használt tényezőket. A becslés után a szerzők előre jelzett valószínűségeket számítanak ki a lényegi hatások szemléltetésére – például mennyivel nő egy nő vagy kisebbségi főbíró valószínűsége a társszavazási rendszerben más rendszerekhez képest.

A módszertan másik fő eleme a főbírák nyilvános beszédeinek és reformprogramjainak tartalomelemzése. Vining és Wilhelm összeállított egy eredeti korpuszt az állami főbírák által hatvan éven keresztül elhangzott beszédekről. Ezek a beszédek, amelyeket gyakran évente tartanak az állami törvényhozásoknak vagy a speciális közönségnek, elsődleges fórumok, ahol a főbírák megfogalmazzák az igazságszolgáltatás igényeit és kihívásait. A szerzők kódolták e beszédek tartalmát, meghatározva a főbírák által előterjesztett konkrét politikai vagy adminisztratív kéréseket és prioritásokat (például a finanszírozás növelésére irányuló kérelmeket, a bíróságokat érintő új jogszabályokra vonatkozó javaslatokat, a bírósági eljárások reformját, a bírósági technológia fejlesztését vagy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos kezdeményezéseket). Osztályozzák az említett reformtípusokat, és felmérik az egyes javaslatok hatókörét vagy ambícióit is (megkülönböztetve a fokozatos

változásokat a jelentős intézményi átalakításoktól). A politikai napirendek gazdag adatkészlete lehetővé teszi a szerzők számára, hogy ne csak leírják, milyen kérdéseket támogatnak a főbírák, hanem elemezzék az igazságszolgáltatási ág prioritásainak időbeli változásait és tendenciáit is (például bizonyos reformtémák felemelkedését).

Döntő fontosságú, hogy a tanulmány nem áll meg a reformjavaslatok azonosításánál, hanem nyomon követi azok eredményeit is. Vining és Wilhelm azt vizsgálja, hogy a főbírák kéréseit az állam kormányzatának többi ága sikeresen teljesítette-e. A jogalkotási nyilvántartások, az igazságszolgáltatási ág éves jelentései és a másodlagos források (beleértve az állami bíróságokkal kapcsolatos jogszabályokat nyomon követő adatbázisokat) segítségével meghatározzák, hogy mely javaslatokat fogadták el (részben vagy egészben), és melyek nem valósultak meg. Ez lehetővé teszi a főbírói érdekképviselőt sikerességi arányának szisztematikus elemzését, amit korábban nem számszerűsítettek államok és évtizedek között. A szerzők ezután modellezik a reformjavaslat sikerének valószínűségét olyan tényezők függvényében, mint a főbíró kapcsolata a politikai szereplőkkel és magának a javaslatnak a jellege. Különösen azt vizsgálják, hogy a főbíró és a törvényhozó döntéshozók közötti ideológiai összehangolás növeli-e a siker esélyeit, és hogy a javaslat hatálya (szűk vagy tág) befolyásolja-e annak kilátásait. A reform sikerének ezek a modelljei magukban foglalják az ágazatok közötti ideológiai távolság mérését – a főbíró PAJID-pontszáma és a törvényhozás vagy a kormányzó ideológiája közötti különbséget használva –, valamint azt jelző mutatókat, hogy egy javaslat "fontos" vagy elsöprő hatókörű-e.

Végül a könyv során a szerzők kvalitatív bizonyítékokkal és esettanulmányokkal támasztják alá kvantitatív megállapításaikat. Számos anekdotát mesélnek el a politikában részt vevő főbírákról – például olyan nagy horderejű esetekről, mint Roy Moore főbíró Alabamában, aki nyíltan dacol a szövetségi bírósági végzésekkel a populista napirend előmozdítása érdekében, vagy Judith Kaye New York-i főbíró, aki lobbizik a bírói fizetésemelésért és a bíróságok korszerűsítéséért. Ezek a narratívák illusztrálják az adatokban rögzített jelenségeket, és konkrét példákat adnak az olvasónak a politikai navigátorként működő főbírákra. A statisztikai elemzés leíró részekkel és történelmi példákkal való keverésével a módszertan szélességet és mélységet biztosít. Az adatok minden államot és több évtizedet felölelnek (biztosítva az általánosíthatóságot), míg a konkrét történetek kontextust és árnyalatokat adnak a megfigyelt mintákhoz.

Megállapítások és elemzés

Alapvető érvek és tematikus megállapítások: Vining és Wilhelm elemzése számos fontos megállapítást hoz, amelyek együttesen alátámasztják alapvető érveiket: az állami főbírák mélyen belegabalyodtak a politikába, és mind az intézményi szabályok, mind a politikai kontextus alakítja vezetésüket. Az egyik alapvető következtetés az, hogy egyetlen kiválasztási módszer sem szigeteli el sikeresen a főbírói pozíciót a politikától. A szerzők azt mutatják, hogy "nem számít, milyen szabályokat fogad el egy állam a főbíró kiválasztására és hivatali idejére, a politikát soha nem távolítják el a bírósági vezetők tevékenységéből". Még a pártfüggetlennek vagy a szolgálati időn alapuló rendszerek is tükrözik az állam politikai környezetét. Például azokban az államokban, ahol a főbíró az egész államra kiterjedő szavazással választják meg, a választási verseny nyíltan pártossá vagy ideológiaivá válhat; Ezzel szemben a belső társ kiválasztással rendelkező államokban a koalícióépítés és a bírók

közötti stratégiai megfontolások politikai manőverezést vezethetnek be a színpalak mögött. Vining és Wilhelm olyan eseteket dokumentál, amikor a főbíró leváltása vagy megtartása az állami politika "nyílt tükörképévé" vált – például a törvényhozás népszerűtlen döntések után a főbíró elmozdítására lépett, vagy a kormányzók ideológiailag szimpatikus jogászokat választottak a legfelső posztra. Ez a bizonyítási alap alátámasztja a szerzők széles körű érvelését, miszerint a főbíró vezetését nem politikai vákuumban gyakorolják.

Intézményi kiválasztás és főbírói ideológia: Figyelemre méltó és némileg meglepő megállapítás derül ki a főbírák ideológiai hajlamairól a különböző kiválasztási rendszerekben. A tanulmány előtt a hagyományos bölcsesség és a korábbi tudomány felismerte, hogy a szelekciós módszerek korrelálnak a bírói ideológiával, de Vining és Wilhelm eredményei e minták eltolódását vagy felerősödését mutatják a modern korban. Megállapították, hogy a főbírói népválasztások átlagosan lényegesen konzervatívabb főbírókat eredményeznek, csakúgy, mint a közvetlen kormányzói kinevezések (különösen, ha nem korlátozza a jelölőbizottság). A pártos vagy párton kívüli állami választásokon megválasztott főbírák jelentősen konzervatívabbak voltak, mint más államok társai, még akkor is, ha figyelembe vették az állam általános ideológiai légkörét. Ugyanez igaz, valamivel kisebb mértékben, a kizárólag a kormányzó belátása szerint kinevezett főbírákra is. Ezzel szemben azok az államok, ahol a főbíró bíró társai választják ki (peer vote) vagy érdemeken alapuló bizottsági eljárás révén, nem mutatnak jelentős ideológiai elmozdulást egy irányba. Ezekben a rendszerekben a főbírák ideológiailag hasonlóak voltak a más eszközökkel választottakhoz (a különbségek statisztikailag jelentéktelenek voltak). Ezek az eredmények megdöntenek néhány korábbi várakozást – amint azt a szerzők megjegyzik, "érdemi megállapításaik meglehetősen eltérnek a témával kapcsolatos korábbi kutatásoktól" – és azt sugallják, hogy a közelmúlt politikai trendjei bizonyos kiválasztási módszereket, például a választásokat, ideológiailag töltöttebbé tették, mint korábban. Valójában Vining és Wilhelm rámutat, hogy sok állam, amely megválasztja főbíráit (pl. Alabama, Texas, Ohio), az 1990-es évek óta a republikánus dominancia felé mozdult el, és ezekben az államokban több választott főbíró is "megrögzött konzervatív" volt. Ez rávilágít arra, hogy a kiválasztási folyamat során hogyan szivároghatnak be a szélesebb körű pártátrendeződések az igazságszolgáltatásba.

Egy másik árnyalat, hogy a szerzők azt vizsgálták, hogy bármely kiválasztási mechanizmus szorosabb ideológiai egyezést eredményez-e a főbírák és az őket kiválasztó szereplők között (legyenek azok szavazók, kormányzók vagy bíró társak). Intuitív módon elvárható például, hogy a megválasztott főbírák szorosan igazodjanak az államuk többségi közvéleményéhez, vagy hogy a kinevezett főbírák megfelelnek a kinevező kormányzó preferenciáinak. Vining és Wilhelm azonban "nem talál bizonyítékot arra, hogy bármely kiválasztási rendszer különösebben [nagyobb] ideológiai közelséghez kapcsolódna" a főbírák és a választók között. Elemzésük szerint egyetlen kiválasztási módszer sem garantálta megbízhatóan, hogy a főbíró ideológiája tükrözze az állam szavazóinak vagy a kinevező hatóságának ideológiáját. Érdekes módon az egyetlen szerény kivétel az érdemi bizottságok rendszere volt: a bírói jelölőbizottságot alkalmazó államok enyhe tendenciát mutattak arra, hogy a főbírák ideológiailag közelebb kerüljenek az állam politikai központjához (vagy polgáraihoz). Még ez a megállapítás is rejtélyes, mert elméletileg az érdemeken alapuló kinevezések nem kötődnek közvetlenül a közvéleményhez; A szerzők azt feltételezik, hogy a bizottság tagjai talán mérsékelt, széles körben elfogadható jelölteket céloznak meg. Összességében az erős kongruenciáminta hiánya aláhúzza, hogy több tényező (nem csak formális módszer) közvetíti, hogy ki lesz a főbíró – az informális normák, a jelöltek köre és a stratégiai viselkedés mind ellensúlyozhatják a kiválasztási rendszerek szándékolt hatásait.

A főbírák profilja – háttér és sokszínűség: A hivatal mögött álló emberekhez fordulva Vining és Wilhelm részletes profilt ad a tipikus (és atipikus) állami főbíróról. Úgy találják, hogy a legtöbb főbíró jelentős bírói tapasztalattal rendelkezik – gyakran szolgált az állam legfelsőbb bíróságán társbíróként vagy alsóbb bíróságokon –, ami nem meglepő, tekintettel a felemelés feltételeire. Jelentős számban azonban más kormányzati ágakban is van háttér, ami a bírói és politikai karrierutak elmosódására utal. Az adatok szerint a modern főbírák valamivel több mint 14%-a szolgált korábban állami törvényhozóként, és egy maroknyi még magas szintű végrehajtó tisztségekben is szolgált (hatan állami kormányzók, hárman pedig az Egyesült Államok Kongresszusának tagjai voltak). Ezek a számok megdöbbentőek: minden tizedik főbíró rendelkezik jogalkotási tapasztalattal, ami azt jelenti, hogy személyesen ismeri a jogalkotási folyamatot, és valószínűleg politikai hálózattal rendelkezik abból az időből. A szerzők megjegyzik, hogy a politikai tapasztalatok – koalícióépítés, nyilvános kommunikáció, alkudozás – révén megszerzett készségek nagyon hasznosak lehetnek egy főbíró számára, akinek "összekötőként kell fellépnie a törvényhozással és a bíróság nyilvános arcaként". Más szóval, azok, akik áttérnek a politikáról az igazságszolgáltatásra, különösen ügyesek lehetnek a főbírói szerep adminisztratív és érdekképviselési aspektusaiban. A cikkben szereplő történelmi anekdoták megerősítik ezt a pontot. Például a szerzők elmesélik egy korábbi Rhode Island-i törvényhozó esetét, aki hozzáértő jogalkotási manőverezéssel szervezte meg saját főbíróvá választását. Azt is leírják, hogy a politikai éleslátás hogyan tette lehetővé egyes főbírák számára, hogy eligazodjanak a vitatott újrannevezési csatákban, vagy hogy költségvetési előnyöket biztosítsanak az igazságszolgáltatás számára.

A sokszínűség kérdésében Vining és Wilhelm fokozatos, de fontos tendenciát figyel meg: az állami főbírák az idők során sokszínűbbek lettek, bár a sokszínűség még mindig jelentősen eltér államonként. 1970 és 2020 között az állami főbírák mintegy 15%-a nő és nagyjából 7%-a nem fehér volt, és ezek a számok az időszak későbbi éveiben nőttek. A szerzők elemzése szerint a kiválasztás módszere némileg befolyásolja annak valószínűségét, hogy egy nő vagy kisebbség elnyerje a főbírói posztot. Nevezetesen, a szakértői kiválasztás (ahol a bíróság bírái megválasztják saját főnököt) nagyobb valószínűséggel választanak egy "nem hagyományos" főbíró. A kortárs szavazatokat alkalmazó államokban a női vagy kisebbségi vezető megszerzésének esélye körülbelül 24,7%, szemben az összes rendszer átlagának 14,4%-ával. Ez azt sugallja, hogy amikor egy bíróság hivatalban lévő bírái ellenőrzik a választást, hajlandóbbak vagy képesebbek lehetnek arra, hogy egy alulreprezentált csoportból emeljenek ki egy kollégát (talán azért, mert ezek a bírák személyesen ismerik a kollegialitás vagy a rangidő belső normáit, és a kollegialitás vagy a rangidő belső normái előnyben részesíthetik a sorban következő személyt, aki a bírák évtizedes diverzifikációja után egyre inkább nő vagy kisebbség lehet). A szerzők ezt a megállapítást azzal mérséklizik, hogy sem a nőket, sem a kisebbségeket nem részesítik előnyben kifejezetten a másikkal szemben a kortárs szelekciós rendszerekben – inkább úgy tűnik, hogy a kortárs szelekció jobban megnyitja az ajtót a sokszínűség bármelyik típusa előtt, mint más rendszerek. Ezenkívül a tágabb ideológiai környezet is szerepet játszik: a liberálisabb nyilvánossággal rendelkező államok nagyobb sikert értek el a nők és a kisebbségek vezető bírói pozíciókba helyezésében, ami összhangban van ezen államok általános nyitottságával a közhivatalok sokszínűsége iránt. Valójában a szerzők rámutatnak, hogy az adataikban szereplő legliberálisabb államok közel 50% -os valószínűséggel rendelkeznek egy nem hagyományos főbíróval, míg a legkonzervatívabb államok sokkal kisebb valószínűséggel (akár 4% esély) - ami a politikai kultúrához kötődő jelentős szakadékot szemlélteti (ezt a részletet a polgári ideológia hatásainak elemzése is sugallja). Ezek az eredmények hozzájárulnak a politikatudományban folyó vitákhoz arról, hogy az intézményi mechanizmusok és a társadalmi értékek hogyan hatnak egymásra a hatalmi pozíciók sokszínűségének (vagy annak hiányának) megteremtésében.

A főbírák adminisztratív vezetése: Vining és Wilhelm figyelmet szentel a főbírák adminisztratív szerepének – gyakorlatilag a főbírónak, mint az állami igazságszolgáltatás vezérigazgatójának. Az elmúlt évszázadban (különösen a 20. század közepén végrehajtott reformok óta) sok állam elmozdult a központosított bírósági igazgatási modell felé, ahol a főbíró olyan kulcsfontosságú feladatokat lát el, mint az állami bírósági rendszer költségvetésének felügyelete, a bírósági személyzet és az ügyterhelés elosztása, az adminisztratív szabályok kihirdetése, és néha még az alsóbb bírósági bírák kinevezése is ideiglenes megüresedett álláshelyekre. A szerzők nyomon követik ezt a történelmi fejlődést, megjegyezve a bírósági egységesítés és a professzionális adminisztráció iránti törekvést, amely komolyan az 1970-es években kezdődött. Az eredmény ma az, hogy a főbíró munkája gyakran messze túlmutat az ügyek eldöntésén; Ez magában foglalja a bíróságok zökkenőmentes és hatékony működésének biztosítását az egész államban. Ez az adminisztratív irányítás fontos, de politikai töltetűvé is válhat. A szerzők úgy találják, hogy a főbírák "hozzászoktak adminisztratív és politikai szerepükhöz, és gyakran elsődleges feladatuknak tekintik őket", jelezve, hogy a modern főbírák a harmadik ág vezetőiként képzelik el magukat, nem csak jogászokként.

Ennek a kibővített szerepnek az egyik következménye, hogy a főbíráknak gyakran kapcsolatba kell lépniük a végrehajtó és a törvényhozó hatalommal az erőforrások biztosítása és a szabályváltozások végrehajtása érdekében. Például egy főbíró lobbizhat a törvényhozásnál a több bíró felvételének vagy a bírósági infrastruktúra korszerűsítésének finanszírozásáért. Ezek a feladatok a főbíró a jog és a politika metszéspontjába helyezik. Vining és Wilhelm kiemeli, hogy egyes főbírók boldogulnak ebben a szerepben, és nagyon látható közéleti személyiségekké válnak, akik sajtótájékoztatókat hívnak össze és jelentéseket adnak ki, hogy felkeltsék az igazságügyi reformok támogatását. Mások ezzel szemben alacsonyabb profilt alkalmaznak, a színpalak mögött lobbiznak, vagy a belső irányításra összpontosítanak a nyilvános érdekképviselő helyett. A változás gyakran függ a személyes stílustól és a főbíró hivatali időhorizontjától – például egy rövid távú főnök (esetleg csak egy-két évre rotálódik) nem kezdeményezhet nagy projekteket, míg egy hosszú ideig hivatalban lévő, biztos pozícióval rendelkező főnök ambíciózus adminisztratív átalakításokat végezhet. Stílustól függetlenül azonban a könyv hangsúlyozza, hogy még a bírósági adminisztráció hétköznapi hangzó aspektusainak is vannak politikai dimenziói. Például a főbírák kísérletei az alsóbb szintű bíróságok konszolidálására vagy az eljárások megyék közötti egységesítésére a helyi hatalmi brókerek vagy törvényhozók ellenállásába ütközhetnek (mivel az ilyen reformok újraoszthatják a hatalmat és az erőforrásokat). Így az adminisztratív vezetés gyakran politikai tárgyalásokat és konszenzusépítést igényel.

Érdekképviselő és reformprogramok – Főbíró mint politikai szószóló: Vining és Wilhelm kutatásának egyik legeredetibb hozzájárulása az igazságszolgáltatás helyzetéről szóló beszédek és a főbírák által előterjesztett reformprogramok szisztematikus elemzése. Hat évtizednyi beszéd vizsgálatával a szerzők katalogizálják azokat a kérdéseket, amelyeket a főbírák többször is felvetettek, mint figyelmet igénylő kérdéseket. Úgy találják, hogy bizonyos témák dominálnak ezekben a témákban: az igazságszolgáltatás finanszírozása (megfelelő költségvetés és fizetés biztosítása), a bíróságok korszerűsítése (például új technológiák bevezetése vagy a bírósági struktúra átszervezése), az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés bővítése (költségmentesség finanszírozása vagy nyelvi szolgáltatások révén), a hatékonyság javítása (pl. szakszabóságok vagy alternatív vitarendezés hozzáadása), valamint időnként a bírói kiválasztás vagy az etikai szabályok megváltoztatásának sürgetése. E kérések közül sok válasz arra, amit a főbírák krónikus problémáknak tekintenek – az ügyterhelés

hátralékára, az elavult létesítményekre, a bírák elégtelen számára vagy a bíróságok hatékonyságát akadályozó törvényekre.

Vining és Wilhelm döntő fontosságú, hogy megjegyezze, hogy ezeknek a reformjavaslatoknak gyakran egyértelmű politikai vagy politikai következményei vannak, még akkor is, ha technokrata kifejezésekkel fogalmazták meg őket. Például a törvényhozás felkérése új bírói tisztségek vagy új közbenső fellebbviteli bíróság létrehozására nem triviális adminisztratív módosítás – megváltoztathatja az erőviszonyokat, és jelentős állami forrásokat igényel. Hasonlóképpen, a bírói kiválasztási módszerek reformja vagy a joghatóság megváltoztatása (amelyet egyes főbírák szorgalmaztak) politikailag érzékeny terepet érintenek a bírák kiválasztásának módjával és a bíróságok által tárgyalt ügyekkel kapcsolatban. A szerzők idézik a század közepének szakértőit, akik már régen megfigyelték, hogy "az állami bírósági reformokat politikai folyamatokon keresztül érik el, nem pedig önzetlenséggel vagy a bírósági rendszerek hanyatlására adott automatikus válaszokkal". Bizonyítékaik erősen megerősítik ezt a pontot: a főbíráknak meg kell győzniük a politikai szereplőket, hogy rangsorolják és hajtsák végre ezeket a fejlesztéseket, ami azt jelenti, hogy az igazságügyi reformkezdeményezések sikere a szokásos törvényhozási és pártdinamikához kötődik. Valójában a tartalomelemzésből kiderül, hogy a főbírák tisztában vannak azzal, hogy kéréseiket úgy kell csomagolni, hogy azok visszhangot keltsenek a törvényhozók és a nyilvánosság körében. Az igazságszolgáltatás helyzetéről szóló beszéd gyakran nemcsak a problémákat emeli ki, hanem az igazságszolgáltatás eredményeit és a múltbeli erőforrások körülmények felhasználását is, hallgatólagosan azt állítva, hogy a további támogatást jól kezelik. Egyes főbírák kifejezetten arra használják ezeket a beszédeket, hogy felvilágosítsák a közvéleményt és a törvényhozókat a bírósági rendszer értékéről, és szövetségeket próbálnak kiépíteni. Ahogy az egyik főbíró leírta, az igazságszolgáltatás állapota alkalmat ad arra, hogy "rávilágítsunk a sürgető igazságügyi kérdésekre, miközben felvilágosítjuk a közvéleményt a közelmúltban elért előrehaladásról és az elhúzódó akadályokról".

Az adatok alapján Vining és Wilhelm átfogó elemzést nyújt arról, hogy milyen gyakran nyújtanak be különböző típusú kéréseket, és hogyan alakultak ezek a prioritások. Megjegyzik például, hogy azokban az államokban, amelyek korábban jelentős strukturális reformokat hajtottak végre (egyesítették bírósági rendszerüket vagy létrehoztak egy közbenső bíróságot az 1970-es vagy 80-as években), általában olyan főbírák vannak, akik most a "hétköznapiabb" tartási kérdésekre összpontosítanak, míg azokban az államokban, ahol még mindig széttörött bíróságok vagy elavult rendszerek vannak, a főbírák még az elmúlt években is támogatják ezeket a nagy reformokat. Ez azt jelzi, hogy a kontextus számít: a főbíró napirendje részben annak a terméke, amit az előző generációk elértek vagy elmulasztottak az adott állam igazságszolgáltatási rendszerében.

Politikai elkötelezettség és siker – Főbíró mint politikus: Az eredmények utolsó darabja azzal foglalkozik, hogy a főbírák mennyire hatékonyak az általuk keresett reformok és fejlesztések végrehajtásában, és milyen tényezők befolyásolják ezt a sikert. Itt Vining és Wilhelm elemzése különösen árulkodó: megerősíti, hogy a szokásos politikai változók – nevezetesen a pártos/ideológiai összehangolás és a politikai változások hatóköre – jelentősen befolyásolják az eredményeket. Úgy találják, hogy a főbírák "határozottan sikeresebbek, amikor ideológiai rokonaik segítségét kérik". Más szóval, ha a főbíró saját ideológiai álláspontja egybevág az állam törvényhozó többségének vagy kormányzójának álláspontjával, a főbíró javaslatait sokkal nagyobb a valószínűsége annak, hogy elfogadják. Ez a politikatudományi elvárások egyértelmű, de erőteljes megerősítése: a közös ideológia együttműködést szül, még a bírósági adminisztráció látszólag pártatlan területén is. Például egy konzervatív főbíró, aki kéréseket

intéz egy konzervatív törvényhozáshoz, nagyobb valószínűséggel látja ezeket a kérelmeket finanszírozni vagy elfogadni, mintha a főbíró liberális törvényhozással nézne szembe (és fordítva). A szerzők korábbi tudósokra hivatkoznak, akik azt feltételezték, hogy a bírósági reform összefonódik a politikával; empirikus bizonyítékaik most világosan bizonyítják ezt a kapcsolatot.

Ezenkívül Vining és Wilhelm megmutatják, hogy a főbíró politikai kérésének ambíciója vagy hatóköre befolyásolja annak sorsát. Néhány javaslatot "fontos" reformnak minősítettek – olyanokat, amelyek jelentős, hosszú távú hatással lennének az igazságszolgáltatási rendszerre (például egy teljesen új bíróság létrehozása, a bírák kiválasztási módszerének felülvizsgálata vagy az állami védői szolgáltatások jelentős bővítése). Megállapításaik azt mutatják, hogy a szélesebb körű reformokat eleve nehezebb megvalósítani, különösen, ha a politikai környezet nem teljes mértékben támogató. Még egy összehangolt törvényhozás is visszariadhat a drága vagy elsöprő változtatásoktól, míg a kisebb léptékű vagy növekményes kérések (például a bírósági biztonság szerény költségvetésének növelése vagy a kábítószer-bíróság kísérleti programja) könnyebben átmenhetnek. Statisztikai modelljükben a főbíró napirendi pontjának sikerének valószínűsége akkor a legnagyobb, ha két feltétel egybeesik: a főbíró ideológiai kongruenciát oszt más politikai vezetőkkel, és a szóban forgó reform viszonylag korlátozott vagy technikai hatókörű. Ezzel szemben, ha egy főbíró politikailag ellenséges környezetben próbál meg jelentős reformot szorgalmazni (például egy liberális főbíró, aki kiterjedt igazságszolgáltatáshoz való hozzáférési programokat szorgalmaz egy konzervatív törvényhozás előtt), a sikerességi arány nagyon alacsony. Ezek az eredmények megerősítik, hogy "a [főbírák] javaslataira adott reakciókat befolyásolja a más politikai elitekkel való ideológiai kongruencia és kéréseik terjedelme".

A szerzők konkrét illusztrációkat adnak ezekről a mintákról. Olyan eseteket írnak le, amikor a főbírák stratégiailag időzítették vagy kedvező feltételekhez igazították javaslataikat – például megvárták, amíg ugyanazon párt kormányzója hivatalba lép egy reform előmozdításával, vagy egy nagy kezdeményezést kisebb darabokra bontva a fokozatos győzelem biztosítása érdekében. Az egyik sokatmondó példa, hogy Karla Gray montanai főbíró nyilvánosságra hozta ellenzését a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási jogszabály ellen, amely szerinte ártana a bíróságoknak; A közvélemény és státusza kihasználásával sikeresen elrettentette a törvényhozást attól, hogy benyújtsa a törvényjavaslatot. Esete azt mutatja, hogy a főbíró úgy viselkedik, mint egy hozzáértő politikus: azonosítja a kedvezőtlen politikát, összegyűjti az ellenzéket, és a médiát használja a törvényhozási magatartás befolyásolására. Másrészt a szerzők megvitatják a kudarc eseteit is – például a főbírákat, akiknek reformkérelmei süket fülekre találtak a pártos ellenségeskedés miatt, vagy azért, mert kéréseik túl ambiciózusak voltak. Ezek a kudarcok megerősítik a cikk egyik fő következtetését: "a politika soha nem áll távol a főbíró munkájától." Még akkor is, ha az igazságszolgáltatás vagy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés javítása szempontjából fogalmazzák meg, a főbíró napirendjét a törvényhozók politikai szemüvegen keresztül elemezik. Egy reformjavaslat nem érdemei miatt elakadhat, hanem azért, mert ki javasolja, vagy mely érdekcsoportok sorakoznak fel mellette vagy ellene.

Vining és Wilhelm arra a következtetésre jutnak, hogy azok a főbírák, akik reformerként sikeresek, általában azok, akik ráhangolódtak ezekre a politikai realitásokra. Az adatok azt mutatják, hogy a főbírák tisztában vannak környezetükkel – gyakran a pártok egyensúlyát és a fiskális légkört figyelembe véve a megvalósíthatóhoz kalibrálják kéréseiket. Azok, akik bölcsen választják meg csatáikat, és az ellenzékkel szembesülő fokozatos változásokra összpontosítanak, vagy megragadják a lehetőségeket, amikor szövetségesek vannak hatalmon,

jelentős javulást hagyhatnak maguk után. Összefoglalva, az eredmények a főbírók politikai szereplőként festik le: intézmények és kontextus korlátozza, de rendelkezik stratégiával és időnként érdemi változás vezetésével. A cikk fő elemzése tehát alátámasztja azt a tézist, hogy az állami főbírák "értelmes módon vesznek részt az állami politikában", és hogy az igazságszolgáltatási eredmények és a bírósági reform megértéséhez fel kell ismerni a működő politikai kölcsönhatást.

Szélesebb körű jelentősége a politikatudományban és az igazságügyi politikában

Ez a tanulmány jelentős jelentőséggel bír az amerikai politika és az igazságügyi politika tágabb területei számára. Először is, felhívja a figyelmet az állami szintű intézményekre, amelyeket gyakran figyelmen kívül hagynak. Míg az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága és elnöke óriási tudományos és közvélemény-figyelmet kelt, az állami legfelsőbb bíróságokat (és különösen a főbírák szerepét) nem elemezték olyan alaposan. Mind az 50 állami bírói kar szigorú vizsgálatával Vining és Wilhelm hiányt pótol annak megértésében, hogy az igazságszolgáltatás hogyan működik az állami kormányok részeként. A kutatás hatékonyan kiterjeszti az igazságpolitikai tudomány körét az ítélkezési gyakorlaton és a bírói döntéshozatalon túl, az igazságügyi igazgatás és az ágazatközi kapcsolatok területére. Ez azért fontos, mert az Egyesült Államokban az állami bíróságok kezelik a jogi ügyek túlnyomó többségét, és e bíróságok vezetése jelentősen befolyásolhatja a politika végrehajtását (pl. a büntető igazságszolgáltatás vagy a polgári igazságszolgáltatás végrehajtásának módját). A főbíró adminisztratív vezetőként befolyásolja a bíróságok zökkenőmentes működését és az igazságszolgáltatás reagálását az új kihívásokra (például az opioidválságra, a technológiai változásokra stb.). Így a főbírák reflektorfénybe állításával a cikk hozzájárul az állami szintű kormányzás teljesebb megértéséhez.

A munka különösen a hatalmi ágak szétválasztásával és az ágazatok közötti dinamikával kapcsolatos szakirodalomról szól. A végrehajtói-törvényhozási kapcsolatok vagy a fékek és ellensúlyok iránt érdeklődő politológusok gyakran elhanyagolják az igazságszolgáltatást, vagy fekete dobozként kezelik, amely időnként döntéseket hoz. Vining és Wilhelm elemzése azt mutatja, hogy az igazságszolgáltatás (fő képviselőin keresztül) aktívan tárgyal és alkudik a többi ággal politikai és költségvetési kérdésekben. Ez a megállapítás összhangban van a 20. század közepén dolgozó tudósokkal, és empirikusan támogatja azokat, akik azt állították, hogy a bírósági reform a normális politika szerves része. Azáltal, hogy olyan adatokat szolgáltat, amelyek megerősítik, hogy az ideológiai összehangolás vezeti az igazságügyi reformkezdeményezések sikerét, a cikk integrálja az igazságszolgáltatási ág viselkedését a koalícióépítés és a politikai változás szokásos politikatudományi modelljeibe. Hatékonyan mutatja, hogy az állami politika eredményeinek megértéséhez – például a bíróságok korszerűsítéséhez vagy a bírósági eljárások reformjához – figyelembe kell venni a főbírák politikai stratégiáit és sorsát. Ez új dimenziót ad az állami politikai kutatásnak, amely hagyományosan a kormányzókra, a törvényhozásra és néha az állami szintű pártokra vagy érdekcsoportokra összpontosított. Itt a bírói vezető stratégiai szereplőnek bizonyul, aki befolyásolja a politikai eredményeket, ezáltal bővítve az állami politikai döntéshozatalban érintett politikai szereplők listáját.

A tanulmány a bírói kiválasztásról és az intézményi kialakításról szóló viták szempontjából is jelentős. Sok állam rendszeresen átgondolja a bírák kiválasztásának módját (megvitatja a

pártválasztások, a párton kívüli választások, a kinevezési rendszerek stb. érdemeit), és gazdag normatív és empirikus irodalom áll rendelkezésre arról, hogy melyik módszer hozza létre a legjobb egyensúlyt az elszámoltathatóság és a függetlenség között. Vining és Wilhelm árnyalt megállapításokkal járul hozzá ehhez a vitához: például az a felfedezés, hogy a választások és a korlátlan kormányzói kinevezések az elmúlt évtizedekben következetesebben konzervatív főbírákat eredményeztek, a reformereket elgondolkodtathatja ezekkel a módszerekkel kapcsolatban, különösen a politikailag polarizált időkben. Ezzel szemben az a megállapításuk, hogy az érdemeken alapuló bizottsági kinevezések nem torzítják annyira az ideológiát, sőt a politikai centrumhoz valamivel közelebb hozhatják a főbírákat, a bizottsági rendszerek melletti érvként értelmezhető, ha a cél az ideológiai mérséklés. Sőt, az a tény, hogy a kortárs kiválasztás úgy tűnik, hogy növeli a vezetés sokszínűségét, figyelemre méltó felismerés: azt sugallja, hogy a bírák felhatalmazása maguk a vezetők megválasztására segíthet áttörni a nők és a kisebbségek üvegplafonját. Ezek a bizonyítékok tájékoztathatják a tudományos vitákat és a politikai döntéseket arról, hogyan lehet a legjobban strukturálni a bírói vezetést a legitimitás és a képviselés érdekében. Röviden, a cikk empirikus alapot nyújt a különböző szelekciós rendszerek következményeire vonatkozó állításokhoz, kiegészítve a tudósok korábbi munkáját az igazságszolgáltatás sokszínűségéről és ideológiájáról.

Egy másik jelentős terület a cikk hozzájárulása az igazságügyi vezetés és innováció megértéséhez. A főbírák reformprogramjainak katalogizálásával és sikerének elemzésével Vining és Wilhelm rávilágított arra, hogyan következnek be az igazságszolgáltatási politika változásai (például a kábítószer-bíróságok elfogadása vagy a bíróságok adminisztratív egységesítése). Kiemelik a vezetés szerepét az igazságszolgáltatáson belül – ez a szempont gyakran elvész, ha csak külső szereplőkre, például a törvényhozásra összpontosítanak. Ez keresztezi a közigazgatást és a vezetési tanulmányokat: a főbírák politikai vállalkozóknak vagy bürokratikus vezetőknek tekinthetők, akik szakértelmüket és tekintélyüket az innovációk előmozdítására használják. A könyv megállapításai, miszerint egyes főbírák stratégiailag használják platformjukat jelentős intézményi változások elérésére, hozzájárulnak annak szélesebb körű megértéséhez, hogy a vezetés hogyan számít a kormányzati intézményekben. Ahogy az egyik bíráló megjegyezte, az *igazságszolgáltatás* "szélesebb körű betekintést nyújt a politikai vezetésbe és az intézményi teljesítménybe" az igazságszolgáltatáson túl. A főbíró tapasztalata így összehasonlítható más intézményi vezetőkkel, akiknek biztosítaniuk kell szervezeteik erőforrásait és legitimitását (például a törvényhozásnál lobbizó ügynökségvezetők finanszírozásért).

Ezenkívül a tanulmány bemutatja, hogy a politikai kontextus befolyásolja a politikai sikert, megerősíti a politikatudomány átfogó témáit. Visszhangozza a jogalkotási tanulmányok megállapításait, miszerint a javaslat sorsa a pártok ellenőrzésétől és a preferenciák összehangolásától függ. De ennek a bírósági adminisztrátorokra való alkalmazása újszerű. A jelentősége itt gyakorlati is: azt jelenti, hogy a bíróságok reformjára irányuló erőfeszítéseket (például a hozzáférés vagy a hatékonyság javítását) nem lehet elválasztani a választási politikától. Az igazságszolgáltatás reformereinek politikai tőkét kell építeniük, és esetleg koalícióépítésben is részt kell venniük az érdekcsoportokkal vagy a nyilvánossággal, hogy támogassák ügyüket. Egy olyan időszakban, amikor sok állami bíróság kihívásokkal néz szembe – költségvetési megszorítások, a bírói kinevezések átpolitizálása, a közvélemény szkepticizmusa –, a cikk meglátásai időszerűek. Azt sugallják, hogy a sikerrel járó főbírák ezt úgy teszik, hogy a reformot politikai kampányként kezelik, tele meggyőzéssel és stratégiai kompromisszummal. Ez hatással van arra, hogy a jelenlegi főbírák (és a velük dolgozók) hogyan közelíthetik meg munkájukat: hangsúlyozza a jogalkotókkal való kapcsolatok

ápolásának fontosságát és az igazságügyi igények megfogalmazásának fontosságát a szélesebb körű politikai prioritásokkal összhangban.

Végül a cikk azért jelentős, mert ösztönzi a bírói függetlenség újraértékelését. A bírói függetlenséget hagyományosan a politikai beavatkozástól való mentességként fogják fel. Vining és Wilhelm munkája nem ássa alá a függetlenség értékét az ítélezésben, de megmutatja, hogy az adminisztratív függetlenség (a bíróságok azon képessége, hogy ügyeiket intézzék) gyakran megköveteli a politikával való foglalkozást. Ez az árnyalt nézet tájékoztathatja a tudományos vitákat arról, hogy a bírának mennyit kell belépniük a politikai arénába. Az a bizonyíték, hogy a főbírák sikeresen támogathatják anélkül, hogy (a legtöbb esetben) aláásnák bíróságaik integritását, azt sugallják, hogy a politikai hozzáértés mértéke összeegyeztethető a pártatlan igazságszolgáltatás fenntartásával. Összefoglalva, *az igazságszolgáltatás* jelentősen kibővíti az igazságszolgáltatás kormányzásban betöltött szerepének megértését, és rengeteg adatot biztosít a tudósok számára, amelyekre építhetnek a bíróságokkal és a politikával kapcsolatos jövőbeli kutatások során.

Kritikák és tudományos receptív

Tekintettel arra, hogy *az Adserving Justice* 2023-ban jelent meg, ez egy viszonylag új hozzájárulás, és a formális tudományos kritikák még csak most kezdenek megjelenni. A korai fogadtatás azonban nagyon pozitív volt. A bírálók dicsérték a könyvet átfogó megközelítéséért és innovatív fókuszáért. Az egyik áttekintés dicséri a munkát, mint "a főbírák állami politikában betöltött szerepének erőpróbája. Kötelező olvasmány mindenkinek, akit érdekelnek a bíróságok és az állami politika, de szélesebb körű betekintést nyújt a politikai vezetésbe és az intézményi teljesítménybe is." Az ilyen dicséret rávilágít arra, hogy a könyv megütötte az akkordot azzal, hogy megvilágított egy korábban árnyékban lévő területet. Az igazságügyi politika tudósai üdvözölték az állami főbírákra vonatkozó részletes adatokat, amelyek a jövőbeni tanulmányok alapjául szolgálhatnak. Az elméleti keretezés, a kiterjedt adatok és a valós példák kombinációja erősségként jelenik meg, amely szélességet és mélységet biztosít az elemzésnek.

A kritikák szempontjából figyelembe lehet venni a tanulmány hatókörét és korlátait. Míg Vining és Wilhelm szisztematikusan vizsgálja a bíróságon kívüli szerepeket, nagyrészt félreteszik azokat a kérdéseket, amelyek szerint a főbíró politikai elkötelezettsége hogyan befolyásolhatja a bírói döntéshozatalt vagy a bíróság pártatlanságáról alkotott képet. Egyes tudósok azzal érvelhetnek, hogy kényes egyensúly van az érdekképviselés és a semlegesség között, ami további kutatást indokol. A szerzők elismerik, hogy a különböző főbírák különböző döntéseket hoznak arról, hogy mennyire nyíltan politikusak legyenek, de ezeknek a döntéseknek a normatív következményeit (például azt, hogy egy nagyon aktivista főbíró veszélyezteti-e az igazságszolgáltatás pártatlanságába vetett közbizalmat) nem vizsgálják mélyen. A jövőbeni kutatások építhetnek munkájukra annak vizsgálatával, hogy az erősen politikai főbírák által vezetett bíróságok szembesülnek-e bármilyen visszaeséssel vagy legitimitási kihívással a visszafogottabb figurák által vezetett bíróságokhoz képest.

Egy másik lehetséges kritika a siker mérésével és a hitel tulajdonításával kapcsolatos. A könyv a sikert abban méri, hogy a főbíró javaslatait végrehajtják-e, de a politikai döntéshozatal összetett világában az ok-okozati összefüggést nehéz bizonyítani. Míg a

szerzők nagy gondot fordítanak arra, hogy az ideológiát és a hatókört összekapcsolják az eredményekkel, felmerülhet a kérdés: honnan tudjuk, hogy egy reformot azért fogadtak el, mert a főbíró támogatta, szemben más tényezőkkel? A szerzők minőségi bizonyítékai (például a főbírák kifejezetten átveszik bizonyos reformok vezetését) segítenek megerősíteni azt az érvet, hogy gyakran ők vezetik ezeket a változásokat. Mindazonáltal el lehet képzelni, hogy a szkeptikusok bizonyos esetekben még finomabb folyamatkövetést kérnek, hogy megbizonyosodjanak arról, hogy a főbíró befolyása döntő volt. Ez nem annyira a tanulmány hibája, mint inkább az ilyen jellegű kutatások velejárója; Vining és Wilhelm megnyitotta az ajtót további esettanulmányok előtt, amelyek részletesen megvizsgálják a főbírói érdekképviselő és a jogalkotási döntéshozatal közötti kölcsönhatást.

A tudományos közösségben folytatott kapcsolódó vita az eredmények általánosságára összpontosíthat az államok között. Az állami politikai rendszerek nagyon eltérőek – egyesek erős hagyományokkal rendelkeznek a bírói függetlenség terén, másokban a bíróságok történelmileg belegabalyodtak a gépi politikába. A szerzők állami rögzített hatásokat használnak, és hosszú időszakot fednek le, ami segít megmagyarázni ezt a heterogenitást. Ennek ellenére az olvasók elgondolkodhatnak azon, hogy bizonyos államok kiugróak-e, vagy az eredményeket bizonyos regionális minták vezérlik. Például azt a tényt, hogy a megválasztott főbírák konzervatívok a konzervatívok, befolyásolhatják a mintában szereplő déli államok (sok déli állam bírát választ, és szilárdan republikánussá vált). A szerzők megemlítenek olyan államokat, mint Alabama, Texas, Ohio, hogy illusztrálják ezt a mintát. Érdekes lenne, ha a jövőbeni tudomány mélyebbre ásna a regionális szubdinamikában – pl. összehasonlítva a Délt a Közép-Nyugattal vagy a Nyugattal a főbírói magatartás szempontjából – ami túlmutat ennek az amúgy is ambiciózus tanulmánynak a keretein.

Egyes jogtudósok vagy gyakorlók normatív szempontból vethetik fel aggályaikat: A főbíráknak ennyire részt kell venniük a politikában? A könyv világosan bemutatja, hogy igen, és gyakran a bírósági rendszer javát szolgálják (az erőforrások biztosítása és a fejlesztések szempontjából). Mégis aggódhat az esetleges összeférhetetlenség miatt – például egy főbíró, aki ma lobbizik a törvényhozásnál, később meghallgathat egy olyan ügyet, amely a törvényhozás által elfogadott törvényt érinti. Vining és Wilhelm kitér arra a tényre, hogy az etikai kódexek korlátozzák a bírát bizonyos lobbizásban (általában csak az igazságszolgáltatással kapcsolatos ügyekben lobbizhatnak, más politikai kérdésekben nem). A szerzők azt mutatják, hogy ezeken a határokon belül a főbírák jelentős cselekvési szabadsággal rendelkeznek, de nem jelentenek jelentősebb etikai jogsértéseket. Ennek ellenére a semleges bíró és az elkötelezett adminisztrátor közötti feszültség egy olyan mögöttes téma, amelyet meg lehetne vitatni. A tanulmány az empirikus valóságot nyújtja; a normatív vitát mások is átvehetik.

A tudományos vitákban Vining és Wilhelm munkája összehasonlítható a bírói vezetéssel kapcsolatos korábbi munkákkal. Például az Egyesült Államok Főbírójáról szóló tanulmányok gyakran tárgyalják a Legfelsőbb Bíróságon belüli befolyását (vélemények kiosztásán stb.), nem pedig azon kívül. Az *Adjusting Justice* megfordítja a forgatókönyvet azáltal, hogy szándékosan figyelmen kívül hagyja a bíróságon belüli befolyást és kifelé néz. Egyes tudósok, akik elsősorban a doktrinális befolyást tanulmányozzák, kritizálhatják ezt a külső fókuszot, mivel figyelmen kívül hagyják, hogy a főbírák hogyan alakíthatják a jogot bíróságaik vezetésével. Vining és Wilhelm azonban kifejezetten kijelentik, hogy céljuk a meglévő irodalom kiegészítése, nem pedig megkettőzése. A bíróságon kívüli szerepekre összpontosítva teljesebb képet adnak a főbírák kormányzásra gyakorolt általános hatásáról. Úgy tűnik, hogy a

tudományos receptúra felismeri ennek a friss perspektívának az értékét, még akkor is, ha a belső bírósági dinamikával kapcsolatos kérdéseket másokra hagyja.

Végül, módszertani szempontból mindig kritizálni lehet az olyan döntéseket, mint a PAJID ideológiai pontszámok használata vagy a beszédek kódolása. A PAJID, bár széles körben elfogadott, tökéletlen helyettesítője a bíró valódi ideológiájának (a kinevező szereplők extrapolációin alapul). Egyesek azzal érvelhetnek, hogy a főbírák, mire elérik ezt a pozíciót, rendelkeznek olyan nyilvántartásokkal, amelyeket közvetlenül meg lehetne vizsgálni (pl. az ügyek szavazási mintái) az ideológia közvetlenebb mértéke érdekében. Vining és Wilhelm a PAJID-t választotta, amely valószínűleg lehetővé teszi az összes állam összehasonlíthatóságát, sok évtizedet, és még azokat a vezetőket is magában foglalja, akiknek nem volt hosszú bírói szavazási nyilvántartásuk. Ez ésszerű kompromisszum, de egy jövőbeli tudós finomíthatja a megközelítést az államok vagy évek egy részhalmazára, ahol több adat áll rendelkezésre. Hasonlóképpen, a tartalomkódoló beszédek némi szubjektivitást tartalmaznak – vitatható, hogy mi számít "nagy" reformnak és kisebbnek. A szerzők ezt enyhítették a "fontos" reformok egyértelmű meghatározásával (amelyek jelentős hosszú távú hatással bírnak). Ahogy munkájuk bekerül a szakirodalomba, mások finomíthatják vagy építhetik kódolási sémájukat. Ezek a módszertani megfontolások azonban nem ássák alá a fő megállapításokat; legfeljebb további robusztusság-ellenőrzésekre vagy kiterjesztésekre kínálnak lehetőséget a későbbi kutatások során.

Összefoglalva, a tudományos fogadtatás üdvözli a könyv eredetiségét és alaposságát, és bár potenciális kritikákat lehet felvetni a fókusz és a mérés tekintetében, a tanulmány hozzájárulása erős. Új kérdéseket nyitott meg, még akkor is, ha másokra válaszol. Valószínű, hogy ez a munka további kutatásokat fog ösztönözni – például nyomon követési tanulmányokat arról, hogy a főbírák hogyan építenek koalíciókat, vagy összehasonlító munkát, amely azt vizsgálja, hogy előfordul-e hasonló dinamika más országok szubnacionális bíróságain. Az a tény, hogy *az Adserving Justice* ilyen vitákat kezdeményez, önmagában is bizonyítja annak hatását.

Következtetés

Összefoglalva, az *Adserving Justice: Placeing the Chief Justice in American State Politics* részletes és éleslátó elemzést nyújt a főbíró szerepéről az állami kormányzatban, hatékonyan áthidalva az igazságügyi politika és az állami politika területeit. Vining és Wilhelm fő érve az, hogy az állami főbírák nemcsak jogi funkcionáriusok, hanem kulcsfontosságú politikai személyiségek is, akiknek el kell igazodniuk és alakítaniuk kell a politikai környezetet a hatékony igazságszolgáltatás érdekében. Ezt az érvet egy gazdag empirikus tanulmánnyal támasztják alá, amely mindent megvizsgál a főbírák kiválasztásától kezdve a reformok támogatásáig. A fő megállapítások – hogy minden kiválasztási rendszer politikai, hogy a kiválasztási módszerek befolyásolják, hogy ki lesz a főbíró (ideológia és sokszínűség szempontjából), és hogy a főbíró sikere a bírósági reformok megvalósításában a politikai összehangoltságtól és a reform ambíciójától függ – együttesen az állam főbíróját politikai kontextusba ágyazott stratégiai szereplőként ábrázolják.

A cikk formális, adatvezérelt megközelítése tudományos súlyt ad azoknak az állításoknak, amelyek korábban anekdotikusak lehettek. Évtizedeket felölelő bizonyítékokkal azt mutatja,

hogy a főbírák gyakran a hatalmuk hangjaként és bajnokaként lépnek fel, alkudozva az erőforrásokról és a fejlesztésekről. Ennek során gyakran politikusként kell viselkedniük – szövetségeseket kell ápolniuk, ideológiailag olvasniuk kell a szobát, és néha kompromisszumot kell kötniük a célok terén. Ahogy a szerzők fogalmaztak: "Bemutatjuk, hogy a főbírák gyakran belegabalyodnak az állami politikába, akár a bírói kiválasztás, akár az állam politikai vezetőitől való függésük révén a reformok végrehajtásában." Ezeknek a következtetéseknek a jelentősége széles: arra ösztönzi a tudósokat, hogy frissítsék állami kormányzati modelljeiket az igazságügyi vezetők bevonásával, és arra ösztönzi a gyakorlókat (bírákat és törvényhozókat egyaránt), hogy ismerjék el a főbíró kettős szerepét jogászként és államférfiként.

Vining és Wilhelm azzal zárul, hogy "a modern bírósági vezetők szélesebb körű szemléletét szorgalmazzák, mint az állami politika létfontosságú szereplőit". Tanulmányuk valóban ezt a tágabb perspektívát nyújtja, és ezt módszeres, tudományos módon, amely alkalmas idézésre és további kutatásra. Az igazságszolgáltatás politikai aspektusainak megvilágításával ez a munka mélyen hozzájárul ahhoz, hogy megértsük, hogyan működnek a bíróságok az amerikai politikai rendszerben. Összefoglalva, *az igazságszolgáltatás* jelentős tudományos hozzájárulás, amely elmélyíti az igazságügyi vezetésbe való betekintésünket, és hangsúlyozza a jog és a politika közötti dinamikus kölcsönhatást állami szinten. A főbíró, amint azt ez a tanulmány meggyőzően mutatja, egyszerre a törvény őre és a politika művészetének résztvevője – egyenrangú vezető a szó legszorosabb értelmében.

Források:• Richard L. Vining Jr. és Teena Wilhelm, *Adorning Justice: Placing the Chief Justice in American State Politics (Igazságszolgáltatás: A főbíró elhelyezése az amerikai állami politikában)* (University of Michigan Press, 2023)

Stephen Breyer: "*Az udvar tekintélye és a politika veszélye*"

Stephen G. Breyer bíró *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* (Harvard Univ. Press, 2021) tömör, de átgondolt vizsgálat a Legfelsőbb Bíróság legitimitásáról és a politikai felfogás veszélyeiről. Breyer, aki 27 évig szolgált az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságán, azért írta ezt a rövid könyvet (alig több mint 100 oldal), hogy megossza meglátásait arról, hogyan szerezte meg a Bíróság tekintélyét, és miért elengedhetetlen a pártatlanságába vetett közbizalom fenntartása. A könyv Breyer 2021 áprilisában a Harvard Law Schoolban tartott előadásából nőtte ki magát (Scalia-előadás néven tartott), és széles közönségnek szól – a

középiskolásoktól és főiskolásoktól kezdve a Bíróság működése iránt érdeklődő általános olvasókig. Ebben Breyer visszatekint a padon eltöltött évtizedeire, és reagál azokra a növekvő aggodalmakra, hogy a Legfelsőbb Bíróság "álcázott politikai testületté" vált. Történelmi perspektívát kínál a Bíróság szerepéről, érvel az igazságszolgáltatás függetlensége mellett, óva int a rövid távú politika által vezérelt reformoktól (például a "bíróági csomagolástól"), és javaslatokat tesz az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom megerősítésére. Ez az elemzés összefoglalja Breyer legfontosabb érveit és példáit, feltárja, hogyan kapcsolódnak tágabb bírói filozófiájához és karrierjéhez, és megvitatja a könyv fogadtatását és jelentőségét az igazságszolgáltatással kapcsolatos jelenlegi vitákban.

A könyv tartalmának összefoglalása

A bíróság tekintélye és a politika veszélye *című könyvében* Breyer azt állítja, hogy a Legfelsőbb Bíróság hatalma az alkotmány pártatlan döntőbírájaként fennálló legitimitásán alapul – egy olyan legitimitáson, amelyet az idők során gondosan felépítettek. Történelmi áttekintéssel kezdi a Bíróság tekintélyének megállapítását és tesztelését, mérföldkönek számító esetekre támaszkodva, hogy szemléltesse a bírósági felülvizsgálat nyilvános elfogadottságának lassú növekedését. Breyer megjegyzi, hogy a bíróságnak nincs saját hadserege vagy pénztárcája; befolyása attól függ, hogy a közvélemény és a többi ág elfogadja-e ítéleteit a törvényen, nem pedig a politikán. A könyv tézise óva int attól, hogy a bíróságot pártos intézménynek tekintsük, és érv emellett, hogy a bírák pusztán "köpenyes politikusokként" való felfogása erodálja a közbizalmat és ezáltal a jogállamiságot. Breyer elismeri a kritikusok növekvő kórusát, akik azzal érvelnek, hogy a Bíróság politikai jellegű – rámutatva a vitatott megerősítési csatákra és az ideológiailag terhelt ügyekre –, de fenntartja, hogy egy ilyen nézet, ha drasztikus reformokkal járnak el, veszélyeztetné a Bíróság alapvető szerepét. A történelmi epizódok és a kortárs példák áttekintése után Breyer gondolatokkal és ajánlásokkal zárja a könyvet: arra ösztönzi bírótársait, hogy "csak végezzék a munkát" tisztességesen és népszerűség keresése nélkül, és felszólítja a közvéleményt, hogy újítsa meg elkötelezettségét az állampolgári oktatás, a polgári részvétel és a kompromisszum "demokratikus ideálja" iránt. Összességében a könyv részben történelemóraként, részben állampolgári előadásként szolgál, és azt állítja, hogy a Bíróság tekintélyének megőrzése erőfeszítést igényel mind az igazságszolgáltatás, mind a polgárok részéről.

A bírói függetlenség és a közbizalom fontossága

Breyer könyvének központi témája, hogy a bírói függetlenség és a közbizalom szorosan összefügg. Breyer azzal érvel, hogy a Bíróság legitimitása a közvélemény azon felfogásán múlik, hogy a bírák jogi elvek alapján döntenek az ügyekben, nem pedig pártelőnyök alapján. "A bíróság alapvető szerepe a törvények legitim értelmezője" – írja, és ez a tekintély "a közvélemény bizalmától függ", hogy döntései törvényen alapulnak. Ha az amerikaiak úgy tekintenek a bírákra, mint "pusztán "köpenyes politikusokra", akkor a bíróságokba és magába a jogállamiságba vetett bizalmuk csökkenni fog – és ezzel együtt a Bíróság hatalma is, hogy hatékony fékként és ellensúlyként működjön. Breyer hangsúlyozza, hogy tapasztalatai szerint a legtöbb bíró valóban megszívleli bírói esküjét: ha egyszer a bíróságon ülnek, "a jogállamisághoz lojálisak, nem pedig ahhoz a politikai párthoz, amely segítette a kinevezésük biztosításában". Szinte minden bíró, függetlenül attól, hogy melyik elnök nevezte ki őket,

ugyanazokat az értelmező eszközöket használja – szöveget, történelmet, precedenst, hagyományt, célt és következményeket – a döntések meghozatalához. Breyer azt állítja, hogy bár a bírák eltérő bírói filozófiával rendelkezhetnek, nem úgy viselkednek, mint a törvényhozók, akik szavazatokat cserélnek vagy pártos célokra stratégiáznak. Ragaszkodik ahhoz, hogy még az ellentmondásos esetekben is a nézeteltérések általában a jogtudományi módszerekről vagy az alkotmányos értékekről szólnak, nem pedig a nyers politikáról.

Ugyanakkor Breyer őszintén kijelenti, hogy a bírák nem robotok: a bíró háttere, képzettsége és élettapasztalata elkerülhetetlenül befolyásolja, hogy hogyan tekintenek bizonyos ügyekre, és a jog és a politika teljes elválasztása "sem egészen helyes". Elismeri például, hogy "néha nehéz elválasztani azt, ami jogtudományi nézetnek számít a politikai filozófiától", és hogy a törvény céljaival kapcsolatos személyes nézetek különbséget jelenthetnek a közeli ügyekben. Breyer azonban úgy látja, hogy ezek a hatások összhangban vannak a jóhiszemű jogi érveléssel, nem pedig a pártos napirend bizonyítékaival. Véleménye szerint a közvélemény bizalmát az évszázadok során éppen azért "nehezen nyerték el", mert az igazságszolgáltatásnak nagyrészt sikerült "pártatlan igazságszolgáltatást" kivívnia, és ezáltal tiszteletet kivívnia. Idézi a 78. számú *föderalista megfigyelését*, miszerint az igazságszolgáltatásnak "nincs sem ereje, sem akarata, hanem pusztán ítélőképessége", hangsúlyozva, hogy a Bíróság tekintélye az ítéletek széles körű elfogadásából fakad. Breyer még a szokásos nyilvános tiszteletet is a láthatatlan "levegőhöz" hasonlítja, amelyet belélegzünk – természetesnek vesszük, de elengedhetetlen a jogállamiság virágzásához. Így a bírói függetlenség (mind a tényleges, mind a vélt) Breyer számára nem elvont ideál, hanem pragmatikus szükségszerűség: csak akkor engedelmeskednek továbbra is a nekik nem tetsző bírósági döntéseknek, ha az emberek úgy gondolják, hogy a bíróságok jogi érdemben döntenek az ügyekben, ami alapvető szokás a káosz elkerüléséhez egy alkotmányos demokráciában.

A Legfelsőbb Bíróság átpolitizálásának veszélye

Breyer részben azért írta *A bíróság hatóságát*, hogy válaszoljon a Legfelsőbb Bíróság reformjára irányuló növekvő felhívásokra – különösen egyes politikusok és akademikusok javaslataira, hogy "csomagolják" a Bíróságot további bírák hozzáadásával vagy más módon átalakítsák a megerősítések körüli intenzív pártkonfliktus után. Arra figyelmeztet, hogy a Bíróság összetételébe vagy döntéshozatalába való nyílt politikai beavatkozás önpusztító lenne. "A politikai befolyás észlelése által motivált strukturális változások csak táplálhatják ezt a felfogást, tovább erodálva ezt a bizalmat" - figyelmeztet Breyer. Más szóval, ha valaki aggódik amiatt, hogy a Bíróságot túlságosan politikusnak tekintik, akkor a nyílt politikai befecskendezéssel (például a bírók számának bővítésével a kívánt ideológiai egyensúly elérése érdekében) csak megerősítené és felerősítené a közvélemény cinizmusát. Breyer arra buzdítja a reformereket, hogy "gondolják át hosszan és alaposan" a kockázatokat: egy olyan lépés, mint a bírósági csomagolás, rövid távú győzelmet jelenthet az egyik frakció számára, de természetbeni megtorlást váltana ki. "Ami körbemegy, az megfordul. És ha a demokraták meg tudják csinálni, akkor a republikánusok is meg tudják csinálni" – mondta az NPR-nek, összefoglalva a csöcs-szemért eszkaláció csúszós lejtőjét. A mai többséget a holnapi többség felülmúlhatja; a végeredmény egy olyan bíróság lenne, amelynek mérete és összetétele a politikai ingával együtt ingadozik, súlyosan károsítva stabilitását és tekintélyét.

A könyvben Breyer figyelmeztető meseként hivatkozik Franklin D. Rooseveltnél 1937-es bírósági csomagolási tervének híres epizódjára. Az 1930-as években a Legfelsőbb Bíróság kezdetben több New Deal programot is megsemmisített, kiváltva Rooseveltnél fenyegetését,

hogy további bírót vegyen fel. Breyer megjegyzi, hogy a bíróság hamarosan irányt váltott, és elkezdte fenntartani a New Deal jogszabályait, ami arra készítette Rooseveltet, hogy felhagyjon bírósági reformtervével. Breyer számára ez az epizód azt szemlélteti, hogy a Bíróság képes az idő múlásával önkorrekcióra, és hogy a Bíróság hosszú távú legitimitásának fenntartása bölcsőbb volt, mint egy rövid távú politikai harc. Azzal érvel, hogy amikor a Bíróság megfordítja a precedenst vagy irányt változtat, az "nem feltétlenül a bírák politikai összetételének megváltozása miatt van", hanem gyakran tükrözi "a nemzet polgárai többségének változó politikai nézeteit" és a fejlődő jogi értelmezéseket. Breyer véleménye szerint az alkotmányjog jelentős ingadozásai általában szélesebb körű társadalmi és politikai konszenzust követnek (pl. a szabályozó állam 1937 utáni elfogadása), helyett, hogy a Bíróság pártos vádat vezetne. Ez a nézet megerősíti azt az üzenetét, hogy a Bíróság struktúrájának agresszív politikai bütykölése szükségtelen és potenciálisan káros.

Breyer a közvetlenebb vitákkal is foglalkozik. Elismeri, hogy a kritikusok gyakran rámutatnak az olyan esetekre, mint a *Bush kontra Gore* (2000) – amely gyakorlatilag pártvonalak mentén döntötte el az elnökválasztást – az átpolitizált igazságszolgáltatás bizonyítékaként. Breyer azonban azzal érvel, hogy egy polarizáló eset nem határozhatja meg a bíróság általános eredményeit. Megjegyzi, hogy a 2020-as választások után a heves politikai nyomás ellenére a Legfelsőbb Bíróság "nem tárgyalt és nem döntött az eredmények megsemmisítésére irányuló ügyekben", még akkor is, ha egyes partizánok beavatkozásra sürgették a bíróságot. Hasonlóképpen emlékezteti az olvasókat, hogy a Bíróság az elmúlt években olyan döntéseket hozott, amelyek dacolnak az egyszerű pártos elvárásokkal: például 2021-ben és korábban is fenntartotta a megfizethető ellátásról szóló törvényt ("Obamacare"), és megerősítette a nők abortuszhoz való jogát védő precedenseket (utalás a *June Medical Services kontra Russo* (2020)) – a liberálisok által kedvelt eredményeket. Ugyanakkor a bíróság a konzervatívok kedvében hozott döntéseket (olyan kérdésekben, mint a vallásszabadság vagy a kampányfinanszírozás), amelyek Breyer szerint a konzervatív politikát részesítik előnyben. Ennek a litániának az a célja, hogy megmutassa, hogy a Bíróság dokumentuma nem foglalható össze monolitikus pártosként. Breyer azt állítja, hogy a nyilvános narratíva gyakran túlságosan leegyszerűsíti a Bíróság munkáját: a valóságban az eredmények változnak, és a koalíciók eltolódnak. A bírói függetlenség és egyensúly példáinak kiemelésével Breyer visszautasítja azt a nézetet, hogy a Bíróság egyszerűen annak a pártnak a politikai ága, amely a legtöbb bírót nevezte ki. Ez a nézet nemcsak pontatlan, hanem ha olyan reformokat irányít, mint a bíróságok bővítése, alááshatja a bíróságba vetett bizalmat, amely stabilan tartotta az amerikai kormányzást.

Összefoglalva, Breyer magát a politizálást látja a legsúlyosabb veszélynek. Azzal érvel, hogy a bizalom csökkenésének gyógymódja nem az, hogy a Bíróságot jobban reagáljuk a választási eredményekre vagy a pártos követelésekre, hanem az, hogy újra elkötelezzük magukat pártatlan szerepe mellett. Ragaszkodik ahhoz, hogy az igazságszolgáltatásnak továbbra is "kerülnie kell a személyes politikai meggyőződést", és semleges jogi alapon kell döntenie az ügyekben, amikor csak lehetséges, törekednie kell arra, hogy elkerülje a politikai megosztottságot szító széles körű ítéleteket. A többi ágnak és a polgároknak ellen kell állniuk annak a kísértésnek, hogy a bíróságot csak egy újabb politikai nyereményként kezeljék. Breyer fő figyelmeztetése az, hogy ha a Legfelsőbb Bíróságot politikai csatatérként definiáljuk, akkor elpusztítjuk azt, ami lehetővé tette számára, hogy hatékonyan működjön az amerikai rendszerben: a közvélemény szokásos jogállamiságának tiszteletben tartását, még akkor is, ha nem ért egyet az eredményekkel.

Történelmi példák Breyer állításainak alátámasztására

Breyer számos történelmi epizód elmesélésével erősíti meg érveit, amelyek bemutatják, hogy a Legfelsőbb Bíróság tekintélye hogyan függött a közvélemény elfogadásától és az ágazatok közötti együttműködéstől. Az egyik példa a *Marbury kontra Madison* (1803), a mérőldkőnek számító ügy, amely megalapozta a bírósági felülvizsgálat elvét. Breyer megjegyzi, hogy *Marbury* állítása a bíróság azon jogáról, hogy alkotmányellenesnek nyilvánítsa a törvényeket, "nem volt elkerülhetetlen, és nem is vált elfogadottá hosszú küzdelem nélkül". Időbe telt, mire a Bíróság, mint az alkotmány végső értelmezője teret nyert. A 19. század elején a bírói kar szerepe törékeny volt: Breyer rámutat, hogy voltak pillanatok, amikor a bíróság tekintélyével határozottan szembeszálltak, a leghíresebb, amikor Andrew Jackson elnök nem volt hajlandó végrehajtani a bíróság döntését a *Worcester kontra Georgia* (1832) ügyben. *Worcesterben* a bíróság a Cherokee Nemzet javára döntött, de Jackson (állítólag) így vágott vissza: "John Marshall meghozta a döntését; most hadd hajtsa végre", rávilágítva arra a valóságra, hogy az igazságszolgáltatás végrehajtó támogatás nélkül nem tudja végrehajtani ítéleteit. Ez az eset jól szemlélteti, hogy a bíróság milyen veszélyekkel néz szembe, ha olyan döntéseket hoz, amelyeket a politikai vezetők vagy a közvélemény nem hajlandó tiszteletben tartani. Breyer arra használja, hogy hangsúlyozza, hogy a Bíróság hatalmának "attól kell függenie, hogy a nyilvánosság hajlandó-e tiszteletben tartani döntéseit, még azokat is, amelyekkel nem ért egyet" – ez a függőség egyedülállóan sebezhetővé teszi a Bíróságot a politikai visszaszorításokkal szemben.

Ezzel szemben Breyer a *Brown kontra Board of Education* (1954) ítéletet idézi a Bíróság tekintélyének diadalaként. *Brown* híresen felszámolta a faji szegregációt az állami iskolákban, és Breyer elmeséli, hogy ennek az ellentmondásos ítéletnek való megfelelést csak a Bíróság összehangolt erőfeszítésével lehetett elérni, együttműködve a többi ággal és a civil társadalommal. Megjegyzi, hogy *Brown után* Dwight D. Eisenhower elnök és a polgárjogi vezetők döntő szerepet játszottak az integráció kikényszerítésében (például Eisenhower 1957-ben szövetségi csapatokat küldött Little Rockba, hogy biztosítsa a fekete diákok biztonságos belépését a Central High Schoolba). Idővel *Brown* az alkotmány egyenlőségi garanciáinak erkölcsi és jogi igazolásának tekintették. Breyer idézi az előadás elmélkedését, miszerint a Bíróság *Brown* révén "jelentős győzelmet aratott az alkotmányjog, az egyenlőség és mindenekelőtt maga az igazságosság számára", és hogy ez "maga az igazságosság... segített felkelteni a Bíróság iránti tiszteletet, és növelte annak tekintélyét." Más szóval, a döntés igazságossága végső soron megerősítette a Bíróság legitimitását, de végrehajtásához széles körű társadalmi támogatásra volt szükség. Ez a példa alátámasztja Breyer állítását, miszerint a bíróság tekintélye "nehezen megszerzett", és abban gyökerezik, hogy a nyilvánosság elismeri döntéseinek igazságosságát. Ez is bemutatja a "kormányzati ágak közötti partnerségről" alkotott elképzelését: a Bíróság dönthet, de a végrehajtó hatalomra támaszkodik a végrehajtásban, a nyilvánosságra pedig a jogállamiság alapjául szolgáló "kényes pas de deux"-re.

Breyer a *Bush kontra Gore* (2000) ügy utóhatásaira is hivatkozik, amely megoldotta a vitatott 2000-es elnökválasztást. Bár Breyer maga nem értett egyet a *Bush kontra Gore* ügyben, könyvében arra összpontosít, hogy mi történt ezután: az ország nagyjából békésen elfogadta a Legfelsőbb Bíróság döntését, amely Florida elektori szavazatait (és így az elnökséget) George W. Bushnak ítélte. Idézi a néhai Harry Reid szenátort, aki megjegyezte a "legfigyelemreméltóbb dolgot" a *Bush kontra Gore* ügyben: annak ellenére, hogy a nemzet nagyjából felháborodott és rossznak hitte a döntést, "az emberek követték" – nem voltak zavargások vagy széles körű erőszak. Breyer szerint ez jól példázza az elfogadás mélyen gyökerező szokását, amely fenntartja a Bíróság tekintélyét és az alkotmányos rendszert. Breyer azonban szembeállítja ezt a 2020-as választások viharos utóhatásaival, amikor egy

hivatalban lévő elnök (Donald Trump) nem volt hajlandó elfogadni a kedvezőtlen bírósági ítéleteket, és megtámadta a hitelesített eredményeket, ami a 6. január 2021-i Capitolium-támadásban csúcsosodott ki. Megjegyzi, hogy ez az epizód élesen eltért a normától, és sokakat arra késztetett, hogy radikális változtatásokat követeljenek intézményeinkben (beleértve a Legfelsőbb Bíróság átalakítására vonatkozó javaslatokat is). A 2000-es és 2020-as év egymás mellé helyezésével Breyer kiemeli a bírósági eredmények tiszteletben tartásának hagyományának értékét és annak veszélyét, hogy mi történhet, ha ez a hagyomány megszakad. Ez megerősíti azt a kérését, hogy nem szabad magától értetődőnek vennünk a közbizalom "levegőjét".

Végül, mint korábban említettük, Breyer az 1930-as évek bírósági válságát történelmi leckeeként tekinti. A bíróság összeütközése FDR-rel a New Deal jogszabályai miatt – és az azt követő fenyegetés további bírók hozzáadásával – próbára tette a bíróság ellenálló képességét. Breyer rámutat, hogy a bíróság végül beleegyezett a New Deal reformjaiba (a híres "időváltás, amely kilencet megmentett") nemcsak Roosevelt tervét akadályozta meg, hanem megőrizte a bíróság helyét az alkotmányos struktúrában. Breyer szemszögéből ez az epizód alátámasztja azt az érvelését, hogy a Bíróság hosszú távú tekintélyét jobban védik a fokozatos belső változások és a népakarat tiszteletben tartása, mint a Bíróság struktúrájának hirtelen külső manipulációi. E példák mindegyike – *Marbury* lassú elfogadása, Jackson dacossága, *Brown* végrehajtása, *Bush kontra Gore* utóhatása és FDR megszakított bírósági csomagolása – Breyer tágabb álláspontjának illusztrálására szolgál: a Legfelsőbb Bíróság tekintélye mindig is bizonytalan volt, a közmeggyőződés, az elvi döntéshozatal és az ágazatok közötti tisztelet összetett hálóján nyugszik. A Bíróságot kirívóan átpolitizáló intézkedések a háló elvágását kockáztatják, míg a Bíróság mint az igazságszolgáltatás pártatlan garانتálójának imázsát megerősítő intézkedések megerősítik azt a jövőre nézve.

Kapcsolatok Breyer igazságügyi filozófiájával és karrierjével

Breyer érvei *A bíróság tekintélyében és a politika veszélyében* szorosan kapcsolódnak a pragmatikus értelmezés és az intézményesülés jól ismert bírói filozófiájához. A Legfelsőbb Bíróságon eltöltött 27 éves hivatali ideje alatt (1994–2022) Breyert mérsékelt liberális bírónak tekintették, aki előnyben részesítette a gyakorlati érvelést, a következményekre való odafigyelést és az elkötelezettséget, hogy a törvény a hétköznapi emberek számára működjön – ezek a témák visszhangoznak ebben a könyvben. Például Breyer ragaszkodása ahhoz, hogy a bírák közös értelmezési eszközöket használjanak (szöveg, történelem, cél, precedens stb.), és hogy nézeteltéréseik jóhiszeműek, összhangban van azzal a régóta fennálló nézetével, hogy az ítékezés fegyelmezett mesterség, nem pedig politikai gyakorlat. Korábbi könyvében, *az Active Liberty-ben* (2005) Breyer azzal érvelt, hogy az alkotmány átfogó célja a polgárok demokratikus részvételének megkönnyítése. Az "aktív szabadságba" vetett hit visszhangzik *A bíróság tekintélyében*, amikor Breyer hangsúlyozza a polgári szerepvállalás és a kompromisszum fontosságát kormányzati rendszerünk fenntartásában. Azt írja, hogy a polgároknak részt kell venniük a közéletben – szavazással, iskolaszéki szolgálattal, vitával és kompromisszumokkal – mint "a demokratikus eszme megtestesítője". Ez a felhívás a nyilvánosság bevonására nemcsak a társadalom receptje, hanem Breyer bírói szellemiségét is tükrözi: mindig is a törvényt annak kontextusában tekintette, hogy az hogyan hat az emberekre és önmaguk kormányzására.

Sőt, Breyer kompromisszumra és konszenzusépítésre való hajlama a bírósággal kapcsolatban megmutatkozik a könyv bírótársainak adott tanácsaiban. Hangsúlyozza az olyan erényeket, mint a "mérlegelés", az "egyértelműség" és a "kompromisszum", sürgetve, hogy a bíróságnak

gyakran szűkebb alapon kell döntenie az ügyekben, hogy megőrizze az egységet, ahol lehetséges. Ez tükrözi Breyer tényleges gyakorlatát a kispadon. Köztudott volt, hogy az óvatos, fokozatos döntéseket részesítette előnyben, és gyakran keresett középútas pozíciókat. Például Breyer gyakran csatlakozott vagy írt olyan véleményeket, amelyek törvényi vagy eljárási alapon döntöttek az ügyekben, nem pedig elsöprő alkotmányos nyilatkozatok alapján – ez a stratégia a szükségtelen politikai viták elkerülésére. A 2010-es években Breyer néha váratlan szövetségeket kötött (Roberts bíróval a *júniusi orvosi* abortusz ügyében, vagy konzervatívokkal bizonyos szólásszabadság és föderalizmus ügyekben), hogy konkrét kérdéseket széles körű ideológiai változások nélkül döntsön. Ezek a bírósági stratégiák ugyanazt az intézményi óvatosságot tükrözik, amelyet a könyvben javasol: "minimalizálja azoknak az eseteknek a számát, amelyek valószínűleg erősen érzett politikai nézeteltéréseket eredményeznek", és "lehetővé teszik, hogy azok, akik szélesebb körű jogi kérdésekben eltérnek, szűkebb kérdésekben találkozzanak". Breyer karrierjét ez a fajta pragmatizmus jellemezte, és a könyvben lényegében általánosítja ezt a megközelítést, mint a Bíróság közbizalmának megőrzésének képletét.

Breyer jogi eljárásba vetett hite is átragyog. Azt írja, hogy a bírák nem "junior egyetemi politikusok", hanem inkább "jogtudományi különbségeik... a legtöbb, talán szinte az összes bírói nézeteltérést okozza." Ez tükrözi Breyer régóta hangoztatott ellenérvét az ítélezés cinikus nézetével szemben. Még akkor is, ha élesen nem értett egyet konzervatív kollégáival, Breyer ezt az eltérő bírói filozófiáknak tulajdonította – mondjuk a szó szerinti szöveg előnyben részesítésének a törvényi célra való összpontosítással szemben – a rosszhiszeműség helyett. Nevezetesen, Breyer meleg barátsága és tiszteletteljes vitái a néhai Antonin Scalia bíróval karrierjének alappillérei voltak. A harvardi előadásában, amelyet John Manning, a HLS dékánja vezetett be, megjegyezte, hogy bár Breyer és Scalia "alapvetően nem értettek egyet" az értelmezésben, nézeteltéréseiket a kölcsönös tisztelet jellemezte, nem pedig személyes vagy pártos ellenségeskedés. Ez a kollegiális gondolkodásmód támasztja alá Breyer azon kérését a könyvben, hogy még a szenvedélyes nézeteltérések sem vezethetnek ahhoz, hogy a Bíróságot csak egy újabb politikai színtérnek tekintsük. Ez összefügg Breyer kritikájával is, amely a média azon szokását vizsgálja, hogy a bírákat "liberálisnak" vagy "konzervatívnak" címkézze – szerinte túlságosan leegyszerűsítik és félrevezetik a közvéleményt. Breyer igazságügyi filozófiája mindig is ellenállt az ilyen redukcionizmusnak; az eseti értékelést részesíti előnyben, és gyakran beszél a bíróságról, mint az egyensúly fenntartásáról. Az egyik sokatmondó részben Breyer megjegyzi, hogy egyes bírák a "szöveget és a történelmet", míg mások a "célokat és következményeket" hangsúlyozzák – lényegében a bíróság ideológiai spektrumát a módszertan, nem pedig a párthűség szempontjából írják le. Ez a régi Breyer: a joggyakorlatot elvi megközelítések spektrumaként fogalmazza meg, amelyek mindegyikének megvan a maga szerepe, nem pedig a demokraták és a republikánusok napirendjének összeütközése.

A könyv Breyer intézményi lojalitását és vonakodását is tükrözi, hogy személyes vagy pártos megfontolásokat a Bíróság integritása fölé helyezze. Maga a döntése, hogy kiadja ezt a könyvet, miközben még aktív bíró volt (akkor 83 éves volt), filozófiájának fényében látható. Breyerre néhány liberális aktivista nyilvános nyomással nézett szembe, hogy Biden elnöksége alatt vonuljon nyugdíjba (hogy hasonló gondolkodású utódot biztosítson), de ellenállt annak az elképzelésnek, hogy egy bírónak politikai okokból időzítenie kell nyugdíjba vonulását. Valójában Breyer azt javasolta, hogy még a padról való távozásról szóló döntéseket sem szabad átpolitizálni. Bár végül 2022-ben nyugdíjba vonult, a könyvturné során következetesen kijelentette, hogy nem akarja "átpolitizálni" a Legfelsőbb Bíróságot vagy az irodáját. Ez az álláspont kritikát váltott ki a baloldalon, de tökéletesen megfelelt a *The Authority of the Court*

által képviselt elveknek. Breyer karrierjét, az 1970-es években a szenátus igazságügyi bizottságának munkatársaiban végzett munkájától a bírói véleményekig, a demokratikus intézményekbe vetett bizalom és az eróziójuktól való félelem jellemezte. Gyakran olyan döntések mellé állt, amelyek fenntartották vagy elhalasztották a demokratikus folyamatot (például a pozitív diszkrimináció megőrzésére vagy a kampányfinanszírozási szabályozásra adott szavazatai a választott testületek ítéleteinek és megsemmisítésének társadalmi következményeinek tiszteletben tartásában gyökereztek). Meggyőződése, hogy az alkotmány célja, hogy "segítsen az Amerikát alkotó sok különböző egyének produktívan, harmonikusan és szabadon együtt élni", irányította bírói érvelését. Az új könyv ezt a jövőképet viszi tovább, azzal érvelve, hogy a harmónia és a szabadság megőrzése attól függ, hogy az emberek továbbra is tiszteletben tartják-e a Bíróság ítéleteit, még akkor is, ha veszítenek, és hogy a Bíróság bölcsességével és mértékletességével továbbra is kiérdemli-e ezt a tiszteletet. Röviden, *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* Breyer élethosszig tartó bírói filozófiájának kiterjesztése: a jog pragmatikus, állampolgári szemléletű víziója, amely a bizalmat, az együttműködést és a közjót hangsúlyozza.

Kritikai fogadtatás és tudományos vélemények

Breyer könyve jelentős vitát és reakciókat váltott ki jogi körökben, az elvi álláspont dicséretétől a naivitás éles kritikájáig. Breyer nézetének támogatói üdvözlötték az igazságszolgáltatás függetlenségének és a jogállamiság védelmét. Például a *Kirkus Reviews* a könyvet "a bíróság döntő szerepének meggyőző áttekintésének" nevezte, amely ösztönzi a tudományos vitát. Még azok is, akik nem osztják Breyer ideológiai hajlamait, érdekesnek találták figyelmeztetéseit. Adam White konzervatív kommentátor megjegyezte, hogy Breyer "figyelmeztető hangot ad" a történelemből, emlékeztetve bennünket arra, hogy a bíróság tekintélye a közbizalomtól függ. A libertárius beállítottságú Pacific Legal Foundation egyetértett Breyer ellenzésével a bírósági tömörítéssel szemben, és bölcs figyelmeztetésként emelte ki idézetét, miszerint "ha a demokraták meg tudják csinálni, akkor a republikánusok is meg tudják csinálni". Valójában számos kommentátor, aki általában kritizálja a Bíróság liberális döntéseit, dicsérte Breyert, amiért az intézményt helyezte előtérbe. Az egyik író viccesen megjegyezte, hogy Breyer "acélgerincet" mutatott a visszavonulásra vagy a bírósági bővítésbe való belenyugvásra való felhívásoknak való ellenállásban, azzal érvelve, hogy "inkább a bíróság legitimitása érintetlen maradna a nyilvánosság előtt, minthogy a bíróság olyan döntéseket hozzon, amelyek összhangban vannak saját politikai preferenciáival". Az ilyen válaszok Breyert elvhű intézményesítőnek állítják be, aki hajlandó kiállni még politikai szövetségeseivel szemben is a Bíróság pártatlan imázsának védelmében.

A könyv azonban jelentős kritikákat is kapott, különösen a progresszív oldal tudósaitól és kommentátoraitól, akik mélyen aggódnak a jelenlegi Legfelsőbb Bíróság iránya miatt. E kritikusok közül sokan azzal érveltek, hogy Breyer elemzése túlságosan szangvinikus, és figyelmen kívül hagyja a bíróság valóságát, amelyet a közvélemény nagy része már mélyen átpolitizáltnak tart. Például Leah M. Litman, a Michigani Egyetem jogi karának professzora "Hey Stephen" címmel írt egy különösen lesújtó kritikát a *Michigan Law Review*-ben. Litman azzal érvel, hogy Breyer két alapvető állítást tesz – "az egyik, hogy a Legfelsőbb Bíróság nem foglalkozik politikával, a másik pedig az, hogy a jogállamiság megköveteli a Bíróság tekintélyének elfogadását még akkor is, ha az emberek nem értenek egyet a döntéseivel" – és hogy mindkét állítás túlságosan leegyszerűsített. Rámutat, hogy Breyer mesterségesen szűk módon határozza meg a "politikát", lényegében csak a nyers pártossággal (a bírák pusztán pártjuk érdekeire szavaznak) egyenlővé teszi, és kizárja a bírói döntéshozatalra gyakorolt sok más politikai befolyást. Litman szerint "a politikát" önkényes

értelmezésével, hogy kizárja azt, amiről sokan úgy gondolják, hogy a bírói döntéshozatalt vezérli, Breyer lekicsinyeli azt a mértéket, hogy az ideológia és az értékek (amelyek tágabb értelemben politikaiak) alakítják a bírósági eredményeket. Véleménye szerint Breyer a "törvény" definícióját is kiterjeszti azokra a döntésekre, amelyek a nyilvánosság számára gyanúsán politikusnak tűnnek – megnyugtatója üresnek tűnik.

Litman és mások is vitatják Breyer azon következtetését, hogy az embereknek többé-kevésbé kritikátlanul el kell fogadniuk a Legfelsőbb Bíróság minden döntését, mint a jogállamiság árát. A Bíróság tekintélyének elfogadása nem mindig abszolút jó, ellenzik – különösen, ha a Bíróság olyan ítéleteket hoz, amelyek aláássák az alapvető jogokat vagy a demokratikus értékeket. Litman felülvizsgálata azzal érvel, hogy "a Bíróság összes döntésének elfogadása nem feltétlenül tesz jót a jogállamiságnak, [csak] ahogy a Bíróság tekintélyének megkérdőjelezése sem feltétlenül rossz a jogállamiságnak". Más szóval, a Bíróság elleni fellépés (kritikával vagy reformjavaslatokkal) indokolt lehet, ha maga a Bíróság fenyegetést jelent a jogállamiságra. Ez a perspektíva a feje tetejére állítja Breyer érvelését: ahelyett, hogy a nyilvánosság veszélyeztetné az alkotmányos rendszert a Bíróság megkérdőjelezésével, talán a Bíróság veszélyezteteti azt azzal, hogy elidegeníti a nyilvánosságot. Valóban, Breyer könyvének megjelenése óta a Legfelsőbb Bíróság konzervatív többsége hozott döntéseket (pl. *a Roe kontra Wade* ítélet megsemmisítése a *Dobbs kontra Jackson Women's Health Org.* (2022)) című ügyben), amelyet sok kritikus nyilvánvalóan ideológiai célok vezérelnek, és a Bíróság nyilvános jóváhagyása történelmi mélypontra zuhan. Az ilyen fejlemények azt az ellenérvet táplálják, hogy strukturális reformra lehet szükség a Bíróság legitimitásának helyreállításához, nem pedig annak automatikus aláadásához.

A népszerű sajtó újságírói és kommentátorai erőteljesebben visszhangozták ezeket a tudományos kritikákat. *A The New York Times*-ban Linda Greenhouse rovatvezető (a Legfelsőbb Bíróság korábbi tudósítója) kritizálta Breyert, amiért tagadja a jelenlegi bíróság átpolitizáltságát, állítólag a könyv érveit "kifinomultnak" és érintetlennek nevezte. Jay Willis, a *Balls & Strikes progresszív jogi oldal szerkesztője* maró kritikát írt gúnyosan "A bíróság tekintélye és a veszély, hogy mennyire szeretem a munkámat" címmel. Azzal érvel, hogy Breyer könyve "nem ragadja meg a Legfelsőbb Bíróság válságát, és nem magyarázza el a kezeléséhez szükséges lépéseket", azzal vádolva Breyert, hogy egyfajta szándékos vakságot mutat a Bíróság hibáival szemben. Willis rámutat, hogy Breyer gondosan kerüli a legsürgetőbb kérdésekkel való megküzdést: "Jól működnek a jelölési és megerősítési folyamatok? A kinevezések túlságosan tükrözik a pártok megosztottságát? Maga a bíróság is politikailag pártossá vált?" – ezek mind ésszerű kérdések a "politika veszélyeiről" szóló könyv számára, de Breyer "felveti, majd kifejezetten elutasítja a válaszadást". E kérdések megkerülésével Breyer úgy üti meg a kritikusokat, hogy figyelmen kívül hagyják az elefánt a szobában problémákat, mint például a Merrick Garland-epizód (ahol 2016-ban a Legfelsőbb Bíróság helyét pártos okokból nyitották meg), vagy a Barrett bíró megerősítésének sietsége 2020-ban.

Továbbá Willis és mások azzal érvelnek, hogy Breyer ragaszkodása a "politikai" és a "jogtudományi" döntések közötti világos határvonalhoz nem meggyőző a jogi elefántcsonttoronyon kívül bárki számára. Az átlag amerikai számára a "politika" és a "bírói filozófia" különbség nélküli különbségtétel. Ami számít, az az eredmény. Ha a Bíróság olyan döntést hoz, amely megnehezíti bizonyos állampolgárok szavazását (mint a *Brnovich kontra DNC* (2021)) vagy lehetővé teszi az államok számára, hogy ténylegesen betiltsák az abortuszt (*Whole Woman's Health kontra Jackson* (2021)), az érintettek érthető módon politikai döntésnek tekintik a döntést – függetlenül attól, hogy a bírák azt állítják-e, hogy semleges

elveket alkalmaznak. Ahogy Willis élénken fogalmaz: "A Legfelsőbb Bíróság döntései "politikaiak", mert valós következményekkel járnak, függetlenül attól, hogy az azt készítő személy milyen bonyolult logikai szabályokat állítólag lelkiismeretesen követett." Ennek a kritikának az a következménye, hogy Breyer arra kéri a közvéleményt, hogy bízjon egy idealizált bíróságban, amely a kritikusok véleménye szerint jelenleg nem létezik. Azt mondani az embereknek, hogy egyszerűen higgyék el, hogy a bírák jóhiszeműen cselekszenek, amikor ennek ellenkezőjét látják a jogoktól megfosztó döntésekben, naivnak vagy akár "Pollyanna"-szerűnek tűnik ezeknek a kommentátoroknak – Breyer tudta, hogy ezt a címkét vonzza. (Amikor egy interjúban szembesítették a Pollyanna vádjával, Breyer így vágott vissza: "Ha ez Pollyanna, akkor én vagyok Pollyanna", megerősítve optimista kilátásait.)

A kritikusok Breyer által javasolt megoldásokat is célba vették, mint például az állampolgári ismeretek oktatásának javítása és a kompromisszumok ápolása. Míg Breyer ezeket egy egészségesebb demokráciába való hosszú távú befektetésnek tekinti, a szkeptikusok fájdalmasan alkalmatlannak találták őket az általuk azonnali intézményi legitimációs válságnak tartott megoldásra. Willis például hitetlenkedve reagál arra, hogy Breyer válasza a konzervatív bíróság 6-3 arányú liberális precedenseinek visszavonására lényegében "jobb társadalomtudományi tantervek és civilizáltabb vitaklub-találkozók". Azok számára, akik úgy érzik, hogy a ház lángokban áll, Breyer javaslatai úgy tűntek, hogy a tüzmelegedésről beszélnek, miközben a tűz tombol. Összefoglalva, Breyer könyvének kritikai fogadtatása nagyrészt a jelenlegi vita törésvonalai mentén oszlik meg: az intézményesek és sok konzervatív dicséri a bíróság védelmét, míg a bírósági reformot támogató liberálisok és progresszívek kigúnyolják, mint érintetlent. A főbb jogi kiadványok tükrözték ezt a megosztottságot. A *Law & Liberty* (John O. McGinnis) recenziója, amely szimpatizál Breyer általános álláspontjával, mindazonáltal megjegyezte, hogy Breyer nem válaszol az általa feltett döntő kérdésre – miért engedelmeskednek az amerikaiak a bíróságnak – azon túl, hogy megismétli, hogy "szokásuk" van erre. McGinnis egyetértett azzal, hogy a bírák nem olyan leplezetlenül pártosak, mint a politikusok, de elismerte, ahogy Breyer nem, az "elefánt a szobában": hogy ma "a demokrata bírák most hajlamosak felsorakozni az egyik oldalon a fontos ügyekben, a republikánus bírák pedig a másikon", ami megnehezíti a közvélemény számára, hogy a döntéseket apolitikusnak tekintse. Így még a mérsékelt megfigyelők is úgy találták, hogy Breyer beszámolójából hiányzik némi realizmus. Másrészt a védők csodálják, hogy Breyer nem hajlandó engedni a cinizmusnak. A válaszok ezen spektruma azt mutatja, hogy *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* erőteljes beszélgetést tudott ösztönözni az igazságszolgáltatásról, még akkor is, ha maga Breyer villámhárítónak vált ebben a vitában.

A könyv hatása és jelentősége a kortárs vitákban

Rövidsége ellenére Breyer könyve fontos hivatkozási ponttá vált a Legfelsőbb Bíróság jövőjéről folyó vitákban. A bírósági reform iránti növekvő érdeklődés pillanatában tették közzé – Biden elnök 2021-ben kétpárti bizottságot hívott össze, hogy tanulmányozza az olyan javaslatokat, mint a hivatali idő korlátozása, a Bíróság méretének megváltoztatása és egyéb intézkedések. Breyer intézményi perspektívája ellensúlyozta a radikálisabb javaslatokat. Érveit gyakran idézik azok, akik óva intenek a bírósági tömörítéstől vagy más drasztikus változásoktól. Például amikor a Biden-bizottság kiadta jelentését, visszhangozta a terjeszkedés kockázataival kapcsolatos aggodalmakat, megjegyezve a bírósági csomagolással kapcsolatos mély történelmi ambivalenciát (kétségtelenül olyan érvek befolyásolták, mint Breyeré, miszerint ez alááshatja a Bíróság legitimitását). A szenátusi meghallgatásokon és véleménycikkekben a bírói önmérséklet támogatói Breyer figyelmeztetésére hivatkoztak, miszerint "az ideológiai elfogultság által kiváltott strukturális változás" ártana a bíróságnak.

Ebben az értelemben a könyv a fokozatosság és a belső reformok (például egy formális etikai kódex elfogadása vagy a megerősítési folyamat javítása) mellett szolt az elsőprő strukturális lépésekkel szemben. Még Breyer bíró korábbi kollégái, például John Roberts főbíró is hasonló témákat fogalmaztak meg a bíróság legitimitásával kapcsolatban, jelezve, hogy Breyer üzenete az igazságszolgáltatáson belül is visszhangzott (Roberts nyilvánosan kijelentette, hogy a bíróság tekintélye attól függ, hogy nem tekintik-e pártosnak, ezt a refrént Breyer felerősíti a könyvben).

Ezzel szemben a könyv jelentőségét az általa generált heves visszaszorítás is jelzi, ami rávilágít a megosztottság mélységére a bíróság vélt átpolitizáltságának kezelésével kapcsolatban. Breyer álláspontjának kritikája – amelyet néha jelentős frusztrációval fogalmaztak meg – maga is beépült a reformvitákba. Azok, akik a mandátumok korlátozását szorgalmazzák, például azzal érvelnek, hogy az olyan emberek, mint Breyer, félreértelmezik a reformot a függetlenség elleni támadásként, holott ez a kinevezések szabályozásának és a politikai hőmérséklet csökkentésének egyik módja lehetne. A könyv így egyfajta föliává vált a reformpártiak számára: megfogalmazta a legjobb érvet a status quo megőrzésére (vagy legalábbis a túlreagálás mellőzésére), amellyel a reformereknek meg kellett küzdeniük és meg kellett cáfolniuk. A könyv megjelenését követő tudományos szimpóziumokban és jogi áttekintési esszékben a tudósok elemezték Breyer álláspontját, gyakran elismerve a bírói függetlenség védelmének érvényességét, de azt sugallva, hogy vannak más módszerek is a legitimitás megőrzésére (például a bírói átláthatóság vagy a Bíróság perspektíváinak sokféleségének bővítése révén), amelyekkel Breyer nem foglalkozott. Ily módon a *Bíróság tekintélye és a politika veszélye* keretezte a beszélgetés feltételeit – bárkinek, aki változtatásokat javasol a bíróságnak, meg kell küzdenie azzal a kérdéssel, hogy "Ez a gyógy mód rosszabb lesz a bíróság tekintélye számára, mint a betegség?" Breyer könyve egyenesen felteszi ezt a kérdést.

Breyer elképzeléseinek hatása a Bíróság legitimitásáról szóló szélesebb körű közbeszédben is megfigyelhető. A 2022-es és 2023-as ellentmondásos döntések nyomán a Legfelsőbb Bíróságba vetett közbizalom megingott, és egyes közvélemény-kutatásokban minden idők mélypontját érte el. Breyer könyve emlékeztet arra, hogy mi forog kockán: ha a bizalom tovább erodálódik, az igazságszolgáltatás alapvető funkciója a rendszerünkben veszélybe kerülhet. Történelmi anekdotáit (Worcestertől Brownon át a Bush kontra Gore-ig) ma már gyakran idézik a médiában arról, hogy a bíróság elveszíti-e "erkölcsi tekintélyét". Még azok a kritikusok is, akik vehemensen nem értenek egyet Breyer következtetéseivel, gyakran azzal kezdik, hogy elismerik az általa védett ideál értékét. Például egy jogi kommentátor a reform melletti érvelést azzal kezdheti el, hogy "Breyer bírónak igaza van abban, hogy a Bíróság legitimitása döntő fontosságú, de...", ezáltal Breyer legitimitási és bizalmi keretét használja kiindulási alapként. Ebből a szempontból a könyvnek pedagógiai hatása volt: felvilágosította az olvasókat (különösen a fiatalabbakat vagy a nem jogászokat) arról, hogy miért épül fel az igazságszolgáltatás úgy, ahogy van, és milyen lehetséges nem szándékos következményei lehetnek a politizálásának. Breyer szándéka szerint a könyv nemcsak jogászokhoz, hanem a demokráciáért aggódó állampolgárokhoz is eljutott, és valóban megvitatták az állampolgári ismeretek óráin és az alkotmányos kérdésekről szóló nyilvános fórumokon.

Végül *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* Breyer saját örökségének zárókövének tekinthető. A könyv, amely néhány hónappal a visszavonulása bejelentése előtt történt, részben úgy olvasható, mint egy búcsús elmélkedés az általa szeretett intézményről. A kortárs vitákban Breyer bíró kiáltványa a bírói államférfiúságról. Befolyása nyilvánvaló, amikor az emberek azzal érvelnek, hogy a Legfelsőbb Bíróságnak ragaszkodnia kell a törvényhez, és a

politika felett kell maradnia – ezt a nézőpontot Breyer talán erőteljesebben védte, mint bármelyik bíró a közelmúltban. Másrészt az általa kiváltott heves vita a Bírósággal kapcsolatos generációs és ideológiai szakadékokat is aláhúzza: Breyer a bíróságok és a jogállamiság régebbi, optimistább nézetét képviseli, míg sok fiatalabb jogi megfigyelő szkeptikusabb és strukturális változást követel. A könyv jelentősége tehát nem abban rejlik, hogy "rendezi" a bírósági reform kérdését, hanem abban, hogy annak egyik oldalát átgondolt, történelmileg tájékozott módon fogalmazza meg. Arra kényszeríti a reformereket, hogy számoljanak az igazságszolgáltatás legitimitásának hosszú távú költségeivel, még akkor is, ha a hagyományörzők kénytelenek felismerni a jelenlegi legitimitási problémákat. A független, megbízható Legfelsőbb Bíróság fenntartásáról szóló nagy beszélgetésben Breyer *A bíróság tekintélye és a politika veszélye című műve* alapvető hanggá vált – amelyet továbbra is idéznek, kritizálnak és elgondolkodnak, miközben az amerikaiak a legfelsőbb bíróságuk jövőjét térképezik.

Következtetés

Stephen Breyer *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* tömör, mégis mélyreható elmélkedés arról, hogy mi tartja fenn az igazságszolgáltatást egy demokráciában – és mi tudja feloldani. A könyv azzal érvel, hogy a Legfelsőbb Bíróság hatalma végső soron a közbizalom törekeny alapjára épül, amelyet olyan bírák érdemeltek ki, akik generációkon át arra törekedtek, hogy (ha nem is mindig tökéletesen) a politika fölé emelkedjenek. Breyer szívből jövő érvelést fogalmaz meg emellett, hogy ezt a nehezen megszerzett legitimitást nem szabad elpazarolni vagy aláásni azzal, hogy a bíróságot a pártos napirendek eszközeként kezelik. Egy olyan korszakban, amikor a Legfelsőbb Bíróság a politikai viharok középpontjában találja magát, Breyer hangja önmérsékletre szólít fel: maguk a bírák önmérsékletet (hogy elkerüljék a politikai viselkedést vagy akár annak látszatát), mind pedig a politikusok és a közvélemény visszafogottságát olyan rendszerek szorgalmazásában, amelyek bosszúból vagy frusztrációból átpolitizálhatják a bíróságot. A könyv átfogó történelmi áttekintése – a korai összecsapásoktól a modern vitákig – fontos kontextust ad arra, hogy a mai viták nem teljesen újak, és hogy az igazságszolgáltatás tekintélye túlélte a múltbeli válságokat, amikor a vezetők és a polgárok bölcsességet és türelmet tanúsítottak.

Ugyanakkor Breyer munkája rávilágított az igazságszolgáltatással kapcsolatos kortárs viták mély feszültségeire. Világossá vált, hogy nem mindenki osztja Breyer bizalmát a Bíróság jelenlegi pályáján, és hogy amit az egyik ember "a Bíróság tekintélyének megőrzésének" tekint, azt egy másik "egy már pártos intézmény védelmének" tekintheti. Breyer érveinek erőteljes kritikája aláhúzza, hogy a Legfelsőbb Bíróság legitimitási problémája valós – függetlenül attól, hogy elsősorban a politikai szereplőket (mint Breyer) vagy a Bíróság saját döntéseit hibáztatjuk. Ebben az értelemben *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* beszélgetésindító arról, hogyan lehet megmenteni a bíróság hitelességét a közvélemény szemében. Breyer által javasolt megoldás lényegében a hit és az oktatás: higgyünk abban, hogy a bírák mindent megtesznek a pártatlanság érdekében, és neveljük mind a nyilvánosságot, mind az igazságszolgáltatást, hogy erősítsék a jogállamiság iránti elkötelezettségüket. Mások konkrétabb megoldások mellett érvelnek, de még ezek az alternatívák is Breyer által felállított háttér mellett állnak – annak szükségessége, hogy a bíróság az alkotmányos rendszer sarokköve maradjon, ne pedig a partizánháború áldozata.

Összefoglalva, Breyer könyve jelentős mind a bírói függetlenség tudományos védelmeként, mind pedig egy kiemelkedő bíró karrierje végén tanúsított filozófiájának tükröződéseként. Tudományos, mégis hozzáférhető hangot ad az amerikai kormányzás egyik legsürgetőbb

kérdéséhez: hogyan lehet fenntartani a pártatlan és elismert igazságszolgáltatást. Akár egyetértünk valaki Breyer előírásaival, akár nem, *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* gazdagította a vitát azáltal, hogy a történelmi tapasztalatokban és az alkotmányos elvekben gyökerezik. Emlékezteti az olvasókat, hogy a Bíróság tekintélye nem önfenntartó – tovább él az emberek hajlandóságában elfogadni a Bíróság döntéseit, még a népszerűtleneket is. És ezt a hajlandóságot, Breyer megmutatja, táplálhatjuk vagy megsemmisíthetjük a döntéseinkkel. Így a könyv tartós hatása abban rejlik, hogy mind a bírákhoz, mind az állampolgárokhoz intézett felhívása "működjenek együtt a jogállamiságba vetett bizalom fenntartása és kiépítése érdekében". A veszélyes polarizáció idején Breyer komoly, optimista felhívása fontos emlékeztetőül szolgál az igazságszolgáltatás alapjául szolgáló eszmékre – és kihívást jelent ezeknek megfelelni.

Források: Stephen Breyer: *A bíróság tekintélye és a politika veszélye* (Harvard Univ. Press, 2021); Harvard Law School Scalia előadás (2021. április); NPR interjú Breyer bíróval (2021. szeptember); *Kirkus Reviews* (2021. június); *Michigan Law Review* (Litman, 2022); *Balls & Strikes* (Willis, 2021. szeptember); Csendes-óceáni Jogi Alapítvány (D. Schroeder, 2021. szeptember 30.); és a fent idézett egyéb kommentárok és kritikák.

Susan Rose-Ackerman "Demokrácia és végrehajtó hatalom: Politikai döntéshozatal elszámoltathatósága az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Németországban és Franciaországban"

Célkitűzések és fő érvek

Susan Rose-Ackerman *Demokrácia és végrehajtó hatalom* (2021) című könyve összehasonlító vizsgálat arról, hogy a modern demokráciák hogyan tudják összeegyeztetni a robusztus végrehajtó politikai döntéshozatalt a demokratikus elszámoltathatósággal. A könyv központi célja, hogy megvizsgálja azokat az eljárásokat és intézményi ellenőrzéseket, amelyek négy országban – az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Németországban és Franciaországban – demokratikusan legitimálják a végrehajtó szabályozást (azaz a törvényhozás által delegált rendeletek kiadását), és reformokat javasol e legitimitás megerősítésére. Rose-Ackerman fő érve az, hogy a nyilvánosság részvétele és a végrehajtó szabályozás átláthatósága elengedhetetlen a demokratikus legitimitás megőrzéséhez. Azt állítja, hogy sem a hagyományos elnöki hatalmi ágak szétválasztási

modelljei, sem a klasszikus parlamenti felügyeleti modellek önmagukban nem biztosítják megfelelően az elszámoltathatóságot a közigazgatási államban. Ehelyett a mechanizmusok keverékét szorgalmazza – beleértve az eljárási követelményeket (például értesítés és megjegyzés vagy nyilvános konzultációk), az indokolási kötelezettségeket és a bírósági felügyeletet –, hogy a szabályozási politikai döntéshozatal reagáljon a polgárookra, miközben továbbra is kihasználja a bürokratikus szakértelmet.

Rose-Ackerman keretrendszerének alapjául az úgynevezett "legitimitási láncolat" elmélet kritikája húzódik meg, amely azt feltételezi, hogy mivel a bürokraták végső soron a választott tisztviselőktől nyerik hatalmukat (akik viszont a szavazóktól nyerik a hatalmat), ez a közvetett kapcsolat elegendő demokratikus ellenőrzés. Azzal érvel, hogy ez a közvetett legitimitáció nem elegendő a kortárs kormányzásban: közvetlenebb elszámoltathatósági intézkedések nélkül a közigazgatási politikák megfelelnének a törvényeknek, de a közvélemény szemében "hiányzik a demokratikus legitimitás". Így a könyv elméleti kerete ötvözi a közjogot és a politikatudományt. Hangsúlyozza az eljárási elszámoltathatóságot – azt az elképzelést, hogy a végrehajtó döntések legitimitást nyernek, ha az ügynökségek aktívan kéri a nyilvánosság véleményét és megalapozott indoklást adnak –, és a közigazgatási jogot kulcsfontosságú eszköznek tekinti a bürokratikus politikai döntéshozatal "demokratikus származásának" erősítésére. Rose-Ackerman jogtudósként és politológusként egyaránt közelíti meg a témát, és azt vizsgálja, hogy az alkotmányos struktúrák (elnöki vs. parlamenti rendszerek, írott és íratlan alkotmányok) hogyan hoznak létre különböző politikai ösztönzőket a végrehajtó hatalom korlátozása mellett vagy ellen. Röviden, a könyvet az a normatív aggodalom vezérli, hogy hogyan lehet a nem választott szabályozókat elszámoltathatóvá tenni az emberek felé anélkül, hogy aláásnák szakértelmüket vagy hatékony kormányzási képességüket.

Szerkezet és fejezet áttekintése

A demokrácia és a végrehajtó hatalom bevezetőbe és nyolc fejezetbe van rendezve (amelyet kiterjedt jegyzetek és bibliográfia követ). Mindegyik fejezet a végrehajtó politikai döntéshozatal és az elszámoltathatóság egy-egy aspektusával foglalkozik, gyakran példákat merítve a négy fókuszországból:

- **Bevezetés:** Felvázolja a végrehajtó szabályalkotás legitimálásának problémáját a demokráciákban, és előzetesen bemutatja az összehasonlító megközelítést. Rose-Ackerman itt megjegyzi, hogy a végrehajtó hatalom elszámoltathatóságának meglévő módszerei nem illeszkednek az elnök és a parlament egyszerű megkülönböztetéséhez. Bemutatja az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Németország és Franciaország eltérő intézményi kontextusát, és megfogalmazza az alapvető kérdéseket: hogyan lehet a szabályozó ügynökségeket demokratikusan ellenőrizni, és milyen szerepet kell játszania a jognak (különösen a bíróságoknak és az eljárási törvényeknek) az elszámoltathatóság biztosításában?
- **1. fejezet - Politikai döntéshozatal Elszámoltathatóság és közjog:** Ez a fejezet az elméleti alapokat dolgozza ki. Megvitatja a közigazgatási cselekvés demokratikus legitimálásának fogalmait és a szabályalkotási tekintélyt alakító jogi doktrínákat. Rose-Ackerman megvizsgálja a delegálás és az elszámoltathatóság klasszikus közjogi megközelítéseit, kiemelve azokat az "alkotmányos paradoxonokat", amelyek akkor merülnek fel, amikor a széles körű politikai döntéshozatalt a végrehajtó hatalom végzi,

annak ellenére, hogy az alkotmányok törvényhozási hatalmat ruháznak a törvényhozásra. Rámutat, hogy mind a négy ország átruházza a törvényhozó hatalmat a végrehajtó hatalomra, de az elszámoltathatósági mechanizmusok eltérőek, és elkezd megkérdőjelezni, hogy a parlamenti rezsimok miért nem írtak elő amerikai stílusú eljárási ellenőrzéseket saját adminisztrációjukra. A legfontosabb tanulság az, hogy a politikai struktúrák befolyásolják a jogi elszámoltathatósági eszközöket: például az Egyesült Államok hatalmi ágak szétválasztásának rendszere arra ösztönözte a Kongresszust, hogy hozza létre a közigazgatási eljárási törvényt (APA), míg a parlamenti rendszereknek kevés ösztönzésük volt arra, hogy saját kabinetminisztériumaikat hasonló követelményekkel béklyózzák meg.

- **2. fejezet - Alkotmányos paradoxonok:** Itt Rose-Ackerman elmélyül az alkotmányos doktrínák és a végrehajtó politikai döntéshozatal gyakorlati szükségessége közötti feszültségekben. Feltárja, hogy az egyes országok alkotmányos felépítése (elnöki, parlamenti vagy hibrid) hogyan kezeli a delegált jogalkotást. Például a fejezet valószínűleg tárgyalja az Egyesült Államok delegálás tilalmának elméleti korlátját a széles delegálás valóságával szemben, Európában pedig a német alaptörvény "demokraciaelvét" (amely megköveteli, hogy a fontos döntéseket a törvényhozás hozza meg) kontra a végrehajtó hatalom részletes szabályozásának szükségességével. A "paradoxonok" cím azt sugallja, hogy olyan ellentmondásokat azonosít, mint például: az alkotmányok demokratikus törvényhozást igényelnek, de maguk a törvényhozók a végrehajtó hatalomra támaszkodnak a részletek kitöltésében, ami hiányt okoz a közvetlen demokratikus hozzájárulásban. Rose-Ackerman olyan mechanizmusokat vizsgál, mint Németország követelménye, hogy a törvények körülhatárolják a felhatalmazás "tartalmát, célját és hatályát", valamint Franciaország alkotmányos rendelkezései, amelyek lehetővé teszik a rendeleteket (végrehajtási rendeleteket) – bemutatva, hogy az egyes rendszerek hogyan egyensúlyozzák ki (vagy nem egyensúlyozzák) ki a demokratikus elveket a hatékony kormányzással.
- **3. fejezet – Politikai döntéshozatal a végrehajtó hatalmon belül:** Ez a fejezet betekintést nyújt abba, hogy a végrehajtó hatalmi szervek hogyan alakítják ki politikákat és szabályokat az egyes országokban. Összehasonlítja az adminisztratív struktúrákat és eljárásokat: például az Egyesült Államok Információs és Szabályozási Ügyek Hivatalának (OIRA) és az ügynökségek közötti felülvizsgálatnak az amerikai szabályozásban betöltött szerepét, szemben az európai közigazgatásokban történelmileg megtalálható zártabb bürokratikus folyamatokkal. Rose-Ackerman kiemeli, hogy az európai bürokráciák hagyományosan a közszolgálat és a belső szakértelem szellemiségére támaszkodnak, nem pedig külső részvételre. A fejezet valószínűleg leírja, hogyan kezdeményezik, ellenőrzik és hagyják jóvá a rendelettervezeteket a minisztériumokon vagy ügynökségeken belül, megjegyezve az olyan különbségeket, mint a miniszterek által jóváhagyott törvényi eszközök Egyesült Királyságban történő alkalmazása, Németország erős közszolgálati hierarchiája és szakosodott közigazgatási bíróságai, valamint Franciaország egyedülálló Conseil d'État (amely tanácsadóként és legfelsőbb közigazgatási bíróságként is működik). Az összehasonlító narratíva megmutatja az olvasónak, hogy a szabályalkotás valójában hogyan történik a helyszínen, és felállítja annak elemzését, hogy a nyilvánosság hozzájárulása és felügyelete hol lép be a képbe (vagy hol nem).
- **4. fejezet – Miért kell függetlennek lenniük a független ügynökségeknek:** Ebben a fejezetben Rose-Ackerman a független szabályozó ügynökségeket tárgyalja – a közvetlen politikai ellenőrzéstől bizonyos mértékig elszigetelt entitásokat –, és autonómiájuk mellett érvel (korlátok között). Megvizsgálja a független ügynökségek elfogadásának eltéréseit a négy országban. Az Egyesült Államokban nagy

hagyománya van a független szabályozóknak (pl. FTC, SEC), és a bíróságok fenntartották alkotmányosságukat, lehetővé téve számukra, hogy kötelező érvényű szabályokat hozzanak, mint a végrehajtó minisztériumok. Ezzel szemben egyes parlamenti rendszerek történelmileg a miniszteri osztályokra koncentrálták a szabályalkotást. Németország, amelyet a demokratikus elszámoltathatóság iránti alkotmányos elkötelezettség befolyásolt, kezdetben óvatos volt: a német szövetségi alkotmánybíróság kidolgozott egy "demokratikus legitimitás" doktrínát, amely megköveteli, hogy a legtöbb közigazgatás miniszteri felügyelet alatt álljon, ami korlátozta a valóban független ügynökségek létrehozását. Franciaország viszont az 1980-as évek óta elszaporodik a független szabályozó hatóságok, és ahogy Rose-Ackerman megjegyzi, úgy tűnik, elvileg "egyáltalán nincs problémája" velük – bár a francia alkotmánytanács ragaszkodott ahhoz, hogy az ilyen ügynökségeknek adott szabályozási hatáskörök hatóköre korlátozott legyen. Rose-Ackerman érvelése (összehasonlító bizonyítékokkal alátámasztva) az, hogy a független ügynökségek javíthatják a politikát azáltal, hogy elszigetelik a döntéseket a rövid távú politikától és az összeférhetlenségtől, mindaddig, amíg vannak olyan ellenőrzések, mint például a bírósági felülvizsgálat az elszámoltathatatlan viselkedés megelőzésére. Idéz és elemzi az olyan forráskönyveket, mint a privatizáció, ahol a minisztériumtól független ügynökség (amely korábbi állami vállalatok birtokában lehet) pártatlanabban szabályozhat. Ennek a fejezetnek a címe normatív álláspontot jelez: Rose-Ackerman nagyrészt a függetlenséget védi, mint "pragmatikus választ" a modern állam bizonyos szabályozási kihívásaira, miközben elismeri a felügyelet és az egyensúly szükségességét.

- **5. fejezet - A költség-haszon elemzés és a hatásvizsgálat értéke és korlátai:** Ez a fejezet áttér a végrehajtó politikai döntéshozatalban használt elemző eszközökre. Rose-Ackerman összehasonlítja az Egyesült Államok költség-haszon elemzési (CBA) gyakorlatát – amelyet az 1980-as évek óta végrehajtási rendeletek írnak elő a főbb szabályozásokra – az európai hatásvizsgálati gyakorlattal. Mindkettő kísérlet arra, hogy szakértelmet, racionalitást és átláthatóságot vigyen a szabályalkotásba a javasolt szabályok várható eredményeinek értékelésével. Rose-Ackerman kiegyensúlyozott értékelést ad: értéket lát ezekben az eszközökben (arra kényszerítik az ügynökségeket, hogy technokrata kifejezésekkel indokolják döntéseiket és alternatívákat mérlegeljenek), de elismeri korlátaikat is. Például a CBA technokrata lehet, és kizárhatja a laikus perspektívákat; a döntéseket a számszerűsíthető gazdasági tényezők felé torzíthatja, és alárendelheti a minőségi vagy elosztási aggályokat. Az Európai Bizottság által kialakított hatásvizsgálatok kiszélesítik a társadalmi és környezeti hatásokat, de a négyzetek bejelölésévé válhatnak. A fejezet valószínűleg rávilágít arra, hogy Németország és Franciaország hogyan fogadta el a hatásvizsgálati követelményeket a közelmúltban, és hogyan használja az Egyesült Királyság a szabályozási hatásvizsgálatokat, megjegyezve a szigor és a befolyás különbségeit. Kulcsfontosságú téma, hogy bár az analitikai követelmények javítják az érvelést (az elszámoltathatóság fontos szempontja), nem helyettesítik a közvetlen nyilvános hozzájárulást – ezért az ilyen elemzést részvételi folyamatokkal kell párosítani.
- **6. fejezet – A nyilvánosság részvétele:** Ez az alapfejezet megvizsgálja a nyilvánosság hozzájárulásának mechanizmusait a végrehajtó politikai döntéshozatalban, például az értesítési és megjegyzési szabályokat az Egyesült Államokban az APA alapján, valamint ezek hiányát vagy kialakulóban lévő megfelelőit Európában. Rose-Ackerman összehasonlító megállapítása éles: az Egyesült Államok egyedül áll abban, hogy széles körű nyilvános konzultációt ír elő a legtöbb szabályozási szabály tekintetében, míg az Egyesült Királyságnak, Németországnak és Franciaországnak történelmileg nem volt

általános jogi kötelezettsége az értesítésre és a véleményezésre. Nyomon követi, hogy az európai ügyekben a nyilvános konzultációt vagy az uniós jog (nevezetesen a környezetvédelmi döntéshozatalról szóló Aarhusi Egyezmény), vagy ad hoc politikai döntések vezérelték, nem pedig egy alapvető közigazgatási jogi elv. Megjegyzi például, hogy mindhárom európai országban a környezetvédelmi előírásokról való konzultáció követelménye az uniós irányelvek és az Aarhusi Egyezmény miatt merült fel, nem pedig a hazai kezdeményezés miatt. A fejezet a szakadék mögött meghúzódó kulturális és történelmi okokat tárgyalja: Franciaország nagy bizalmat fektet adminisztratív államába, hogy képviselje a közérdeket (a közigazgatást a közszolgálat megtestesítőjének tekintik, csökkentve a külső hozzájárulás iránti igényt); Németországban hasonlóképpen hagyománya van a hozzáértő, törvénytisztelő bürokráciának és a szakosodott közigazgatási bíróságoknak, ami arra a nézetre vezet, hogy a nyilvánosság formális részvétele a szabályalkotásban szükségtelen, sőt "káros" a klasszikus modell szerint; az Egyesült Királyság szkeptikus volt a választások közötti politikai döntéshozatalban való nyilvános részvétellel kapcsolatban, ami tükrözi azt a westminsteri nézetet, hogy a demokratikus hozzájárulás a Parlamenten keresztül történik, nem pedig közvetlenül bevonja az érdekelt feleket a szabályozási folyamatba. Rose-Ackerman kiemeli a közelmúltbeli tendenciákat, például a nyitottság felé történő fokozatos elmozdulásokat – például Nagy-Britannia konzultációs dokumentumok használatát (konvenció, nem jogi felhatalmazás alapján) és Franciaország kísérleteit a tanácskozó fórumokkal (mint például az Állampolgári Éghajlati Egyezmény) –, amelyek a változás lehetőségét sugallják. Összességében ennek a fejezetnek a kulcsponja az a "fő tanulság", hogy az Egyesült Államok és Európa között nagy a részvételi szakadék a szabályalkotásban, és ez a szakadék problematikus a demokratikus elszámoltathatóság szempontjából. Rose-Ackerman azzal érvel, hogy az európai országokban a strukturáltabb nyilvános konzultáció és az értesítés és megjegyzés stílusú eljárások növelhetik a legitimitást, és a politikai ellenállás ellenére érdemes folytatni őket.

- **7. fejezet - A bírósági felülvizsgálat változatai:** Ebben a fejezetben Rose-Ackerman összehasonlítja, hogy az egyes országok bíróságai hogyan felügyelik a végrehajtó intézkedéseket, különösen a szabályalkotást. A bírósági felülvizsgálat az elszámoltathatóság sarokköve az Egyesült Államokban – a bíróságok nemcsak arról gondoskodnak, hogy az ügynökségek törvényes hatáskörükön belül maradjanak, hanem azt is ellenőrzik, hogy a megfelelő eljárást követték-e, és hogy a szabályok nem legyenek "önkényesek vagy szeszélyesek". Rose-Ackerman ezt Európával állítja szembe, ahol a szabályalkotás bírósági felügyelete korlátozottabb vagy közvetettebb volt. Az Egyesült Államokban a szabályozás által érintett bármely személy vagy csoport általában megtámadhatja azt a bíróságon, miután véglegesítették, és a bírák érvényteleníthetik a szabályokat az eljárási követelmények be nem tartása vagy ésszerűtlensége miatt. Ezzel szemben az Egyesült Királyságban a bíróságok hagyományosan felkarolták a parlamenti felsőbbrendűséget, és vonakodtak megkérdőjelezni a szabályozás lényegét (ezt politikai területnek tekintették); A bírósági felülvizsgálat elsősorban a hatáskörön túli cselekmények vagy jogsértések esetében volt elérhető, nem pedig a politikai döntések megkérdőjelezése vagy a nyilvánosság véleményének követelése esetén. Németországban kettős rendszer van: a szakosodott közigazgatási bíróságok az egyes közigazgatási aktusokra és az egyéni jogok védelmére összpontosítanak, és történelmileg nem vizsgálták felül az általános szabályokat, kivéve, ha egy szabály megsértette valakinek az alkotmányos jogait. A konzultáció hiánya miatt a rendelet érvénytelenítésére irányuló pernek nincs német megfelelője, mivel a törvényben nem létezik ilyen konzultációs jog. Franciaország a

Conseil d'État felügyelete révén biztosítja a rendeletek bírósági felülvizsgálatát (a határozatokat excès de pouvoir keresettel lehet megtámadni), de a felülvizsgálat ismét elsősorban a jogszerűsége és a hatáskörre vonatkozik, nem pedig arra, hogy a nyilvánosságnak volt-e beleszólása. Rose-Ackerman megjegyzi, hogy az európai bíróságok "jelentős felügyeleti szerepet" játszottak a magasabb szintű törvények (például az alapvető jogok védelme vagy az uniós korlátozások tiszteletben tartása) végrehajtásának biztosításában, és maga az EU-tagság is további jogi ellenőrzéseket vezetett be a nemzeti szabályozó hatóságok számára. Mégis, ezekben a rendszerekben a bíróságok ritkán tekintették szerepüknek a demokratikus elszámoltathatóság érvényesítését – ellentétben az amerikai bíróságokkal, amelyek az APA részvételi és indokolási követelményeit érvényesítik. A fejezet valószínűleg az egyes országok mérőföldkőnek számító eseteit vagy doktrínáit tárgyalja, amelyek szemléltetik a bírói kar álláspontját a közigazgatási szabályalkotással kapcsolatban (például az Egyesült Királyság bíróságainak a GCHQ ügy után fejlődő megközelítése egyes előjogok bírósági jogkörének bírósági jellege felé, vagy a francia Conseil d'État követelménye, hogy a fontos szabályozások jogalkotási alapot képezzenek). Rose-Ackerman összehasonlító elemzése itt hangsúlyozza, hogy a bírósági felülvizsgálat megerősítheti vagy helyettesítheti más elszámoltathatósági mechanizmusokat: ahol a politikai és eljárás ellenőrzések gyengék (mint Európa hagyományos modelljében), a bíróságok általában szűken a jogszerűsége összpontosítanak; ahol léteznek olyan eljárások, mint az értesítés és a megjegyzés (mint az Egyesült Államokban), a bíróságok e demokratikus eljárások végrehajtóivá válnak.

- **8. fejezet - A politikai döntéshozatal elszámoltathatósága mint demokratikus érték:** Az utolsó fejezet szintetizálja az eredményeket, és előreviszi Rose-Ackerman normatív következtetéseit. Megismétli, hogy a végrehajtó politikai döntéshozatal "kívánatos és elkerülhetetlen" a modern kormányzásban, de "nyilvánosan elszámoltathatónak kell lennie" a megfelelő eljárások és intézmények révén. A fejezet összefoglalja a bevált gyakorlatokat, és reformjavaslatokat kínál az egyes rendszertípusokhoz. Például Rose-Ackerman megerősíti a delegálás és a szabályalkotás szükségességét – "az elsődleges jogszabályok nem oldhatnak meg minden fontos politikai kérdést" –, miközben figyelmeztet a "demokratikus deficitre", ha a szabályalkotást nem ellenőrzik. Kifejezetten elutasítja a hatalmi ágak szétválasztásának elméletének vagy a parlamenti szuverenitásnak a leegyszerűsített alkalmazását, amelyek figyelmen kívül hagyják ezt a hiányt. Ehelyett a demokratikus elszámoltathatóság kialakítását szorgalmazza az adminisztratív folyamatban. Az ajánlások (amelyeket a könyv és a kísérő esszé részletez) a következők: egyértelmű eljárások kialakítása a szabályalkotáshoz, amelyek egyensúlyt teremtenek a szakértelem és a részvétel között, a közszolgálati szellemiség és a képzés javítása, a civil társadalom szerepvállalásának megerősítése, a független ügynökségek kiegyensúlyozott felügyeletének bevezetése (sem politikai foglyul ejtés, sem teljes elszámoltathatóság), a nyilvánosság részvételének új formáival való kísérletezés (pl. polgári közgyűlések, online konzultációk), a bíróságok szerepének biztosítása a közigazgatási eljárás minőségének felülvizsgálatában (a közérdekű peres felek széles körű jogállásával), valamint a jogalkotó hatáskörének megerősítése az átruházott hatáskörök gyakorlásának felügyeletére és értékelésére. Rose-Ackerman lényegében arra a következtetésre jut, hogy a szabályozó állam demokratikus elszámoltathatósága olyan érték, amelyet szándékosan kell megtervezni a közjogon keresztül: a nyitottságra vonatkozó jogi felhatalmazások, az adminisztratív kontextushoz igazított intézményi fékek és ellensúlyok, valamint a polgárok hozzájárulásának a politikai döntéshozatal szerves részének tekintése felé történő kultúráváltás kombinációját

igényli. A záró fejezet valószínűleg megismétli, hogy bár egyetlen rendszernek sincs tökéletes megoldása – magában az amerikai modellben is vannak hibái és "megoldásai", amelyeket az ügynökségek használnak a megterhelő eljárások elkerülésére –, minden ország sokat tanulhat másoktól. Az általános hangnem óvatosan optimista: még a kormányzattal szembeni növekvő bizalmatlanság közepette is a végrehajtó intézkedések átláthatóságának és elszámoltathatóságának javítása konkrét lépés a demokratikus legitimitás megerősítése felé.

Összehasonlító elemzés: végrehajtó hatalom és elszámoltathatóság négy demokráciában

Rose-Ackerman könyvének egyik erőssége a gazdag összehasonlító elemzés arról, hogy a négy ország intézményi különbségei hogyan vezetnek a végrehajtó hatalom különböző elszámoltathatósági mechanizmusaihoz. A könyv bemutatja, hogy a kormány elszámoltathatóságának módszerei nagyon eltérőek, és "nem felelnek meg az éles elnöki/parlamentari dichotómiának". Az alábbiakban részletesen áttekintjük mind a négy esetet, valamint a végrehajtó politikai döntéshozatal és az elszámoltathatóság megközelítését, amint azt a könyv bemutatja:

Egyesült Államok

Az Egyesült Államok elnöki, hatalmi ágak szétválasztásának modelljét képviseli, ahol a végrehajtó és a törvényhozó hatalmat egymástól függetlenül választják meg, és gyakran politikailag ellenzik. Rose-Ackerman elmagyarázza, hogy ez a strukturális jellemző erős ösztönzőket teremtett a végrehajtó szabályalkotás korlátozásainak formalizálására. Az Egyesült Államokban a Kongresszus széles körű jogalkotási hatáskört ruház át az ügynökségekre, de ami a legfontosabb, olyan eljárásokat is bevezetett, mint a közigazgatási eljárási törvény (APA) a felügyelet fenntartása érdekében. Az 1946-os APA megköveteli az ügynökségektől, hogy nyilvánosan tájékoztassák a javasolt szabályokat, tegyék lehetővé a polgárok és az érdekcsoportok észrevételeit, és indokolással indokolják a végleges szabályokat. Ezek az értesítési és megjegyzési eljárások közvetlen hangot adnak a nyilvánosságnak és az érdekelt feleknek a politikai folyamatban, és arra kényszerítik az ügynökségeket, hogy vegyék figyelembe a külső észrevételeket. Ezenkívül az Egyesült Államok bíróságai érvényesítik ezeket a követelményeket: a szabályozást a bíróság hatályon kívül helyezheti, ha egy ügynökség nem követi az eljárást, vagy ha a szabályt "önkényesnek és szeszélyesnek" ítélik (indokolt alap nélkül). Ez a bírósági felülvizsgálat az érintett felek perelését lehetővé tevő széles körű szabályokkal kombinálva az igazságszolgáltatást az eljárási elszámoltathatóság örvéé teszi. Rose-Ackerman hangsúlyozza, hogy ez a bonyolult keret az Egyesült Államok politikai berendezkedése miatt jött létre: gyakran az elnök pártja nem irányítja a Kongresszust, vagy az egyes törvényhozóknak saját választókerületeik és napirendjeik vannak, ami bizalmatlansághoz vezet az ellenőrizetlen végrehajtó intézkedésekkel szemben. Így a Kongresszus (és a bíróságok értelmezés útján) APA-korlátozásokat vezetett be, hogy biztosítsa magát és a nyilvánosságot arról, hogy az ügynökségek nem fognak vadulni. Rose-Ackerman azt is megjegyzi, hogy az elnöki felügyelet a Gazdálkodási és Költségvetési Hivatal (OMB) szabályozási felülvizsgálatán

keresztül, valamint a kongresszusi felügyelet a meghallgatásokon és a költségvetés ellenőrzésén keresztül további elszámoltathatósági rétegeket ad az Egyesült Államok ügyében. A végeredmény az, hogy az amerikai szabályozó ügynökségeknek a demokratikus ellenőrzések összetett hálójában kell eligazodniuk: a nyilvános megjegyzések, az indoklás és a potenciális pereskedések akváriumában működnek. Ez nem jelenti azt, hogy az Egyesült Államok rendszere hibátlan – a könyv rámutat, hogy az ügynökségek gyakran találnak "megoldásokat" az értesítések és megjegyzések elkerülésére (például informális útmutató dokumentumok vagy politikai feljegyzések kiadása). Mindazonáltal Rose-Ackerman értéket lát az Egyesült Államok tapasztalataiban: ez azt mutatja, hogy az átláthatóság és a részvétel integrálható a bürokráciába, és hogy ez, bár kihívást jelent, javíthatja a végrehajtó döntések vélt legitimitását. Valójában azt sugallja, hogy más demokráciáknak "sokat kell tanulniuk Amerika sikereiből és kudarcaiból" ebben a tekintetben.

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság egy parlamentáris rendszert példáz, egységes alkotmánnyal (nagyreszt íratlan) és a parlamenti szuverenitás hosszú hagyományával. Az Egyesült Királyságban a végrehajtó hatalmat (miniszterelnököt és kabinetet) a parlament többsége alkotja, ami alapvetően megváltoztatja a delegáció politikai dinamikáját. Rose-Ackerman megjegyzi, hogy mivel a kormány és a törvényhozás egységes, a parlamentnek történelmileg kevés motivációja volt arra, hogy eljárási törvényekkel korlátozza saját minisztereit. Így az Egyesült Államokkal ellentétben az Egyesült Királyságnak nincs megfelelője az APA-nak, amely előírná a nyilvánosság részvételét vagy a szabályalkotás indoklását. Ehelyett az elszámoltathatóság politikai mechanizmusokra támaszkodott: a miniszterek másodlagos jogszabályokat bocsátanak ki (jellemzően törvényi eszközökként) a törvények végrehajtására, és ezeket a jelentős hitelintézeteket általában a parlament elé kell terjeszteni jóváhagyásra. Elméletileg ez jogalkotási felügyeletet biztosít. A gyakorlatban Rose-Ackerman megjegyzi, hogy az ilyen jóváhagyás szinte mindig formalitás ("pro forma"), mivel a kormány pártja többséggel rendelkezik az alsóházban. A Lordok Háza nagyon ritkán utasítja el az SI-eket, részben az alkotmányos konvenció és a Lordok nem választott státuszának tudata miatt. Ennek eredményeként Nagy-Britanniában a végrehajtó szabályok nagyrészt el vannak szigetelve az erőteljes vitáktól, hacsak nem alakul ki politikai ellenzék magán a kormányzó párton belül. Az Egyesült Királyság hagyományosan szkeptikus a bírósági beavatkozással és a nyilvánosság közigazgatási politikai döntéshozatalban való részvételével kapcsolatban. A brit bíróságok a parlamenti szuverenitás doktrínája alapján annak biztosítására szorítkoztak, hogy a miniszterek a parlament által biztosított hatáskör keretein belül járjanak el; nem írtak elő további eljárási feladatokat (a Parlament által meghatározottakon túl), és jogvita vagy egyértelmű jogellenesség hiányában vonakodtak megkérdőjelezni a rendeletek tartalmát. Hasonlóképpen, az Egyesült Királyság közigazgatási kultúrája nem kezelte demokratikus követelményként az állampolgári konzultációt. Rose-Ackerman kiemeli, hogy ez alól a kivételek – ahol az Egyesült Királyság a nagyobb elszámoltathatóság felé mozdult el – olyan területeken voltak, mint a privatizált közüzemi szabályozás és a környezetvédelmi politika. Ezeken a területeken az uniós jog vagy a közvélemény nyomása nagyobb nyitottsághoz vezetett (pl. a közüzemi szabályozók gyakran konzultálnak a fogyasztókkal és az iparral, és a környezetvédelmi döntések az európai irányelvek miatt elkezdtek beépíteni a nyilvános véleményezést). A Brexit-folyamatot a Westminster-modell próbájaként tartják számon: bár a Brexit heves politikai vitákat váltott ki, végül megerősítette a végrehajtó hatalom mérlegelési

jogkörét, mivel számos uniós jogszabályt belföldi szabályokkal kellett felváltani a miniszterek széles körű átruházásával. Rose-Ackerman az Egyesült Királyság esetét használja a parlamenti minta illusztrálására: az elszámoltathatóság nagyrészt belső (a parlament felé irányuló miniszteri felelősség révén), nem pedig külső (nyilvános eljárás vagy peres eljárás révén). Azt sugallja, hogy bár ez a modell hatékony lehet, ha egy párt irányítja a kormányt, fennáll annak a veszélye, hogy a választások között félreállítja a kisebbségi hangokat és a közvéleményt. Az Egyesült Királyság közelmúltbeli tapasztalatai a vitatott szabályozásokkal kapcsolatban (például a SI-ként kiadott elsőpró COVID-19 szabályokkal) aláhúzzák a demokratikus dilemmát: sürgős szükség van a végrehajtó intézkedésekre, de korlátozott a közvetlen állampolgári hozzájárulásra vagy ellenőrzésre, kivéve az utólagos parlamenti vitákat. Rose-Ackerman arra utal, hogy még az Egyesült Királyságban is van lehetőség a nyilvános konzultáció ötleteinek importálására a legitimitás megerősítése érdekében, különösen azért, mert a folyamatba vetett bizalmat nagyszabású felhatalmazáson alapuló jogszabályok próbára teszik.

Németország

Németország rendszere parlamentáris-föderális, erős jogi hagyományokkal. Az Egyesült Királysághoz hasonlóan Németország végrehajtó szerve (kancellár és kabinet) általában a parlamenti többségből származik. De az Egyesült Királysággal ellentétben Németország írott alkotmány (Grundgesetz) szerint működik, amely kifejezetten beágyazza az ellenőrizetlen végrehajtó hatalom elleni védekezés elveit. Rose-Ackerman rámutat, hogy az Alaptörvény 80. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a jogalkotási hatáskör törvényi átruházásának meg kell határoznia annak tartalmát, célját és hatályát. Ez az alkotmányos követelmény annak biztosítására tett kísérlet, hogy a Parlament ne adjon blankó csekket a végrehajtó hatalomnak – meg kell határoznia az általa biztosított szabályalkotási hatáskörök kereteit. A gyakorlatban azonban a német törvények, akárcsak mások, gyakran jelentős mérlegelési jogkört hagynak a minisztériumoknak. Németország nagymértékben támaszkodik a közérdekű szellemiségben átitatott professzionális közszolgálatra, és a hagyományos nézet (különösen a régebbi közigazgatási jogi doktrínában) az, hogy ez a szakmai bürokrácia, amelyet a parlamentnek felelős miniszterek felügyelnek, elegendő ahhoz, hogy garantálja, hogy a szabályozás a közjót szolgálja. Rose-Ackerman megjegyzi, hogy ebben a modellben a "legitimitás láncolata" a szavazóktól a parlamenten át a kabinetten át a köztisztviselőig talán elérte "maximális hitelességét" Németországban – ami azt jelenti, hogy a németek történelmileg bíztak abban, hogy ha a bürokrácia lojális a törvényhez és a megválasztott kormányhoz, akkor a demokratikus elszámoltathatóság közvetetten fennmarad. Ennek eredményeként Németországban nem volt általános jogi követelmény a nyilvánosság részvételére a szabályozásban (nincs német APA megfelelője). Ezenfelül a német közigazgatási jog hagyományosan a közigazgatási aktusra (Verwaltungsakt) – egy egyedi határozatra – mint a bírósági felülvizsgálat elsődleges tárgyára összpontosít, nem pedig az általános szabályozásokra. A szakosított közigazgatási bíróságok lehetőséget biztosítanak az állampolgárok számára, hogy megkérdőjelezzék a szabályok rájuk való alkalmazását, vagy jogsérelemre hivatkozzanak, de ezek a bíróságok általában nem vizsgálták felül a szabályozás mögött meghúzódó politikai döntéshozatali folyamatot absztrakt módon. Rose-Ackerman megjegyzi, hogy a német bíróságok ritkán törekedtek arra, hogy növeljék a "politikai döntéshozatal elszámoltathatóságát a polgárok felé" a szabályalkotásban; ehelyett az egyéni jogok jogszerűségének és védelmének biztosítása volt a szerepük. Mindazonáltal a könyv azonosítja a változás jeleit Németországban. Rose-Ackerman olyan német tudósokat és civil társadalmi csoportokat idéz, akik felismerik a régi modell korlátait, és elkezdték szorgalmazni

a nyilvánosság nagyobb részvételét, különösen az európai fejlemények hatására. Az EU befolyása fontos volt: az uniós irányelvek, különösen a környezetvédelmi jog terén (pl. az Aarhusi Egyezmény végrehajtása), arra kényszerítették Németországot, hogy bizonyos területeken nyilvános értesítési és véleményezési eljárásokat vezessen be. Ráadásul Németország szövetségi struktúrája azt jelenti, hogy a tartományi kormányok és a Bundesrat időnként további ellenőrzést biztosítanak a szövetségi minisztériumok rendeleteivel kapcsolatban (mivel bizonyos típusú szövetségi rendeletekhez a Bundesrat hozzájárulása szükséges). Rose-Ackerman megjegyzi, hogy a német jogi kultúra fogalmi határvonalat húz a "jog" és a "politika" között (Recht vs. Politik), ami történelmileg óvatossá tette a jogászokat attól, hogy a nyilvánosság részvételét (politikai hozzájárulásnak tekintve) belekeverjék abba, amit jogi-bürokratikus folyamatnak tekintenek. Ahogy azonban a politikai kihívások egyre összetettebbé és technikaibbá válnak, és ahogy a közvélemény nagyobb átláthatóságot követel, Németország lassan megnyílik. A könyv Németországot használja annak szemléltetésére, hogy egy erős jogszerű, formális elszámoltathatósági keret (egyértelmű jogalkotási mandátumok, közigazgatási bírósági felülvizsgálat a jogszerűség szempontjából) hogyan biztosíthat stabilitást és jogállamisági értékeket, de alulhangsúlyozhatja a demokratikus szerepvállalást. Rose-Ackerman arra utal, hogy bár a német megközelítés felülről lefelé irányuló értelemben véd az önkényes szabályalkotás ellen, előnyös lehetne az alulról felfelé építkező input, hogy valóban tükrözze a polgárok preferenciáit a közigazgatási politikában. A közelmúltban Németországban az e-kormányzat és a nyilvános konzultációs portálok felé tett lépések utalnak erre a fejlődésre, amelyet részben az uniós követelmények és a hazai érdekképviselői ösztönöz.

Franciaország

Franciaország esete különösen érdekes főelnöki rendszere és sajátos közigazgatási jogi hagyományai miatt. Rose-Ackerman úgy írja le Franciaországot, mint "erős elnök viszonylag gyenge parlamenttel". Az ötödik köztársasági alkotmány értelmében a (közvetlenül megválasztott) elnök jelentős végrehajtó hatalommal rendelkezik, beleértve a nemzetgyűlés felosztatásának és rendeletek kiadásának jogát, különösen akkor, ha pártja irányítja a parlamentet. Ez a felhatalmazás egy olyan formájához vezetett, ahol a végrehajtó hatalom bizonyos területeken rendeletek útján hozhat törvényt: a parlament elfogad egy felhatalmazó törvényt, amely lehetővé teszi a kormány számára, hogy törvényerejű rendeletet dolgozzon ki, amelyet később a parlament ratifikál. Rose-Ackerman elmagyarázza, hogy ezt az elbocsátási mechanizmust alkotmányosan úgy tervezték, hogy megkerülje a szokásos jogalkotási folyamatot a hatékonyság érdekében, de sok esetben kizárja a bírósági felülvizsgálatot. Miután egy rendeletet a parlament ratifikált, egyenértékűvé válik egy törvénnyel, hagyományosan a közigazgatási bírósági felülvizsgálaton és (egészen a közelmúltig) az alkotmányossági felülvizsgálaton kívül is. Ez azt jelenti, hogy Franciaországban a végrehajtó hatalom sok politikát hozhat minimális előzetes mérlegeléssel és korlátozott utólagos jogi megtámadással. Kulturális és történelmi szempontból Franciaország óriási bizalmat fektetett az adminisztratív államba. A Conseil d'État, a tisztviselők és bírák elit testülete ennek a rendszernek a csúcsán ül. A Conseil d'État egyedülálló módon kettős szerepet tölt be: tanácsot ad a kormánynak a törvény- és rendelettervezetekkel kapcsolatban (biztosítva a műszaki minőséget és a jogi megfelelőséget), valamint a végrehajtási intézkedések jogszerűségét felülvizsgáló legfelsőbb közigazgatási bírósággént is eljár. Rose-Ackerman hangsúlyozza, hogy a Conseil tagjai és a magas rangú köztisztviselők egy tekintélyes nagytestület tagjai, akik a kormányminisztériumok és a Conseil között keringenek, megerősítve a közérdek technokrata őrzésének érzését. Ebben az

összefüggésben a nyilvánosság részvétele nem volt általános követelmény Franciaországban – Németországhoz hasonlóan Franciaországban sincs széles körű APA-stílusú törvény a szabályalkotási eljárásokról. Az uralkodó elképzelés az, hogy a közigazgatás, amelyet átítatott a közszolgálat republikánus koncepciója, természeténél fogva a közérdeket szolgálja, így a formális külső hozzájárulás kevésbé szükséges. Egyes megfigyelők megjegyzik, hogy a francia civil társadalom nincs olyan mélyen beágyazva a kormányzásba, mint az Egyesült Államokban, részben azért, mert a hatalmas kormányzat "elfojtja" a külső részvétel terét. Rose-Ackerman azonban azonosít néhány egyedi jellemzőt: például a francia jog különbséget tesz a *règlements autonomes* (az Alkotmány 37. cikke alapján kiadott végrehajtási rendeletek) és a *règlements d'application* (amelyek törvényeket hajtanak végre) között. Az elszámoltathatóság szükségessége ezek között változik, de általában a rendszer az adminisztratív autonómiát részesítette előnyben. Ennek ellenére létezik nyomás a változásra. Rose-Ackerman megjegyzi, hogy Franciaországban a hivatalos értesítési és megjegyzési rendszer hiányát egyre inkább anakronisztikusnak tekintik, és az ország kísérletezni kezdett a részvételi innovációkkal. Az egyik figyelemre méltó példa, amelyet valószínűleg megvitát, a környezetvédelmi kérdésekről szervezett nyilvános viták és "civil fórumok" (pl. a *Commission nationale du débat public* biztosítja a nyilvánosság hozzájárulását a nagy infrastrukturális projektekhez, a 2019–2020-as Polgári Klímaegyezmény pedig véletlenszerűen kiválasztott polgárokat gyűjtött össze, hogy tanácsot adjon az éghajlat-politikával kapcsolatban). Egy másik szempont a bírói alkalmazkodás: míg a francia bíróságok történelmileg nem vizsgálták felül a nyilvánosság hozzájárulásának megfelelőségét a szabályalkotáshoz, az Alkotmánytanács elkezdte szemmel tartani a delegációkat és a független ügynökségeket. Az 1980-as években a Tanács előírta, hogy a független ügynökségeknek adott szabályozási hatásköröket korlátozni kell az alkotmány demokratikus elveinek tiszteletben tartása érdekében. Ráadásul 2008 óta Franciaországban erősebb az utólagos alkotmányossági felülvizsgálat (a QPC-eljárás), amely lehetővé teszi a törvények (beleértve a ratifikált rendeleteket is) megtámadását a jogok megsértése miatt, közvetetten növelve a végrehajtó szervek által hozott politikák ellenőrzését. A Rose-Ackerman elemzésében szereplő francia eset rávilágít a végrehajtó túlsúly forgatókönyvére, amelyet a technokrata felügyelet (*Conseil d'État* tanácsa) mérsékel, nem pedig a népi hozzájárulás vagy a törvényhozási ellenőrzés. Ezt a modellt tartja a legkevésbé részvételen alapulónak, és bizonyos szempontból a legkevésbé elszámoltathatónak a négy közül. Bár vannak erősségei – magasan képzett közszolgálat és jogi következetesség –, gyengesége a potenciális demokratikus szakadék. Franciaország kiemelkedik, mert hiányzott belőle az általános értesítési és megjegyzési követelmény és az erős parlamenti ellenőrzés (a végrehajtó hatalom dominanciája miatt a törvényhozás kezdeményezésében és a rendeletek alkalmazásában). Rose-Ackerman szerint ez részben Franciaország történelmi "parlamentarizmus-ellenességével" magyarázható – a frakciós törvényhozásokkal szembeni bizalmatlansággal, amely a korábbi francia köztársaságok instabilitására nyúlik vissza –, amely "hajlamos a közigazgatás megerősítésére", mint az általános akarat helyszínére. Véleménye szerint ez a politikai kultúra segít megmagyarázni, hogy Franciaország miért nem látott problémát egy elszigetelt közigazgatási államban, amíg az EU vagy a nemzetközi normák nem ösztönözték. A könyv azt sugallja, hogy még Franciaország sem mentes a tágabb trendtől: a bonyolult kormányzással szembesülő demokratikus társadalmaknak végül ki kell szélesíteniük az elszámoltathatóságot, és Franciaország közelmúltbeli részvételi kísérletei a végrehajtó döntéshozatal nyitottabb átállásának kezdetét jelenthetik.

Összefoglalva, Rose-Ackerman összehasonlító elemzése azt mutatja, hogy bár az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Németország és Franciaország mind a végrehajtó

ügynökségekre támaszkodik a politika kialakításában, eltérő elszámoltathatósági rendszerekkel rendelkeznek:

- Az Egyesült Államok jogi-eljárási elszámoltathatóságot alkalmaz (törvények és bíróságok az átláthatóság, a részvétel és az érvelés kikényszerítésére), ami a koncentrált hatalommal és a pluralista politikai kultúrával szembeni bizalmatlanságot tükrözi.
- Az Egyesült Királyság és bizonyos tekintetben Németország a politikai és bürokratikus elszámoltathatóságra (miniszteri felelősség, közszolgálati professzionalizmus) támaszkodott a közvetlen közszerepvállalás helyett, amely a közigazgatás parlamenti ellenőrzésének és a bürokratikus normákba vetett bizalomnak a terméke. A külső ellenőrzések, például a nyilvános konzultáció vagy a peres eljárások minimálisak, kivéve, ha az uniós jog vagy konkrét nemzeti reformok előírják.
- Franciaország a végrehajtóközpontú elszámoltathatóság esetét mutatja be, ahol egy erős végrehajtó és elit közigazgatási bírói kar tartja fenn az ellenőrzést az államapparátuson belül, de a polgári hozzájárulás lehetőségei szűkösek.

Rose-Ackerman úgy találja, hogy minden rendszernek vannak kompromisszumai: az európai rezsimek profitálnak a hatékonyságból és az egyértelmű hatalmi vonalakból, de a szabályozás "demokratikus deficitjét" kockáztatják, míg az amerikai rendszer ösztönzi a demokratikus szerepvállalást, de akadályozhatja a döntéshozatalt és ösztönözheti az ellenséges kihívásokat (és még akkor sem minden amerikai politikai döntéshozatal átlátható – "sok politikát az értesítésen és a kommentáláson kívül hoznak" a gyakorlatban). Fontos, hogy kutatása eloszlat minden olyan elképzelést, hogy egy modell eredendően felsőbbrendű; ehelyett mindegyik erősségének kombinálását szorgalmazza. Például Németország tiszteletben tartja a jogi egyértelműséget és Nagy-Britannia miniszteri elszámoltathatóságának hagyományát kiegészíthetik az amerikai stílusú nyilvános részvételi követelmények, és a francia stílusú szakértelem megtartható, miközben csatornákat nyit a nyilvánosság számára. Az összehasonlító fejezetek aláhúzzák a könyvet végigvonó témát: a demokratikus legitimitás fenntartása érdekében a modern államoknak túl kell újítaniuk a hagyományos alkotmányos megkülönböztetéseken, és a részvételen alapuló, átlátható folyamatokat be kell építeniük a végrehajtó kormányzás középpontjába.

Főbb megállapítások és következtetések

Rose-Ackerman a *Demokrácia és végrehajtó hatalom című könyvében számos kulcsfontosságú megállapításra jut*, amelyek a szabályozó állam elszámoltathatóságának javításával kapcsolatos általános következtetéseihez vezetnek:

- **A nyilvánosság részvétele kritikus fontosságú a legitimitás szempontjából:** Talán a legalapvetőbb következtetés az, hogy a végrehajtó szabályozás megnyitása a nyilvános ellenőrzés és hozzájárulás előtt szükséges ahhoz, hogy megőrizze legitimitását egy demokráciában. Az esettanulmányokban Rose-Ackerman úgy találja, hogy az állampolgárok és az érdekelt felek részvételét ösztönző folyamatok (mint például az Egyesült Államok értesítése és megjegyzése) nagyobb demokratikus hitelességet kölcsönöznek az ebből eredő politikáknak, míg a zárt ajtók mögötti bürokratikus

folyamatok a nyilvános visszhangot vagy az elidegenedést kockáztatják. Nem állítja, hogy a szakértelem és a közszolgálati professzionalizmus lényegtelen – éppen ellenkezőleg, védi a bürokratikus szakértelem szükségességét –, de ragaszkodik ahhoz, hogy a szakértelemnek konzultációval és indokolással kell párosítania a közbizalom elnyerése érdekében. A könyv átfogó védelme az adminisztratív állam ellen feltételes: a szabályozó ügynökségeket csak akkor érdemes megvédeni, ha aktívan bevonják a nyilvánosságot és minden polgár érdekeit szolgálják, ahelyett, hogy megközelíthetetlen technokrata szigetekként viselkednének. Ez arra készteti, hogy javasolja a hivatalos konzultációs eljárásokkal nem rendelkező országoknak, hogy vezessék be azokat, és azok, amelyek rendelkeznek ilyen eljárásokkal, biztosítsák, hogy értelmesek legyenek (ne pusztán "bürokrácia").

- Rose-Ackerman összehasonlító munkájának egyik fontos megállapítása az, hogy az elnöki és a parlamenti rendszer közötti leegyszerűsített ellentét nem határozza meg, hogy a végrehajtó politikai döntéshozatal mennyire elszámoltatható. Például feltételezhetjük, hogy az Egyesült Államok (elnöki) korlátozottabb, a többiek (parlamenti) kevésbé, de a valóság árnyalt. Az Egyesült Királyság, Németország és Franciaország különböző elszámoltathatósági eszközökkel rendelkezik (például belső adminisztratív felülvizsgálati vagy tanácsadó testületekkel), amelyek az Egyesült Államokban nem léteznek, és most már szupranacionális korlátokkal is rendelkeznek (uniós jog). Ezzel szemben az Egyesült Államok azt mutatja, hogy még egy elnöki rendszer is képes szilárd előzetes és utólagos ellenőrzéseket kialakítani az ügynökségek felett. A Rose-Ackerman által azonosított fő törésvonal valójában az átláthatóság/résztvételt előíró országok és a hierarchikus elszámoltathatóságra támaszkodó országok között van. Tanulmánya azt mutatja, hogy az olyan törvények megléte vagy hiánya, mint az APA, vagy a nyitottságot kikényszerítő bírói doktrínák az elszámoltathatóság sokatmondóbb mutatója, mint a hatalmi ágak formális szétválasztása. Ez a megállapítás arra készteti a tudósokat, hogy "túllépjenek az elnökiségen és a parlamentarizmuson", mint egyetlen lencsén, ehelyett az egyes rendszereken belüli adminisztratív tervezésre összpontosítsanak.
- **A törvényhozások gyakran nem ösztönzik saját küldöttségük ellenőrzését:** A könyv másik meglátása az, hogy a hivatalban lévő törvényhozóknak, különösen a parlamenti rendszerekben, kevés politikai ösztönzőjük van arra, hogy szigorú eljárási korlátozásokat szabjanak a végrehajtó hatalomnak (mivel ez a saját kormányzó apparátusuk). Ez megmagyarázza, hogy az APA-hoz hasonló reformok miért nem jöttek létre organikusan Európában – a változás jellemzően külső nyomásból (uniós mandátumok, bírósági határozatok) vagy jelentős politikai változásokból származik. Rose-Ackerman arra a következtetésre jut, hogy ez a tehetetlenség akadályozza az elszámoltathatóságot, és így más szereplőknek (bíróságoknak, civil társadalomnak vagy ellenzéki pártoknak) át kell hajtaniuk az átláthatóbb szabályalkotást. Ezzel szemben az elnöki rendszerekben az ágak közötti rivalizálás biztosította a törvényi korlátozások szikráját. A tanulság az, hogy a politikai kontextus számít a reform szempontjából: az elszámoltathatóság növelésére irányuló javaslatnak figyelembe kell vennie, hogy kinek van motivációja annak elfogadására. Rose-Ackerman azt javasolja, hogy még ha a hivatalban lévőknek kevés érdeke is fűződik a saját kezük megkötéséhez, a demokrácia hosszú távú egészsége megköveteli ezeknek az elszámoltathatósági struktúráknak a kiépítését – talán felhívás a jövő reformereinek és a közvéleménynek, hogy követeljenek ilyen változásokat.
- **A független ügynökségek és a felügyelet egyensúlyba hozhatók:** A független szabályozó ügynökségek vitatott kérdésében Rose-Ackerman következtetése árnyalt. Úgy találja, hogy az ügynökségek elszigetelése a napi politikától stabilabb,

pártatlanabb politikai döntéshozatalt eredményezhet, különösen a technikai vagy gazdasági szempontból érzékeny területeken, de ezt egyensúlyba kell hozni a felügyeleti és elszámoltathatósági mechanizmusokkal. Más szóval, a függetlenség nem jelenthet elszigeteltséget. Konkrét ajánlása a "független ügynökségek kiegyensúlyozott felügyelete", ami azt jelenti, hogy bár ezeket a testületeket nem szabad minisztereknek mikromenedzselniük, vagy politikai szeszélyeknek kell alávetniük, elszámoltathatónak kell lenniük olyan utakon, mint a bírósági felülvizsgálat, az átláthatósági követelmények vagy a törvényhozásnak való jelentéstétel. Az olyan országok számára, mint az Egyesült Királyság, amelyek értékelik a miniszteri elszámoltathatóságot, azt javasolja, hogy fenn lehessen tartani a széles körű politika politikai felügyeletét, miközben a napi szabályozást továbbra is független testületekre ruházzák át – ezt az egyensúlyt az Egyesült Államok a kongresszus által megbízott célkitűzések és az eljárási méltányosság bírósági érvényesítése révén próbálja meg. Eközben az olyan országok, mint Franciaország, amelyek különösebb vita nélkül felkarolták a független ügynökségeket, megfogadhatják tanácsát a felügyelet formalizálására, hogy a függetlenség ne váljon demokratikus deficitté. Összefoglalva, következtetése az, hogy a függetlenség és az elszámoltathatóság nem zárja ki egymást: olyan ügynökségeket lehet tervezni, amelyek védve vannak a pártos beavatkozástól, mégis átláthatóan kell működniük, és nyilvános fórumokon kell megindokolniuk döntéseiket.

- **A bírósági felülvizsgálatnak ki kell terjednie a szabályalkotási folyamat minőségére is:** Rose-Ackerman arra a következtetésre jut, hogy a bíróságoknak konstruktív szerepet kell játszaniuk a demokratikus elszámoltathatóság biztosításában, a törvényesség ellenőrzésének hagyományos szerepén túl. Konkrétan a bírósági felülvizsgálat mellett érvel, amely azt ellenőrzi, hogy az ügynökségek megfelelően bevonták-e a nyilvánosságot és indokolt magyarázatokat adtak-e, ahelyett, hogy maguk a bíróságok diktálnák a politikai eredményeket. Az Egyesült Államokban ez részben már most is így van (a bíróságok indokolással ellátott választ követelnek meg a jelentős észrevételekre, például az APA értelmében). Azt javasolja, hogy más demokráciák felhatalmazhatnák igazságszolgáltatásukat (vagy szakosodott közigazgatási bíróságaikat) hasonló funkciók ellátására – nem a technikai ítéletek megkérdőjelezésére, hanem annak biztosítására, hogy a döntéshozatali folyamat megfeleljen az alapvető demokratikus normáknak. Ez magában foglalhatja a közérdekű csoportok keresetességi jogának megadását a főbb szabályozások eljárási okokból történő megtámadására. Véleménye szerint az előny az, hogy a bíróság ragaszkodása a megfelelő eljáráshoz arra ösztönzi a végrehajtó hatalmat, hogy kezdettől fogva befogadóbb és megfontoltabb legyen. Ugyanakkor óva int a túllépésektől is: a bírácoknak be kell tartatniuk a részvételi és indokolási követelményeket "anélkül, hogy maguk is politikai döntéshozókká válnának". Ez a kényes egyensúly visszatérő témája következtetéseinek – minden szereplőnek (ügynökségeknek, bíróságoknak, törvényhozásnak, civil társadalomnak) megvan a maga szerepe, de egyiknek sem szabad úgy dominálnia, hogy kizárja a többiek hozzájárulását.
- **Konkrét reformprogram:** Következtetésében Rose-Ackerman a fenti pontokból levezetett sokrétű reformprogramot vázol fel. A legfontosabb ajánlások a következők: közigazgatási eljárási törvények (vagy azokkal egyenértékű) elfogadása azokban az országokban, ahol hiányoznak ilyenek, a szabályalkotási folyamatokkal kapcsolatos "kifejezett korlátok" és elvárások meghatározása érdekében; a közszolgálati etika és képzés javítása, hogy a tisztviselők értékeljék az átláthatóságot és a reagálóképességet (kulturális változás a bürokrácián belül); a civil társadalom kapacitásának megerősítése (olyan jogszabályok, amelyek megkönnyítik a civil csoportok és a nem

kormányzati szervezetek szerveződését, hogy legyenek alkalmas tárgyalópartnerek a konzultációkban való részvételre); innovatív részvételi módszerekkel – pl. online konzultációkkal, tanácskozó kisnyilvánossággal – való kísérletezés az írásbeli értesítés és hozzászólás kiegészítése érdekében, ezáltal bővítve a hangok körét és csökkentve a "szokásos gyanúsítottak" problémáját; a közigazgatási demokrácia igazságügyi támogatásának biztosítása, például az érdekképviselői csoportok képviselőiténél biztosítása és a bíróságok utasítása annak megvizsgálására, hogy egy ügynökség lelkiismeretesen részt vesz-e a nyilvánosság véleményében; és a jogalkotási felügyelet fokozása esetleg külön bizottságok vagy irodák létrehozásával, amelyek felülvizsgálják az átruházott hatáskörök felhasználását, anélkül, hogy visszatérnének a mikromenedzsmenthez. Arra is figyelmeztet, hogy ha az új eljárások túl nehézkesek, az ügynökségek informális intézkedésekhez folyamodhatnak azok megkerülésére, ezért minden közigazgatási eljárási aktusnak foglalkoznia kell és korlátoznia kell az ilyen "megoldásokat". Végső soron következtetése előremutató: arra ösztönzi a demokráciákat, hogy ne vegyék magától értetődőnek közigazgatási államaikat, hanem folyamatosan reformálják és finomítsák a végrehajtó elszámoltathatóságot a demokratikus értékekkel összhangban. Ezzel a kormányok jobban meg tudják őrizni a közbizalmat, még akkor is, ha kiterjedt szabályozási hatáskörrel rendelkeznek. Rose-Ackerman saját szavaival élve, az "igazi kihívás" egy olyan közjog létrehozása, amely fokozza a bürokraták és a politikai kinevezettek demokratikus elszámoltathatóságát. *A Demokrácia és a végrehajtó hatalom* arra a következtetésre jut, hogy ennek a kihívásnak a konkrét jogi és intézményi tervezéssel lehet megfelelni, és ez szükséges a kortárs demokráciák egészségéhez.

Hozzájárulások a közjoghoz, a közigazgatási joghoz és a politikatudományhoz

Susan Rose-Ackerman könyve jelentős mértékben hozzájárul több területen – a közjog, a közigazgatási jog és a politikatudomány – azáltal, hogy gazdag összehasonlító elemzést és normatív jövőképet nyújt a demokratikus kormányzásról. Íme néhány kulcsfontosságú hozzájárulás és miért fontosak:

- **Az összehasonlító közigazgatási jog előmozdítása:** *A demokráciát és a végrehajtó hatalmat* Rose-Ackerman összehasonlító közigazgatási jogban végzett befolyásos munkájának záróköveként üdvözljük. Négy olyan jogrendszer részletes tanulmányait gyűjti össze, amelyeket nem gyakran elemeznek egymás mellett ilyen mélyen. Ezzel a könyv hiányt pótol a közjogi tudományban, amelyet gyakran elszigeteltek a nemzeti kontextusban. Rose-Ackerman túlmutat a korábbi összehasonlító munkákon, amelyek csak a bíróságokra vagy csak a jogalkotásra összpontosítottak, megvizsgálva az egyes országok szabályalkotásának teljes ökoszisztémáját – beleértve az alkotmányos struktúrát, a jogalkotási delegálást, a bürokratikus normákat, a nyilvánosság részvételét és a bírósági ellenőrzést. Ez a holisztikus megközelítés friss betekintést nyújt. Például a könyv azon megállapítása, hogy a parlamenti rendszereknek ugyanolyan kifejezett elszámoltathatósági hiányosságai lehetnek, mint az elnökieknek, fontos korrekciója a hagyományos alkotmányelméletnek. Az ilyen meglátások arra ösztönzik a tudósokat, hogy finomítsák vagy akár elhagyják a leegyszerűsített dichotómiákat, és árnyaltabb, adatvezéreltebb megértést fogadjanak el a kormányzás gyakorlati működéséről. Az amerikai, brit, német és francia megközelítések közötti különbségek és hasonlóságok feltérképezésével a könyv megalapozza a közigazgatási reformról szóló transznacionálisabb párbeszédet, amely egyre fontosabbá válik, ahogy

az olyan kérdések, mint a szabályozási együttműködés és a globális közigazgatási jog előtérbe kerülnek.

- **A jog és a politikatudomány interdiszciplináris integrációja:** Rose-Ackerman kettős jogi és politikatudományi háttere nyilvánvaló az egész könyvben, és ez az interdiszciplináris integráció jelentős hozzájárulás. Nem kezeli elszigetelten a jogi doktrínákat, hanem megvizsgálja a mögöttük álló politikai ösztönzőket és történelmi okokat. Ezzel szemben a politikai jelenségeket (például a bürokratikus függetlenség mértékét) egy jogász szemmel elemzi, hogy mit enged meg az alkotmány vagy a törvények. Ez a keresztbeporzás azt jelenti, hogy a könyv több közönséghez szól: az ügyvédek jobban megértik a közigazgatási jog politikai kontextusát, a politológusok pedig értékelik, hogy a jogi struktúrák hogyan alakítják a politikai viselkedést. A hozzájárulás itt a "jog kontextusában" bemutatása – megmutatja, hogy a közjog megértéséhez vagy fejlesztéséhez figyelembe kell venni az intézményi kialakítást, a kultúrát és a hatalmi viszonyokat. Ez a megközelítés gazdagítja az elméleti diskurzust a jog és a politikatudomány metszéspontjában, különösen manapság, amikor a demokráciák újraértékelik a szakértelem és a részvétel közötti egyensúlyt.
- **A demokratikus elszámoltathatóság normatív kerete:** A közjogi elmélet szempontjából Rose-Ackerman olyan normatív kerettel járul hozzá, amely irányíthatja a jövőbeli reformokat. A közigazgatási jog demokráciapárti vízióját fogalmazza meg: olyat, amely a bürokráciát nem távoli, tisztán technokrata területnek tekinti, hanem a demokratikus kormányzás szerves részének, amelynek demokratikus értékeket kell megtestesítenie. Ez figyelemre méltó hozzájárulás, mert visszaszorítja mind a régimódi bürokratikus szellemiséget (amelyet a tisztviselők tudnak a legjobban, és a nyilvánosság bevonása felesleges), mind a radikális adminisztratívellenes érzelmeket (hogy a meg nem választott szabályozók illegitímek, és korlátozni kell őket). Ehelyett egy középutat választ: elfogadja az adminisztratív államot, de demokratizálja azt. Ez a perspektíva hozzájárul a legitimitásról szóló közjogi vitákhoz, és rezonál az "adminisztratív legitimitásról" szóló korábbi kutatásokkal azáltal, hogy konkrét módszereket javasol annak elérésére a különböző rendszerekben. Frissíti az olyan fogalmakat is, mint a "legitimitás láncolata", megmutatva azok korlátait a valós körülmények között, és azt sugallva, hogy a közvetlen részvétel kiegészítheti a választások által biztosított legitimitást.
- **Szakpolitikai szempontból releváns betekintések és reformok:** A könyv összehasonlító bizonyítékai és ajánlásai gyakorlati jelentőséggel bírnak a politikai és jogi reformokról szóló viták szempontjából. Például az EU-tagállamokban a formális szabályalkotási eljárások hiányának kritikája befolyásolhatja az európai döntéshozókat, akik az "EU közigazgatási eljárási törvényét" vagy a nemzeti szintű eljárási törvényeket fontolgatják. Rose-Ackerman megfogalmazása az európai részvételi deficitről tudományos támogatást nyújt a folyamatban lévő reformok támogatóinak, akik a bizottsági és a nemzeti szabályozás nagyobb átláthatósága mellett érvelnek. Hasonlóképpen, az Egyesült Államokban, ahol az "adminisztratív államról" szóló viták dúlnak, és gyakoriak a deregulációra vagy a nyilvánosság hozzájárulásának növelésére vonatkozó javaslatok, kiegyensúlyozott perspektívája ütemtervet kínál az elszámoltathatóság növelésére anélkül, hogy megbénítaná az ügynökségeket. A költség-haszon elemzés és a hatásvizsgálat kritikus vizsgálatával hozzájárul az ezen eszközök javításáról szóló szakpolitikai vitákhoz (például elosztási elemzés vagy minőségi tényezők beépítése). Sőt, az új részvételi mechanizmusokkal (például polgári esküdtszékekkel vagy digitális platformokkal) való kísérletezésre helyezett hangsúly keresztezi a tanácskozó demokráciával kapcsolatos politikatudományi kutatásokat, és ezeket az ötleteket a közigazgatási eljárás jogi

szférájába helyezi. Röviden, a könyv egyszerre tudományos tanulmány és bizonyítékokon alapuló reformkiáltvány.

- **A közbeszéd oktatása és keretezése:** Végül Rose-Ackerman munkája hozzájárul a végrehajtó hatalomról szóló tájékozottabb nyilvános diskurzushoz. Egy olyan korszakban, amikor az olyan kifejezések, mint a "végrehajtási rendeletek", a "bürokrácia" vagy a "szabályozások" gyakran átpolitizálódnak, könyve világosságot nyújt. Elmagyarázza az akadémikusoknak, hallgatóknak és gyakorló szakembereknek, hogy milyen mechanizmusok léteznek (vagy létezhetnek) annak biztosítására, hogy amikor a bürokraták hatalmat gyakorolnak, azt a köz érdekében és a nyilvánosság ellenőrzése alatt tegyék. Ez az oktatási szerep – annak tisztázása, hogy a különböző demokráciák hogyan kezelik a közös kihívást – segít a beszélgetést a szlogeneken túlra emelni. Emellett lencsét biztosít a kortárs kormányzási válságok értelmezéséhez (pl. COVID-19 szabályalkotás, vészhelyzetekre adott adminisztratív válaszok), és segít a közjogi közösségnek meglátni a nagyobb átláthatóság és elszámoltathatóság felé vezető lehetséges utakat.

Összefoglalva, *a demokrácia és végrehajtó hatalom* gazdagítja az akadémiai megértést azáltal, hogy összeházasítja az összehasonlító jogi elemzést a politikai elmélettel, és előremozdítja a területet azzal érvelve, hogy a végrehajtó hatalom demokratizálása szükséges és megvalósítható. Jelentős tudományos munka, amely valószínűleg tájékoztatja az összehasonlító közigazgatással kapcsolatos jövőbeli kutatásokat, és jobb kormányzást célzó reformokat inspirál.

Tudományos fogadtatás és recenziók

Megjelenésekor Rose-Ackerman könyve jelentős érdeklődést és elismerést váltott ki tudományos és jogi körökben. Eredetiségeért és alaposságáért elismerték, és átgondolt kritikát és vitát is kiváltott:

- **Kritikai elismerés:** A köz- és közigazgatási jog vezető tudósai dicsérték a könyvet. A tudósok "értékesnek és éleslátónak" nevezték, különösen a végrehajtó politika elszámoltathatóságának endémiás kérdéseinek kezelésében és a nyilvánosság részvételének szerepének kiemelésében négy országban. Mások Rose-Ackerman összehasonlító munkájának "zárókövének" nevezték, és dicsérték a demokratikus intézmények fenntartásának sürgető kérdéseivel kapcsolatos friss megértést.
- **Tudományos folyóiratokban** megjelentek hivatalos áttekintések, amelyek megvitatják az uniós és nemzeti szabályozási gyakorlatokra gyakorolt hatásait, valamint az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok relevanciáját. A könyv átfogó megközelítését és világos érveit dicsérték, jelezve, hogy a tudományos közösség nagyon komolyan vette, és befolyásolja, hogy a tudósok hogyan gondolkodnak a közigazgatási jogi reformról saját joghatóságukban.
- **Szimpozium és tudományos vita:** A könyv 2022 elején egy dedikált szimpózium témája volt egy prominens jogi blogon, ahol különböző országok tudósai Rose-Ackerman érveit elemző és azokra válaszoló bejegyzésekkel járultak hozzá. A hozzászólók általában dicsérték a végrehajtó szabályalkotással és az elszámoltathatósággal kapcsolatos kiegyensúlyozott álláspontját, miközben barátságos kritikákat fogalmaztak meg sajátos nemzeti nézőpontjukból. Rose-Ackerman könyve pontosan ezt a fajta elkötelezettséget reméli: egy joghatóságokon átívelő beszélgetést az adminisztratív tervezés kompromisszumairól.

- **Díjak és elismerések:** A könyv minőségét egy vezető kutatóközpont rangos nemzetközi könyvdíjával is elismerték, ami arra utal, hogy Rose-Ackerman megítélésai széles körű jelentőséggel bírnak a kormányzás megértésében nemzetközi kontextusban.
- **Hatás a folyamatban lévő vitákra:** Mivel a demokráciák világszerte kihívásokkal néznek szembe a technokrácia és a populizmus között, a könyv kiegyensúlyozott álláspontját – sem vakon bürokráciapárti, sem szabályozásellenes, hanem demokratikus középutat keresve – átgondolt hozzájárulásként értékelték. A tudományos irodalom korai idézetei azt mutatják, hogy a könyvet lencseként használják a kortárs kormányzási kérdések, például a világjárvány szerinti politikai döntéshozatal értelmezésére. Az átláthatóság és a részvétel megerősítésére irányuló felhívása visszhangzik a több joghatóság folyamatban lévő reformtörekvéseivel.

Összefoglalva, a *demokrácia és a végrehajtó hatalom fogadtatása* nagyon pozitív volt, ami jelentős tudományos hozzájárulásként jelöli meg, amely beszélgetéseket váltott ki a végrehajtó elszámoltathatóság javításáról. Még akkor is, ha a bírálók árnyalt nézeteltéréseket vagy kontextus-specifikus variációkat kínálnak, közös a felismerés, hogy Rose-Ackerman alapfeltevése – miszerint a végrehajtó politikai döntéshozatalban a nagyobb demokratikus elszámoltathatóság szükséges és érdemes – időszerű és jól érvelt.

Források: Susan Rose-Ackerman, *Demokrácia és végrehajtó hatalom: Politikai döntéshozatal elszámoltathatósága az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Németországban és Franciaországban*, Yale University Press, 2021.

Matthew Williams "A bírák és a jog nyelve: Miért veszítenek a kormányok szerte a világon egyre inkább a bíróságon"

Bevezetés

Matthew Williams *Bírák és a jog nyelve: Miért veszítettek a kormányok szerte a világon egyre inkább veszítettek a bíróságon* (Palgrave Macmillan, 2022) egy átfogó tudományos munka, amely a bírói hatalom növekedését vizsgálja a jogi nyelv lencsén keresztül. Williams, az oxfordi politikanár az összehasonlító jog és politika sürgető kérdésével foglalkozik: miért tapasztaltak sok ország kormányai több bírósági kihívást és vereséget az elmúlt évtizedekben? A könyv nagyjából hét évtizedes jogi fejleményeket ölel fel több joghatóságban (nevezetesen az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban, Kanadában, Franciaországban és Németországban). Williams központi állítása az, hogy a válasz nem az "aktivista" bírák vagy a szélhámos bíróságok fellendülésében rejlik, hanem maguknak a törvényeknek a változó nyelvezetében. Ahogy az egyik bíráló összefoglalja: "ahogy a törvények sajátossága csökkent, úgy bővült a bíróságok hatalma is". Más szóval, a modern jogszabályok gyakran tartalmaznak homályosságot és határozatlanságot, amelyek felhatalmazzák a bírakat arra, hogy a

törvényeket olyan módon értelmezzék, amely gyakran korlátozza vagy felülbírálja a kormányzati intézkedéseket. Ez a jelentés tudományos szintű összefoglalót és elemzést nyújt Williams könyvéről, amely kiterjed a fő érveire, módszertanára, legfontosabb megállapításaira, tágabb következményeire, valamint hozzájárulásának és fogadtatásának kritikai értékelésére.

Fő érvek és tézis

Williams tézise az, hogy a politika igazságszolgáltatását – a bíróságok egyre nagyobb részvételének jelenségét és a kormányok egyre nagyobb vereséget szenved a bíróságokon – alapvetően a jognyelv változásai vezérlik. A kérdést négy elfogadható magyarázattal (amelyeket "nem kizárható hipotéziseknek" nevez) vizsgál arra, hogy a kormányok miért néznek szembe ma több peres eljárással és több bírósági vereséggel: • 1. Több kormányzati törvénytelenység: Lehet, hogy a kormányok egyszerűen gyakrabban szegik meg a törvényt, mint a múltban, ami arra készteti a bíróságokat, hogy megsemmisítsék a jogellenes cselekedeteket. • 2. Bírói aktivizmus: Talán a bírák megváltoztak, a jogi szabályokat a gyengébb felek javára alakították, vagy agresszívebben erőltették saját politikai preferenciáikat. • 3. Megnövekedett peres ügyek: Talán a peres felek köre nagyobb és jobb erőforrásokkal rendelkezik, köszönhetően a jogtudatosabb állampolgároknak, érdekcsoportoknak és hozzáférhető bíróságoknak, ami több kihívást jelent a kormányzat számára. • 4. Homályos modern törvények: Talán a modern törvények határozatlanabbak és nehezebben alkalmazhatók, így a bíróság döntéséig gyakran nem világos, hogy mi minősül törvényes kormányzati intézkedésnek.

Williams azzal érvel, hogy bár minden tényező szerepet játszhat, a negyedik hipotézis – a jog változó nyelvezete – a bírósági jelleg domináns oka. Rengeteg bizonyíték felhasználásával megmutatja, hogy a kortárs jogszabályok sokkal kevésbé specifikusak és "nyelvileg határozatlanabbak", mint a múltban, ami sokkal nagyobb teret hagy a bírának a törvény értelmezésére és jelentésének meghatározására. Állítása szerint ez a jogi nyelvezetváltás felhatalmazta a bírát arra, hogy a kormányok ellen döntsenek, nem azért, mert a bírák nyíltan hataloméhesek, hanem azért, mert a kétértelmű törvények arra kényszerítik őket, hogy politikai konfliktusok döntőbíráivá váljanak. Williams kevés bizonyítékot talál arra, hogy a kormányok gyakrabban szándékosan semmibe veszik a törvényeket, vagy hogy a bírák mint csoport "vérző szívű" aktivistákká" váltak, akik személyes preferenciákat kényszerítenek ki. Ehelyett a modern törvények "egyre inkább képesek többféle értelmezésre", ami azt jelenti, hogy sem a tisztviselők, sem az állampolgárok nem lehetnek teljesen biztosak a törvény hatályában, amíg a bíróságok tisztázzák azt. A könyv fő érve tehát az, hogy a bírói hatalom kiterjesztését magának a törvénynek a változásai vezették, nem pedig a bírói magatartás vagy a társadalmi pereskedés változásai. A jogi szabályok egyértelműségének és specifikusságának csökkentésével a törvényhozók és az alkotmányalkotók akaratlanul is áthelyezték a hatalmat az igazságszolgáltatásra, megmagyarázva, hogy a kormányok világszerte miért veszítettek több ügyet a bíróságon. Williams tézise a politika bírói jellegének klasszikus elméleteinek újravizsgálására szólít fel, amelyek gyakran hangsúlyozták a bírák attitűdjét vagy a peres aktivizmust; Ezzel szemben kiemeli a jogi nyelv fejlődésének strukturális hatását a bíróságok és a kormányok közötti hatalmi egyensúlyra.

Módszertan

Williams szigorú vegyes módszerekkel rendelkező megközelítést alkalmaz, amely a nagyszabású kvantitatív szövegelemzést mélyreható kvalitatív esettanulmányokkal ötvözi. Mennyiségi oldalról hatalmas jogi szövegtárkorpusz "gépi olvasását" végezte – több mint 60 millió szónyi jogszabályt, amelyet a második világháború óta öt demokráciában (az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban, Kanadában, Franciaországban és Németországban) fogadtak el. A törvények és alkotmányos rendelkezések ezen tárházának számítógépes elemzésével Williams képes volt észlelni a jogalkotási nyelv longitudinális változásait, például a homályos kifejezések, minősítők és összetett mondat szerkezetek gyakoriságát. Például a főnévi/igei minősítők (melléknevek, határozószavak, mellékmondatok stb.) előfordulását méri a törvényekben, mint a nyelvi összetettség vagy határozatlanság mutatóját. Ez a számítógépes szövegelemzés lehetővé teszi számára, hogy kvantitatívan nyomon kövesse, hogyan fejlődött a jogi nyelv tisztasága az elmúlt 70+ évben a különböző országokban.

Ezenkívül Williams globálisan kiterjeszti kvantitatív elemzését: a könyv egyik része 187 országban vizsgálja az általa "új alkotmányosságnak" nevezett területet. Itt valószínűleg áttekinti a háború utáni alkotmányos szövegeket és módosításokat (különösen a széles körű jogok vagy elvek beépítését), amelyek nagyobb értelmezési jogkört biztosíthatnak a bírának. Ez a globális hatókör a nemzeti trendeket tágabb kontextusba helyezi, megmutatva, hogy a nyitottabb textúrájú jog felé való elmozdulás nem korlátozódik egyetlen jogrendszerre.

Az adatelemzés kiegészítéseként Williams kvalitatív, történelmi esettanulmányokat végez öt fő joghatóságra (Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Kanada, Franciaország és Németország) vonatkozóan. Ezek az esettanulmányok folyamatkövetési módszert használnak a nyelvi változások és a bírói hatalom időbeli eltolódásának összekapcsolására. Az egyes országok jogi-politikai történetét részletesen megvizsgálják, hogy megértsék, hogyan járultak hozzá az egyes alkotmányos berendezkedések és jogalkotási gyakorlatok a bírói felhatalmazáshoz. A könyv például külön fejezeteket szentel a következőknek: az Egyesült Királyság tapasztalata a jogállamiság kodifikált alkotmány nélküli fenntartásában, a föderalizmus és a politikai polarizáció hatása az Egyesült Államok jogára, Kanada emberi jogi reformjainak (például az 1982-es charta) hatása a jogi nyelvre, a végrehajtó dominancia és a decentralizáció dinamikája Franciaországban, valamint a történelmi örökség és a jogfilozófia hatása Németországban. Ezeken a narratívákon keresztül Williams nyomon követi, hogy a háború utáni újjáépítések, a jóléti állam terjeszkedése és az egyéni jogok iránti növekvő érzékenység hogyan befolyásolta a törvények megszövegezését, gyakran szélesebb körűvé, de kevésbé határozottá téve a törvényeket. Ez a kettős megközelítés – statisztikai elemzés és összehasonlító történelmi vizsgálat – lehetővé teszi Williams számára, hogy számszerűsítse az általános mintákat, és konkrét példákkal illusztrálja azokat. Ahogy Petra Schleiter megjegyzi, a tanulmány "ötvözi a számítógépes szövegelemzést a bírói hatalom árnyalt folyamatkövetési történetével", egy innovatív keverék, amely megerősíti megállapításainak hitelességét.

A könyv szerkezete ezt a módszertant tükrözi. A problémát és a meglévő szakirodalmat felvázoló bevezető fejezet ("a technika állása") után az I. rész a kortárs politika nyelvét vizsgálja, elméleti alapokat fektetve le. A II. rész a kvantitatív történelmi elemzést mutatja be: az egyik fejezet az alkotmányos nyelvi trendeket elemzi világszerte ("Az 'új alkotmányosság' 187 országban"), egy másik pedig összehasonlítja, hogy öt demokrácia hogyan szabályozta az államhatalom hatókörét ("Az állam kiterjedésének szabályozása"). A III. rész öt kvalitatív

esettanulmány-fejezetből áll (országoként egy: Egyesült Királyság, USA, Kanada, Franciaország, Németország), amelyek az adatok mögött meghúzódó történelmi részleteket vizsgálják. Végül egy záró fejezet szintetizálja a megfigyeléseket, és foglalkozik az eredmények következményeivel. Ez a világos szervezés a széles mintáktól a konkrét esetekig megerősíti Williams módszertani megközelítését, lehetővé téve az olvasók számára, hogy több szemszögből lássák a jelenséget. A big data nyelvi elemzés és a mély kontextuális ismeretek integrálásával Williams szilárd empirikus alapot biztosít szakdolgozatához.

Főbb megállapítások és következtetések

Williams kutatása számos jelentős megállapítást hoz, amelyek alátámasztják a jogi nyelvről és a bírói hatalomról szóló fő tézisét. Mindenekelőtt az adatok azt mutatják, hogy a jogalkotásban a nyelvi határozatlanság jelentősen nőtt az idő múlásával, különösen a 20. század második felében. Az Egyesült Királyságban például Williams dokumentálja, hogy a törvények nemcsak hosszabbak, hanem nyelvtanilag is összetettebbek és minősítettebbek lettek. A törvények szakaszai ma már több minősítőt és határozatlan idejű kifejezést tartalmaznak, mint az elmúlt évtizedekben, ami az egyszerű, előíró szabályok csökkenését tükrözi. A könyv 1. ábrája (Williams leírása szerint) szemlélteti ezt a tendenciát: 1950 és 2019 között az Egyesült Királyság jogszabályaiban folyamatosan nőtt a főnévi és igeminősítő szakaszonkénti használata, ami azt jelzi, hogy a modern parlamenti törvények feltételesebb vagy homályosabb nyelvezetet hordoznak, mint az 1950-es évek viszonylag egyszerű törvényei. Az egyre inkább "alulhatározott" jogi nyelvezet mintája nemcsak Nagy-Britanniában, hanem a többi vizsgált demokráciában is megfigyelhető. Williams ezt a "társadalmi ambivalencia és laza politikai alkuk" törvénybe foglalásának tüneteként értelmezi. A törvényhozók összetett társadalmi igények és gyakran egymásnak ellentmondó nyomás által vezérelve olyan törvényeket fogadnak el, amelyek megpróbálnak átfogó célokat vagy elveket befogadni anélkül, hogy szigorú működési részleteket határoznának meg. Az eredmény olyan törvények, amelyek konszenzust szimbolizálnak vagy magas szintű értékekkel foglalkoznak, de ezen értékek konkrét értelmezését a jövőbeli döntéshozókra (gyakran bírókra) bízák.

Ennek megfelelően Williams úgy találja, hogy a bíróságok közbeléptek az értelmezési hiányosságok pótlására, ami több olyan esethez vezetett, amikor a kormányok veszítettek a bíróságon. Öt országra kiterjedő összehasonlító elemzése feltárja, hogy a bíróságok hajlandósága a kormány elleni ítéletre korrelál a szóban forgó jogi rendelkezések meghatározatlanságával. Ha a törvényeket világosan, szűken fogalmazzák meg, kevés hely van a peres eljárásoknak vagy a kedvezőtlen ítéleteknek – a törvény vagy egyenesen megengedi, vagy tiltja a kormány fellépését. De ha a törvények homályosan vannak megfogalmazva, vagy versengő elveket tartalmaznak, akkor a peres eljárások valószínűbbek, mert különböző értelmezések vitathatók. Williams hangsúlyozza, hogy a modern jog "nyelvileg határozatlan, olyan mértékben, hogy a kormányok és az állampolgárok nem tisztázzák a törvények tényleges uralmát, amíg peres eljárás alá nem kerülnek". Más szóval, a kétértelműség bírósági tisztázást igényel. Kutatásának megdöbbentő következtetése, hogy a bírói hatalom évtizedek óta tartó bővülését ezek a jogi kétértelműségek vezérelték, nem pedig a bírák alapvető változása vagy a komolytalan perek elterjedése.

Szemléltetésképpen Williams valós példákat tárgyal, amikor a kétértelmű jogszabályok arra kényszerítették a bíróságokat, hogy döntőbírókká váljanak. Az egyik ilyen eset az Egyesült Királyságból 2012-ben történt, amikor a belügyminiszter több terrorizmussal gyanúsított személyt is megpróbált kitoloncolni. A jogi keret – beleértve a bevándorlási törvényt, az emberi jogok védelmét és a nemzetbiztonsági eljárásokat – nem volt világos azzal kapcsolatban, hogy a titkos bizonyítékok (a kínzás megelőzésére) felhasználhatók-e zárt meghallgatásokon. A Legfelsőbb Bíróság beavatkozott, hogy új meghallgatásokat rendeljen el, lényegében azért, mert a törvények nem adtak végleges választ az egymásnak ellentmondó imperatívuszok összeegyeztetésére (a nyilvánosság védelme vs. a kínzás megelőzése). Williams megjegyzi, hogy ez a vita nem a politikát meghatározni kívánó bírákból fakadt, hanem "a törvény tartalmával és végrehajtásának folyamatával kapcsolatos kérdésekből". Maga a törvény két érték között szakadt, és nem határozta meg, hogy melyik érvényesüljön, így az igazságszolgáltatásra bízta a szabályok gyakorlati meghatározását. Ez a példa jellemzi a könyv megállapításait: a határozatlan jog megoldatlan társadalmi döntéseket testesít meg, és a bírácoknak gyakran meg kell oldaniuk ezeket a kétértelmőségeket, amikor viták merülnek fel.

Williams nemzetek közötti megállapításai arra is rávilágítanak, hogy a politikai rendszerek hogyan befolyásolják a jogalkotási nyelvet és ezáltal a bírói részvételt. Érdekes módon elemzése azt mutatja, hogy a többségi demokráciák (például az Egyesült Királyság vagy Franciaország) a jogi nyelv változásának mintája eltér, mint a konszenzusos demokráciákban (például Németországban vagy az Egyesült Államokban). Azokban a rendszerekben, ahol egy egypárti kormány vagy domináns végrehajtó hatalom kevés vétőellenőrzéssel fogadhat el törvényeket (Egyesült Királyság, Franciaország), Williams nagyobb ingadozást tapasztal a szövegezési stílusban – egyes törvények vagy szakaszok rendkívül részletesek, míg mások rendkívül tágak, ami a nyelvi összetettség statisztikai eloszlásához vezet, amelynek súlyos "farka" van (sok kiugró értéke). Ez arra utal, hogy ezekben a rendszerekben a politikai elitnek "keves akadály van a rutinnal való szakításban" a törvényalkotásban, néha rendkívül kreatív vagy érzelmes jogi nyelvezetet alakít ki napirendjük megvalósítása során. Ezzel szemben a konszenzusvezérelt rendszerekben (pl. Németország koalíciós kormányai vagy az Egyesült Államok erős fékekkel és ellensúlyokkal) a jogalkotási nyelvhasználat általában közelebb áll a normális mintához. Ez azt jelenti, hogy a konszenzusos rendszerek törvényei stabilabb, tartósabb műfajt tartanak fenn, talán a szövegezési folyamat nagyobb ellenőrzése és kompromisszuma miatt. Nem tapasztalnak annyi "szeizmikus változást" a stílusban, ami kevesebb szélsőséges kétértelmőséget jelenthet (bár Williams megjegyzi, hogy még ezekben a rendszerekben is általános tendencia figyelhető meg a komplexitás felé). Ez az összehasonlító betekintés gazdagítja Williams következtetéseit: bár minden modern állam szembesül a határozatlan jog kihívásával, annak mértéke és megnyilvánulásai az intézményi kontextustól függően változhatnak. A többségi rezsimek akaratlanul is kiugróbb törvényeket hozhatnak létre, amelyek nehéz döntéseket adnak át a bírácoknak, míg a konszenzusos rezsimek mérsékelik az ilyen kilengéseket.

A könyv másik kulcsfontosságú következtetése, hogy a bírói felhatalmazás hagyományos magyarázatai önmagukban nem elegendőek. Williams kevés támogatást talál ahhoz az elképzeléshez, hogy a kormányok szándékosan gyakrabban semmibe veszik a törvényt; "keves bizonyíték van arra, hogy a kormányok szándékosan gyakrabban szegik meg a törvényeket". Hasonlóképpen, az adatok nem mutatják, hogy a bírák egységesen pártos vagy ideológiai napirendet erőltetnének az értelmezés leple alatt – az "aktivista" bírák karikatúrája nem támasztja alá erősen. Az igazságszolgáltatáshoz való fokozott hozzáférés és a peres civil társadalom (a harmadik hipotézis) szerepet játszik, de Williams szerint ez részben a meghatározatlanság következménye: amikor a törvények homályosak, több csoportnak van

lehetősége bírósághoz fordulni a határok tesztelése érdekében. Valójában azzal érvel, hogy a negyedik tényező (homályos törvény) "bizonyos esetekben elősegíti a másik három" tényezőt. Például a nem egyértelmű törvények több peres eljárást ösztönözhetnek az érdekcsoportok számára (#3); aktivistának tűnhetnek a bíróságban, egyszerűen azért, mert a bírának értékekkel terhelt döntéseket kell hozniuk a hiányosságok pótlása érdekében (#2); és megkönnyíthetik egy eltökélt kormány számára, hogy tudtán kívül túllépjen (#1). Így Williams megállapításai a bírósági eljárás számos feltételezett okát átfogalmazták a mélyebb ok, a törvényhozási határozatlanság tüneteiként vagy másodlagos hatásaiként.

Utolsó fejezetében Williams hangsúlyozza, hogy újra kell gondolni, hogyan kezeljük a bírói hatalom kiterjesztését. Ha a kiváltó mozgatórugó a törvény nyelve, akkor a kizárólag a bíróságok korlátozására vagy a peres eljárások csökkentésére irányuló megoldások célt téveszthetnek. Megjegyzi például, hogy a kormányok erőfeszítései a bírósági felülvizsgálat megfékezésére rövid távon csökkenthetik az ügyek számát, de "semmit sem tesznek azoknak az erőknél a kezelésére, amelyek eleve ösztönözték a növekvő kérelmeket". A jog meghatározatlansága továbbra is mögöttes erő marad, ami azt jelenti, hogy ha a törvényeket nem fogalmazzák meg egyértelműbben, vagy ha a konfliktusokat politikailag nem oldják meg, a feszültségek végül újra felszínre kerülnek a bíróságon. Williams arra a következtetésre jut, hogy a bírói hatalom növekedésének évtizedes tendenciája csak teljes mértékben magyarázható (és talán kezelhető) magának a törvénynek a módosításával. Összefoglalva, kutatása erőteljes következtetésre vezet: a jog nyelve döntő fontosságú, és korábban alulértékelt meghatározó tényező a kormányzati hatalom és a bírói felügyelet közötti egyensúlyban. A nyelv fejlődésének nyomon követésével Williams meggyőző magyarázatot ad arra, hogy a kormányok szerte a világon miért veszítenek egyre inkább a bíróságon.

Tágabb következmények a jogra, a kormányra és az igazságszolgáltatási magatartásra

Williams munkája széles körű következményekkel jár a jogi szövegezésre, az irányításra és az igazságszolgáltatás viselkedésére nézve. A jog és a jogalkotás gyakorlata szempontjából rávilágít arra, hogy a törvények és alkotmányok megfogalmazása mennyire kritikus a valós eredmények alakításában. Ha a törvények a kormányzati hatalom "játékszabályai", Williams megmutatja, hogy ezeknek a szabályoknak a megírása megdöntheti a játékteret. Ennek egyik következménye az, hogy a jogalkotóknak és a szövegezőknek nagyobb figyelmet kell fordítaniuk a pontosságra és az egyértelműségekre. A homályos vagy nyitott textúrájú törvények gyakorlatilag átruházzák a döntéshozatali jogkört arra, aki később értelmezi őket – gyakran bírának. A törvényhozók néha szándékosan választják a kétértelműséget (a konszenzus elérése vagy a nehéz döntések elkerülése érdekében), de Williams elemzése szerint ennek ára van: a kérdések végső megoldását a demokratikus arénáról a bíróságokra helyezi át. Ez felvet egy normatív kérdést a jogalkotás számára: a fontos értékkonfliktusokat (biztonság vs. szabadság, közjó vs. magánjog stb.) kifejezetten választott testületeknek kell megoldaniuk, vagy implicit módon a bíróságok számára kell dönteni? Williams nem ír elő egyszerű választ, de megállapításai azt sugallják, hogy a nagyobb jogalkotási előrelátás és konkrétság csökkentheti a bírói beavatkozás szükségességét. Azokon a területeken, ahol a politikai ambivalencia elkerülhetetlen, annak elismerése, hogy a bíróságok döntőbírókká válnak, a hatalomátadást legalább szándékos választássá teheti, nem pedig nem szándékos következménysé.

A kormányok és a közigazgatás számára a tanulmány figyelmeztető mese. A kormányok gyakran hatékony és rugalmas törvényeket keresnek, amelyek mozgásteret adnak nekik, de a túlságosan rugalmas nyelvezet visszaüthet a bírósági ellenőrzések felhívásával. Williams megmutatja, hogy a kormány sok veresége a bíróságon nem azért van, mert a tisztviselők tudatosan dacoltak egy egyértelmű törvénnyel, hanem azért, mert a törvényt másképp értelmezték, mint a kormány várta. A kormányzati jogászok és a politikai döntéshozók számára ez azt jelenti, hogy a jogbizonytalanság maga is kockázatot jelent. A jogszabályok kidolgozása vagy a politika végrehajtása során kulcsfontosságú a jogalap esetleges kétértelműségeinek megértése – különben a bíróságok később úgy értelmezhetik ezeket a kétértelműségeket, hogy korlátozzák a végrehajtó intézkedéseket. Williams munkája azt sugallja, hogy ha a kormányok el akarják kerülni a gyakori megdöntést, az egyik stratégia a határozottabb jogszabályokra való törekvés. Ugyanakkor azt is elismeri, hogy a modern kormányzás összetett problémákkal és gyakran szándékosan tág törvényekkel foglalkozik (kerettörvények, elveken alapuló rendeletek stb.). Így egy másik következmény az, hogy a kormányoknak a széles körű vagy új törvények által szabályozott területeken a politika végrehajtásának normális részeként kell számítaniuk az igazságszolgáltatás részvételére. Ahelyett, hogy a bírakat antagonistáknak tekintenék, a vezetők partnernek tekinthetik őket a széles körű jogalkotási mandátumok részleteinek kidolgozásában. A könyv közvetve az alkotmányok és a jogrendszerek kialakításáról is beszél: azok az országok, amelyek erős bírósági felülvizsgálatot és átfogó jogi chartákat fogadtak el ("új alkotmányosság"), szándékosan felhatalmazták a bíróságokat, de Williams hozzáteszi, hogy ezeknek az alkotmányos rendelkezéseknek a nyelvezete (gyakran magasztos és általános) tovább erősíti a bírói szerepet. Ez azt jelenti, hogy az alkotmánytervezőknek kompromisszumot kell kötniük az általános elvek (tág bírói értelmezéssel) és a részletes szabályok (amelyek korlátozzák az értelmezést) között.

A bírói magatartás és a bírói kar szerepe szempontjából Williams megállapításai egyszerre igazolóak és kihívást jelentenek. Igazolják, hogy nagyrészt felmentik a bírakat a hatalombitorlás vádjától. Williams szerint a bírák általában nem annyira megváltoztatták belső megközelítésüket, mint inkább a hozzájuk érkező ügyek. Amikor a törvények "nyelvileg alulmeghatározottak", és konfliktusok vannak beépítve a törvénybe, a bírák egyszerűen nem kerülhetik el az értelmezési döntéseket. Elemzése azt mutatja, hogy a bírák gyakran "fedezéket" kapnak a törvény határozatlansága alól – még akkor is, ha valaki azzal gyanúsítaná a bírót, hogy személyes napirendet erőltet, ez csak akkor tehető meg, ha a jogi szövegek elég kétértelműek ahhoz, hogy ezt lehetővé tegyék. Más szóval, a határozatlan jog mérlegelési mozgásteret biztosít a bírának, amelyben döntéseik de facto jogalkotássá válnak. Ez fontos következményekkel jár a bírói magatartás megértésére nézve: azt sugallja, hogy ami bírói aktivizmusnak tűnhet, az gyakran a jogszabályi kétértelműség függvénye. A bírák ebben a nézetben a hiányosságok kitöltői és a kétértelműség feloldói, olyan szerepek, amelyek az ítékezés velejárói, amikor a törvények nem egyértelműek.

Williams munkája azonban kihívást jelent az igazságszolgáltatás számára is: ha a bírák egyre erősebbek a homályos törvények miatt, hogyan kezeljék ezt a hatalmat? Az egyik következmény az, hogy a bírának tudatosan tisztában kell lenniük az értelmezés korlátaival. Az olyan rendszerekben, mint az Egyesült Királyság vagy Kanada, a bírák néha doktrínákat alkalmaznak (például a törvényesség vagy a célzott értelmezés elvét) a kétértelműség kezelésére. Williams megállapításai aláhúzzák az ilyen értelmezési elvek fontosságát – ezek azok az eszközök, amelyekkel a bírák eligazodnak a nyelvi homályosságban, miközben megpróbálnak hűek maradni a jogalkotási szándékhoz. Egy másik következmény az igazságügyi oktatásra és kiválasztásra vonatkozik: ahogy a jog nyelvileg összetettebbé válik, a

bírák számára előnyös lehet az interdiszciplináris megértés (pl. nyelvi elemzés, szakpolitikai kontextus) a hatékony értelmezéshez.

Williams következtetései a bírói hatalom legitimitásáról szóló szélesebb körű vitákhoz is hozzájárulnak. Ha a bírósági jelleg elsősorban a jogalkotási döntések (vagy kudarcok) mellékterméke, nem pedig a bírói önfelmagasztalás, akkor a bíróságok "megfékezésére" irányuló felhívások félrevezetőek lehetnek. Egyes kormányok például a bírósági vereségekre a bírósági felülvizsgálat korlátozásával vagy a bíróságok joghatóságának szűkítésével reagálnak. Williams rámutat, hogy az ilyen lépések inkább a tünetet kezelik, mint az okot. A bírósági jogorvoslathoz való hozzáférés korlátozása alááshatja a jogállamiságot és a jogokat (amit az egyik kommentárban a "természetes igazságosság aláásásának" kockázatának nevez), anélkül, hogy megoldaná a peres eljáráshoz vezető mögöttes kétértelműséget. A következtetés itt az, hogy a bírói beavatkozás csökkentése érdekében csökkenteni kell a jogbizonytalanságot, nem pedig pusztán az igazságszolgáltatást kell megbénítani. Ez jelentős tanulság a jogreformerek számára: a jogszabályok egyértelműségének és koherenciájának javítása csökkentheti a bíróságok politikai döntéshozatali szerepét, miközben megőrzi a polgárok azon képességét, hogy egyértelmű alapon megtámadják a jogellenes kormányzati intézkedéseket.

Összefoglalva, a tágabb üzenet az összekapcsolódás: a jog, a politika és a bírói magatartás olyan rendszert alkot, ahol a nyelv kulcsfontosságú kapcsolat. A társadalmi "makro" szintű változások (például új társadalmi értékek vagy összetettebb kormányzási igények) változásokhoz vezetnek a törvények megírásában (a nyelv "mezo" szintjén), ami viszont hatással van az egyes bírósági ügyekre (az ítéletek "mikro" szintjére). Williams könyve azt sugallja, hogy ezek egyike sem tekinthető elszigetelten. A politikai döntéshozók számára azt sugallja, hogy minden törvény magában hordozza a jövőbeni bírósági értelmezés lehetőségét – így a jogalkotás bizonyos értelemben az igazságszolgáltatással közös törekvés. A bírák számára ez azt jelenti, hogy bővülő szerepük strukturális vezérelt, ami indokolhatja az alázat mértékét (mivel a bírói hatalma gyakran a törvényhozás mulasztásából fakad), de a bizalom is, hogy valóban szükség esetén közbelépnek (mivel a kétértelműség feloldása alkotmányos funkciójuk része). A tudósok és az állampolgárok számára árnyalt megértést kínál, hogy a bírói hatalmat nem egyszerűen a bíróságok "veszik át", hanem gyakran "adják" (szándékosan vagy sem) a törvények megalkotásának módjával. Ez mélyreható következményekkel jár a demokratikus kormányzásra és az elszámoltathatóságra nézve, és arra késztet bennünket, hogy átgondoljuk, mekkora mozgásteret biztosítanak törvényeink szándékosan, és végül ki határozza meg legalapvetőbb szabályaink jelentését.

Kritikai értékelés

Williams *bírái és a jog nyelve* jelentős és eredeti hozzájárulás a jog és a politika tanulmányozásához. Erősségei közé tartozik az átfogó és innovatív megközelítés. A könyv lenyűgözően hidat képez több tudományágban: ötvözi a jogelmélet, a jogalkotási tanulmányok, a politikatudomány, sőt a számítógépes nyelvészet meglátásait is. Ez az interdiszciplináris hatókör lehetővé teszi Williams számára, hogy meggyőző érvet építsen fel szélességgel és mélységgel egyaránt. A vegyes módszertani módszertan különösen dicséretes – kevés igazságügyi politikai munka házasította össze a "big data" szövegelemzést a részletes kvalitatív történeti elemzéssel olyan hatékonyan, mint ez. Amint azt Petra Schleiter professzor

megjegyezte áttekintésében, Williams tanulmánya "elegánsan megírt" és "meggyőzően" mutatja be a bírói hatalom új magyarázatát azáltal, hogy összekapcsolja azt a törvényi változásokkal, elérve a történelmet, a jogot és a politikatudományt átívelő "erőpróbat". Az adatvezérelt szempont empirikus súlyt ad a következtetéseknek: ahelyett, hogy anekdotákra vagy elszigetelt esetekre támaszkodna, Williams mérhető tendenciákra (például a minősítő nyelvezet térnyerésére a törvényekben) és statisztikailag megalapozott összehasonlításokra mutathat rá. Ugyanakkor az esettanulmányok humanizálják és kontextusba helyezik az adatokat, megakadályozva, hogy az elemzés túlságosan elvonttá váljon, vagy elkülönüljön a valós eseményektől. A mennyiségi és minőségi bizonyítékok egyensúlya megerősíti megállapításainak hitelességét.

Egy másik erősség a könyv érvelésének és írásának egyértelműsége, az összetett téma ellenére. Nigel Shadbolt, egy kiváló informatikus dicsérte, hogy Williams "világosan bizonyítja, hogy a törvényhozás nyelvének meghatározatlansága jelentős teret enged a bírának... széles értelmezési jogkört gyakorolni", és a könyvet "világosan megírtnak... lenyűgöző narratívájával" és "fontos hozzájárulásával" a mai jog és politika megértéséhez. Egy tudományos mű esetében a próza hozzáférhető, a szerkezet pedig logikus – Williams koherens módon fogalmazza meg a hipotéziseket, módszereket, eredményeket és következményeket. Foglalkozik a politika igazságszolgáltatásával kapcsolatos meglévő szakirodalommal is, új perspektívával járul hozzá, amely megkérdőjelezi a hagyományos bölcsességet. A kétértelmű jog megfogalmazása a bírói eljárás motorjaként egy új tézis, amely előmozdítja a tudományos párbeszédet. Túllép a korábbi vitákon, amelyek gyakran arra összpontosítottak, hogy a bírák túlléptek-e, vagy a peres társadalmak a hibásak, ehelyett rávilágít egy strukturális, szinte nyelvi fordulatra a területen. Ez a friss lencse a könyv egyik fő újítása. Ezenkívül a pusztta terjedelem – amely 70 évet, öt nagy demokráciát ölel fel, és szinte globális alkotmányos trendekre hivatkozik – ambiciózus és dicséretre méltó. Ez a terjedelem könnyen nehézkessé válhatott volna, de Williamsnek sikerül végig a narratívát a központi kérdésére összpontosítania, amely a mű elemző szigoráról szól.

Ami a gyengeségeket vagy korlátokat illeti, ezek viszonylag csekélyek, és nagyrészt egy ilyen ambiciózus projektben rejlő kihívásokból fakadnak. Az egyik lehetséges kritika az, hogy a "határozatlanság" mérése a jogi nyelvben, bár okos, túlságosan leegyszerűsítheti a fogalmat. A minősítők vagy homályos kifejezések számlálása hasznos helyettesítőt jelent, de a jogi kétértelműség függhet a kontextustól és a rendelkezések kölcsönhatásától is, amelyet a kvantitatív szövegelemzés nem feltétlenül ragad meg teljesen. Williams ezt úgy kezeli, hogy az adatokat az esetekkel párosítja, bár egyes olvasók még mindig megkérdőjelezhetik, hogy a jogi értelmezés minden árnyalata nyelvi metrikákra redukálható-e. Egy másik lehetséges korlátozás, hogy a könyv öt nyugati demokráciára összpontosít, valamint az alkotmányok széles körű globális áttekintésére, de nem biztos, hogy mélyen foglalkozik a nem demokratikus kontextusokkal vagy a különböző jogi kultúrákkal. A bírósági jelenségnek egyedi dinamikája lehet mondjuk a tekintélyelvű rezsimekben vagy a Williams által hangsúlyozott szokásjog/polgári jog keverékén túlmutató jogi hagyományokban. Tekintettel azonban arra, hogy az alapügyek mind a common law (Egyesült Királyság, USA, Kanada), mind a polgári jogi (Franciaország, Németország) rendszereket, valamint a különböző alkotmányos berendezkedéseket magukban foglalják, az összehasonlító tartomány erős.

Egyes szkeptikusok azzal érvelhetnek, hogy a bírák ideológiája vagy politikai kontextusa még mindig többet számít, mint amit Williams megenged. Például az Egyesült Államokban rámutathatunk olyan időszakokra, mint a Warren-bíróság, ahol egy sor mérföldkönek számító ítélet kiterjesztette a jogokat – pusztán azért, mert a törvény homályos volt, vagy azért is, mert

a bírának sajátos filozófiájuk volt? Williams valószínűleg azt válaszolná, hogy homályos jogi szövegek (például az Egyesült Államok alkotmányának vagy a polgárjogi törvények tág kifejezései) lehetőséget adnak ezeknek a döntéseknek, még akkor is, ha a bírói filozófia határozza meg az irányt. Ez nem annyira megcáfolja Williams tézisé, mint inkább egy kiegészítő pontot sugall: a határozatlan jog a bírói politika döntéshozatalának szükséges feltétele, bár nem mindig elégséges. A könyv talán lekicsinyeli azokat az eseteket, amikor a bírák valóban feszegetik a határokat (vitathatatlanul az igazságszolgáltatás történetének "aktivista" pillanatai), de meggyőzően átkeretezi azokat, amelyeket a szöveges nyitottság tesz lehetővé. Mégis, azok az olvasók, akik úgy vélik, hogy a bírói magatartást elsősorban az ideológia vezérli, több vitát szeretnének a nyelv és az ideológia kölcsönhatásáról.

Egy másik szempont a politikai ajánlási szempont – míg Williams kiválóan diagnosztizálja a megnövekedett kormányzati veszteségek okát a bíróságon, a megoldások kevésbé egyértelműek. A törvények pontosítása csökkentheti a kétértelműséget, de a túlságosan merev törvények maguk problémáit hordozzák magukban (rugalmatlanság, elavulás a változó körülmények között stb.). Williams utal a kompromisszumokra, elismerve, hogy a háború utáni széles körű jogszabályokat a jólét és a jogok kiterjesztése motiválta az összetett társadalmakban. Kritika lehet, hogy a könyv nem tárja fel teljesen, hogyan lehet egyensúlyba hozni ezeket a kompromisszumokat. Elemző műként azonban elsődleges célja a magyarázat, és ez lenyűgözően sikerül. Megnyitja az ajtót a jövőbeni kutatások előtt, hogy hogyan lehet a legjobban olyan törvényeket alkotni, amelyek minimalizálják a nem szándékos bírósági jogalkotást anélkül, hogy elfojtanák a jogszabályok szükséges alkalmazkodóképességét.

Ami az akadémiai fogadtatást illeti, tekintettel a könyv nemrégiben megjelent kiadására, a hivatalos kritikák csak most kezdenek megjelenni, de a korai reakciók nagyon pozitívak voltak. Az olyan tudósok támogatása, mint Schleiter és Shadbolt, aláhúzzák a könyv hatását és eredetiségét. Kollégák megjegyzik, hogy Williams elemzése "arra készít bennünket, hogy újragondoljuk a politika igazságszolgáltatásának kulcsfontosságú elméleteit", jelezve, hogy vitát váltott ki az ezen a területen régóta fennálló feltételezésekről. A kutatást tudományos blogokban is tárgyalták (pl. az LSE British Politics and Policy blogján, ahol maga Williams foglalta össze eredményeit a szélesebb közönség számára). Ez azt sugallja, hogy a munka befolyásolja mind a tudományos vitákat, mind a jogi reformról szóló gyakorlati beszélgetéseket. Az a tény, hogy más kutatók már idézik a *bírakat és a jog nyelvét* a szabályozási mérlegelésről és az alkotmányos politikáról szóló tanulmányokban, bizonyítja annak tudományos relevanciáját. Ha valami, akkor számíthatunk némi vitára vagy visszautasításra azoktól, akik az alternatív elméletek mellett házasodnak össze (például annak a nézetnek a támogatóitól, hogy a megnövekedett pereskedés elsősorban a társadalmi pereskedés vagy az érdekcsoportok stratégiái miatt következik be). De még ezek a perspektívák is integrálhatók Williams meglátásaiba – például az érdekcsoportok csak a homályos törvények által kínált lehetőségeket tudják kihasználni. Eddig a kritikai fogadtatás kiemeli a könyv innovatív nézőpontját és alapos kivitelezését, így az igazságügyi politika, az alkotmányjog és a jogalkotási tanulmányok szakértőinek kötelező olvasmánya.

Következtetés

Matthew Williams *Bírák és a jog nyelve* című könyve mélyrehatóan kutatott és elgondolkodtató magyarázatot kínál a kormányzás globális trendjére: a bírák növekvő

hatalmára és a kormányok növekvő tendenciájára, hogy veszítenek a bíróságon. Azáltal, hogy a hangsúlyt a bírák indítékairól vagy a társadalom peres jellegéről magára a törvény szövegére helyezi át, Williams új perspektívát kínál, amely gazdagítja a jog politikában betöltött szerepének megértését. Meggyőzően mutatja be, hogy a törvények megírásának módja – különösen a részletesség vagy a homályosság szintje – szisztematikusan megváltoztatta az erőviszonyokat, hatékonyan lehetővé téve a bíróságok számára, hogy határozottabb szereplőkké váljanak a politikai vitákban. A kvantitatív nyelvi elemzés és a gazdag esettörténetek keverékén keresztül a könyv megmutatja, hogy a modern jogalkotás meghatározatlansága egyszerre tükrözi az összetett társadalmi kompromisszumokat és katalizátora a bírói beavatkozásnak. A tanulmány tágabb értelemben vett következményei jelentősek: azt sugallja, hogy ha a demokratikus döntéshozatal megőrzése miatt aggódunk, akkor a jogalkotásra és az egyértelműségekre kell figyelniünk, nem csak arra, hogy mit tesznek a bírák. Williams nem érvel amellett, hogy minden törvénynek rendkívül részletesnek kell lennie (ami nem praktikus lehet), de világossá teszi, hogy a törvény tartós kétértelműsége a bírósági megoldás következményét hordozza. Tudományos szempontból munkája új terepre helyezi a bírói jellegről szóló vitát, és arra ösztönzi a tudósokat, hogy nyelvi és szöveges tényezőket építsenek be a bíróság-kormány kapcsolatok elemzésébe. Gyakorlati szempontból arra ösztönzi a törvényhozókat és a tisztviselőket, hogy ismerjék fel azt a látens hatalmat, amelyet a nyelv választásukon keresztül adnak át a bíróságoknak.

Összefoglalva, *a Bírák és a jog nyelve* fontos tudományos hozzájárulásként tűnik ki, amely olyan módon köti össze a jogi nyelv és a bírói hatalom közötti pontokat, ahogyan korábban nem történt ilyen léptékben. Fő érvei jól alátámasztottak, következtetései elgondolkodtatóak, így értékes forrás mindazok számára, akiket érdekel a modern kormányzás és a jogállamiság dinamikája. Williams munkája aláhúzza a kortárs demokrácia paradoxonát: amikor megpróbálunk törvényt alkotni minden eshetőségre, vagy magas jogelveket fejezünk ki, akaratlanul is kiterjeszthetjük a meg nem választott bírák szerepét annak eldöntésében, hogy mit jelentenek ezek a törvények. A könyv részletes elemzése és árnyalt kritikája alapot ad ahhoz, hogy újragondoljuk, hogyan fogalmazunk meg törvényeket és hogyan tekintünk a bíróságokra – nem a demokrácia riválisaiként, hanem a jogalkotásban foglalt döntések (és néha határozatlanságok) későbbi értelmezőiként. Ez egy gazdagon részletes, akadémiailag szigorú tanulmány, amely valószínűleg az elkövetkező években tájékoztatja a jogról és az igazságszolgálatról szóló vitákat.

Források: Williams, *Bírák és a jog nyelve* (Palgrave Macmillan, 2022); LSE brit politika és politika blog (2022); Wildy & Sons könyvlista; Jesus College, Oxford sajtóközlemény (2022); és a fent idézett egyéb tudományos kommentárok.

Dimitrios Giannouloupoulos (szerk.) "Az igazságszolgáltatás függetlensége veszélyben"

Struktúra és közreműködők

A *Judicial Independence Under Threat* egy szerkesztett kötet (Proceedings of the British Academy, vol. 250), amelyet Dimitrios Giannouloupoulos és Yvonne McDermott (Rees) szerkesztett. 2022 végén jelent meg (Oxford University Press), és egy bevezetőt és három fő részt ölel fel. A könyv összességében a két szerkesztő és 14 másik jogtudós és bírő közreműködését tartalmazza, ami valóban multidiszciplináris és szakmaközi szerzőséget tükröz. A szerkesztők bevezetője ("Az igazságszolgáltatás támadás alatt (és miért számít az igazságszolgáltatás függetlenségének megőrzése)") megteremti a terepet azzal, hogy hangsúlyozza, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége "szerves része a jogállamiság elérésének", amit az Egyesült Királyság Miller-ügye is szemlélt, ahol a bírakat bizonyos médiumok és politikusok "a nép ellenségeinek" bélyegezték. Ez a valós példa segít keretezni a következő fejezetek sürgős kontextusát.

A könyv három részre oszlik, amelyek mindegyike több fejezetből áll, amelyek különböző szemszögekből vizsgálják az igazságszolgáltatás függetlenségét fenyegető veszélyt. Az I. részben ("Az igazságszolgáltatás függetlenségét fenyegető veszélyek azonosítása és megértése") öt fejezet összpontosít a kortárs kihívásokra és fogalmi kérdésekre. Például:

- Jan-Werner Müller 1. fejezete azt vizsgálja, hogy a populizmus hogyan veszélyezteti a független bíróságokat. Müller politikai teoretikus azzal érvel, hogy a populisták kizárólagos legitimitást követelnek a választott vezetők számára, és a nem választott testületeket, például a bírakat illegitim "elitként" utasítják el, ezáltal közvetlenül aláásva az igazságszolgáltatási tekintélyt.
- Schona Jolly QC 2. fejezete áttekinti a globális "jogállamisági válságot", részletezve, hogy a populista vagy tekintélyelvű kormányok olyan helyeken, mint Hongkong, Kína (Hszincsiang), Magyarország, Lengyelország, Törökország és India erodálta az igazságszolgáltatás függetlenségét és elhomályosította a hatalmi ágak szétválasztását. Jolly konkrét esettanulmányokat közöl – például megvitatja, hogy az indiai Legfelsőbb Bíróság hogyan mutatott aggasztó tiszteletet a Kasmír státuszával kapcsolatos alkotmányos válság idején –, hogy illusztrálja ezt a világméretű tendenciát.
- A 3. fejezet (amelyet Dominic Grieve QC, az Egyesült Királyság volt főügyésze írt) a politikai szféra felé fordul, felteszi a kérdést: "Mi a baj a politikusainkkal?", és kritizálja, hogy a politikai szereplők hogyan veszélyeztethetik az igazságszolgáltatás függetlenségét. Grieve a brit politikában szerzett frontvonalbeli tapasztalataira támaszkodik, és foglalkozik egyes vezetők kudarcával a bírák védelmében a támadásoktól és a bírói pártatlanság elleni politikailag célszerű támadások veszélyéről.
- Martina Y. Feilzer (kriminológus) 4. fejezete "Az igazságszolgáltatás függetlenségének megértése a felháborodás korában" című témakört vizsgálja. Ez a fejezet empirikus társadalmi-jogi megközelítést alkalmaz, megvizsgálva a bírákról alkotott közvéleményt, és azt, hogy a félretájékoztatás vagy a médiaőrület ("felháborodás") hogyan vezetheti félre a közvéleményt. Feilzer kutatása szerint a megfelelő tájékoztatás esetén a közvélemény nagyra értékeli az igazságszolgáltatás függetlenségét, és kevés bizonyíték van arra, hogy a közvélemény valóban azt akarja, hogy a bírák egyszerűen tükrözzék a közvéleményt. Ez aláhúzza egy kulcsfontosságú pontot: a bíróságokra nehezedő nyilvános nyomás nagy része a tudás hiányosságaiból vagy a média torzításából fakad, nem pedig a bírói autonómia aláadására irányuló valódi közvégyből.
- Julian Petley (médiatudós) 5. fejezete a sajtó szerepével foglalkozik, különösen a hírhedt "A nép ellenségei" incidens elemzésével az Egyesült Királyságban. A "Nép ellenségei: 50. cikkely, a sajtó és az antijuridikizmus" címmel Petley fejezete elmeséli, hogy a brit sajtó egy része hogyan rágalmozta a Legfelsőbb Bíróság bíráit a Brexit Miller-ítélet után, és a nép akaratának ellenfeleiként állította be őket.

Petley ezt az epizódot a médiában tapasztalható igazságtalanság-ellenes populizmus példaként helyezi el, és elmagyarázza, hogy a szenzációhajhász médianarratívák hogyan erodálhatják a bírói függetlenség iránti tiszteletet, sőt még a bírakkal szembeni ellenségességet is ösztönözhetik.

A II. rész ("Nemzetközi és történelmi perspektívák") kiszélesíti a lencsét, összehasonlító és történelmi betekintést nyújtva az igazságszolgáltatás függetlenségébe. Számos fejezet vizsgálja a múltbeli epizódokat és a különböző joghatóságokat, hogy tanulságokat vonjon le arról, hogyan kerülnek veszélybe a bíróságok. Például:

- Az egyik fejezet (Stephen Skinner) kifejezetten történelmi: "A demokráciát fenyegető veszélyek azonosítása: fasizmus, jogállamiság és a történelem relevanciája." Skinner a két világháború közötti időszak olasz fasizmus jogrendszerére reflektál, és párhuzamot von a mai nappal. Azonosítja, hogy a tekintélyelvű rezsimek a történelem során hogyan veszélyeztették az igazságszolgáltatás függetlenségét – a hatalom koncentrációjával, a jogok és a kisebbségek becsúszásával, valamint az erőszak normalizálásával –, és figyelmeztet arra, hogy ma "a totalitárius múlt visszhangját látjuk az alkotmányosság és a jogállamiság elleni populista támadásokban". A fasiszta korszak bírói alárendeltségének boncolgatásával ez a fejezet rávilágít a modern politikai diskurzus "figyelmeztető jeleire", segítve az olvasókat a bírói erózió korai jeleinek felismerésében.
- A II. rész egy másik fejezete összehasonlító alkotmányos perspektívát kínál a transznacionális biztosítékokról. (Például egy korábbi európai bíró vagy akadémikus hozzászólása elemezheti, hogy az európai intézmények hogyan reagálnak a nemzeti jogsértésekre – bár a könyv tartalma azt mutatja, hogy ezt a témát több szerző is érinti. Sőt, a legfelsőbb bíróságok korábbi bírái is részt vettek a közreműködők között, betekintést nyújtva abba, hogy az olyan szupranacionális testületek, mint az Európai Bíróság vagy az Emberi Jogok Európai Bírósága hogyan erősítik meg a bírói függetlenséget, amikor a belpolitika kudarcot vall. Bár a felülvizsgálat nem tartalmaz konkrét fejezetrészleteket, arra lehet következtetni, hogy ezek a perspektívák olyan eszközökkel foglalkoznak, mint az EU jogállamisági mechanizmusai vagy az igazságszolgáltatás integritását védő nemzetközi normák.)
- Ezenkívül a II. rész valószínűleg tartalmaz egy fejezetet, amely az Egyesült Államokra vagy más nyugati demokráciákra összpontosít. (A szerkesztők a 2018-as konferenciára az Egyesült Államokból és Franciaországból is bevontak tudósokat; például David Sklansky, a Stanford professzora az amerikai demokráciáról és az igazságszolgáltatás függetlenségéről beszélt, Guy Canivet francia jogász és mások pedig európai nézőpontokkal beszéltek. Bár a felülvizsgálat nem részletezi ezeket a fejezeteket, ésszerű megjegyezni, hogy a kötet összehasonlító része azt vizsgálja, hogy az Egyesült Királyságon kívüli demokráciákban hogyan védik vagy kérdőjelezik meg az igazságszolgáltatás függetlenségét. Ez magában foglalhatja az Egyesült Államok szövetségi igazságszolgáltatásának politikától való elszigeteltségének megvitatását, valamint a közelmúltbeli feszültségeket, mint például a pártos bírói kinevezések vagy a bírák elleni végrehajtó támadások, ezáltal az amerikai tapasztalatokat a globális trendek kontextusába helyezve.)

A III. rész ("Bírói függetlenség kontextusban: a büntető igazságszolgáltatástól a jogig és az érzelmekig – és a jövőig") az igazságszolgáltatás függetlenségét speciális szemüvegeken és előzetes elemzéseken keresztül vizsgálja. Ez az utolsó rész olyan fejezeteket tartalmaz, amelyek a függetlenséget konkrét jogi kontextusba helyezik, és megvizsgálják, hogyan lehetne azt a jövőben megerősíteni. A legfontosabb hozzájárulások a következők:

• A büntető igazságszolgáltatás kontextusában az igazságszolgáltatás függetlenségével foglalkozó fejezet. Ez a fejezet a büntetőjogban tevékenykedő bírákra nehezedő egyedi nyomást vizsgálja – például az "enyhé" ítéletekkel kapcsolatos politikai retorikát, a közfelháborodást a hírhedt ügyekben, vagy a kormány erőfeszítéseit az ügyészégi vagy feltételes szabadlábra helyezési döntések befolyásolására. (Az egyik hozzászóló, valószínűleg egy vezető bíró vagy jogtudós, arról beszél, hogyan kell fenntartani a függetlenséget még a szigorúbb büntető igazságszolgáltatási eredmények ellenére is. Ez magában foglalhatja az olyan események elemzését, mint az Egyesült Királyság feltételes szabadlábra helyezési bizottságának vitája, vagy a bírák kényszerének ellenállni a büntető intézkedésekre vonatkozó populisták felhívásoknak. Bár a felülvizsgálat részletei ritkák, a hivatalban lévő bíró szerepeltetése a kötetben pragmatikus vitát sugall arról, hogy a büntetőbírói bírák hogyan birkóznak meg a nyilvános és politikai nyomással, miközben fenntartják a jogállamiságot.)• Egy fejezet a jog és az érzelmek metszéspontjában, amely azt vizsgálja, hogy a bírák hogyan maradhatnak pártatlanok és objektívek nyomás alatt. Ezt testesíti meg Moa Bladini és Stina Bergman Blix "A bíró nyomás alatt: Az objektivitás elősegítése a szenvtelenesség mítoszának elhagyásával". Itt a szerzők (svéd társadalom-jogi tudósok) megkérdőjelezzik azt az elképzelést, hogy a bírák teljesen szenvtelenek, vagy kellene, hogy legyenek. Az érzelmek szociológiájának perspektíváját használva azzal érvelnek, hogy az emberi érzelmek és nyomás elismerése az ítélezés során valójában elősegítheti az objektivitást, szemben azzal, hogy úgy tesznek, mintha a bírák immunisak lennének a stresszre. Ez az innovatív fejezet empirikus és pszichológiai betekintést nyújt a bírói magatartásba, kiemelve a bírói függetlenség gyakran elhanyagolt belső dimenzióját – a bírók személyes rugalmasságát és etikai elkötelezettségét, hogy függetlenek és tisztességesek maradjanak az érzelmi töltetű ügyekben. Azáltal, hogy a bírákat érzelmekkel rendelkező embereként kezeli, a fejezet sajátos képet ad arról, hogy a szakmai objektivitás fenntartása hogyan lehetséges a teljes elkülönülés irreális elvárása nélkül. Ez a "jog és érzelmek" megközelítés a könyv jellegzetes módszertani hozzájárulása, amely kiterjeszti a szokásos jogi vagy politikai elemzést a bírói pszichológiára. • A kötetet egy előretételező "a bírói függetlenség jövője" fejezet zárja. Ebben a fejezetben a szerzők szintetizálják a könyv tanulságait, és megvizsgálják, hogyan lehet megvédeni az igazságszolgáltatás függetlenségét a felmerülő kihívások közepette. (Valószínűleg valamelyik szerkesztő vagy egy kiváló tudós, például Kate Malleson professzor írta, reformokról és biztosítékokról tárgyalhat: például a szilárd kinevezési eljárások biztosításáról, a bírósági határozatok tiszteletben tartásának kultúrájának előmozdításáról, a közjogi oktatás javításáról és az intézményi ellenőrzések biztosításáról a bírósági megfélekezési erőfeszítések ellen. A felülvizsgálat megjegyzi, hogy a III. rész "az igazságszolgáltatás függetlenségének jövőjét vizsgálja", jelezve, hogy ez a fejezet a közelgő fenyegetésekkel és a lehetséges megoldásokkal vagy ajánlásokkal foglalkozik. Az olvasók így konstruktív kilátásokat kapnak az igazságszolgáltatás ellenálló képességének megerősítésére, a könyvből nyert összehasonlító és történelmi meglátásokra támaszkodva.)

Összességében a struktúra a probléma diagnosztizálásától (az I. rész fenyegetéseinek azonosítása), a tapasztalatok és tanulságok összehasonlításán (II. rész), a mélyebb kontextus-specifikus elemzésig és megoldásokig (III. rész) terjed. Ez a szervezés lehetővé teszi a könyv számára, hogy fokozatosan átfogó képet alkosson, a bevezetővel és a következtetéssel keretezve az összegyűjtött meglátásokat. A prominens akademikusoktól (mint Müller, Jolly, Skinner) a gyakorló szakemberekig (olyan politikai szereplők, mint Grieve, vezető bírák és jogi szakemberek) szóló hangok bevonása szándékos. Gazdag struktúrát ad a könyvnek, amely a tudományos elemzés és a valós tapasztalatok között ingadozik. Mindegyik rész belsőleg koherens, mégis összeköti a központi kérdés: hogyan és miért van veszélyben az igazságszolgáltatás függetlensége, és mit lehet tenni ellene?

Központi témák és érvek

Fejezeteiben a Bírói függetlenség fenyegetés alatt számos központi témát és érvet dolgoz ki, amelyek az egész könyvben visszhangoznak. A kötet lényegében azt állítja, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége elleni támadások sokrétűek – populista politikából, médianarratívákból, nyilvános tévhitekből, sőt belső igazságügyi kultúrából származnak –, de gyakorlatilag egységesek: veszélyeztetik a jogállamiságot és a demokratikus kormányzást. A legfontosabb témák a következők:

- A populizmus és az igazságszolgáltatás-ellenes retorika térnyerése: Domináns szál a populista politika igazságszolgáltatásra gyakorolt hatása. Müller nyitó fejezete azzal érvel, hogy a populista vezetők gyakran egy szidalmazott "elit" részeként állítják be a bírakat, akik a "valódi nép" akaratának útjában állnak. A populisták azt állítják, hogy csak a választott tisztviselők legitímek, ezért a független intézményeket, például a bíróságokat illegitimnek vagy antidemokratikusnak ábrázolják. Ez a "nép ellenségei" narratíva – amelyet az Egyesült Királyságban a szalagcímek és más országokban is visszhangoznak – delegitimálja az igazságügyi tekintélyt a közvélemény szemében. A könyv során a szerzők megmutatják, hogy az ilyen retorikának kézzelfogható következményei vannak: bátorítja a bírói hatalom korlátozására irányuló erőfeszítéseket, akár bírósági tömörítéssel, akár joghatóság-megfosztó jogszabályokkal, akár a bírósági ítéletekkel való dacolással. A bevezető és több fejezet kifejezetten összekapcsolja a populista diskurzust a bíróságok aláásására irányuló valós kísérletekkel, és azt állítja, hogy a bírói függetlenség politikai vezetők általi hangos tiszteletben tartása nem csak illendő, hanem az alkotmányos demokrácia sarokköve.
- A hatalmi ágak szétválasztása feszültség alatt: Kapcsolódó téma a klasszikus hatalmi ágak szétválasztásának elvének eróziója. Számos fejezet szemlélteti, hogy a végrehajtó és törvényhozó hatalmi ágak populista vagy illiberális rezsimekben hogyan hatolnak be az igazságszolgáltatás területére. Jolly fejezete például megfigyeli a "hatalmi ágak szétválasztásának elmosódását" mindenhol, ahol populista vagy tekintélyelvű kormányok uralkodnak. Az olyan országokban, mint Lengyelország és Magyarország, a kormányzó pártok elfoglalták az igazságszolgáltatási intézményeket (a bírák kényszernyugdíjazásával, átpolitizált kinevezésekkel stb.), hatékonyan lebontva a fékeket és ellensúlyokat. Még a kialakult demokráciákban is vannak a feszültség finom jelei: a 3. fejezet (Gyász) valószínűleg azt tárgyalja, hogy a miniszterek még az Egyesült Királyságban is időnként megtámadták a bírakat, vagy megpróbálták korlátozni a bírósági felülvizsgálati hatásköröket, veszélyeztetve a parlament, a kormány és a bíróságok közötti egyensúlyt. A kötet tehát visszatérően emellett érvel, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége a hatalmi ágak szétválasztásának egyik alappillére, és ha veszélybe kerül, maga a demokratikus kormányzás is veszélybe kerül. Összehasonlító pillanatfelvételeken keresztül (Ázsiától Európáig) a könyv azt mutatja, hogy ez nem lokalizált jelenség, hanem egy tág minta: ahol a hatalmi ágak szétválasztása gyenge vagy támadás alatt áll, ott az igazságszolgáltatás függetlensége szenved, és fordítva.
- Közvélemény, félretájékoztatás és legitimitás: Egy másik központi kérdés a közfelfogás és megértés szerepe a független igazságszolgáltatás fenntartásában. Több hozzászóló megjegyzi, hogy bár a bírák a törvényből és az alkotmányból származtatják a tekintélyt, végső soron a közbizalomra támaszkodnak a legitimitás érdekében. Feilzer fejezete közvetlenül foglalkozik ezzel, megvizsgálva, hogy a közvélemény valójában mit gondol a bírákról, és hogy a média "felháborodási" ciklusai hogyan torzítják ezeket a nézeteket. Munkájából kirajzolódó kulcsfontosságú érv az, hogy a közvélemény eredendően nem ellenséges a bírói

függetlenséggel szemben – éppen ellenkezőleg, a jogi realitásokról tájékozódva az emberek hajlamosak támogatni azt, hogy a bírák pártatlanul döntsenek az ügyekben. A tartós félretájékoztatás (pl. szenzációhajhász médiajelentések arról, hogy az ítélethozatal "túl enyhe" vagy a politikai töltetű ügyek, amelyeket a nép akaratával dacoló bírának fogalmaznak meg) a bírók és a nyilvánosság közötti konfliktus érzetét keltheti. A könyv hangsúlyozza annak szükségességét, hogy áthidalják a szakadékot az igazságszolgáltatási munka felfogása és valósága között. Petley a médiaábrázolásokról szóló fejtegetése megerősíti ezt a témát: a felelőtlen vagy pártos médiatudósítások gyorsan erodálhatják a bíróságok nyilvános legitimitását, és a normális bírósági döntéseket illegitimnek ábrázolhatják. Így ezekben a fejezetekben közös érv az, hogy az igazságszolgáltatás függetlenségének megőrzése megköveteli a nyilvánosság tájékoztatását és oktatását, a hamis narratívák elleni küzdelmet, valamint annak biztosítását, hogy a bírák ne maradjanak "védtelenül" a közvélemény bíróságán. A kötet azt sugallja, hogy a bírói karoknak és a jogállamiság támogatóinak aktívan részt kell venniük ezen a területen, hogy fenntartsák az igazságszolgáltatás szociológiai legitimitását (a közvélemény hitét jogos tekintélyében).• Történelmi tanulságok és figyelmeztető jelek: A könyv központi amelletti érvel, hogy a jelenlegi fenyegetések nem példa nélküliek – a történelem kemény tanulságokat kínál arról, hogy mi történhet, ha elveszítik az igazságszolgáltatás függetlenségét. Skinner fasiszta Olaszországról szóló fejezete élénk emlékeztető arra, hogy a bírák a tekintélyelvű rezsimek eszközeivé válhatnak, ha a biztosítékok kudarcot vallanak. A náci és fasiszta tapasztalatok (és más történelmi epizódok, mint például a latin-amerikai diktatúrák vagy a kommunista rezsimek) azt mutatják, hogy az igazságszolgáltatás kapitulációja egyszerre a demokrácia összeomlásának tünete és felgyorsítója. A "történelem sötét időszakait" vizsgálva a szerzők mintákat vonnak ki: a korai jelek közé tartozik a bíróságokat démonizáló politikai vezetők, a bírói kinevezésekbe való fokozatos beavatkozás, valamint a közvélemény apátiája vagy beleegyezése az ilyen lépésekbe. Az egyik téma az, hogy éberségre van szükség – a kisebb behatolások (a "figyelmeztető jelek") felismerése segíthet megelőzni a nagyobb válságokat. Az érvelés szerint a mai demokráciáknak figyelembe kell venniük ezeket a történelmi figyelmeztetéseket: a bírák elleni látszólag kisebb támadásokat vagy a bírói normáktól való enyhe eltéréseket nem szabad figyelmen kívül hagyni, mivel ezek a függetlenség jelentős eróziójához vezethetnek. Ez a téma visszakapcsolódik a populizmus vitához, mivel több szerző párhuzamot mutat a kortárs populista taktikák és az illiberális rezsimek által a múltban a bíróságok leigázására használt taktikák között. A tanulság normatív: a történelemből tanulva a jogi közösségnek és a társadalomnak törekeny, felbecsülhetetlen értékű örökségként kell kezelnie az igazságszolgáltatás függetlenségét, amely hirtelen veszélybe kerülhet, ha önelégültség lép fel. • Interdiszciplináris betekintés abba, hogy miért számít a függetlenség: A fejezeteken keresztül átszövik annak feltárását, hogy miért olyan fontos az igazságszolgáltatás függetlensége – milyen értékeket szolgál. A bevezető szerkesztői egyértelműen kijelentik, hogy a jogállamiság fenntartásához és az alapvető jogok védelméhez elengedhetetlen a független igazságszolgáltatás. Több fejezet visszhangozza, hogy a független bíró az állampolgár utolsó védelme az önkényes hatalommal szemben. A könyv filozófiai és gyakorlati érvei azon az elképzelésen alapulnak, hogy a bíróságoknak mentesnek kell lenniük az indokolatlan befolyástól a tisztességes igazságszolgáltatás érdekében. Például Dominic Grieve perspektívája aláhúzza, hogy ha a bírák félnek a politikai megtorlástól vagy a média lejárató kampányaitól, akkor habozhatnak a kormány érdekei ellen dönteni – ez egy csúszós lejtő a zsarnokság vagy a végrehajtó hatalom törvénye felé. Hasonlóképpen, az összehasonlító fejezetek (Jolly stb.) amelletti érvelnek, hogy ahol az igazságszolgáltatás függetlensége megingik, ott a korrupció és a jogsértések növekednek, amint az az általa vizsgált tekintélyes kormányzású régiókban is látható. A "jog és érzelmek" hozzájárulása egy újabb réteget ad hozzá: azt sugallja, hogy a függetlenségnek van egy belső dimenziója is – a bírának olyan

szakmai szellemiséget kell ápolniuk, amely ellenáll az érzelmi nyomásnak és a külső befolyásoknak a döntéshozatalban. Összefoglalva, a könyv tematikus konszenzusa az, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége nem a bírák előnye; ez a demokrácia, az egyéni szabadság és a törvények következetes, elfogulatlan alkalmazásának strukturális szükségszerűsége. Azáltal, hogy megvédjük a bírakat a külső nyomástól, megvédjük minden ember jogát a tisztességes tárgyaláshoz és az elszámoltatható kormányhoz. • Stratégiák az igazságszolgáltatás függetlenségének védelmére: Bár a könyv nagy része problémákat diagnosztizál, egy fontos téma (különösen az utóbbi fejezetekben és a következtetésben) előír: Hogyan védhetjük meg az igazságszolgáltatás függetlenségét modern körülmények között? A kötet számos stratégiát és ötletet tár fel. Ezek közé tartoznak a jogi/intézményi intézkedések – például az átlátható és érdemeken alapuló bírói kinevezések, a biztos hivatali idő, a bíróságok megfelelő erőforrásai, valamint a nemzetközi szervek által végzett külső felülvizsgálat biztosítása a hazai biztosítékok kudarca esetén. Hangsúlyozza a kulturális és társadalmi intézkedéseket is – például a bírósági döntéseket (még a népszerűtlen döntéseket is) tiszteletben tartó politikai kultúra előmozdítását, valamint az igazságszolgáltatás szerepének jobb megértését. Egyes szerzők valószínűleg azt szorgalmazzák, hogy maguk a bírák is jobban foglalkozzanak a nyilvánossággal (megfelelő keretek között), hogy demisztifikálják munkájukat. Mások a jogi szakma, a civil társadalom és a média szerepét hangsúlyozzák a hamis narratívák felhívásában és kijavításában (Petley fejezete hallgatólagosan felszólítja a médiaetikát, hogy kerülje el az igazságszolgáltatás-ellenes szenzációhajhászást). Az utolsó "jövő" fejezet feltehetően ilyen ajánlásokat állít össze, azzal érvelve, hogy a független igazságszolgáltatás megőrzése tudatos erőfeszítést és reformokat igényel – nem marad fenn tehetetlenségből, ha összehangolt igazságellenes erők játszanak szerepet. A reziliencia fogalma kulcsfontosságú: az igazságszolgáltatásnak mint intézménynek alkalmazkodnia kell és meg kell erősítenie magát az új típusú fenyegetésekkel szemben (pl. a bírák elleni közösségi média támadásai, vagy a bíróságok költségvetési megszorítások vagy joghatósági változtatások révén történő aláásására irányuló politikai kísérletek). Ezeknek az előremutató érveknek a beépítésével a könyv azt állítja, hogy bár az igazságszolgáltatás függetlensége veszélyben van, ezekre a fenyegetésekre elvi cselekvéssel és politikai változtatásokkal lehet válaszolni – végső soron reményteli álláspont, hogy a hatékony megoldások és a szolidaritás megvédheti az igazságszolgáltatást.

Mindezekben a témákban a sürgősség és a fontosság mélyáramlata húzódik meg. A könyv következetesen amellel érvel, hogy az elemzett fenyegetések nem elvontak vagy távoliak – azonnaliak és "most" történnek, különböző formákban, különböző rendszerekben. A központi üzenet egyértelmű: az igazságszolgáltatás függetlenségét, a liberális demokrácia alapját a kortárs erők tesztelik, és ezeknek a kihívásoknak a megértése az első lépés a leküzdésük felé. Ezt az üzenetet erősíti a könyvben szereplő tudományágak sokfélesége – a jogelmélettől és az összehasonlító jogtól a szociológiáig és a médiatudományig –, amelyek mind a független igazságszolgáltatás fontossága köré épülnek. Az ilyen interdiszciplináris konszenzus önmagában is erőteljes jelzést küld: akár alkotmányos, akár történelmi, akár társadalmi szempontból közelítjük meg, a következtetés ugyanaz – az igazságszolgáltatás függetlenségét fenyegető veszélyeket komolyan kell venni, és ennek az elvnek a védelme elengedhetetlen az igazságosság és a demokrácia fennmaradásához.

Főbb esettanulmányok és joghatósági betekintések

A Judicial Independence Under Threat egyik erőssége az esettanulmányok és joghatósági perspektívák gazdag tárháza, amelyek konkrét példákra alapozzák az elméleti diskurzust. A könyv nem kizárólag absztrakt ideálként kezeli a bírói függetlenséget; azt vizsgálja, hogyan és hol került támadás alá valós kontextusban, a nyugati demokráciáktól a tekintélyelvű rezsimekig. Néhány kulcsfontosságú esettanulmány/joghatóság a következőket tartalmazza:

- Egyesült Királyság (Brexit és a Miller-ügy): Az Egyesült Királyság kiemelt esettanulmányként szerepel mind a bevezetőben, mind a külön fejezetekben. A 2016-os Miller-ügy (a Parlament Brexitben betöltött szerepéről) visszatérő példa. Ebben az esetben a Legfelsőbb Bíróság és a Legfelsőbb Bíróság bírái gonosz médiacímeknek voltak kitéve, amelyek "árulóknak" és "a nép ellenségeinek" bélyegezték őket a kormány álláspontjával ellentétesnek tartott döntés miatt. A könyv részletezi, hogy bizonyos brit bulvárlapok, sőt néhány politikus hogyan támadta meg az igazságszolgáltatás integritását ebben az időszakban, és a jogi vitát populista gyülekezési kiáltássá változtatta. Petley fejezete mélyreható betekintést nyújt ebbe az ügybe, bemutatva, hogy a Daily Mail hírhedt főcíme hogyan foglalta magába a brit közbeszéd igazságellenes érzelmeinek szélesebb tendenciáját. Ezenkívül Dominic Grieve hozzászólása bennfentes képet nyújt az Egyesült Királyság alkotmányos légköréről, megvitatta, hogy a politikai szereplők hogyan reagáltak (vagy nem reagáltak) az ilyen támadásokra, és megvizsgálja azokat a jogalkotási kezdeményezéseket, amelyek veszélyeztethetik a bírósági felülvizsgálatot (például a bíróságok végrehajtási intézkedések ellenőrzésének korlátozására irányuló javaslatok). Az Egyesült Királyság tehát egy érett demokrácia esettanulmányaként szolgál, ahol a populista hatású retorika mindazonáltal sikerült megingatnia a bíróságokba vetett közbizalmat, illusztrálva, hogy még a régóta fennálló bírói függetlenség is sebezhető lehet, ha a kulturális támogatás meging.

- Egyesült Államok: Bár az első részben egyetlen fejezet sem áll a középpontban (mivel a korai fejezetek máshol közvetlenebb válságokat emelnek ki), az amerikai tapasztalatok beleszövődnek az összehasonlító elemzésbe. A bevezető és egyes összehasonlító fejezetek "az igazságszolgáltatás elleni populista támadásokra utalnak szerte a világon", és ebbe a kategóriába sorolhatjuk az Egyesült Államokat. A Trump-adminisztráció alatt például előfordult, hogy az elnök becsmérelte a bírákat ("ügynevezett bírákat"), vagy azt a nézetet bátorította, hogy a bíráknak igazodniuk kell a nép vagy a végrehajtó akarathoz – ezek a megjegyzések visszhangozzák a Müller által leírt populista álláspontot. A könyvhöz vezető British Academy konferencián egy amerikai tudós (Sklansky professzor) "az amerikai demokrácia két vízióját" vitatta meg a bíróságokkal kapcsolatban, jelezve, hogy a könyv valószínűleg érinti, hogy az egyik víziót – miszerint a bírák pártatlan döntőbírók – megkérdőjelezte a másik – hogy a bírák ideológiai szereplők, összhangban a választási politikával. Bár a felülvizsgálat nem számol be kifejezetten az Egyesült Államokra vonatkozó fejezetről, hangsúlyozza "az igazságszolgáltatás helyzetét az egész világon", amely implicit módon magában foglalja az olyan common law joghatóságokat, mint az Egyesült Államok. Az olyan kérdések, mint a vitatott Legfelsőbb Bírósági jelölési csaták, az átpolitizált ítélkezés vádja, sőt az állami szintű bírói választási nyomás is megemlíthetők a függetlenséget fenyegető veszélyként az amerikai kontextusban. Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága más értelemben is esettanulmányt nyújt: a függetlenség megőrzését célzó intézményi kialakítást (élethosszig tartó hivatali idő, egyenlő ág) mutatja be, ugyanakkor azt is bemutatja, hogy a közbizalom meginghat, ha a bíróságot pártosnak tekintik. Az Egyesült Államokat más rendszerekkel összehasonlítva a könyv rávilágít arra, hogy az igazságszolgáltatás függetlenségét hogyan áshatják alá nemcsak a nyílt támadások, hanem a kinevezési folyamat átpolitizálása vagy a bíróságok körüli intenzív nyilvános polarizáció is. Ezek az összehasonlító meglátások figyelmeztető megjegyzést nyújtanak arra, hogy még az

alkotmányos védelem (mint például az Egyesült Államokban) is támogató politikai kultúrát igényel ahhoz, hogy hatékony legyen.

- Közép- és Kelet-Európa (Lengyelország és Magyarország): A kötet jelentős figyelmet fordít a lengyelországi és magyarországi drámai visszaesésre, amelyet gyakran említenek a demokratikus államok igazságszolgáltatási függetlensége elleni kortárs támadások kiváló példáiként. Schona Jolly fejezete konkrétan "többek között Magyarország [és] Lengyelország esetét vizsgálja". Lengyelországban a könyv valószínűleg tárgyalja a bírák tisztogatását és kényszerű nyugdíjazását, a kormány által a bírakat kinevező Nemzeti Bírói Tanács átvételét, valamint a bírák megfélemlítésére szolgáló fegyelmi tanács létrehozását. Magyarországon rávilágítana arra, hogy a kormányzó párt hogyan központosította az igazságszolgáltatás és az alkotmánybíróság feletti ellenőrzést, gyakorlatilag semlegesítve az igazságszolgáltatást, mint független ellenőrzést. Ezek az esettanulmányok erőteljesen mutatják be a "bírói foglyul ejtést": amikor egy illiberális kormány szisztematikusan átalakítja az igazságszolgáltatást, hogy lojális legyen a rezsimhez. Lengyelország és Magyarország bevonásával a könyv éles kontrasztot teremt az Egyesült Királysággal vagy az Egyesült Államokkal – itt a fenyegetés nem csak retorikai, hanem strukturális is. Az összehasonlítás megmutatja, hogy milyen gyorsan lehet kizsigerelni az igazságszolgáltatás függetlenségét jogi változtatásokkal, ha a fékek és ellensúlyok gyengék. Az a tény, hogy ezek EU-tagállamok, a nemzetközi beavatkozás kérdését is felveti: a könyv valószínűleg megjegyzi az Európai Bíróság és az Európai Bizottság szerepét a visszaszorításban (például az Európai Bíróság bírói hivatali védő ítélete). Ez reményteli elemet vezet be, hogy a külső nyomás néha megerősítheti a hazai igazságszolgáltatás függetlenségét. E válságok folyamatos jellege azonban (Lengyelország és Magyarország a könyv megjelenésekor még dacolt néhány uniós rendelettel) figyelmeztető meseként szolgál, hogy ha a politikai akarat a független bíróságok ellen fordul, nehéz lesz visszafordítani. Így Lengyelország és Magyarország a könyvben sürgős kortárs esettanulmányként funkcionál, aláhúзва a könyv populizmussal kapcsolatos számos figyelmeztetését, és lehetővé teszik a szerzők számára, hogy elméleti elképzeléseket (például Müller populizmus tézisé) teszteljék a kibontakozó valósággal.

- Törökország és India: A Jolly globális felmérési fejezete Törökországot és Indiát tartalmazza esettanulmányként, kiszélesítve a perspektívát Európán túlra. Törökország példája valószínűleg Erdoğan elnök válaszára összpontosít a 2016-os puccskísérletre, amely után több ezer bírót tisztítottak meg, és az igazságszolgáltatást szilárdan végrehajtó ellenőrzés alá vonták. Jól példázza, hogy egy populista vagy többségi vezető hogyan használhatja ki a biztonsági válságot a bíróságok függetlenségének megfosztásának igazolására, a kormányzó párt alá helyezve őket. A könyv megemlítheti, hogy Törökország alkotmányos változásai eltörölték a független bírói tanácsot, és hány bírót és ügyészt börtönöztek be vagy bocsátottak el, gyakorlatilag véget vetve a bírói autonómiának. India másfajta esetet kínál. Ahogy Jolly megjegyzi, az indiai Legfelsőbb Bíróság történelmileg vegyes múlttal rendelkezik – időnként dicsérték a progresszív ítéletekért, de az elmúlt években tiszteletet tanúsított a politikai töltetű ügyekben. A könyv kifejezetten idézi az indiai Legfelsőbb Bíróság 370. cikkelyének (Kasmír autonómiája) hatályon kívül helyezésének kezelését: a komoly alkotmányos petíciók és a nyilvánvaló emberi jogi következmények (elhúzódozó fogva tartások, internetkimaradás Kasmírban) ellenére a bíróság késleltette és elkerülte a kormánnyal való konfrontációt. Ez az esettanulmány egy finom fenyegetés illusztrálására szolgál: a bírák elleni közvetlen támadás helyett az igazságszolgáltatás alááshatja saját függetlenségét azáltal, hogy óvatosságból vagy politikai nyomásból kapitulál a végrehajtó hatalom előtt. Más szóval, a bírói féltékenység ugyanolyan káros lehet, mint a nyílt külső beavatkozás. India bevonása azt mutatja, hogy még egy formálisan független rendszerben lévő bíróságok is "öncenzúrázhatnak", amikor egy erős

populista kormánnyal szembesülnek – felvetve a kérdést, hogyan lehet felbátorítani a bírákat, hogy szembeszálljanak a hatalommal. Rámutat a kontextus fontosságára is: India felsőbb igazságszolgáltatása papíron független (a kinevezéseket kollégiumi rendszeren keresztül szigetelik el), de a politikai légkör és talán a visszahatástól való félelem továbbra is befolyásolhatja a bírói magatartást. Ez kiegészíti a könyv témáját, miszerint a jogi védelem önmagában nem elegendő támogató környezet és bátor bírák nélkül.

- Hongkong és Kína (Hszincsiang): Ezek esettanulmányként szolgálnak az állítólagos autonóm jogrendszerekre gyakorolt tekintélyelvű befolyásról. Hongkong helyzetét, különösen 2020-ig, amikor Kína nemzetbiztonsági törvényt vezetett be, arra használják, hogy bemutassák, hogyan lehet lebontani egy független igazságszolgáltatást egy tekintélyelvű állammal, amely kiterjeszti hatókörét. A nemzetbiztonsági törvény lényegében lehetővé tette a szárazföldi hatóságok számára, hogy bizonyos esetekben felülbírálják Hongkong bírait, és a biztonsági ügyekben kézzel kiválasztott bírák kinevezése aláásta a bíróságok pártatlanságát. Ez az esettanulmány élesen rávilágít a külső tekintélyelvű nyomás forgatókönyvére, amely megnyirbálja a korábban független igazságszolgáltatást. A Hszincsiangra való hivatkozás emberi jogi szempontot is felvet: a hszincsiangi tömeges jogsértések (beleértve az uigurok bírósági eljárás nélküli fogva tartását) az igazságszolgáltatás bűnrészességével vagy tehetetlenségével történtek. Kína rendszerében a bíróságok a Kommunista Pártnak vannak alárendelve, így ez a független igazságszolgáltatás szélsőséges ellentétét példázza. Hszincsiang megemlékezésével a könyv hangsúlyozza a tétet: ahol a bíróságok nem függetlenek, a durva visszaélések semmilyen jogorvoslattal ellenőrizetlenek maradhatnak. Ezek a példák megerősítik a könyv érvelését a bírói függetlenség és az emberi jogok és a kisebbségi jogok védelme közötti alapvető kapcsolatáról.

- Történelmi esettanulmányok (két világháború közötti Európa): A modern joghatóságok mellett a könyv Skinner fejezetén és talán másokon keresztül történelmi esettanulmányokban is elmélyül. A hangsúly azon van, hogy a bíróságok hogyan viselkedtek a fasiszta vagy tekintélyelvű rezsimek alatt – pl. a bírák Mussolini Olaszországában, vagy a weimari Németország náci uralomra való áttérése. Például Skinner fasiszta Olaszországról szóló elemzése valószínűleg beszámol arról, hogy kezdetben független bíróságokat kooptáltak: a rezsimmel szemben álló bírákat eltávolították vagy marginalizálták, különleges bíróságokat hoztak létre a rendes bíróságok megkerülésére, és végül a bírák nagyrészt a rezsim ideológiájához igazodtak. A náci Németországban a Reichstag tűzoltósági rendelete és felhatalmazási törvénye (bár a felülvizsgálatban nem szerepel kifejezetten, ezek jól ismert példák) hatékonyan semlegesítette a bírósági felügyeletet Németországban, ami drákói és igazságtalan törvények végrehajtásához vezetett. Ezek a történelmi matricák esettanulmányként szolgálnak a mai eseményekkel való összehasonlításhoz – a könyv kifejezetten a korai figyelmeztető jelek azonosítására használja őket. A történelem bevonásával a könyv arra ösztönzi az olvasót, hogy gondolkodjon el a jelenlegi eseményeken túlmutató mélyebb mintákon, és értékelje, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége fokozatosan veszhet el – a történelem azt mutatja, hogy ez gyakran fokozatosan erodálódik, nem egyik napról a másikra. Ez megerősíti a könyv cselekvésre való felhívását: az esettanulmányok jeleinek felismerése segíthet megelőzni a történelem sötét fejezeteinek megismétlését.

- Egyéb joghatóságok: A könyv szélessége azt jelenti, hogy sok más joghatóság is figyelmet kap, még ha rövid ideig is. Például Törökország és India említését már megjegyezték. Arra lehet következtetni, hogy Franciaországról lehet szó (tekintve, hogy egy olyan közreműködő, mint Guy Canivet, a Cour de Cassation korábbi elnöke is érintett volt) – valószínűleg érintve

a történelmi Vichy-rezsim bíróságokra gyakorolt hatását vagy a francia igazságügyi politika kortárs feszültségeit (mint például a végrehajtó befolyás a parkettában vagy a szükségállapot terrorizmus esetén). Svédország vagy a skandináv országok megjelenhetnek a Bladini és Blix fejezetén keresztül, bár inkább annak szemléltetésére, hogy még a jól működő demokráciákban is fejlődik a bírói pártatlanság és nyomásgyakorlás megértése. Latin-Amerika vagy Afrika nincs mélyen képviselve a közreműködők között, de a globális hivatkozások közé tartozhat mondjuk Venezuela (ahol a Legfelsőbb Bíróság függetlenségét lerombolták Chávez/Maduro alatt) vagy Dél-Afrika (az apartheid után függetlenségét megtartó igazságszolgáltatás kontrasztos pozitív példája). Minden esettanulmány, legyen az részletes vagy rövid, megerősíti a könyv aggodalmainak egyetemességét: egyetlen ország sem teljesen mentes az igazságszolgáltatást érő fenyegetésekkel szemben. A joghatóságok sokfélesége – a stabil demokráciáktól (Egyesült Királyság, USA) a visszaeső demokráciákon (Lengyelország, India) át a nyílt autokráciákig (Kína) – arra utal, hogy a fenyegetések formája eltérő lehet, de az igazságszolgáltatás függetlenségének megőrzésének szükségessége egyetemes.

Ezeknek a változatos esettanulmányoknak a vizsgálatával a könyv két dolgot ér el: az illusztrációt és a keresztbeporzást. Először is kézzelfogható módon szemlélteti a fogalmakat – az olvasó látja, hogyan zajlottak a médiatámadások Londonban, hogyan ásták alá a jogi reformok a varsói bíróságokat, hogyan reagáltak a bírák Újdelhiben stb. Másodszor, ösztönzi a tanulságok keresztbeporzását: talán az egyik kontextusban kipróbált megoldások alkalmazhatók lehetnek egy másikban, vagy az egyik országban elkövetett hibák máshol elkerülhetők. Összefoglalva, a Judicial Independence Under Threat joghatósági szélessége – amely lefedi az Egyesült Királyságot, az Egyesült Államokat, Európát (Kelet és Nyugat), Ázsiát és a történelmi rezsimeket – a könyv egyik fő értéke. Megerősíti azt a központi érvet, hogy az igazságszolgáltatás függetlenségét fenyegető veszélyek nem elszigeteltek, hanem egy globális és történelmi minta részei. Ezen esettanulmányok elemzésével a könyv tudományos vitáit a "való világban" helyezi el, élénken világossá téve a bírói függetlenség tétjét, és gazdag összehasonlító kontextust biztosítva annak megértéséhez, hogy a különböző rendszerek hogyan engednek a bíróságaikra nehezedő nyomásnak, vagy hogyan állnak ellen nekik.

Hozzájárulás a jogi ösztöndíjhoz

Ez a kötet jelentősen hozzájárul a bírói függetlenséggel kapcsolatos jogi tudományhoz, amelyet időszerűsége, szélessége és interdiszciplináris mélysége különböztet meg. E könyv előtt a bírói függetlenséggel kapcsolatos tudomány gyakran elszigetelt kategóriákba esett – a hatalmi ágak szétválasztására vonatkozó törvény doktrinális elemzései, a bírói magatartás politikatudományi tanulmányai, a rezsimek alatti igazságszolgáltatás történeti beszámolóit stb. A Judicial Independence Under Threat ezeket a szálakat egy borító alatt egyesíti, és a téma egyik legátfogóbb feldolgozását nyújtja a 21. századi kihívások kontextusában. Tudományos hozzájárulásának több dimenziója van:

- Átfogó és kortárs szintézis: Talán a legközvetlenebb hozzájárulás az, hogy a könyv aktuális, egyablakos tudományos forrásként szolgál egy sürgető kérdésben. Reflektál az igazságszolgáltatás helyzetére szerte a világon, miközben visszatekint a sötétebb történelmi időszakokra is. A különböző joghatóságok és időszakok perspektíváinak szintetizálásával a könyv holisztikusabb megértést kínál, mint az országspecifikus tanulmányok. Tágabb

kontextusba helyezi a mai "igazságszolgáltatási függetlenségi válságot", segítve a tudósokat és a hallgatókat abban, hogy kapcsolatot teremtsenek az európai populizmus és a történelmi fasizmus, vagy az Egyesült Királyságban zajló médiatámadások és a kelet-európai intézményi hanyatlás között. Ezzel a könyv hiányt pótol a szakirodalomban: reagál arra a pillanatra (2010-es évek vége és 2020-as évek), amikor számos demokrácia egyszerre tapasztalt nyomást a bíróságaira, tudományos keretet biztosítva ezen események összehasonlító megértéséhez.

- Interdiszciplináris módszertan a jogi tudományban: A bírói függetlenség fenyegetés alatt az interdiszciplináris jogi tudomány modellje. Nem korlátozódik a hagyományos jogi elemzésre; Politikaelméletet, szociológiát, médiatudományt és történelmet is alkalmaz. Ez a megközelítés kibővíti a jogtudomány eszköztárát. Például Bladini és Blix érzelmi szociológiájának jogi kontextusban való alkalmazása innovatív módszertani hozzájárulás – megmutatva a jogtudósoknak az empirikus társadalomtudomány értékét a bírói magatartás megértésében. Feilzer fejezete hasonlóképpen bemutatja, hogy a kriminológiai és közvélemény-kutatás hogyan tájékoztathatja a bírói függetlenségről szóló jogi vitát. Az empirikus eredmények (például a közbizalom szintje vagy a hírkeretezés hatásai) integrálása a nagyrészt normatív érvekkel benépesített vitába a könyv adatokkal és társadalomtudományi elemzéssel gazdagítja a tudományos beszélgetést. Ezenkívül a gyakorló szakemberek (bírák, jogászok, politikusok) esszéinek beillesztése betekintést nyújt a jogi akadémia számára abba, hogy az elméleti kérdések hogyan játszódnak le a gyakorlatban.

- A "bírói függetlenség" diskurzusának kiterjesztése: Hagyományosan az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatos tudomány gyakran az intézményi kialakításra (kinevezési módszerek, hivatali idővédelem, bírósági költségvetés stb.) vagy a politikai preferenciákkal kapcsolatos bírói döntéshozatalra összpontosított. Ez a könyv kibővíti a hatókört az igazságszolgáltatás függetlenségét befolyásoló kulturális, társadalmi és médiatényezők vizsgálatával. Azt állítja, hogy a függetlenség nem csak jogi konstrukció, hanem a társadalmi és politikai ökoszisztémában élő jelenség. Az olyan tényezők szigorú elemzésével, mint a populista retorika és a média reprezentációja, a könyv arra ösztönzi a jogtudósokat, hogy vegyék figyelembe az igazságügyi intézmények egészének törvényen kívüli változóit.

- A múlt és a jelen összekapcsolása – történelmi dimenzió: A történelmi elemzés (pl. Skinner fasizmusról szóló fejezete) beépítése hozzájárul a tudományhoz azáltal, hogy közvetlen határvonalakat húz a történelmi jogtudomány (a múltbeli diktatúrák bíróságainak tanulmányozása) és a sürgős kortárs elemzés (a jelenlegi populista rezsimek bíróságai) között. Ez bizonyítja a jogtörténet relevanciáját a jelenlegi politikai vitákban. Arra ösztönzi a jogtudósokat, hogy nézzék felül a történelmi esettanulmányokat (például a weimari bíróságokat) a megismétlődés megelőzése érdekében.

- Normatív tisztaság és demokratikus elmélet: A könyv erőteljesen védi a bírói függetlenséget, mint a demokrácia számára nem tárgyalható, megerősítve az elméleti alapokat, hogy miért fontos ez az elv. Számos hozzászóló politikaelméleti indoklást kínál – hogy a populizmus korlátlan többségről alkotott elképzelése összeegyeztethetetlen a jogállamisági demokráciával, és így a független bíróságok mindenki jogainak védőbástyái, beleértve a kisebbségeket és a másként gondolkodókat is. Az ilyen érvek, amelyek átszövik a könyvet, gazdagítják a jogtudományt azáltal, hogy az alkotmányos elveket a demokratikus elmülethez és filozófiához kötik.

- A további kutatások katalizátora: Ennyi területet lefedve a Judicial Independence Under Threat valószínűleg ugródeszkaként szolgál a további kutatásokhoz. Mindegyik fejezet utakat nyit meg: például egy tudós Feilzer munkájára építve tovább tanulmányozhatja a média hatását a bírói legitimitásra, vagy kiterjesztheti Jolly felmérését az afrikai igazságszolgáltatás mélyebb betekintésével. A könyv összehasonlító jellege azt jelenti, hogy speciálisabb összehasonlító tanulmányokat inspirálhat. Röviden, a kötet nemcsak válaszokat ad, hanem új kérdéseket is felvet, ezáltal gazdagítva a tudományos diskurzust.

Relevancia a jelenlegi politikai és jogi kontextusban

A fenyegetett igazságszolgáltatási függetlenség témái rendkívül fontosak a jelenlegi politikai és jogi fejlemények szempontjából szerte a világon. Valójában a könyv a bírói függetlenséget fenyegető veszélyek vizsgálata valós időben a kibontakozó események kommentárjaként olvasható, így rendkívül releváns a mai hírek és intézményi kihívások megértéséhez. Számos példa hangsúlyozza annak relevanciáját:

- Folyamatban lévő jogállamisági válságok az EU-ban: A lengyelországi és magyarországi helyzet a könyv megjelenése óta eszkalálódott. Viták folynak arról, hogyan lehet helyreállítani az igazságszolgáltatás függetlenségét ezekben az országokban. A könyv biztosítja a szükséges háttérrel és elemzést ezekhez az eseményekhez.
- Igazságügyi reformok és politikai konfliktusok a demokratikus országokban: Az olyan országokban, mint Izrael, heves csaták alakultak ki az igazságszolgáltatás függetlenségének gyengítését célzó javasolt átalakítások miatt, tükrözve a könyvben leírt mintákat.
- Politikai retorika és támadások a bíróságok ellen az Egyesült Államokban: Bizonyos választások után, példátlan nyomás nehezedett a bíróságokra. A könyv populista taktikáinak magyarázata segít kontextusba helyezni ezeket a fejleményeket.
- Populizmus és demokrácia visszaesés világszerte: A kötet globális fókuszba hangsúlyozza, hogy egyetlen demokrácia sem mentes a végrehajtó hatalom túlkapásától vagy a populista támadásoktól.
- Médiakörnyezet és "álhírek": A bírák elleni médiatámadások, a félretájékoztatás és a "felháborodás kora" megvitatása közvetlenül kapcsolódik az online környezethez, ahol a támadások gyorsan terjedhetnek.
- A világjárvány utáni és vészhelyzeti hatáskörök: A könyv meglátásai arról, hogy a válságok hogyan használhatók fel a hatalom megszilárdítására a bíróságok rovására, továbbra is relevánsak.

Azáltal, hogy megvilágítja, hogyan nyilvánulnak meg ezek a fenyegetések, és hogyan lehet enyhíteni őket, a Judicial Independence Under Threat létfontosságú forrásnak bizonyul a jogállamiság miatt aggódó politikai döntéshozók, bírák, jogi szakemberek és polgárok számára.

Módszertanok és perspektívák

A Judicial Independence Under Threat egyik legjellegzetesebb aspektusa a módszertani sokszínűség és a közreműködők által alkalmazott perspektívák sokfélesége. A könyv tudatosan egyesíti a különböző tudományágakat és nézőpontokat, gazdagítva a bírói

függetlenség elemzését messze túlmutatva az egymódszeres tanulmányon. Ez az interdiszciplináris és több perspektívát érintő megközelítés a következőket foglalja magában:

- Alkotmány- és jogi elemzés: Számos fejezet hagyományos jogtudományi módszereket alkalmaz – alkotmányokat, törvényeket és bírósági döntéseket elemez – annak értékelésére, hogy a jog hogyan védi vagy fenyegeti a bírói függetlenséget.
- Politikaelmélet és filozófia: Jan-Werner Müller fejezete egy politikaelméleti módszertant példáz, filozófiailag vizsgálja a populizmus fogalmát és annak ütközését a független intézményekkel.
- Empirikus társadalomtudomány (szociológia/kriminológia): Egyes fejezetek empirikus kutatási módszereket alkalmaznak (pl. Feilzer munkája az igazságszolgáltatáshoz való közvélemény hozzáállásáról, Bladini és Blix interjúi vagy megfigyelési tanulmányai nyomás alatt álló bírákról).
- Esettanulmány és narratív módszerek: Sok hozzászóló esettanulmányi megközelítést alkalmaz, történelmi vagy újságírói narratívákat kínálva álláspontja illusztrálására (pl. Petley elemzése az Egyesült Királyság sajtóvisszhangjáról a Miller-ügy után, Jolly több joghatóságról szóló felmérései).
- Első személyű és gyakorló perspektíva: Egyes fejezetek politikusok vagy bírák reflektív esszéit mutatják be, személyes tapasztalatokra támaszkodva, amelyek megvilágítják, hogy a politikai szereplők vagy a bírói szereplők hogyan érzékelik a fenyegetéseket és reagálnak rájuk.
- Összehasonlító módszer: A kötet szintetizálja a joghatóságok közötti összehasonlításokat, azonosítja a közös mintákat, miközben elismeri a helyi eltéréseket.

Több módszertan alkalmazásával a könyv 360 fokos elemzést nyújt, meggyőző erőt és széles körű vonzerőt biztosítva neki. Mindegyik megközelítés megerősíti a többi, átfogó megértést teremtve arról, hogy hogyan és miért fenyegeti az igazságszolgáltatás függetlenségét, és mit lehet tenni annak védelme érdekében.

Kritikák és korlátozások

Míg a *Judicial Independence Under Threat* című könyvet széles körben dicsérték, mint időszerű, átfogó munkát, fontos elismerni a lehetséges kritikákat vagy korlátozásokat:

- Szélesség vs. mélység: Számos országot és történelmi időszakot felölve a könyv szükségszerűen korlátozza az egyes esettanulmányok részletességét. A szakemberek mélyebben belemerülhetnek bizonyos joghatóságokba.
- Egyenletlenség és integráció: A szerkesztett kötetek mozaiknak tűnhetnek, a fejezetek stílusa és részletessége eltérő. Bár tematikusan összetartó, egyes olvasók egyenletlennek találhatják a tudományos, történelmi és gyakorlati esszék keverékét.
- Regionális fókusz: A globális kilátások ellenére viszonylag nagyobb figyelmet fordítanak Európára (beleértve az Egyesült Királyságot is) és a kiválasztott ázsiai példákra, mint Afrikára vagy Latin-Amerikára. A szerkesztőknek a hely és a közreműködők szakértelme miatt kellett döntéseket hozniuk.
- Gyorsan fejlődő események: A könyv elemzése nagyjából 2022-ig tükrözi a helyzetet. A fejlemények olyan helyeken, mint Lengyelország, Magyarország, Izrael és az Egyesült Államok, folytatódnak, így bizonyos fejezetek frissítésre szorulhatnak, hogy tükrözzék a legújabb változásokat.
- Megoldások vs. diagnózis: Míg a könyv az igazságszolgáltatás függetlenségének védelmére irányuló stratégiákat tárgyalja, egyes olvasók még konkrétabb politikai előírásokat szeretnének. Ennek ellenére az utolsó fejezetek rámutatnak a bíróságok védelméhez szükséges lehetséges reformokra és kulturális változásokra.
- Az ellenérv hiánya: A kötet nem tárja fel mélyen azok

perspektíváját, akik azt állítják, hogy a bíróságok túl erősek vagy elszámoltathatatlanok. Bocsánatkérés nélkül védi a bírói függetlenséget, és nem nyújt kiterjedt vitát az alternatív nézőpontokról.

Összességében ezek a kritikák nem árnyékolják be a könyv hozzájárulását; inkább a széleskörű, többszerzős művek közös kihívásait tükrözik, amelyek új utakat törnek. Az igazságszolgáltatás függetlensége fenyegetés alatt gazdag, interdiszciplináris megértést kínál arról, hogyan ássák alá a bíróságokat, és miért kritikus fontosságú az igazságszolgáltatás függetlenségének védelme a demokrácia szempontjából.

Giacinto della Cananea és Mauro Bussani "Az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálata: az eljárás tisztességessége és helyessége"

Bevezetés

Az európai közigazgatás igazságügyi felülvizsgálata: Eljárási méltányosság és illendőség a közigazgatási jog jelentős összehasonlító munkája, amelyet Giacinto della Cananea és Mauro Bussani írt (az Oxford University Press 2021-ben adta ki). A projekt része az "Európai közigazgatási jog közös magja" projektnek, amely egy ambiciózus kutatási program, amelynek célja a különböző jogrendszerek közös elveinek ("közös mag") feltárása. A könyv azt vizsgálja, hogy a különböző joghatóságok bíróságai hogyan vizsgálják felül a közigazgatási intézkedéseket, különös tekintettel az eljárási méltányosság és a kormányzati döntéshozatal helyességének követelményeire. Több európai jogrend összehasonlításával – Európán túl Latin-Amerikával és Kínával – a szerzők a közigazgatás bírósági felügyeletében mutató eltéréseket és konvergenciákat egyaránt azonosítani kívánják. Az eredmény egy alapos tudományos tanulmány, amely nemcsak a szokásjog és a polgári jogi hagyományok közötti különbségeket katalogizálja, hanem rávilágít a közigazgatási igazságszolgáltatás alapjául szolgáló közös elvekre is a joghatóságok között. Ebben a jelentésben mélyreható elemzést mutatunk be a könyv fő érveiről, szerkezetéről, kulcsfontosságú összehasonlító eredményeiről, elméleti hozzájárulásairól és megállapításainak tudományos fogadtatásáról.

A könyv felépítése és módszertanaA könyv szisztematikusan négy fő részre tagolódik, világos módszertani megközelítést tükrözve. Ez a struktúra a "közös mag" módszert követi, amely a doktrinális összehasonlítást tényszerű esettanulmányokkal ötvözi:

- I. rész – Általános elvek és módszertan: Az első rész lefekteti a fogalmi alapokat. Elmagyarázza az összehasonlító gyakorlat jellegét és célját, és megvitatja, hogy miért fontos a bírósági felülvizsgálat eljárási méltányosságának vizsgálata az európai egységesség és sokszínűség megértése érdekében. A szerzők itt felvázolják kutatási tervüket: ahelyett, hogy

pusztán egymás mellé állítanák a különböző jogrendszereket, vagy csak az intézményi keretekre összpontosítanának, tényszerű, problémaorientált összehasonlítást alkalmaznak. Ez azt jelenti, hogy hipotetikus forgatókönyveket vagy "eseteket" kell megfogalmazni, és meg kell nézni, hogy az egyes jogrendszerek bíróságai hogyan kezelnék őket. Ezt a megközelítést az összehasonlító magánjogban alkalmazott közös alapmódszer ihlette, amelynek célja, hogy mélyebb betekintést nyújtson, mint a hagyományos egymás melletti leírás. Az I. rész az elméleti háttérrel is foglalkozik, beleértve egy rövid történelmi visszatekintést az európai közigazgatási jog fejlődéséről és az összehasonlíthatóságról szóló vitákat. Ennek során a szerzők kifejezetten elhatárolódnak a korábbi összehasonlító tanulmányoktól, amelyek gyakran "hajlamosak voltak egymás mellé állítani a különböző jogrendszereket, anélkül, hogy valóban összehasonlították volna őket, és túlzott hangsúlyt fektettek az intézményi tervezésre". Ehelyett azokra az érdemi elvekre és eljárási normákra összpontosítanak, amelyek túlmutathatnak az intézményi különbségeken.

- II. rész – Nemzeti és regionális perspektívák: A második (és legnagyobb) rész egy sor fejezetet tartalmaz, amelyek mindegyike egy adott joghatóságnak vagy jogrendszernek szól, áttekintést nyújtva a rendszer közigazgatási eljárásáról és bírósági felülvizsgálati mechanizmusairól. A könyv az európai joghatóságok széles választékát fedi le – beleértve a főbb nyugat-európai rendszereket (például Ausztria, Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország, az Egyesült Királyság), egy kelet-európai EU-tagállamot (Litvánia), egy EU-n kívüli európai államot (Svájc), sőt még egy posztsovjeti átmeneti rendszert (Ukrajna) is. Emellett az egyik fejezet az Európai Unió (EU) szintjét tárgyalja, és azt vizsgálja, hogy az uniós intézmények és bíróságok hogyan biztosítják a tisztességes eljárást. Lényeges, hogy az összehasonlító hatókör Európán kívül is kiszélesedik Kínáról és Latin-Amerikáról szóló külön fejezetekkel. Kína és a latin-amerikai joghatóságok összetett áttekintésének bevonásával a szerzők "Európától távol eső és elkülönülő" jogrendszereket vezetnek be a kontraszt kedvéért. A II. rész minden fejezetét az adott joghatóság szakértői írják, és felvázolja a rendszer közigazgatási jogi kereteit: a bíróságok szervezetét (általános vs. szakosított közigazgatási bíróságok), a rendelkezésre álló jogorvoslatokat és a bírósági felülvizsgálat alapelveit (például a jogszerűségi normákat, az eljárási jogokat stb.). Ez a rész a nyers leíró anyagot tartalmazza a későbbi összehasonlításhoz – gyakorlatilag referencia útmutató az eljárási méltányosság és felülvizsgálat működéséhez az egyes rendszerekben. Például az Egyesült Királyságról szóló fejezet a természetes igazságosság és a rendes bíróságokon keresztüli bírósági felülvizsgálat common law doktrínáit emeli ki, míg a Franciaországról szóló fejezet a Conseil d'État szerepét és a méltányosságot biztosító principes généraux du droit stb. Latin-Amerika bevonása betekintést nyújt abba, hogy az európai (többnyire polgári jogi) hagyományok és egyes esetekben az Egyesült Államok alkotmányos eszméi által befolyásolt országok hogyan kezelik a közigazgatási igazságszolgáltatást; a Kína fejezet egy teljesen eltérő közigazgatási igazságszolgáltatást mutat be, amely hasznos az európai normák ellenpontjaként.

- III. rész – Esettanulmányok (hipotetikusok és megoldások): A harmadik rész a "közös mag" módszertan magja: hipotetikus eseteket vagy ténybeli forgatókönyveket mutat be, amelyek közigazgatási eljárási és méltányossági kérdéseket foglalnak magukban, majd összeállítja a "megoldásokat" vagy válaszokat az egyes vizsgált jogrendszerek szerint. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a kutatók azonos eljárási problémákat vetettek fel a nemzeti szakértői hálózatuknak – például egy olyan forgatókönyvet, amelyben egy ügynökség az érintett fél meghallgatása nélkül hoz döntést, vagy összeférhetlenséget egy döntéshozó számára –, és megkérdezték, hogy az adott joghatóság bíróságai hogyan vizsgálnák felül az ilyen közigazgatási intézkedést. A könyv 17. fejezete felsorolja ezeket a hipotetikus eseteket és az

általuk felvetett kulcsfontosságú kérdéseket. Ezt követően minden válaszadó ismerteti a nemzeti jog szerinti eredményt: milyen jogelveket alkalmazna (pl. a meghallgatáshoz való jog, az indokolási kötelezettség, az elfogultság tilalma), milyen jogorvoslati lehetőségeket kínálhat a bíróság, és hogy a keresetet eljárási szabálytalanság miatt hatályon kívül helyezik-e. Ez a rész valóban a könyv összehasonlító "kísérlete", amely feltárja, hogy az egyes rendszerek doktrínái hogyan reagálnak a hasonló ténymintákra. A közös referenciapontok meghatározásával a könyv ellenőrzi a pusztán szemantikai különbségeket, és megvizsgálja, hogyan működik az eljárási méltányosság a rendszerek között. Ebben a szakaszban lehet közvetlenül megfigyelni például, hogy egy angol bíró hogyan viszonyul egy elfogult közigazgatási határozathoz egy német bíróéhoz, vagy hogyan kezeli egy francia bíróság az előzetes meghallgatás hiányát a latin-amerikai bírósággal szemben a tisztességes eljárás elvei alapján ("debido proceso"). A hipotetikus eseti megközelítés tehát nemcsak a könyvekben szereplő jogot emeli ki, hanem a gyakorlatban is a jogot – azt, hogy a bíróságok valószínűleg hogyan döntenének –, ezáltal gyakorlati dimenziót adva az összehasonlító elemzésnek.

• IV. rész – Összehasonlító elemzés és szintézis: Az utolsó rész az összes szálát összehozza az esettanulmányok és országjelentések megállapításainak összehasonlító elemzésével. Több fejezet (18-22) vizsgálja a mintákat és a különbségeket egyre általánosabb szinteken. Először is, a könyv összehasonlítja az EU-országokat és az Egyesült Királyságot (18. fejezet), elismerve az Egyesült Királyság common law hagyományait és a közelmúltbeli EU-n kívüli státuszt az EU-tagok hátterében. Ezután szembeállítja az EU tagállamait más európai országokkal (19. fejezet, amely valószínűleg magában foglalja az EU-n kívüli államokat, például Svájcot és Ukrajnát), hogy megállapítsa, az EU-tagság és az uniós jog befolyása korrelál-e bizonyos eljárási normákkal. Továbbá a 20. fejezet összehasonlítja Európát és Latin-Amerikát, a 21. fejezet pedig Európát és Kínát hasonlítja össze, és ezeket a külső referenciaértékeket használja az európai közigazgatási jogi elvek egyediségének vagy egyetemességének tesztelésére. Végül a 22. fejezet következtetésként szolgál, amelynek címe: "Az eljárási méltányosság és helyesség bírósági felügyelete Európában: sokszínűség a közösségen belül". Itt a szerkesztők szintetizálják az általános megállapításokat, azzal érvelve, hogy bár az egyes rendszerek jelentős különbségek vannak a bírósági felülvizsgálat végrehajtásában, valóban létezik az európai közigazgatási jogot átható eljárási méltányosság elveinek "közös magja". Nevezetesen, a IV. rész kifejezetten foglalkozik a szupranacionális jogrendek – nevezetesen az Európai Unió és az Európa Tanács (az emberi jogok európai egyezménye) – szerepével a konvergencia alakításában. A szöveg megállapítja, hogy számos nemzeti gyakorlat alakult ki az uniós jogszabályok/ítélkezési gyakorlat, valamint az EJEE tisztességes eljárásra és megfelelő ügyintézésre vonatkozó ítélkezési gyakorlatának hatására. Megvizsgálva, hogy ezek a külső erők hogyan ösztönzik a reformokat vagy a közös normákat (például az Európai Unió Alapjogi Chartája, amely kodifikálja a megfelelő ügyintézéshez való jogot, vagy az EJEE 6. cikke, amely tisztességes tárgyalási követelményeket ír elő a közigazgatási bírászkodásra), a könyv bemutatja a közös mag evolúciós aspektusát. Összefoglalva, a IV. rész nem egyszerűen azt kérdezi, hogy "van-e közös mag?", hanem inkább azt, hogy "hogyan alakul ki a közös mag, és hogyan fejlődik?" Ez a szerkezet, amely az elmélettől a leírás át az alkalmazott esetekig, majd az összehasonlításig halad, logikus áramlást és erős összehasonlító szigort ad a munkának.

Fő érvek és témák

A könyv középpontjában néhány kulcsfontosságú érvet terjeszt elő:

- A hagyományos megosztottság megkérdőjelezése: Az egyik alapvető tézis megkérdőjelezi azt a hagyományos nézetet, amely szerint Európa élesen oszlik a közigazgatási jog különböző "családjaira" – például arra az elképzelésre, hogy az angol-amerikai common law országok általános bíróságokra és rugalmas bírói doktrínákra támaszkodnak, míg a kontinentális országok speciális közigazgatási bíróságokat és kodifikált eljárásokat alkalmaznak, így megközelítéseik összehasonlíthatatlanok. A szerzők megjegyzik, hogy "sokan úgy vélték, hogy [a közigazgatás bírósági felülvizsgálata] megosztja az európai jogrendeket", akár a bíróság típusa (általános vs. közigazgatási), akár az igazságszolgáltatás közelsége vagy tisztelete a végrehajtó hatalom iránt. A könyv azonban azzal érvel, hogy ezek a strukturális különbségek mélyebb közös vonásokat takarnak. A bíróságok által alkalmazott eljárási tisztesség és jogszerűség alapelveinek közvetlen összehasonlításával Cananea és Bussani bebizonyítja, hogy a rendszerek között vannak "közös és összekötő elemek". Például gyakorlatilag minden európai joghatóság elismeri az audi alteram partem szabály (a meghallgatáshoz való jog) és a nemo iudex in sua causa elv valamilyen formáját (senki sem lehet bíró a saját ügyében, azaz a pártatlanságban), még akkor sem, ha ezek különböző jogi doktrínákba vagy törvényekbe ágyazódnak. A központi érv az, hogy a méltányos eljárásra vonatkozó alapvető követelmények – például az értesítéshez és a véleményezéshez való jog, a döntések indokolásának kötelezettsége, az elfogultság vagy az összeférhetetlenség tilalma, valamint a hatékony jogorvoslathoz való hozzáférés – a történelmi és intézményi eltérések ellenére Európa-szerte megjelentek. Ez az európai közigazgatási eljárás ius commune (common law) egyfajta formájára utal.

- Közös mag, nem egységesség: A szerzők gondosan hangsúlyozzák, hogy a közös mag megtalálása nem jelenti azt, hogy minden rendszer azonos vagy hogy a különbségek jelentéktelenek. Ehelyett árnyalt nézetet fogadnak el, amelyet a "sokszínűség a közösségen belül" kifejezés foglal magában. Az összehasonlító tanulmány nemcsak különbségeket tár fel, hanem néhány közös és összekötő elemet is. Visszatérő téma, hogy a kontextus és a jogi kultúra számít: egy elv végrehajtásának módja nagyon eltérő lehet. Például a tisztességes eljárásra vonatkozó kötelezettség az egyik országban a bírák által érvényesített általános íratlan elv formájában nyilvánulhat meg, egy másik országban azonban egy részletes közigazgatási eljárási törvényben határozható meg. Az adminisztrátoroktól elvárt eljárási korrektség az egyik rendszerben a tisztességes eljárás alkotmányos garanciájaként fogalmazható meg, szemben a másik rendszerben a megfelelő ügyintézés általános elvével. A könyv érvelése tehát kettős: (1) konvergencia – széles körű egyetértés van abban, hogy mit jelent a méltányosság fogalmi szinten Európa-szerte (és gyakran azon túl is); de (2) eltérés – továbbra is jelentős eltérések vannak a doktrinális megfogalmazásokban és a végrehajtási mechanizmusokban. Fontos, hogy a szerzők nem támogatják az egyik modell harmonizálását vagy a másikkal szembeni rákényszerítést; Kifejezetten kijelentik, hogy a projekt célja "a tudás fejlesztése, szemben a nemzeti törvények harmonizálására tett kísérlettel". A közös vonások hangsúlyozásával hallgatólagosan azt sugallják, hogy ezek az elvek a közös európai jogállamisági kultúra részét képezik, de tartózkodnak a normatív előírásoktól. Ez a kiegyensúlyozott hozzáállás lehetővé teszi számukra, hogy a nemzeti sajátosságok tiszteletben tartása mellett ünnepeljék a közös magot.

- A bírósági felülvizsgálat szerepe az eljárási igazságosság biztosításában: Egy másik központi téma a bírósági felülvizsgálat kulcsfontosságú funkciója, mint a közigazgatás eljárási megfelelőségének garanciája. A könyv hangsúlyozza, hogy a rendszertől függetlenül – függetlenül attól, hogy a bíróságok megsemmisíthetnek-e közigazgatási aktusokat, hozhatnak-e végzést, kártérítést ítéldhetnek-e meg, vagy szakosított bíróságokról vagy rendes bírásról van-e szó – a végső cél a végrehajtó hatalom ellenőrzése és az egyéni jogok tisztességes eljárással történő védelme. Az összehasonlító elemzés azt sugallja, hogy a hatékony bírósági felügyeletre szükség van a bírói függetlenség és a közigazgatás elszámoltathatósága közötti egyensúlyra. Della Cananea korábbi munkája (amely a könyvet megalapozza) amellet érvel, hogy a jogszerű eljárás bizonyos alapvető normái Európa-szerte elengedhetetlenné váltak, és a közigazgatási intézkedések legitimitásának alapját képezik. Minden rendszer ragaszkodik ahhoz, hogy az egyéneket érintő közigazgatási határozatoknak jogalappal kell rendelkezniük, és bizonyos tisztességes eljárásokat kell követniük – ez egy közös jogállamisági szál. Ugyanakkor a könyv megjegyzi, hogy maguknak az igazságszolgáltatásoknak is úgy kell felépülniük, hogy függetlenek legyenek (hogy pártatlanul felülvizsgálhassák a kormányt), ugyanakkor elszámoltathatóak is legyenek (pl. következetes doktrínák és esetleg olyan ellenőrzések révén, mint a bírói tanácsok). A történelmi elemzés (miért buktak meg vagy sikeresek) beépítése megerősíti azt a pontot, hogy a bírósági felülvizsgálat a kormányzással párhuzamosan fejlődik: például bizonyos 20. század eleji bíróságok kudarca, amelyek túlságosan igazodtak a kormányhoz, olyan leckéket adtak, amelyek formálják a függetlenség modern garanciáit. Így a könyv elméleti hozzájárulása azt szemlélteti, hogy a közigazgatás eljárási méltányossága szorosan kapcsolódik az alkotmányos értékekhez – része az egyes országok tágabb jogállamisági és hatalmi ágainak szétválasztási keretének.

- A páneurópai elvek hatása: A könyv azt is állítja, hogy a páneurópai elvek és intézmények felgyorsították az eljárási méltányosság konvergenciáját. Több fejezet és a következtetés felhívja a figyelmet az Európai Unió és az Európa Tanács hatására. Az uniós jog például közös normákat hirdetett ki (például a verseny- vagy szankcióügyekben hozott kedvezőtlen döntések előtti meghallgatáshoz való jogot, az uniós jog szerinti közigazgatási aktusok indokolásának követelményét stb.), amelyeket a tagállamoknak internalizálniuk kellett. Hasonlóképpen, az Emberi Jogok Európai Bírósága az EJEE 6. cikke (tisztességes eljárás) és 13. cikke (hatékony jogorvoslat) révén arra ösztönözte a nemzeti közigazgatási bírósági rendszereket, hogy biztosítsák a méltányosságot és a bírósági ellenőrzést még azokon a területeken is, amelyeket egykor belső közigazgatási ügyeknek tekintettek. A szöveg megjegyzi, hogy ezek a szupranacionális normák segítettek az eljárási helyességről szóló európai konszenzus kialakításában, hatékonyan a közös mag felé terelve az országokat. Például még Franciaország is – amelyet történelmileg ellenállónak tartottak a közigazgatásba való külső bírói beavatkozással szemben – módosította törvényeit (például nagyobb meghallgatási jogot vezetett be) az EJEB ítélezési gyakorlatára válaszul. Az Egyesült Királyság, bár common law rendszer, számos méltányossági normát beépítette az emberi jogi törvényen és az összehasonlító tudatosságon keresztül. A szerzők azzal érvelnek, hogy ez a keresztbeporzás (az úgynevezett kereszttermékenyítés) évtizedek óta tart, ami egyre inkább közös alapvonalat eredményez. Ugyanakkor korlátokat is megjegyeznek: egyes elvek továbbra is vitatottak, vagy eltérő hatályúak (például a bírói tisztelet normái eltérőek – egyes bíróságok tiszteletesebb felülvizsgálatot alkalmaznak az érdemi diszkrecionális döntésekre, mint mások).

Összefoglalva, a könyv fő üzenete optimista, mivel az alapvető eljárási normák konvergenciáját találja Európa-szerte – a közigazgatási igazságszolgáltatás méltányossága iránti közös elkötelezettséget – anélkül, hogy tagadná a jogi hagyományok pluralizmusát. A

közigazgatás bírósági felülvizsgálatát olyan területként keretezi, ahol az európai jogrendszerek "sokfélék, mégis egyesítik" a méltányosság, a jogszerű eljárás és a jogállamiság alapvető értékei alapján.

Főbb összehasonlító megállapítások a joghatóságok között

Részletes összehasonlító fejezetei és esettanulmányai révén a könyv gazdag megállapításokat nyújt az egyes joghatóságokról és azok egymáshoz való viszonyáról. A legszembetűnőbb összehasonlító meglátások közé tartozik:

- Szakosított és általános bíróságok – Különböző utak hasonló célokhoz: Az európai közigazgatási jog egyik klasszikus különbségtétele az, hogy a bírósági felülvizsgálatot szakosított közigazgatási bíróságok (mint Franciaországban, Németországban, Olaszországban, számos kontinentális rendszerben) vagy az általános igazságszolgáltatás (mint az Egyesült Királyságban, Írországban és a történelmileg skandináv országokban) végzik-e. A kutatás megerősíti, hogy bár ez az intézményi különbség befolyásolja az eljárási szabályokat és a történelmi fejlődést, nem eredményez teljesen más méltányossági fogalmat. Például Franciaország kettős bírósági rendszere (amelynek csúcán a Conseil d'État áll) és Nagy-Britannia egységes bírósági rendszere (a közigazgatási intézkedéseket felülvizsgáló Legfelsőbb Bíróság) egyaránt biztosítja, hogy a sértett személy egy napot kapjon a bíróságon, és hogy a közigazgatás megfelelő eljárást kövessen, bár különböző mechanizmusokon keresztül. Franciaországban a tisztességes eljárást a principes généraux du droit (általános jogelvek) vagy a közigazgatási perrendtartás részeként érvényesíthetik, és a jogorvoslat gyakran a közigazgatási aktus megsemmisítése. Az Egyesült Királyságban ugyanezt az eredményt lehet elérni a természetes igazságosság (az elfogultság elleni szabály, a tisztességes eljárásból való jog) és a certiorari (a döntés hatályon kívül helyezése) jogorvoslatával is. Az összehasonlító megállapítás az, hogy a szakosított közigazgatási bíróságok eredendően nem adminisztrációpártibbak vagy eljárási szempontból szigorúbbak, mint az általános bíróságok – ami fontosabb, az az általuk alkalmazott jogi doktrínák és normák. A könyv megjegyzi például, hogy Belgium és Olaszország (a közigazgatási bíróságokkal) közeledett az olyan jogok elismerése felé, mint a hallás és az érvelés, hasonlóan azokhoz, amelyeket más rendszerekben az általános bíróságok érvényesítenek, részben a közös európai hatások miatt. Ezzel szemben Svédország vagy Dánia (bár nem kifejezetten a könyvben) történelmileg általános bíróságokat használ, de vannak közigazgatási felülvizsgálati testületek – azonban a választott joghatóságok (az Egyesült Királyság és mások) azt mutatják, hogy megfelelő felépítés esetén bármelyik modell méltányos. Ez a megállapítás arra a korábbi pontra utal, hogy az intézményi formára való túlzott összpontosítás félrevezető lehet; A különböző kialakítások hasonló védelmet nyújthatnak.

- Az eljárási méltányosság elvei széles körben elterjedtek: A vizsgált joghatóságokban bizonyos alapvető eljárási méltányossági elvek ismételtelen megjelennek. A kedvezőtlen döntés

előtti meghallgatáshoz való jog ma már szinte egyetemes – akár az alkotmányjogban gyökerezik (egyres latin-amerikai országokban a tisztességes eljárás egyik aspektusaként vagy a kínai közigazgatási eljárási törvény általános záradékaként), akár a törvényben (sok európai nemzet kodifikálta a meghallgatási jogokat a közigazgatási eljárási aktusaiban), vagy az íratlan szokásjogban (mint az Egyesült Királyság természetes igazságszolgáltatásában). A közigazgatási határozatok indokolásának kötelezettsége egy másik példa; egykor egyes rendszerek sajátossága volt, de Európában szabványossá vált, különösen az EU befolyása alatt és az önkényesség elleni ellenőrzésként. A könyv összehasonlító esetei valószínűleg tartalmaztak egy olyan forgatókönyvet, amelyben egy ügynökség nem indokolt, amire gyakorlatilag minden joghatóság azt válaszolná, hogy valamilyen érvelésre van szükség (bár a szigorúság változó). A döntéshozók pártatlansága szintén közös elv: akár a polgári jogi országok formális kizárási szabályai, akár a common law elfogultságának doktrínája, egyetlen jogrendszer sem teszi lehetővé egy nyilvánvalóan elfogult tisztviselő számára, hogy döntsön egy ügyben. A különbségek a részletekben rejlenek – pl. Kína rendszere, amint azt a fejezet megjegyzi, pártatlansági normákat alakít ki, de kihívásokkal néz szembe a teljesen független bíróságok hiánya miatt; A latin-amerikai országok, amelyeket mind az európai polgári jog, mind az Amerika-közi emberi jogi rendszer befolyásol, erősen hangsúlyozzák a tisztességes eljárást. A IV. részben szereplő összehasonlító elemzés hangsúlyozza, hogy ezek az elvek Európa közös jogi örökségének részévé váltak. A szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy a bizonyítékok alátámasztják a közigazgatási eljárási törvények "közös fejlődési mintáját" Európa-szerte. Még akkor is, ha az eljárásokat különböző időpontokban és különböző utakon vezették be, a végeredmények összhangban vannak a tisztességes ügyintézés alapelvárásaival.

- A jogorvoslatok és a felülvizsgálat intenzitásának eltérései: A könyv által kiemelt eltérések egyik területe a bírósági felülvizsgálat jogorvoslati hatásköre és intenzitása a rendszerek között. Egyes joghatóságok lehetővé teszik a bíróságok számára, hogy bizonyos közigazgatási ügyekben (pl. jogi kérdésekben vagy akár a bizonyítékok mérlegelésében) helyettesítsék ítéletüket, míg mások szigorúan a jogszerűség és az eljárás ellenőrzésére korlátozzák a bíróságokat, és a szakpolitikai döntéseket a közigazgatásra bízzák. Például a német bíróságok viszonylag intenzív felülvizsgálatról híresek, beleértve az arányossági tesztet a jogszerűségi felülvizsgálat szokásos részeként, és kiterjedt korrekciós intézkedéseket rendelhetnek el. Az Egyesült Királyság bíróságai hagyományosan a Wednesbury-i ésszerűtlenségi szabványt alkalmazzák (az irracionális tiszteletteljesebb tesztje), és nem helyettesítik érdemi döntésüket – bár ez a különbség csökkent az emberi jogi törvénnyel és a jogokkal kapcsolatos ügyek arányossági felülvizsgálatával. Franciaországban történelmileg az "excès de pouvoir" (ultra vires review) koncepciója volt, de egyes esetekben (pl. amikor az alapvető jogok forognak kockán) a contrôle minimum doktrínáját dolgozta ki, míg más esetekben (politikával terhelt döntések). A könyv összehasonlító eredményei azt mutatják, hogy bár minden rendszer elismeri bizonyos korlátokat arra vonatkozóan, hogy a bíró milyen mélyen tudja megkérdőjelezni az adminisztratív mérlegelési jogkört, a kalibráció eltérő. Ezek a különbségek gyakran alkotmányos vagy kulturális döntéseket tükröznek: pl. a bírói túlkapástól való félelem vagy a szigorú jogállamisági ellenőrzés követelése. Mégis, még itt is látható a konvergencia: az arányossági elemzés, amely egykor idegen volt a szokásjogtól, ma már egyre inkább jelen van (az uniós jog befolyása révén és általános elvként). A "folyamatjogok" fogalma – miszerint még a diszkrecionális döntéseknek is tisztességes eljárást kell követniük – általánosan elfogadott, még akkor is, ha az eredmény ellenőrzése változó. A könyv valószínűleg megjegyzi, hogy minden ország minimális jogorvoslatként előírja a jogellenes cselekmények megsemmisítését, és sok ország lehetővé teszi a kártérítést,

ha a veszteséget jogellenes közigazgatás okozta, ami a hatékony bírói védelem iránti közös elkötelezettséget mutatja.

- A történelmi és társadalmi kontextus hatása: A tanulmány diakrón (történelmi) lencsén keresztül azt is megállapítja, hogy az egyes rendszerek jelenlegi helyzete a történelmük terméke, mégis kölcsönös hatás volt. Például az osztrák fejezet kiemelheti, hogy Ausztriában volt az egyik első közigazgatási eljárási törvény 1925-ben, amely másokat is befolyásolt. Az olyan posztkommunista országoknak, mint Litvánia és Ukrajna az 1990-es években újjá kellett építeniük a közigazgatási igazságszolgáltatást, és gyakran támaszkodtak nyugat-európai modellekre és az Európa Tanács normáira, ami azt jelenti, hogy gyorsított úton haladtak a közös alapelvekhez, hogy csatlakozhassanak az európai jogi közösséghez. A latin-amerikai rendszerek gyakran tartalmaztak amparo vagy tutela jogorvoslatokat (gyors bírósági jogorvoslat az alkotmányos jogok megsértése esetén), amelyek lefedik az adminisztratív visszaéléseket – ez egy másik doktrinális út a méltányosság biztosítására. Kína tapasztalatai ezzel szemben azt mutatják, hogy később (az 1980-as évektől kezdődően) korlátozások mellett fogadták el a közigazgatási pereskedést; a kínai fejezet aláhúzhatja, hogy a bírósági felülvizsgálat létezik, de más alkotmányos környezetben (a nyugati értelemben vett hatalmi ágak szétválasztása és a kommunista párt vezető szerepe). Európát Kínával összehasonlítva a szerzők felvázolják, hogy az eljárási méltányosság mely jellemzői tűnnek valóban univerzálisnak, és melyek függenek a liberális-demokratikus intézményektől. Az egyik figyelemre méltó összehasonlító megállapítás az, hogy Európa milyen messzire jutott a független bírósági felülvizsgálat kialakításában egy olyan rendszerhez képest, mint a kínai: a kontraszt megerősíti, hogy az európai közös magot egy szélesebb körű jogállamisági kultúra támasztja alá, amelyet máshol nem lehet magától értetődőnek venni.

- Szupranacionális konvergencia: Az összehasonlító elemzés fejezetei (18–21) kifejezetten tárgyalják a csoportokat: EU vs nem EU, Európa vs mások. Kulcsfontosságú megállapítás az, hogy az uniós tagállamok egyre egységesebbek az eljárási adminisztratív jogban, köszönhetően az olyan eszközöknek, mint a kialakulóban lévő uniós közigazgatási eljárások és az eljárási normákat (környezetvédelem, menekültügy stb.) előíró ágazati szabályozások. Eközben az EU-n kívüli európai országok (például Svájc vagy Ukrajna) is nagyrészt az Európa Tanács miatt igazodnak ezekhez a normákhoz. Például Svájcnak még EU-tagság nélkül is jól fejlett közigazgatási igazságszolgáltatási rendszere van, amelynek méltányossági elvei hasonlóak az uniós szomszédaihoz; Ukrajna az Európa Tanács iránymutatása alapján a közelmúltban közigazgatási eljárási kódexet fogadott el az európai normákhoz való igazodás érdekében. A latin-amerikai összehasonlítás valószínűleg jelentős hasonlóságokat talált Európával a jogi hagyományokban (sok latin ország örökölte a spanyol vagy a francia közigazgatási jogi fogalmakat), de valószínűleg különbségeket mutatott a gyakorlatban vagy a hangsúlyban (például egyes latin rendszerekben erősebb alkotmánybírósági beavatkozás a közigazgatási önkényesség megfékezésére). A kínai összehasonlítás rávilágított a különbségekre – pl. a bírósági felülvizsgálat fogalma, mint a végrehajtó hatalom ellenőrzése, korlátozottabb. Így a könyv arra a következtetésre jut, hogy az európai nemzetek (EU-ban vagy sem) nagyrészt közös eljárási közigazgatási kultúrával rendelkeznek, amely Latin-Amerikában is visszhangzik, míg Kína nagyobb mértékben kiemelkedik egymástól. Ez megerősíti a megfelelő ügyintézés páneurópai általános elvének fogalmát, amely bizonyos mértékig más kontinensekre is elterjedt.

A könyv összehasonlító megállapításai lényegében azt a képet festik, ahol az európai közigazgatási jogi rendszerek az eltérő jogi keretek ellenére gyakran funkcionálisan hasonló eredményekre jutnak az eljárási igazságosság szempontjából. Mindegyik betart bizonyos

minimumszabályokat a közigazgatási döntéshozatal során, és e normák megsértése esetén bírósághoz fordulhat. Továbbra is vannak különbségek a megközelítésben (kódalapú vs. ítélkezési gyakorlaton alapuló, szakosított vagy törvényszék stb.), de ezek gyakran nem érintik az egyén jogainak végső védelmét. A kutatás ezáltal alátámasztja az európai bírósági felülvizsgálat méltányosságának "közös magja" létezését – egy olyan magot, amelyet a közös értékek és egyre inkább a közös jogforrások (például az EJEE és az uniós jog) alakítanak.

Elméleti hozzájárulások a közigazgatási joghoz és az eljárási méltányossághoz

Az empirikus összehasonlító megállapításokon túl a könyv számos fontos hozzájárulást tesz a közigazgatási jog elméletéhez és megértéséhez:

- A közigazgatási jog közös magjának megfogalmazása: A könyv talán legfontosabb elméleti hozzájárulása annak bizonyítása, hogy a közigazgatási jognak – amelyet gyakran tisztán belföldi, szuverenitáshoz kötött területnek tekintenek – vannak olyan alapelvei, amelyek átlépik a nemzeti határokat. Az eljárás tisztességességének és helyességének közös nevezőinek megfogalmazásával Cananea és Bussani súlyt ad annak az elképzelésnek, hogy létezik egy páneurópai jogállamisági norma a közigazgatás számára. Ez kéz a kézben jár az általános jogelvek fogalmával: a közös alapelemek közül sok megfelel annak, amit a bíróságok (különösen az Európai Bíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága) általános elvként ismernek el (pl. védelemhez való jog, arányosság, jogos elvárások). A könyv így áthidalja a nemzeti és a szupranacionális közigazgatási jog elméletét, bemutatva, hogy a nemzeti gyakorlatok hogyan egyesülnek tágabb elvekké. Ez hatással van azokra a tudósokra, akik a jogrendszerek konvergenciájáról és divergenciájáról vitatkoznak – az itt található részletes tanulmány a konvergencia mellett hajlik (legalábbis Európában), miközben elismeri a pluralizmust. Elméleti hitelt ad az "európai közigazgatási térség" fogalmának, ahol az országok osztoznak a megfelelő ügyintézés alapvető értékeiben.
- Az eljárási méltányosság mint a jogállamiság szerves része: A munka az eljárási méltányosságot technikai szabályrendszerből a kormányzás alapvető szempontjává emeli, amelynek normatív súlya van. Az "eljárási méltányosság és tisztesség" hangsúlyozása hangsúlyozza, hogy a döntések meghozatalának módja ugyanolyan fontos, mint a döntések tartalma. Sok rendszer összehasonlításával a szerzők rávilágítanak arra, hogy a tisztességes eljárást általánosan elengedhetetlennek tekintik a legitimitáshoz – ez az elképzelés mélyen gyökerezik a jogállamiság elméletében. Ezzel hozzájárulnak a közigazgatási jog elméletéhez azáltal, hogy megerősítik, hogy az eljárási jogokat (a meghallgatáshoz való jogot, a pártatlan bírósághoz való jogot stb.) egy demokráciában alapvető jogoknak kell tekinteni, nem pedig opcionális extráknak. Ez összhangban van azzal a virágzó ösztöndíjjal, amely az adminisztratív tisztességes eljárást emberi jogi kérdésként vagy alkotmányos elvként kezeli. A könyvből kirajzolódó elméleti keret azt sugallja, hogy az Európában általános alkotmányos hagyományoknak számító "eljárási jogok" egy sor lejárása lehetséges. Valójában Cananea egyik kapcsolódó cikke a "Komolyan vett közös alkotmányos hagyományok: folyamatjogok" címet viseli, ugyanezt a témát visszhangozva. Ez az eljárási helyességről szóló diskurzust az egyes bírósági határozatokról az elvi szintre emeli.
- Módszertani innováció az összehasonlító jogban: Módszertani szinten a könyv bemutatja és finomítja a közjog "közös mag" megközelítését. Hagyományosan a közös alapmódszertant a

magánjogban (szerződés, kártérítés) alkalmazták, hogy a különböző jogi terminológiákon túlmutató közös megoldásokat találjanak. Ennek a közigazgatási jogra való alkalmazása önmagában is újítás. A szerzőknek a közjog sajátosságaihoz (pl. alkotmányos kontextus, közérdek szerepe) kellett igazítaniuk a megközelítést. A szinkron összehasonlítás (hipotetikus eseteken keresztül jelenlegi jog) és a diakrón tanulmány (történelmi evolúció) kombinációja figyelemre méltó hozzájárulás. Bemutatja az összehasonlító jog buktatóinak elkerülésének módját: nemcsak a törvények katalogizálásával (az APA-k szövege stb.), hanem annak vizsgálatával is, hogy az egyes rendszerek hogyan kezelnék ugyanazt a helyzetet, csökkentik a felületes összehasonlítás kockázatát. Ez a módszer funkcionális ekvivalenseket tár fel: különböző jogi doktrínákat, amelyek ugyanazt a célt szolgálják. Például a hipotetikus esetelemzés azt mutathatja, hogy amit az angol jog a "jogos elvárással" (egy doktrína, amely megakadályozza, hogy a hatóságok tisztességes eljárás nélkül megszegjék ígéreteiket), azt a német jog a Vertrauensschutz (bizalomvédelem) elvével, a francia jog pedig a droits acquis vagy a principe de sécurité juridique doktrínájával oldhatja meg – ezek mind olyan fogalmak, amelyek biztosítják a méltányosságot a közigazgatás politikájának megváltoztatásakor. A módszer lehetővé tette az ilyen funkcionális ekvivalensek azonosítását, gazdagítva az elméleti megértést arról, hogy a különböző jogi családok hogyan érik el a méltányosságot. Sőt, az olyan kiugró értékek bevonásával, mint Kína, a módszertan teszteli az európai fogalmak robusztusságát – élesíti annak meghatározását, hogy mi a valóban közös mag (ha még nagyon eltérő rendszerekben is jelen van) és mi a régióspecifikus.

- Az intézmények és elvek közötti fókusz kiegyensúlyozása: A könyv az elmülethez is hozzájárul azáltal, hogy az összehasonlító közigazgatási jog fókuszát a pusztán intézményi összehasonlításokról (pl. "napóleoni" vs. "szokásjogi" modellek) a mögöttes elvek és értékek felé helyezi át. A korábbi összehasonlító irodalom gyakran arra összpontosított, hogy egy országban van-e közigazgatási bírósági rendszer, vagy hogy a bírósági felülvizsgálat diffúz vagy koncentrált volt-e. Cananea és Bussani azzal érvelnek, hogy bár a strukturális jellemzők számítanak, önmagukban nem mondják meg, hogy megvalósul-e az igazságosság. A korábbi tanulmányok "intézményi tervezésre helyezett túlzott hangsúlyának" kritikai értékelésével a szerzők újra a kimenetekre összpontosítják a figyelmet: Kapnak-e tisztességes meghallgatást az egyének? A határozatok indokoltak és felülvizsgálhatók? Ez az elméleti álláspont azért fontos, mert azt sugallja, hogy a küldetés konvergenciája (a jogszerűség és a méltányosság biztosítása) még a gépek eltérése esetén is előfordulhat. Így finomítja összehasonlító tipológiáinkat – arra ösztönzi a tudósokat, hogy a rendszereket ne csak a bíróság típusa szerint osztályozzák, hanem az általuk garantált és érvényesített eljárási jogok halmaza szerint. Ez egy normatívabb osztályozás, amely összhangban van a kialakulóban lévő "globális közigazgatási jog" koncepciójával, ahol az értékek többet számítanak, mint a forma. Valójában a projekt visszhangzik a globális közigazgatási jogi mozgalommal, amely közös elveket keres a világ joghatóságai között. Latin-Amerikából és Kínából származó bizonyítékokkal a könyv még arra is utal, hogy ezek a méltányossági normák milyen messzire terjednek ki globálisan, és hol vannak a töréspontok.

- A nemzeti és a szupranacionális jog kölcsönhatása: A könyv eredményei hozzájárulnak a többszintű kormányzásról és a jog pluralista környezetben történő fejlődéséről szóló elméleti vitákhoz. Konkrét példákkal szolgál arra, hogy a nemzeti bíróságok és a nemzetközi bíróságok (például az EJB és az EUB) hogyan működnek együtt a közigazgatási eljárási normák kidolgozásában. Az az elképzelés, hogy az EU és az Európa Tanács válaszul közös mag alakul ki, befolyásolja a jogi integráció és az alkotmányos pluralizmus elméleteivel való kapcsolatokat. Azok a tudósok, akiket érdekel, hogy az uniós jog hogyan terjeszti át az elveket a nemzeti jogba, ebben a tanulmányban számos példát találnak erre a jelenségre (pl. a

nemzeti bíróságok egymás vagy az európai bíróságok eljárási jogokkal kapcsolatos határozataira hivatkoznak). Ezért a könyv nemcsak a gyakorlatban dokumentálja ezt, hanem az elméletbe is hozzájárul azáltal, hogy érvényesíti a "helyes ügyintézés páneurópai általános elveit" – azokat az elveket, amelyeket a joghatóságok részben az európai intézményeken keresztüli kölcsönhatás miatt ismernek el. Ez befolyásolja az elméleti vitát is arról, hogy van-e vagy kell-e európai közigazgatási eljárási kódex vagy közös szabványok: a szerzők azt mutatják, hogy sok szabvány már de facto is közös, így támogatva azokat, akik szerint az uniós szintű formális kodifikáció nagyrészt újrafogalmazná a meglévő közös elveket.

Összefoglalva, az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálatának elméleti hozzájárulása jelentős. Átkeretezi az összehasonlító közigazgatási jogról alkotott felfogásunkat azáltal, hogy bizonyítja az eljárási méltányosság közös alapját, validálja az összehasonlító elemzés innovatív módszertanát, és megerősíti a tisztességes közigazgatási eljárás fogalmát, mint a modern alkotmányosság központi elemét. A mű egyszerre szolgál az európai közigazgatási igazságszolgáltatás leíró atlaszaként és normatív érvként arra vonatkozóan, hogy bizonyos eljárási értékek alapvetőek és széles körben elterjedtek a jogállamiság hagyományában.

Tudományos receptív és kritika

Megjelenésekor a könyv jelentős érdeklődést váltott ki tudományos körökben, különösen a közigazgatási és összehasonlító jog tudósai körében. Átfogó hatókörét és újszerű módszertanát az összehasonlító adminisztratív tanulmányok "erőpróbaként" dicsérték. A bírálók megjegyezték annak értékét, hogy ennyi joghatóságot elemeznek egymás mellett, ami a kötetet gazdag forrássá teszi mind a tudósok, mind a gyakorló szakemberek számára. A *Common Market Law Review* áttekintése dicsérte a könyvet, amiért rávilágított az európai közigazgatási jogszabályok közös alapjaira, miközben alaposan dokumentálta a különbségeket (CMLR, vol. 60(5), 2023). Ez a felülvizsgálat a többihez hasonlóan hangsúlyozza a munka időszerűségét: az európai integráció és a globális cserék fokozódásával egyre fontosabbá válik annak megértése, hogy az olyan elveket, mint a méltányosság és a tisztességes eljárás hogyan kezelik a jogrendszerekben. A nem európai perspektívák (Kína, Latin-Amerika) bevonására irányuló erőfeszítést különösen éleslátó választásként emelték ki, mivel megkérdőjelezi az eurocentrikus önelégültséget, és próbára teszi az azonosított elvek egyetemességét.

A túlnyomórészt pozitív fogadtatás ellenére a tudósok kritikát és óvatosságra intettek a könyv megközelítésével és következtetéseivel kapcsolatban:

- Mélység vs. szélesség kompromisszum: Egyes kommentátorok rámutattak, hogy ha 15+ joghatóságot és több hipotetikus esetet fednek le egy kötetben, az egyes rendszerek elemzésének mélysége természetesen korlátozott. Bár a széles körű elsöprés erősség, korlátnak is tekinthető – előfordulhat, hogy az összetett nemzeti árnyalatokat nem lehet teljesen megragadni. Például a "Latin-Amerika" egészének egy fejezetbe sűrítése túlzott leegyszerűsítést kockáztat, tekintettel az országok közötti sokféleségre. Hasonlóképpen, bizonyos országok hiánya (például egyetlen skandináv ország sem szerepel) azt jelenti, hogy a közös mag ezen adatpontok nélkül származik. Egy recenzens többet szeretne megtudni mondjuk Hollandiáról vagy Svédországról, hogy teljessé tegye az európai képet. A szerkesztők azonban elismerték, hogy a gyakorlati korlátok szelekciót igényelnek, és

reprezentatív rendszereket (nagyhatalmak, új tagállamok stb.) céloztak meg, amelyeket a bírálók általában ésszerűnek találtak.

- **Módszertani kihívások:** A hipotetikus esetek használata, bár innovatív, egyesek szerint módszertani fenntartásai vannak. Az egyik kritika az, hogy a nemzeti szakértők válaszai, bár mérvadóak, néha idealizált beszámolókat tükrözhetnek arról, hogy rendszerüknek hogyan kell kezelnie egy ügyet, nem pedig azt, ahogyan mindig teszi. A valós bírói magatartás következetlenebb lehet, vagy törvényen kívüli tényezők befolyásolhatják, mint az elvek egyszerű alkalmazása. Így néhány tudós arra figyelmeztetett, hogy az azonosított közös mag némileg törekvő vagy elvont lehet, a könyvek jogából és a szakértők véleményéből származik, nem pedig a bírósági döntések empirikus elemzéséből. Más szóval, a kockázat egy "összehasonlító laboratóriumi" hatás – a kísérlet tükrözi-e a valóságot? A szerzők ezt úgy enyhítették, hogy tapasztalt szakértőket választottak, és ahol lehetséges, a hipotetikus értékeket az egyes rendszerek ismert eseteivel vagy vitáival igazították a földi válaszokhoz. Ennek ellenére felmerült az a kérdés, hogy a jövőbeni kutatások empirikus bírósági döntéselemzéssel egészíthetik ki ezt a megközelítést.

- **"Textualizmus" és kontextus:** Az összehasonlító közigazgatási jog veszélyei című elgondolkodtató kommentárjában egy tudós dicsérte a Common Core projektet (beleértve ezt a könyvet is) annak terjedelméért, de óva intett a szöveges vagy formális összehasonlításra való esetleges túlzott támaszkodástól. Megjegyezte, hogy a tudósok gyakran nagy hangsúlyt fektetnek a törvényekre és a formális elvekre, ami ahhoz vezethet, hogy figyelmen kívül hagyják, hogyan működnek ezek a törvények a kontextusban. "A textualizmus veszélyes kísértést jelent a közigazgatási eljárások összehasonlító elemzésére" - írta. Aggodalomra ad okot, hogy a jogszabályokban gyakori kifejezések azonosítása (pl. sok országban van "közigazgatási eljárási törvény") elhomályosíthatja az alkalmazási különbségeket. Például két ország egyaránt garantálhatja a "meghallgatáshoz való jogot", de az egyik erőteljesen érvényesítheti, míg a másik megtalálja a módját, hogy a gyakorlatban korlátozza. A javaslat az, hogy a kontextusra, a kultúrára és a tényleges megvalósításra fordított kellő figyelem nélkül "absztrakt hasonlóságokat azonosíthatunk, amelyek a legjobb esetben is illuzórikusak". Ez egy figyelmeztetés, hogy még ha a törvények papíron ugyanúgy néznek is ki, hatásuk eltérő lehet – ezért a közös magra vonatkozó állításokat a különbségek megértésével kell mérsékelni. A könyv becsületére legyen mondván, hogy minden fejezetben tartalmaz kontextuális vitákat (és a szakértők valószínűleg gyakorlati korlátokat is megjegyeztek), de a kritika továbbra is értékes. A szerzők maguk is elismerik a IV. részben, hogy a közös vonás létezik a "nemzeti jogrendszerek folyamatos sokfélesége" közepette. Válaszul ők (és mások) azt javasolják, hogy az összehasonlító kutatásnak integrálnia kell a társadalmi-jogi perspektívákat – ami meghaladhatja egy kötet kereteit, de további tanulmányok irányába.

- **Normatív vonatkozások:** Néhány bíráló megvitatta a projekt mögött megbúvó normatív kérdést: ha létezik közös mag, az európai országoknak törekedniük kell a közigazgatási jog még nagyobb egységesítésére, vagy értékes-e a sokszínűség? A szerzők óvatosan kijelentették, hogy nem törekszenek a harmonizációra. Mindazonáltal a közös elvek dokumentálásával a könyv úgy tekinthető, mint amely megalapozza a jövőbeli konvergenciát (például egy uniós szintű közigazgatási eljárási kódex). Néhány tudós vitatkozott, hogy ez kívánatos-e. A kritika egyik sora azt mondhatja, hogy az eljárási innováció származhat a sokszínűségből – minden rendszer tanul a másik különbségeiből –, ezért óvatosságnak kell lenni, nehogy véletlenül egy mindenre érvényes modellt erőltessen. Mások azonban ellenzik, hogy a közös elvek azonosítása egyszerűen a valóság felismerése, és nem zárja ki a helyi kísérletezést a peremterületeken. Maga a könyv semleges marad ebben a kérdésben, de

megállapításai kétségtelenül beépülnek ezekbe a normatív vitákba a tudományos és politikai körökben.

- Kisebb technikai kritikák: Könnyedebb megjegyzésként néhány kommentátor rámutatott a szerkesztői furcsaságokra, például a forrásmegjelölések következetlenségére (a könyvet néha Cananea és Bussani szerzőkkel idézik, máshol Cananea és egy másik tudós szerkesztésében – talán a színpalak mögötti együttműködést tükrözve). Ez némi zavart okozott a könyvtári listákban, de ez egy kisebb probléma, amely nem von le a lényegről. Ezenkívül, tekintettel a lefedett hatalmas területre, néhány hibát vagy tévedést észleltek az egyes fejezetekben (például ha egy nemzeti törvény közvetlenül a kézirat után megváltozott, a szöveg már kissé elavult lehet a gyorsan fejlődő területeken). A bírálók általában megbocsátották ezeket, elismerve, hogy nehéz mindent tökéletesen naprakészen tartani.

Összességében a tudományos recepció elismerte az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálatát: eljárási méltányosság és illendőség, mint mérőfölkőnek számító hozzájárulást az összehasonlító közigazgatási joghoz. Párbeszédet indított el arról, hogyan lehet a legjobban elvégezni az ilyen összehasonlításokat, és hogyan biztosítható az eredmények helyes értelmezése. A kritikák, különösen a kontextus és a megvalósítás mérlegelésével kapcsolatban, nem annyira a könyv következtetéseinek cáfolatai, mint inkább barátságos figyelmeztetések a kutatás továbbvitelére. A konszenzus az, hogy ez a munka alapvető referenciapontot nyújt mindazok számára, akiket érdekel, hogy a különböző jogrendszerek hogyan konvergálnak és térnek el a közigazgatási hatalom ellenőrzésében. Ahogy az egyik áttekintés összefoglalta, "azonosítja az európai jogrendszerek közös hasonlóságait", miközben rávilágít a jogi technikák gazdag sokféleségére is. Ezzel további tudományos párbeszédre invitál a közös normák és a helyi értékek közötti egyensúlyról a közigazgatási igazságszolgáltatásban.

Következtetés

Az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálata: Az eljárási méltányosság és illendőség hiteles és átfogó vizsgálatként tűnik ki arról, hogy a közigazgatási eljárások méltányossága hogyan biztosított a bírósági felügyelet számos jogrendszerben. A könyv strukturált, négy részből álló elemzésével – amely elméletet, nemzeti doktrínákat, esettanulmányokat és összehasonlító szintézist ölel fel – meggyőzően bizonyítja, hogy a szokásjog és a polgári jogi hagyományok eltérő rétegei ellenére Európában kialakulóban van az eljárási illendőség közös magja. Ez a mag tükröződik a meghallgatási jogok, az indokolás, a pártatlanság és a bírósági jogorvoslathoz való hozzáférés iránti közös elkötelezettségben, amelyek mind alapvető fontosságúak a jogállamiság szempontjából. Ugyanakkor a mű nem riad vissza a történelemben, a kultúrában és az intézménytervezésben gyökerező valódi különbségektől. Ehelyett a sokszínűség és az egység dinamikus kölcsönhatását ragadja meg – ezt a témát a "közösségen belüli sokszínűség" fogalmába foglalják magukban.

A könyv összehasonlító eredményei gazdagítják az egyes joghatóságok megértését, a legendás francia és brit modellektől az újabb és transznacionális rendszerekig, sőt a nézőpontot Latin-Amerikára és Kínára is kiterjesztik. Elméleti hozzájárulásai felemelik a közigazgatási eljárás megvitatását, megerősítve, hogy a kormány és a polgárok közötti interakció igazságosság és közös értékek kérdése, nem pusztán technikai szabályok. Az erdő

(az általános elvek) és a fák (az ország sajátosságai) szigorú elemzésével Cananea, Bussani és munkatársaik magas színvonalat állítottak fel az összehasonlító jogtudomány számára. A tudományos diskurzusban ezt a kötetet értékes forrásként és további viták ösztönzéseként fogadták. Támogatja azt az elképzelést, hogy az európai nemzetek több évtizedes jogi fejlődés és kölcsönös befolyás révén kialakították a közigazgatás méltányosságának alapját, amelyet általánosan tiszteltben tartanak, és amely vitathatatlanul Európa jogi identitásának részét képezi. A jövő kutatói erre az alapra építenek – talán olyan területeket vizsgálnak, mint az érdemi bírósági felülvizsgálat (pl. hogyan vizsgálják felül a különböző rendszerek a döntések tartalmát) vagy a jogszabályok és a törvény működése közötti végrehajtási hiányosságok, amint azt a kritikák sugallják. Az európai szintű politikai döntéshozók a közös alapvető megállapításokból is meríthetnek a közigazgatási eljárásokra vonatkozó iránymutatások vagy akár jogszabályok kidolgozásához, tudva, hogy ezek a normák már széles körben elfogadottak a tagállamokban.

Összefoglalva, az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálata: eljárási méltányosság és illendőség egyszerre ünnepli Európa közös jogállamisági örökségét, és világos szemmel elemzi annak összetettségét. Megerősíti, hogy a közigazgatási hatáskör ellenőrzése során az európai jogrendszerek nagyrészt közös nyelvet beszélnek – amely nagyra értékeli a méltányosságot, az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot –, még akkor is, ha ezt különböző akcentussal beszélnek. A könyv öröksége abban rejlik, hogy hogyan tájékoztatja a folyamatos erőfeszítéseket annak biztosítására, hogy a kormányzati hatalom gyakorlása során mindig a tisztességes eljárás és a megfelelő magatartás követelménye korlátozza, joghatóságtól függetlenül. Ez a szükségszerűség, amint azt ez a mű is mutatja, nem csak egyetlen nemzetre jellemző, hanem egy kollektív elv, amelyet Európa-szerte és azon túl is fenntartanak.

Források • Giacinto della Cananea és Mauro Bussani (szerk.), *Judicial Review of Administration in Europe: Procedural Fairness and Propriety*, OUP Oxford, 2021 – A könyv leírása és tartalma. • Giacinto della Cananea, "The 'Common Core' of Administrative Laws in Europe: A Research Agenda" (2018) – SSRN munkadokumentum, amely felvázolja a projekt módszertanát. • Giacinto della Cananea, "A közigazgatási intézkedések bírósági felülvizsgálata Európában: Közös trendek és követelmények" (2019) – SSRN absztrakt, amely kiemeli a specializáció és a jogszerű eljárás témáit. • *Common Market Law Review*, 60. évf. 5. szám (2023) – Könyvismertető az európai közigazgatás bírósági felülvizsgálatáról (megjegyezve a könyv hozzájárulását az összehasonlító közigazgatási joghoz). • Az európai közigazgatási jog közös magja (ERC CoCEAL Project) – A projekt jelentései és eredményei (a könyv megjelenésének és céljainak feltüntetésével). • Apple Books Preview – A *Judicial* kiadói összefoglalója Az európai közigazgatás áttekintése (az érintett joghatóságok megjelölése és az eljárási/anyagi jogi elvekre összpontosítva). • *Regulatory Review* sorozat a közigazgatási jogról összehasonlító perspektívában – az európai közigazgatási eljárási aktusok közös megállapításainak megvitatása.

Steven Gow Calabresi (szerk.) "A bírósági felülvizsgálat története és növekedése, 1. kötet: A G-20 szokásjogi országai és Izrael"

Steven Gow Calabresi (szerk.), *The History and Growth of Judicial Review, Volume 1: The G-20 Common Law Countries and Israel* egy átfogó tudományos munka, amely azt vizsgálja, hogy a bírósági felülvizsgálat hatalma hogyan keletkezett és fejlődött számos nagy common law joghatóságban. Az Oxford University Press által 2021-ben kiadott kétrészes sorozat első kötete a szokásjogi hagyományokkal rendelkező G-20 nemzetekre (valamint Izraelre) összpontosít, és megteremti a terepet a bírósági felülvizsgálat különböző jogrendszerek közötti fejlődésének összehasonlító megértéséhez. A következőkben tudományos szintű összefoglalást és elemzést adunk a könyv szerkezetéről, tematikáiról, módszertanáról, esettanulmányairól, elméleti kereteiről és jelentőségéről az összehasonlító alkotmányjog területén.

A könyv felépítése és felépítése

A Steven G. Calabresi által szerkesztett *The History and Growth of Judicial Review 1. kötetének borítója*. Az 1. kötet fejezetsorozatba tagolódik, amelyek átfogó tematikus áttekintéseket és országspecifikus esettanulmányokat ötvöznek. A könyv bevezető fejezetekkel kezdődik, amelyek felvázolják a common law jogi hagyományát és a bírósági felülvizsgálat történelmi kontextusát a Brit Birodalomban. Például egy korai fejezet ("A titkos tanács: A Brit Birodalom döntőbírója") a Titkos Tanács Igazságügyi Bizottságának szerepét vizsgálja, mint Nagy-Britannia korábbi gyarmatainak jogi elveit egyesítő legfelsőbb fellebbviteli bíróság. Ezt a birodalmi kontextust követve a kötet külön fejezeteket szentel a G-20 főbb common law országainak, valamint Izraelnek. A tartalomjegyzék szerint ezek az országfejezetek a következők: Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, India, Izrael, Dél-Afrika és az Egyesült Királyság, mindegyik leíró alcímmel, amely kiemeli egyedi pályáját. Például a Kanadáról szóló fejezet címe "A Titkos Tanácstól a Legfelsőbb Bírósáig", jelezve, hogy Kanada áttérése a brit birodalmi jogi felügyeletről a független Legfelsőbb Bíróságra irányul. Hasonlóképpen, Ausztrália fejezetének alcíme "Bírói munka a jogok törvénye nélkül", India pedig "Bírói és jogok a rosszból", jelezve e nemzetek sajátos alkotmányos körülményeit.

A kötet során a fejezetek nagyjából történelmi sorrendben vannak elrendezve. Az Egyesült Államokat, mint a legkorábbi joghatóságot, amely a modern alkotmányban bírósági felülvizsgálatot hozhat létre, részletesen tárgyalja (fejezete az alapítástól az újjáépítésen át a progresszív korszakig terjedő korszakokat öleli fel). A narratíva ezután a 19. és 20. században halad előre, amikor más joghatóságok elfogadták vagy kiterjesztették a bírósági felülvizsgálatot, gyakran a dekolonizáció vagy az alkotmányos reform összefüggésében. Az Egyesült Királyság bírósági felülvizsgálattal kapcsolatos tapasztalatait utoljára mutatjuk be – találóan, mivel az Egyesült Királyság történelmileg ellenállt az amerikai stílusú bírósági felülvizsgálatnak, de nemrégiben bevezetett egy korlátozott formát az 1998. évi emberi jogi törvény révén (a "Second Look Judicial Review from Canada" című fejezetben ismertetjük). Ez a strukturális előrelépés a történelmi alapoktól a kortárs fejleményekig lehetővé teszi a kötet számára, hogy hangsúlyozza a bírósági felülvizsgálat evolúciós jellegét a common law keretében. Összefoglalva, az 1. kötet felépítése – bevezető tematikus fejezetek, amelyeket országspecifikus tanulmányok követnek – összehasonlító keretet és részletes történelmi beszámolókat biztosít az olvasók számára az egyes joghatóságokról.

Fő témák és érvek

A kötet központi témája a bírósági felülvizsgálat mint alkotmányos mechanizmus eredete és növekedése a demokratikus társadalmakban. A munka összehasonlító hatókörű, és azt vizsgálja, hogy a különböző országok bíróságai hogyan és miért kaptak felhatalmazást arra, hogy alkotmányos okokból érvénytelenítsék vagy megtagadják a törvények alkalmazását. A könyv egyesítő érve az, hogy a bírósági felülvizsgálat, bár az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának híresen úttörője, globális jelenséggé vált, és "Amerika egyik legfontosabb, de legkevésbé értett exportcikkévé". Calabresi és közreműködői nyomon követik, hogyan terjedt el és gyökeret vert a felhatalmazott bíróságok gondolata a különböző nemzetekben, mindegyiknek megvolt a maga történelmi esetlegessége és jogi hagyománya.

A fejezetekben számos fő érv merül fel. Először is, a könyv azt állítja, hogy a bírósági felülvizsgálat elfogadása gyakran a gyakorlati szükséglet és a történelmi tapasztalat kombinációjából fakad. Például az olyan szövetségi rendszerekben, mint az Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália és India, szükség volt egy bírói "döntőbíróra" a különböző kormányzati szintek vagy ágak közötti viták megoldására. Ez az igény funkcionális indokot adott a bíróságok számára, hogy felülvizsgálják és érvénytelenítsék a magasabb szintű törvényt (legyen szó írott alkotmányról vagy alapelvekről) sértő kormányzati intézkedéseket. Másodszor, a kötet kiemeli a jogvédelem és a traumatikus történelmi események szerepét a bírósági felülvizsgálat növekedésének ösztönzésében. Sok ország kiterjesztette a bírói hatalmat a múltbeli visszaélésekre vagy demokratikus kudarcokra válaszul – amit az egyik fejezet (Indiáról) sokatmondóan "jogoknak nevez a rosszból". Ez a téma azt sugallja, hogy az olyan tapasztalatok után, mint a gyarmatosítás, a polgárháború vagy a tekintélyelvű uralom, a nemzetek gyakran megbízzák a bíróságokat az alkotmányos jogok védelmével, hogy megakadályozzák a múltbeli igazságtalanságok megismétlődését.

Egy másik kulcsfontosságú téma az alkotmányos eszmék terjedése és keresztbeporzása. A szöveg azt mutatja, hogy az országok nem elszigetelten fejlesztették ki a bírósági felülvizsgálatot; inkább tanultak egymás példáiból, vagy közös történelmi tényezők befolyásolták őket. A brit birodalmi befolyás például nyomot hagyott a korábbi gyarmatokon: a londoni Privy Council Igazságügyi Bizottsága de facto legfelsőbb bírósággént szolgált Kanada, Ausztrália, India és mások számára a 20. században, ezáltal alakítva jogi doktrínáikat. Később, amikor ezek a nemzetek teljes szuverenitást szereztek, vagy megtartották a bírósági felülvizsgálatot, vagy saját alkotmányos struktúrájukhoz igazították. Az utóbbi időben az országok közötti befolyás nyilvánvaló abban, ahogyan az Egyesült Királyság ihletet merített a kanadai "második pillantás" bírósági felülvizsgálati modelljéből (a jogok felülvizsgálatának rendszere, amely megőrzi a parlamenti felsőbbrendűséget azáltal, hogy lehetővé teszi a törvényhozás felülbíráását) az Egyesült Királyság emberi jogi törvényének elfogadásakor. Ezek a példák megerősítik a könyv érvelését, miszerint a bírósági felülvizsgálat az összehasonlító tanulás és a kölcsönzés dinamikus folyamatán keresztül nőtt ki, nem pusztán az elszigetelt nemzeti fejlődés révén.

Végül a kötet azzal érvel, hogy a bírósági felülvizsgálat hatásköre idővel növekszik, ha egyszer létrejön. Nemcsak azt vizsgálja, hogyan kezdődik a bírósági felülvizsgálat az egyes országokban, hanem azt is, hogy hogyan erősödik és legitimálódik, amikor a bíróságok megragadják a lehetőségeket a tekintély érvényesítésére. Például az Egyesült Államok fejezete nyomon követi a növekedést a *Marbury kontra Madison* (1803) kísérleti lépéstől az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának a polgárháborús módosítások után és a 20. században játszott sokkal határozottabb szerepéig. Hasonló növekedési pálya figyelhető meg Indiában, ahol a Legfelsőbb Bíróság hajlandósága az alkotmánymódosítások megsemmisítésére az "alapstruktúra" doktrínája alapján a bírói hatalom drámai bővülését

jelentette évtizedekkel a függetlenség után. Az átfogó érv az, hogy bár a bírósági felülvizsgálat kiváltó okai eltérőek (forradalom, új alkotmány, szövetség igényei stb.), a bírósági felülvizsgálat kiterjesztése gyakran azt a mintát követi, hogy a bíróságok nagyobb tekintélyt szereznek, amikor reagálnak a politikai eseményekre, a társadalmi igényekre vagy a változó normákra.

Történeti és összehasonlító módszertan

Calabresi kötete robusztus történelmi-összehasonlító módszertant alkalmaz. Minden országfejezet részletes történelmi narratíván alapul, amely beszámol az igazságszolgáltatás tekintélyét alakító főbb alkotmányos fejleményekről, jogi döntésekről és politikai kontextusokról. A módszertan eredendően összehasonlító: több joghatóság közös kérdéssorának vizsgálatával – nevezetesen, hogy mikor, hogyan és miért alakult ki és erősödött meg a bírósági felülvizsgálat? – a könyv lehetővé teszi a szisztematikus összehasonlítást és a kontrasztot. A fejezeteken belüli időrendi megközelítés (az ország bírósági felülvizsgálatának nyomon követése a kezdetektől napjainkig) és a fejezetek strukturált összehasonlítása (a common law rendszerek csoportosítása az 1. kötetben) lehetővé teszi a minták és eltérések azonosítását.

A módszertan egyik jellemzője a kontextuális tényezők hangsúlyozása. Ahelyett, hogy a bírósági felülvizsgálatot elvont doktrínának tekintené, a könyv növekedését konkrét társadalmi és politikai környezetben helyezi el. Például a Dél-Afrikáról szóló fejezet az erős bírósági felülvizsgálat születését az 1990-es évek apartheid utáni alkotmányos tárgyalások kontextusába helyezi, szemléltetve, hogy az új alkotmánybíróságot szándékosan úgy tervezték, hogy megszilárdítsa az emberi jogokat és korlátozza a jövőbeni visszaéléseket. Hasonlóképpen, az Izrael fejezet tárgyalja a formális írott alkotmány egyedülálló hiányát, és azt, hogy az izraeli Legfelsőbb Bíróság Aharon Barak bíró vezetése alatt hogyan érvényesítette az alkotmányossági felülvizsgálat egy formáját az alaptörvények értelmezésével – ezt a fejleményt gyakran "alkotmányos forradalomnak" nevezik. Azáltal, hogy minden esettanulmányt a történelmének (gyarmati örökség, háború, demokratizálódás stb.) termékeként kezel, a kötet összehasonlító történelmi elemzést alkalmaz, hogy betekintést nyerjen az ok-okozati összefüggésbe. A brit birodalmi örökség az egyik ilyen szál, amelyet több fejezetben vizsgálnak: sok common law ország örökölte az angol szokásjogot, és kezdetben a Privy Councilban volt a csúcsbírósága, egy közös intézményi örökség, amelyet a könyv összehasonlító keretként használ.

Ezenkívül a módszertan bizonyos mértékig interdiszciplináris, a politikai elmélettel és az alkotmánytervezési irodalommal foglalkozik. A kötet bevezetője (és a következtetésben újra megfogalmazva) kifejezetten figyelembe veszi a politikatudomány és a jog különböző elméleteit arról, hogy miért jelenik meg a bírósági felülvizsgálat. A könyv "öt különböző elméletet vesz figyelembe" a bírósági felülvizsgálat eredetéről, és értékeli, hogy mely elméletek alkalmazhatók a legjobban az egyes országok tapasztalatai szerint. Ezzel nem pusztán a történelmet meséli el; elméleti kereteket tesz fel empirikus történelmi narratívákkal szemben. A narratív történelem és az elméleti kutatás keveréke figyelemre méltó módszertani erősség. Az összehasonlító keretet tovább erősíti a 2. kötet (amely a G-20 polgári jogi országait fedi le), amely lehetővé teszi az olvasók számára, hogy szembeállítsák a common law pályáit a polgári jogi pályákkal. A szerzők így a leginkább hasonló és legkülönbözőbb rendszerkialakítást alkalmazzák: az 1. kötet ügyei közös jogi örökséggel rendelkeznek, lehetővé téve az ellenőrzött összehasonlítást, míg a 2. kötet polgári jogi eseteivel való szembeállítás (a kísérő kötetben tárgyalva) rávilágít a jogi hagyomány hatására a bírósági

felülvizsgálat fejlődésére. Összességében a módszertan alapos és szisztematikus, a minőségi történelmi részleteket a nemzetek közötti összehasonlítással ötvözi, hogy támogassa a könyv szélesebb körű érveit.

A bírósági felülvizsgálat alakulása az egyes országokban (a G-20 common law országai és Izrael)

A kötet jelentős részét a bírósági felülvizsgálat fejlődésének feltérképezésére fordítják az egyes érintett joghatóságokban. Az egyes országok története betekintést nyújt a bírósági felülvizsgálat növekedésének általános mintáiba és egyedi jellemzőibe:

- Egyesült Államok: Úttörő esetként az Egyesült Államok kiterjedt bánásmódban részesül. A fejezet felvázolja a bírósági felülvizsgálat jól ismert eredetét a *Marbury kontra Madison* (1803) ügyben, de aztán elmélyül abban, hogy ezt a hatalmat óvatosan használták és fokozatosan bővítették a 19. és 20. században. A "A király a tanácsban; az alapítás; az újjáépítési módosítások; és a progresszív korszak módosításai" jelzi a fejezet szerkezetét. Nyomon követi a gyarmati kormányzás befolyását (amikor a gyarmatosítók a "Király a Tanácsban" és a királyi vétók miatt dörzsölték őket), a bírósági felülvizsgálat bevezetését az alapítás korában, az alkotmány átalakítását a polgárháború (újjáépítés) módosításai révén – amelyek nagymértékben kiterjesztették a szövetségi bírósági felügyeletet a jogok védelme érdekében – és a 20. század eleji reformokat. Ez a narratíva azt mutatja, hogy az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága a korai köztársaság bizonytalan kísérletéből az alkotmányos jelentés központi döntőbírójává vált, különösen akkor, amikor olyan kérdések kerültek előtérbe, mint a faji szegregáció, a gazdasági szabályozás és a polgári szabadságjogok. A progresszív korszakra a bírósági felülvizsgálat az Egyesült Államokban szilárdan gyökeret vert, mint a kormányzás elfogadott (bár néha vitatott) része.

- Kanada: Kanada bírósági felülvizsgálattal kapcsolatos tapasztalatait a birodalmi felügyelet és az alkotmányos autonómia közötti átmenetként jellemzik. A "Titkos tanácstól a Legfelsőbb Bírósáig" fejezetcím összefoglalja, hogy Kanada korai történelmének nagy részében a legfőbb bírói hatóság a londoni Brit Titkos Tanács volt. Az 1949 előtti legfontosabb kanadai alkotmányos döntések közül sok valójában a Titkos Tanács döntése volt, amely néha korlátozóan szemlélte a kanadai bíróságok hatáskörét. A könyv részletezi, hogy miután Kanada befejezte a Titkos Tanácshoz benyújtott fellebbezéseket, és különösen az alkotmány hazaszállítása és a Kanadai Jogok és Szabadságok Chartájának 1982-es elfogadása után, a Kanadai Legfelsőbb Bíróság hatalmas intézménnyé vált. A bírósági felülvizsgálat Kanadában tehát a 20. század végén virágzott igazán, és a föderalizmusról (tartományi-szövetségi viták lebonyolításáról) a Charta szerinti egyéni jogok erőteljes érvényesítésére helyeződött át. A kötet valószínűleg olyan mérőöldkőnek számító pillanatokot emel ki, mint a kanadai Bill of Rights (1960, a jogok felülvizsgálatának előfutára) és az 1980-as és 1990-es évek kulcsfontosságú charta-esetei. Szerepébe "növekedve" a kanadai igazságszolgáltatás birodalmi "fióktelep" bíróságból a kanadai alkotmányos demokrácia sarokkövévé vált.

- Ausztrália: Az ausztrál fejezet, a "Bírói jog törvénye nélkül" hangsúlyozza Ausztrália alkotmányos rendszerének egyedülálló aspektusát: az átfogó jognyilatkozat hiányát. Ausztrália örökölte a common law hagyományát, és az Egyesült Államokhoz és Kanadához hasonlóan Legfelsőbb Bíróságot hozott létre a szövetségi alkotmány értelmezésére (1901-ben lépett életbe). Így az ausztrál bíróságok régóta rendelkeznek bírósági felülvizsgálati joggal a

szövetségi és állami hatáskörmegosztás és más strukturális szempontok felett. A könyv azt tárgyalja, hogy az Ausztrál Legfelsőbb Bíróság hogyan járt el elsősorban pártatlan bíróként (bíróként) a föderalizmussal kapcsolatos vitákban (például az 1920-as mérőföldkönek számító *mérnöki ügyben*, amely a szövetségi felsőbbrendűséget érvényesítette). Más common law országokkal ellentétben azonban Ausztrália nem alkotmányosította kifejezetten az egyéni jogokat, ami azt jelentette, hogy bírósági felülvizsgálata hagyományosan nem foglalta magában az alapvető jogokat sértő jogszabályok megsemmisítését. A narratíva valószínűleg azt vizsgálja, hogy ennek ellenére a Legfelsőbb Bíróság hogyan talált módot a jogok közvetett befolyásolására – például az olyan hallgatolagos jogok elismerésével, mint a politikai kommunikáció szabadsága az 1990-es években. A bírósági felülvizsgálat fejlődése Ausztráliában tehát egy korlátozott területen belüli fokozatos terjeszkedés: a szigorú szövetségi döntőbírótól a bíróságig, amely még a jogok törvénye nélkül is érvényesített néhány tágabb alkotmányos elvet. Ez az esettanulmány azt mutatja, hogy a bírósági felülvizsgálat kifejezett jogokra vonatkozó rendelkezések nélkül is virágozhat, helyett a jogállamiság és az alkotmányos struktúra fenntartására összpontosítva.

- India: India története a bírósági felülvizsgálat egyik legdrámaibb fejleménye, amelyet a "Bírói munka és jogok a rossztól" című fejezet címe tükröz. Az 1947-es függetlenség és az indiai alkotmány 1950-es elfogadása után India amerikai stílusú felülvizsgálati jogkörrel és az alapvető jogok kiterjedt katalógusával rendelkező igazságszolgáltatást fogadott el. A kötet leírja, hogy az indiai Legfelsőbb Bíróság kezdetben óvatosan járt el "bíróként" egy parlamentáris rendszerben, döntőbíráskodott a központi állam kérdéseiben, és felülvizsgálta a jogszabályokat a jogok megsértése szempontjából. Idővel, különösen az 1970-es évektől kezdve, a bíróság rendkívül aktivistává vált a joggyakorlat kiterjesztésében – válasz az olyan történelmi "hibákra", mint a vészhelyzeti időszak (1975–77), amikor a polgári szabadságjogokat felfüggesztették. Mérőföldkö volt az alapszerkezeti doktrína kidolgozása (az 1973-as *Kesavananda Bharati-ügyből*), ahol a bíróság megerősítette a jogot arra, hogy még az alkotmány alapelveit fenyegető alkotmány módosításokat is érvénytelenítse. A szöveg valószínűleg rávilágít arra, hogy a bíróság szerepe hullámokban nőtt: a végrehajtó hatalommal a földreform és a tulajdonjogok miatt folytatott korai harcok után az igazságszolgáltatás a vészhelyzet után újra megerősítette magát az alapvető jogok védelmének megerősítésével, a közérdekű perek révén kiterjesztett jogállással, sőt a kormányzási irányelvek diktálásával (mint a környezetvédelmi és korrupciós ügyekben). India fejlődése jól példázza a bírósági felülvizsgálat viszonylag korlátozott gyarmati örökségből a világ egyik legerősebb alkotmánybíróvá válását, amelyet a hatalommal való visszaélések megakadályozásának vágya vezérel ("a rossztól való jog" jelenség).

- Izrael: Bár nem G-20-as ország, Izrael szerepel az 1. kötetben a szokásjogi hatások és az egyedülálló alkotmányos út miatt. Izraelnek nincs egyetlen írott alkotmánya; helyett alaptörvényei vannak, amelyeket az izraeli Legfelsőbb Bíróság, különösen Barak főbíró alatt az 1990-es években, de facto alkotmányos hatalomként kezelt. Az Izraelről szóló fejezet a bírósági felülvizsgálat fokozatos bevezetését vizsgálja egy olyan rendszerben, amely eredetileg nem rendelkezett formális alkotmánnyal. Az izraeli bíróságokat kezdetben a parlamenti felsőbbrendűség doktrínája korlátozta (a brit mandátum öröksége). Az 1990-es években azonban két alapvető törvényt fogadtak el az emberi jogokról, és a Legfelsőbb Bíróság a *Bank Mizrahi kontra Migdal* (1995) ügyben híresen kijelentette, hogy ezek az alaptörvények törvényhozás feletti státusszal rendelkeznek, ezzel megsemmisítve a velük ellentétes Knesszet-jogszabályokat. A kötet ezt "alkotmányos forradalomként" írja le Izraelben, amelyben az igazságszolgáltatás lényegében megteremtette saját felülvizsgálati jogát kifejezett szöveges felhatalmazás hiányában. Valószínűleg kiterjed a Bíróság

hatáskörének terjedelméről és az elmúlt évek politikai visszaeséséről szóló későbbi vitákra is. Izrael esettanulmánya figyelemre méltó arról, hogy megmutatja, hogyan jöhet létre a bírósági felülvizsgálat bírósági értelmezés és elvi érvelés révén egyértelmű alkotmányos felhatalmazás nélkül is – hangsúlyozva a bírói kezdeményezés és az alkotmányos párbeszéd szerepét a felülvizsgálat fejlődésében.

- Dél-Afrika: Dél-Afrika bírósági felülvizsgálattal kapcsolatos tapasztalatait az apartheidből a demokráciába való átmenet keretezi. 1994 előtt, az apartheid idején a bíróságok nagyon korlátozott hatáskörrel rendelkeztek a parlament ellenőrzésére (és általában fenntartották az apartheid törvényeket). Az apartheid tárgyalásos végével Dél-Afrika ideiglenes alkotmányt (1993) és végleges alkotmányt (1996) fogadott el, amely elsöprő hatáskört adott a bíróságoknak egy erőteljes Bill of Rights végrehajtására. A fejezet valószínűleg elmondja, hogyan hozták létre Dél-Afrika új alkotmánybíróságát azzal a konkrét céllal, hogy megőrizze az új demokratikus rendet – akár a törvény előtti felülvizsgálatig is (a bíróságnak híresen igazolnia kellett, hogy az 1996-os alkotmánytervezet megfelel az elfogadott elveknek). Azóta a dél-afrikai bíróságok megsemmisítették azokat a törvényeket és végrehajtási intézkedéseket, amelyek megsértették az egyenlőséghez, méltósághoz vagy más alkotmányos megbízatáshoz való jogot. A fejlődés itt viszonylag gyors és újkeletű: a bírósági felülvizsgálat Dél-Afrikában gyakorlatilag "teljes erőbedobással kezdődött" 1994-ben, de a könyv azt is tárgyalhatja, hogy az igazságszolgáltatás legitimitása és joggyakorlata hogyan érett a következő évtizedekben. A kulcsfontosságú ügyek (mint például az *állam kontra Makwanyane* (1995) halálbüntetés eltörlése, valamint a társadalmi-gazdasági jogokról, például a lakhatásról és az egészségügyről szóló döntések) szemléltetik Dél-Afrika alkotmányos joggyakorlatának növekvő bizalmát és nemzetközi befolyását. Ez az eset aláhúzza a posztautoriter bírói felhatalmazás témáját, ahol az elnyomó múlttól való szakítás a bírósági felülvizsgálat tudatosan erős formájához vezet.

- Egyesült Királyság: Az Egyesült Királyság érdekes késői alkalmazói forráskönyvet mutat be a bírósági felülvizsgálat narratívájában. Hagyományosan a parlamenti szuverenitás doktrínája Nagy-Britanniában azt jelentette, hogy a bíróságok nem érvényteleníthetik a parlamenti törvényeket, és a bírósági felülvizsgálat annak biztosítására korlátozódott, hogy a végrehajtó tisztviselők ne lépjenek túl törvényes hatáskörüket (közigazgatási jogi felülvizsgálat). A "Second Look Judicial Review kölcsönzése Kanadából" című fejezet részletezi, hogy az elmúlt évtizedekben az Egyesült Királyság óvatosan bevezette az alkotmányossági felülvizsgálat elemeit. A legfontosabb fejlemény az 1998-as emberi jogi törvény volt, amely beépítette az emberi jogok európai egyezményét a nemzeti jogba, és felhatalmazta a brit bírakat arra, hogy "összeegyeztethetlenségi nyilatkozatot" adjanak ki, ha a jogszabályok megsértik a jogokat (miközben nem semmisítik meg a törvényeket). Ez olyan, mintha a bíróságoknak erős hangot adnának a jogokkal kapcsolatban anélkül, hogy teljesen feladnának a parlamenti felsőbbrendűséget – ezt a modellt a Kanadai Charta független záradéka befolyásolta (a jogfelülvizsgálat kanadai megközelítése, amelyet a törvényhozás felülbíráhat). A könyv valószínűleg azt vizsgálja, hogy az Egyesült Királyság bírái az emberi jogi törvényen és az Európai Unió befolyásán keresztül (a Brexit előtt az uniós jog elsőbbséget élvezett, és az Egyesült Királyság bíróságai figyelmen kívül hagyhatták az uniós joggal ellentétes nemzeti jogot) fokozatosan elmozdultak a felülvizsgálati szerep felé. Érintheti az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bíróságának 2009-es létrehozását is (amely a Lordok Házának Igazságügyi Bizottságát váltotta fel), valamint az olyan ügyekben a növekvő bírói magabiztosságot, mint az *R (Miller) kontra Secretary of State for Exiting the EU* (2017). Az Egyesült Királyság fejlődése a bírósági felülvizsgálat részleges elfogadását szemlélteti, és azt rendes jogszabályok és nemzetközi kötelezettségvállalások révén fogadta el, nem pedig

belföldi alkotmányos forradalom. Ellenpontként áll a többi common law országgal szemben: még egy olyan rendszerben is, amely régóta ellenáll a bírói felsőbbrendűségnek, a jogvédelem és a nemzetközi integráció gyakorlati igényei végül egyfajta bírósági felülvizsgálathoz vezettek, bár visszafogottan.

Mindezen esettanulmányok között a kötet gazdag összehasonlító perspektívát nyújt. Bemutatja, hogy a bírósági felülvizsgálat hogyan gyökeret verhet a legrégebbi modern demokráciában (USA), egy posztkoloniális társadalomban (India), egy írott alkotmány nélküli országban (az Egyesült Királyság egészen a közelmúltig, és Izrael másképp), vagy egy igazságtalanságból újjászületett nemzetben (Dél-Afrika). Minden fejezet részletes esettanulmányként szolgál, és együtt alátámasztják a könyv tágabb következtetéseit a bírói hatalom pályájáról.

Figyelemre méltó fejezetek és esettanulmányok

Bár az 1. kötet minden fejezete értékes betekintést nyújt, néhány különösen figyelemre méltó hozzájárulást jelent az összehasonlító alkotmánytörténethez:

- **A Titkos Tanács Fejezete (a Brit Birodalom döntőbírója):** Ez a fejezet figyelemre méltó transznacionális hatóköre miatt. A Titkos Tanács Igazságügyi Bizottságának egy hatalmas birodalom legfelsőbb bíróságaként betöltött szerepének vizsgálatával rávilágít arra, hogy a jogi doktrínákat és a bírói gyakorlatokat hogyan terjesztette és gyakran korlátozta egy császári intézmény. A Titkos Tanács számos joghatóság közös csúcsbíróságaként működött, és óvatos megközelítése gyakran késleltette a független alkotmányos joggyakorlat fejlődését a domínium országaiban. A Titkos Tanács vitája meggyőző esettanulmány arról, hogy egyetlen bírói testület hogyan befolyásolta a bírósági felülvizsgálat növekedését (és néha elnyomását) több országban. Történelmi mélységet ad annak megértéséhez, hogy például Kanada és Ausztrália miért volt lassabb a robusztus joggyakorlat kialakításában – bírói fejlődésük évtizedekig összefonódott a brit felügyelettel.

- **Egyesült Államok fejezete (átfogó történelmi söprés):** Az Egyesült Államok fejezete figyelemre méltó a szélességéről, amely közel 150 évnyi alkotmányos fejlődést fed le egy narratívában. Az Egyesült Államok igazságügyi felülvizsgálatának történetét különálló korszakokra (alapítás, újjáépítés, progresszív korszak stb.) szegmentálva a könyv felhívja a figyelmet azokra a fordulópontokra, amikor a bírósági felülvizsgálat előrehaladt, vagy visszaeséssel szembesült. Ez a hosszú távú megközelítés betekintést nyújt abba, hogy a kezdetben szkepticismussal szemlélt igazságszolgáltatás (19. század eleje) hogyan vált a 20. század közepére beágyazott hatalommá. Lehetővé teszi az olvasók számára, hogy értékeljék a bírói tekintély gyakran nemlineáris növekedését – például a bírói asszertivitás időszakait, amelyeket a visszafogottság időszakai követnek. Tudományos hozzájárulásként ez a fejezet az amerikai alkotmányos fejlődésről szóló hatalmas irodalmat szintetizálja egy tömör elemzésbe, amely beépül az összehasonlító projektbe: létrehozza a fejlődő erős bírósági felülvizsgálat alapmodelljét, amelyhez más országokat hasonlítanak össze.

- **India fejezet (Alapszerkezeti doktrína és azon túl):** Az indiai esettanulmány különösen megvilágító a bírói hatalom drámai érvényesítése miatt a fejlődő common law demokráciában. Az alapvető szerkezeti doktrína, amelynek más országokban nincs pontos párhuzama, egy olyan fókuszpont, amely megmutatja, hogy a bírák hogyan követelhetik meg a végső szót az alkotmányos alapokról. Ez a fejezet figyelemre méltó példaként szolgál arra, hogy az igazságszolgáltatás a politikai válságokra (pl. Indira Gandhi vészhelyzeti uralma)

reagálva megerősíti saját hatalmát a jövőre nézve. Valószínűleg részletes tárgyalást ad a kulcsfontosságú esetekről (mint például *Golaknath* (1967), *Kesavananda Bharati* (1973), *Minerva Mills* (1980)), amelyek megszakítják a bírósági felülvizsgálat növekedésének történetét. Az összehasonlító jog tudósai számára az indiai igazságszolgáltatás a kölcsönzés (az amerikai és brit jogi elvekből) és az innováció (új doktrínák létrehozása) keveréke gazdag eset, és a könyv feldolgozása kiemelkedő.

• Egyesült Királyság fejezete (Az örökbefogadás fokozatos esete): Az Egyesült Királyság fejezete figyelemre méltó a bírósági felülvizsgálat óvatos, evolúciós megközelítésének szemléltetéséről. A máshol látott forradalmi alkotmányos pillanatoktól eltérően az Egyesült Királyság változásai jogalkotási reformok és külső hatások (európai emberi jogi törvények) révén következtek be. A vita valószínűleg olyan esetekre világít rá, mint a *Ghaidan kontra Godin-Mendoza* (2004), ahol a bíróságok az emberi jogi törvényt használták a jogszabályok újraértelmezésére, valamint a bírák megfelelő szerepéről szóló politikai vitákra. Ez lenyűgöző ellenpontja az erősebb felülvizsgálati rendszereknek, és vitát válthat ki arról, hogy az Egyesült Királyság a jövőben tovább haladhat-e az amerikai vagy kanadai stílusú felülvizsgálat felé. Az olvasók számára egy alternatív modellt mutat be: a bírósági felülvizsgálatnak nem kell egyetlen alapítási pillanaton keresztül megérkeznie; bekúszhat a törvényi és a nemzetközi jog "hátsó ajtaján".

Ezek a figyelemre méltó fejezetek és a kötet más fejezetei együttesen panorámás képet nyújtanak a bírósági felülvizsgálatról. Konkrét esettanulmányokat kínálnak, amelyek illusztrálják a könyv tágabb témáit – a jogi normák birodalmi terjesztésétől a posztkoloniális bírói felhatalmazásig és az alkotmányos eszmék országhatárokon átnyúló kölcsönzéséig. Minden fejezet gazdag példákkal a kulcsfontosságú bírósági döntésekre és alkotmányos változásokra, így a kötet nemcsak elméletileg informatív, hanem empirikusan is mérőkövetőnek számító esettanulmányokon alapul.

A bírósági felülvizsgálat elméleti kerete és perspektívái

Calabresi kötetének jelentős hozzájárulása a bírósági felülvizsgálat megjelenését és terjeszkedését magyarázó elméleti keretekkel való foglalkozás. Egyetlen elmélet elfogadása helyett a könyv kifejezetten öt különböző elméletet vizsgál a bírósági felülvizsgálat eredetéről, és értékeli azok alkalmazhatóságát a különböző országokban. Bár maga a könyv részletesen részletezi ezeket az elméleteket, a következőképpen foglalhatók össze:

1. A szokásjog és az intézményi szükségesség elmélete: Az egyik perspektíva az, hogy a bírósági felülvizsgálat természetesen felmerül azokban a rendszerekben, ahol független bíróságok léteznek, és írott alkotmány (vagy alaptörvény) van érvényben. A bíróságok kötelességüknek tekintik a legfelsőbb törvény értelmezését és fenntartását, különösen a kormányzati ágak vagy kormányzati szintek közötti viták megoldásában. Ez az elmélet hangsúlyozza a strukturális szükségszerűséget – például egy szövetségi rendszerben vagy a hatalmi ágak szétválasztásának rendszerében a pártatlan döntőbírónak (az igazságszolgáltatásnak) kell kimondania a végső szót, ha konfliktusok merülnek fel, ami elkerülhetetlenül a jogszabályok bírósági felülvizsgálatához vezet. Sok common law ország illeszkedik ebbe a modellbe, ahol a bíróságok a kezdetektől fogva bírói felhatalmazással rendelkeztek (az Egyesült Államok volt az elsődleges eset, vagy Ausztrália a szövetségi vitákban).
2. A jogoktól való jogok (válság utáni) elmélet: Egy másik kiemelt elmélet az, hogy a robusztus bírósági felülvizsgálat gyakran a múltbeli atrocitásokra vagy a demokrácia

kudarcaira adott reakcióból fakad. A traumából kilábaló országokban – legyen szó háborúról, tekintélyelvűségről vagy rendszerszintű igazságtalanságról – tudatosan döntenek úgy, hogy a bíróságokat a jogok őrzőiként felhatalmazzák arra, hogy elkerüljék a sérelmek megismétlődését. Ez a perspektíva magyarázza az alkotmánybíróságok második világháború utáni elterjedését a polgári jogi országokban, és az 1. kötet kontextusában illeszkedik olyan esetekhez, mint Dél-Afrika (az apartheid után) és India (a jogok rendkívüli felfüggesztése után), ahol az igazságszolgáltatás válságot követően megnövekedett hatásköröket kapott. Az ötlet az, hogy az erős felülvizsgálati jogkörrel rendelkező igazságszolgáltatás egyfajta biztosítás a zsarnokság vagy a visszaélések ellen, tükrözve a "Soha többé" iránti elkötelezettséget. Az indiai Legfelsőbb Bíróság agresszív demokráciavédelme az 1970-es évek után, vagy Dél-Afrika alkotmányos kialakítása az 1990-es években jól példázza ezt a mintát.

3. Diffúziós és utánzási elmélet: A könyv azt is megvizsgálja, hogy a bírósági felülvizsgálat hogyan terjed az emuláció és a befolyás révén. Ahogy egyik ország a másik után fogadta el a bírósági felülvizsgálatot (különösen 1945 után, amikor "a második világháború után globálisan terjeszkedett"), mások is követték a példát, tanulva a meglévő modellekből. Néha ez alkotmányos rendelkezések vagy bírósági struktúrák közvetlen kölcsönzésével történt; máskor a jogi oktatás és a joggyakorlat fokozatos befolyásával. A kötet aláhúzza például azt, hogy a Kanadai Charta hogyan befolyásolta az Egyesült Királyság emberi jogi törvényét, vagy hogyan befolyásolta az amerikai modell a háború utáni Japán alkotmányát, majd később számos posztszovjet és latin-amerikai alkotmányt. Ez az elméleti lencse a bírósági felülvizsgálatot az alkotmányos normák szélesebb körű globális elterjedésének részeként kezeli, amelyet a tudósok az alkotmányosság transznacionális bírói párbeszédének neveznek. A common law világában a Brit Birodalom hosszú karja, majd később az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának példája egyaránt szerepet játszott ebben a terjedésben.
4. Politikai biztosítási (elit által vezérelt) elmélet: Egy másik vizsgált perspektíva az, hogy a politikai elit néha bírósági felülvizsgálatot kezdeményez érdekeik védelme vagy a kormányzás stabilizálása érdekében. Ezen elmélet szerint (amelyet olyan szerzők fogalmaztak meg a politikatudományban, mint Tom Ginsburg és Ran Hirschl), a leköszönő kormányok vagy a bizonytalan jövővel szembesülő domináns pártok erős bíróságokat hoznak létre "biztosítási kötvényként" – biztosítva, hogy politikájukat vagy jogaikat az utódok ne döntsék meg könnyen. Az 1. kötetben ennek nyomai láthatók kanadai és ausztrál kontextusban (ahol a konzervatív erők időnként a bíróságokra támaszkodtak a radikális törvényhozás korlátozására), vagy akár a korai Egyesült Államokban (a föderalisták utolsó pillanatban történt bírói kinevezései, amelyek *magához Marburyhez vezettek*). Bár az új demokráciákról szóló szakirodalomban elterjedtebb, a biztosítási elmélet egyetlen magyarázatot ad arra, hogy a hivatalban lévők miért adják át a hatalmat a bírának: bizonyos feltételek mellett racionális stratégia lehet. A könyv ezt a tényezőt különböző helyzetekben mérlegeli, például Dél-Afrika tárgyalásos átmenetében (ahol minden fél elfogadta az erős alkotmánybíróságot az alku részeként).
5. Jogi kultúra és normatív elkötelezettség elmélete: További elmélet az, hogy egy ország jogi kultúrája, ideológiája és normatív kötelezettségvállalásai alakítják a bírósági felülvizsgálat elfogadását. A common law jogi kultúra a precedens tiszteletben tartásával és az elvek fokozatos fejlődésével hajlamosíthatja a társadalmakat arra, hogy jelentős tekintéllyel bízzanak a bírákban. Ezzel szemben egyes politikai kultúrákban elvi elkötelezettség van a fékek és ellensúlyok vagy a magasabb jogi

felsőbbrendűség iránt (gyakran a felvilágosodás eszméi által befolyásolva), ami logikus választássá teszi a bírósági felülvizsgálatot. Ez a perspektíva magában foglalhatja az egyes jogászok és vezetők szerepét is – például az olyan bírák vízióját, mint Marshall főbíró az Egyesült Államokban vagy Barak főbíró Izraelben, akik normatívan érveltek az erős bíróságok mellett és alakították az intézmény útját. A kötet megjegyzi, hogy Calabresi maga is szemlélteti, hogy még egy hagyományosan konzervatív jogi szemlélet is képes befogadni a külföldi jogi tanulmányok iránti elkötelezettséget, és feltehetően az erős külföldi bíróságok megbecsülését. Más szóval, a tágabb értékek és intellektuális trendek (mint például az emberi jogi diskurzus térnyerése) olyan környezetet teremtenek, amelyben a bírósági felülvizsgálatot pozitív jószággént támogatják.

Ezt az öt elméleti lencsét az egyes országokra alkalmazva a könyv szigorú összehasonlító keretet alkalmaz. Ahelyett, hogy mindenkre érvényes lenne, elismeri, hogy a tényezők különböző kombinációi különböző helyeken bírósági felülvizsgálatot eredményeztek. Például az Egyesült Államok esete leginkább a strukturális szükségszerűség és a jogi kultúra elméleteivel magyarázható, míg Németország vagy Olaszország (a 2. kötetben) illeszkedik a válság utáni és diffúziós modellekhez, Kanada vagy Ausztrália pedig a fokozatos kulturális és strukturális utat. A szöveg kifejezetten meghatározza, hogy mely elméletek érvényesek a legjobban a különböző tárgyalt országokban, árnyalt megértést adva az olvasóknak, hogy a bírósági felülvizsgálat térnyerése több ok-okozati összefüggést jelent.

A normatív perspektíva szempontjából úgy tűnik, hogy a könyv nagyrészt elemző és empirikus álláspontot képvisel, és inkább a bírósági felülvizsgálat magyarázatát célozza, mintsem egyenesen támogatja. Ennek ellenére a tudósok kommentárjaiban tükröződő mögöttes hangvétel az, hogy a bírósági felülvizsgálat jelentős és általában pozitív alkotmányos fejlemény a világ demokráciáiban. A mű széles körű összehasonlító köre és elméleti elkötelezettsége a globális alkotmányossági diskurzusba helyezi, és tájékozott perspektívát ad arról, hogyan egyeztethető össze a bírói hatalom a demokratikus elvekkel. Calabresi saját alkotmánytudósi háttere érdekességet ad – amint azt a bírálók megjegyezték, azt mutatja, hogy egy konzervatív tudós még mindig nagyra értékelheti az összehasonlító alkotmányos elemzést és az általa kínált normatív meglátásokat. Így a könyv elméleti kerete egyszerre magyarázó és finoman reflektál a bírósági felülvizsgálat alapjául szolgáló értékekre.

Tudományos jelentőség és fogadtatás

Megjelenése óta *A bírósági felülvizsgálat története és növekedése*, az 1. kötet jelentős tudományos hozzájárulást jelent az összehasonlító alkotmányjoghoz és a politikai fejlődési tanulmányokhoz. A kétkötetes projekt (az 1. kötetben a common law országok, a 2. kötetben pedig a polgári jogi országok) dicsőretet kapott ambiciózus hatóköréért és mélységéért. Neves jogtudósok dicsérték a munkát, amiért hiányt pótolott annak megértésében, hogy a bírósági felülvizsgálat hogyan vált a modern demokráciák szinte egyetemes jellemzőjévé. Például a Harvard professzora, Mary Ann Glendon Calabresi tanulmányát "felbecsülhetetlen értékű szolgálatnak nevezte mindazok számára, akik az összehasonlító kormányzás, az összehasonlító jog és a politikaelmélet területén dolgoznak", és azt jósolta, hogy ezek a kötetek "nélkülözhetetlen segítséget jelentenek a tudósok és a gyakorló szakemberek számára

az elkövetkező években". Ez a dicséret aláhúzza a könyv referenciaértékét – rengeteg történelmi információt állít össze és elemz, amelyekre a jövő kutatói építhetnek.

A recepció nemcsak az empirikus gazdagságot, hanem a mű elméleti hozzájárulását is megjegyzi. A *The Commonwealth Lawyer áttekintése* kiemelte, hogy "azok számára, akiket érdekelnek a bírósági felülvizsgálat történelmi és elméleti aspektusai, ez a kétkötetes sorozat sok tanulság és öröm forrása lesz", és "nagyon hasznos hozzájárulásnak nevezte az összehasonlító alkotmányossághoz". Ez arról szól, hogy a könyv sikeresen ötvözte a részletes történelmet az elmélettel. Azok az olvasók, akik bármelyik szempontra (történelemre vagy elméletre) hajlamosak, kifizetődőnek találják a köteteket.

Jogi körökön túl történészek és politológusok is elismerték a mű jelentőségét. A híres történész, Gordon S. Wood dicsérte, mint "a világ demokráciáinak egyik nagy alkotmányos fejleményének nagyon szükséges tisztázását", megerősítve, hogy a bírósági felülvizsgálat térnyerése valóban sarkalatos fejlemény, amely megérdemli azt a fajta egyértelműséget és átfogó kezelést, amelyet Calabresi nyújt. Eközben a Yale jogászprofesszora, Akhil Reed Amar dicsérte a könyvet, amiért "valóban panorámás és globális képet nyújt a bírósági felülvizsgálatról", "nemes eredménynek" nevezte, és megjegyezte, hogy hogyan világítja meg az amerikai alkotmányos innováció terjedését az egész világon. Amar megjegyzése, miszerint a könyv "Amerika egyik legfontosabb, de legkevésbé értett exportcikkét" találja, azt sugallja, hogy a tudományos közösség értékeli annak megvilágítását, hogy az amerikai stílusú bírósági felülvizsgálat hogyan befolyásolta a globális gyakorlatokat.

A mű tudományos jelentőségét tovább növeli időzítése és szélessége. A 2020-as évek elején megjelent könyv több évtizedes megjelenés után jött létre, amikor világszerte új alkotmánybíróságok jelentek meg (különösen az 1990-es évek óta). Ezért a történelmi minták időszerű szintéziseként szolgál egészen napjainkig, kontextust biztosítva a jelenlegi vitákhoz (pl. meddig kell elmenniük a bíróságoknak a demokrácia védelmében, ami a világ egyes pontjain élő kérdés). Izrael és az Európai Unió felvétele a G-20-as országok mellett azt mutatja, hogy a szigorú G-20-listán túlmutató bírósági felülvizsgálat fontos kiugró értékeit és újítóit ismerik fel, ami növeli a könyv átfogó jellegét.

Míg az elemzés idején még vártak hivatalos könyvkritikák a tudományos folyóiratokban, a tudományos műhelyek és a szakértők kezdeti fogadtatása nagyon pozitív volt. A Notre Dame Alkotmányossági és Jogállamisági Laboratórium 2022-ben külön workshopot tartott Calabresi "monumentális tanulmányáról", jelezve a tudományos körökben keltett érdeklődést. Összefoglalva, a könyvet mérföldkőnek számító összehasonlító tanulmánynak tekintik – jelentősége mind a hatalmas összehasonlító adatokban, mind pedig abban, hogy világos, strukturált módon mutatja be a bírói felülvizsgálat globális elterjedésének narratíváját.

Erősségek és lehetséges kritikák

Erősségek: Az 1. kötet erősségei sokrétűek. Először is, több ország átfogó lefedettsége nagy erőssége – kevés mű próbál meg ennyi joghatóságot lefedni ilyen történelmi részletességgel. A kötet common law fókuszba biztosítja, hogy az olvasók párhuzamokat és kontrasztokat lássanak a jogi DNS-ben osztozó országok között, ami megerősíti az összehasonlító elemzést. Másodszor, a könyv a narratív történelem és az elméleti elemzés ötvözése azt jelenti, hogy több szinten működik: referenciaként szolgálhat mondjuk India vagy Kanada alkotmánytörténetéhez, és egyidejűleg hozzájárulhat a bírósági felülvizsgálat létezésének elméletépítéséhez. A bírálók külön megjegyezték a rendelkezésre bocsátott "hatalmas

mennyiségű információt", és azt, hogy ez "sok tanulságot és örömet" okoz az elmélet iránt érdeklődőknek. Harmadszor, a szervezés egyértelműsége – egy összetett téma országonkénti és témánkénti lebontása – hozzáférhetővé teszi a művet annak hossza és terjedelme ellenére. Minden fejezet bizonyos mértékig önálló, lehetővé teszi az olvasók számára, hogy az érdeklődésre számot tartó konkrét esetekre összpontosítsanak, míg a bevezető és záró részek összekötik a szálakat.

Egy másik erősség a könyv történelmi mélysége. Az egyes országok évtizedeken vagy évszázadokon át tartó történetének nyomon követésével a kötet elkerüli a felületes összehasonlító pillanatfelvételek gyakori csapdáját. Ehelyett feltárja a bírói hatalom evolúciós útját, bemutatva, hogy a múltbeli események hogyan teremtik meg a terepet a jövőbeli fejleményekhez. Ez a diakrón megközelítés erősíti az ok-okozati következtetéseket; például láthatjuk, hogy a nagy gazdasági világválság és a második világháború tapasztalatai hogyan befolyásolhatták a bírák és a rajzoló kilátásait a különböző országokban a háború utáni korszakban. A történelmi megközelítés kevésbé ismert epizódokat is felhoz (például konkrét titkos tanácsi döntéseket vagy korai alkotmányos kísérleteket), amelyek gazdagítják a megértést a szokásos esetek kánonján túl.

A különböző perspektívák bevonása és a több elmélet vizsgálatára való hajlandóság egy másik erős pont. A könyv egyetlen magyarázatot sem kényszerít ki a bírósági felülvizsgálat felemelkedésére, ami intellektuális őszinteséget és nyitottságot mutat a komplexitásra. Ez a pluralista megközelítés különböző irányultságú tudósokhoz szólhat – akár társadalmipolitikai, akár intézményi magyarázatokat részesítünk előnyben, a könyvben van megfontolandó és vitatható anyag. Valójában öt elmélet értékelésével számos esetben a kötet egészséges tudományos párbeszédre és további kutatásra hív fel. Lényegében olyan keretrendszert hoz létre, amelyet mások tesztelhetnek, finomíthatnak vagy további esetekkel megkérdőjelezhetnek.

Lehetséges kritikák: Számos erénye ellenére a kötet nem áll túl a kritikán. Az egyik lehetséges kritika az, hogy ennyi országot lefedve az elemzés nem biztos, hogy olyan mélyen elmélyül a társadalmi-politikai árnyalatokban, mint egy országos tanulmány. Más szóval, a szélesség bizonyos esetekben a mélység ára van. Egy adott ország alkotmánytörténetének szakértői azt tapasztalhatják, hogy a beszámoló, bár általában pontos, elfed bizonyos belső vitákat vagy kevésbé ismert eseteket a helyszűke miatt. Ez azonban gyakori kompromisszum az összehasonlító munkában, és enyhíti a könyvben található kiterjedt hivatkozások (a szerző/szerkesztő feltehetően az egyes országokra vonatkozó részletesebb forrásokhoz vezet az olvasókat). Egy másik lehetséges kritika az országok kiválasztásában rejlik: a G-20 demokráciákra (plusz Izraelre) összpontosítva a tanulmány a nagy, befolyásos államokat hangsúlyozza, amelyek potenciálisan alulreprezentálják a kisebb nemzeteket, ahol a bírósági felülvizsgálat is érdekes pályát mutatott. Például az olyan országok, mint Új-Zéland vagy Írország (a G-20-ban nem szereplő common law joghatóságok) nem szerepelnek az 1. kötetben, ahogy az alkotmányos nem demokratikus rezsimek sem. A választás szándékos volt a "kulcsfontosságú G-20 alkotmányos demokráciákra" összpontosítani, de a kritikusok azzal érvelhetnek, hogy ez kihagyja azokat az eseteket, amelyek megkérdőjelezhetik vagy finomíthatják a könyv következtetéseit. Ennek ellenére egy további eset (Izrael) és még egy nemzetek feletti eset (EU, 2. kötet) szerepeltetése azt sugallja, hogy a szerző tisztában volt a fontos kiugró értékekkel. Ennek ellenére a hangsúly azt jelenti, hogy a következtetések leginkább a nagy demokráciákra alkalmazhatók, és nem feltétlenül ragadják meg teljes mértékben a kisebb államok vagy hibrid rezsimek jelenségeit. Egyes olvasók normatív szempontból is kritizálhatják a művet. Calabresi konzervatív jogtudósként ismert, és bár a

könyv elsősorban leíró jellegű, a bírósági felülvizsgálat hallgatólagos jóváhagyását pozitív fejleményként lehet felismerni. Azok, akik szkeptikusak az erős bírói hatalommal szemben, úgy érezhetik, hogy a könyv nem foglalkozik megfelelően a bírósági felülvizsgálat árnyoldalaival vagy ellentmondásosságaival. Például az olyan kérdések, mint a bírói túlkapás, a demokratikus legitimitás vagy a külföldi legális transzplantációkkal szembeni kulturális ellenállás nem állnak a középpontban. Egy kritikus azt mondhatja, hogy a könyv hangneme némileg ünnepli a bírói felülvizsgálat terjedését, ahelyett, hogy olyan eseteket kérdezne ki, amikor tele volt vele, vagy ahol nyilvános visszhangot váltott ki (bár valószínűleg megjelenik néhány ilyen vita például az Egyesült Királysággal vagy Izraellel kapcsolatban, ahol a bírói hatalom vitatott). A könyv célja azonban a történelmi magyarázat, nem pedig a normatív védekezés vagy kritika, így ez inkább hangsúlykülönbség, mint önmagában hiba. Végül megkérdőjelezhető a könyv elméleti értékelése: öt elmélettel zsonglörködni ambiciózus, és egyesek azzal érvelhetnek, hogy az elemzés túl magas szintű ahhoz, hogy döntően megerősítse az egyik elméletet a másikkal szemben. A kritikusok inkább adatvezérelt vagy analitikus modellezési megközelítésre vágyhatnak a narratíva kiegészítésére (például a könyv mennyiségileg mérhette volna a bírói hatalmat az idő múlásával?). De mivel a téma különböző évszázadokat és kontextusokat ölel fel, a számszerűsítés kihívást jelent, és a könyv minőségi megközelítése megfelelő. A legrosszabb esetben az elméleti viták egyesek kissé szubjektívnek tűnhetnek (pl. megvitatható, hogy melyik elmélet magyarázza meg a "legjobban" egy országot), de a könyv megalapozza ezeket a vitákat megalapozott tényszerű alapon.

Összefoglalva, *A Judicial Review története és növekedése, 1. kötet* mélyen kutató és felvilágosító mű. Erősségei a szélességben, a történelmi részletességben és az összehasonlító betekintésben messze felülmúlják néhány korlátját. Tudományos körökben jól fogadták, mint a bírósági felülvizsgálat globális fejlődésének alapszövegét, és további vizsgálatokat ösztönöz arról, hogy a bíróságok világszerte hogyan váltak a kormányzás kulcsfontosságú szereplőivé. Ahogy az egyik bíráló találóan megfogalmazta, a tanulmány "valóban panorámás és globális nézetet" kínál a bírósági felülvizsgálat felemelkedéséről, értékes forrássá téve a tudósok, hallgatók és bárki számára, akit érdekel a jog és a történelem metszéspontja a modern demokráciákban.

Források:

- Calabresi, Steven G. (szerk.) *A bírósági felülvizsgálat története és növekedése, 1. kötet: A G-20 szokásjogi országai és Izrael*. Oxford University Press, 2021. (Tartalomjegyzék és szinopszis)• Mary Ann Glendon, *A bírósági felülvizsgálat története és növekedése* című könyv jóváhagyása• *A Nemzetközösségi Ügyvéd áttekintési részlete* (2021)• Gordon S. Wood, *A bírósági felülvizsgálat története és növekedése* című könyv jóváhagyása• Akhil Reed Amar, *a The History and Growth of Judicial Review* jóváhagyása• Pierre Legrand, kommentár a *The History and Growth of Judicial Review* című könyvhöz• Az 1. és 2. kötet szinopszisa (OUP leírás)• Notre Dame alkotmányosság és jogállamiság laboratóriumi műhely (2022)• Tartalomjegyzék (esettanulmányok fejezetcímei)

Steven Gow Calabresi (szerk.) "A bírói felülvizsgálat története és növekedése, 2. kötet: A G-20 polgári jogi országai"

Bevezetés

Steven Gow Calabresi *The History and Growth of Judicial Review* című könyve egy kétkötetes tudományos munka, amely azt vizsgálja, hogyan keletkezett és fejlődött a bírósági felülvizsgálat a G-20 főbb alkotmányos demokráciáiban. A 2. kötet, *A G-20 polgári jogi országai*, a G-20 nemzetek közötti polgári jogi joghatóságokra összpontosít, az 1. kötetben lefektetett alapokra építve (amely a common law országaira és Izraelre terjedt ki). Calabresi átfogó célja, hogy "tartósan pozitív beszámolót" adjon arról, hogy ezekben az országokban a bíróságok miért és hogyan szereztek meg a törvények érvénytelenítésének jogát, és hogyan nőtt ez a hatalom az idő múlásával. Ennek során a könyv összehasonlító történeti megközelítést alkalmaz, és számos elméleti magyarázattal foglalkozik a bírósági felülvizsgálat eredetére. Ez a kötet kifejezetten a főbb polgári jogi demokráciák (például Franciaország, Németország, Olaszország, Japán, Dél-Korea, Mexikó, Brazília és Indonézia) tapasztalatait tárgyalja, valamint megvizsgálja az Európai Bíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága által gyakorolt szupranacionális bírósági felülvizsgálatot is. Calabresi a narratívát hozzáférhető történelmi áttekintésként fogalmazza meg az egyes joghatóságok bírósági felülvizsgálathoz vezető útjáról, és ezeket az eseteket használja fel annak elemzésére, hogy mely elméletek magyarázzák a legjobban az alkotmánybíróságok kialakulását és felhatalmazását a polgári jogi kontextusban. Végül soron a mű nemcsak a történelmet mutatja be, hanem tanulságokat is gyűjt arról, hogy mi okozza a bírói hatalom virágzását, és betekintést nyújt az alkotmánytervezők és az összehasonlító jog tudósai számára.

A könyv szerkezete és tartalma

A 2. kötet bevezetőbevezetőbe, több fogalmi fejezetbe és országspecifikus fejezetek sorozatába tagolódik, majd az európai nemzetek feletti bíróságok összehasonlító tárgyalása következik. A tartalom a következőképpen épül fel:

- **Bevezetés:** Ismerteti a könyv összehasonlító megközelítését, kutatási kérdéseit és az 1. kötet megállapításaival való kapcsolatot. Calabresi bemutatja az elméleti keretet, és elmagyarázza az országok (a G20-ak polgári jogi demokráciái) és a bíróságok (beleértve az EU és az EJEB bíróságait) kiválasztását.
- **1. fejezet – A polgári jogi hagyomány:** Történelmi és jogi kontextust biztosít a polgári jogi rendszerek számára. Elmagyarázza, hogy a klasszikus polgári jogi doktrína hogyan korlátozta a bírák szerepét, és egyedi megoldást igényelt az alkotmányossági felülvizsgálathoz. Ez a fejezet nyomon követi a polgári jogi hagyomány gyökereit a római jogban és a kodifikációban, a törvényhozási

felsőbbrendűsége és a formalizmusra helyezett hangsúlyt, valamint a különálló alkotmánybíróságok intézményi innovációját a bírósági felülvizsgálat lehetővé tétele érdekében.

- **2. fejezet - A bírósági felülvizsgálat koncentrált és hibrid modelljei:** Megvizsgálja azokat az intézményi modelleket, amelyek alapján a polgári jogi országok bírósági felülvizsgálatot hajtanak végre. Megkülönbözteti a "koncentrált" modellt (egy kelsen-i egyetlen alkotmánybíróság, amely kizárólagos jogkörrel rendelkezik a törvények meghozatalára) a "hibrid" modellektől, amelyek a központosított felülvizsgálat szempontjait diffúz mechanizmusokkal ötvözik. Ez a fejezet megjegyzi, hogy a legtöbb polgári jogi ország speciális alkotmánybíróságot (koncentrált felülvizsgálatot) fogadott el, míg néhány (különösen Latin-Amerikában) olyan hibrid rendszereket fejlesztett ki, amelyek az absztrakt felülvizsgálat mellett amerikai stílusú diffúz felülvizsgálatot is tartalmaznak (pl. amparo vagy konkrét ügyfelülvizsgálat a legfelsőbb bíróságon). Megvitatja, hogyan működnek ezek a modellek, és összehasonlítja előnyeiket és korlátaikat a gyakorlatban.
- **3–10. fejezet – Országos esettanulmányok:** Nyolc fejezet, amelyek mindegyike egy adott G-20 polgári jogi joghatóságnak szól, részletezi a bírósági felülvizsgálat történeti fejlődését az adott országban. Ezek a fejezetek a következők: Németország, Japán, Olaszország, Franciaország, Dél-Korea, Brazília, Mexikó és Indonézia. Minden fejezet felvázolja a bírósági felülvizsgálat eredetét (gyakran egy új vagy felülvizsgált alkotmányban), az alkotmánybíróságok vagy a felhatalmazott legfelsőbb bíróságok létrehozását, valamint a bírói hatalom növekedésének kulcsfontosságú pillanatait (például mérföldkönek számító döntések vagy alkotmányos reformok). Az egyes esettanulmányok narratívája azzal foglalkozik, hogy a politikai, társadalmi és jogi tényezők hogyan befolyásolták a bíróság tekintélyét és hajlandóságát a bírósági felülvizsgálat gyakorlására. Az elemzés közös elemei közé tartoznak a bírósági felülvizsgálat elfogadásának kezdeti indítékai, a felülvizsgálati rendszer kialakítása (koncentrált vs. diffúz), az igazságszolgáltatás és a politikai ágak közötti kölcsönhatások, valamint a bírói asszertivitás pályája az alkotmány védelmében.
- **11. fejezet – Az Európai Unió és az Európa Tanács:** Kiterjeszti a nemzetállamokon túlra a hatályt, hogy fontolóra vegye a nemzetek feletti bírósági felülvizsgálatot. Ez a fejezet az Európai Bíróságot (EUB) tárgyalja, amely uniós szinten gyakorolja a bírósági felülvizsgálatot, és kidolgozta a felsőbbrendűség és a közvetlen hatály doktrínáját, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságát (EJEB), amely az alkotmányos szintű emberi jogi normákat érvényesíti az Európa Tanács tagállamaiban. Calabresi azt tárgyalja, hogy ezeknek a bíróságoknak a tekintélye hogyan nőtt, befolyásolva mind a polgári, mind a szokásjogi országokat, és hogyan viszonyul szerepük a nemzeti bíróságokhoz. E bíróságok bevonása rávilágít arra, hogy a bírósági felülvizsgálat növekedése nem korlátozódik a hazai szintre, hanem transznacionális jelenség is, amely érinti a G-20 országait.

A kötet során Calabresi módszertana elsősorban összehasonlító és történelmi. Narratív esettanulmányokat használ, amelyek az egyes országok alkotmányos történelmének, joggyakorlatának és politikai kontextusának alapulnak. A könyv országfejezetekbe bontásával lehetővé teszi az olvasók számára, hogy részletesen lássák az egyes joghatóságok történetét, majd a záró összehasonlító beszélgetésekben átfogó betekintést nyer. A bevezető és a fogalmi fejezetek arra szolgálnak, hogy ezeket a történeteket egy közös elemzési keret alá kössék.

Módszertan és összehasonlító megközelítés

Calabresi megközelítése a 2. kötetben egyszerre leíró és elemző. Először leíró időrendi beszámolót ad arról, hogyan alakult ki és bővült a bírósági felülvizsgálat az egyes joghatóságokban, majd ezeket a beszámolókat felhasználja a szélesebb körű elméletek tesztelésére és illusztrálására. A módszertant több jellemző jellemzi:

- **Történelmi narratíva:** Minden országfejezet nyomon követi az idővonalat a bírósági felülvizsgálat "születésétől" (gyakran egy alkotmányos alapítás vagy nagyobb reform során) a bírói hatalom "növekedéséig" a következő évtizedekben. Például a Franciaországról szóló fejezet elmeséli, hogy a francia forradalom bírakkal szembeni bizalmatlansága hogyan vezetett a bírósági felülvizsgálat hosszú tilalmához, és hogy Franciaország csak 1958-ban hozta létre az Alkotmánytanácsot, amely aztán drámaian kibővítette szerepét a híres 1971-es Liberté d'association döntéssel. Hasonlóképpen, a Németországról szóló fejezet elmagyarázza a Szövetségi Alkotmánybíróság 1949-es létrehozását és gyors előtérbe kerülését a szövetségi viták rendezésében és az alapvető jogok védelmében. Ez a történelmi fókusz feltárja azokat a fordulópontokat (pl. demokratikus átmenetek, rendszerváltások, mérföldkőnek számító ítéletek), amelyek hozzájárultak a bírósági felülvizsgálat növekedéséhez.
- **Összehasonlító keretezés:** Bár minden fejezet önállóan áll, Calabresi következetesen összehasonlítja az országokat a minták azonosítása érdekében. A korai fejezetek ideális típusokat (polgári jogi hagyomány, koncentrált vs. hibrid modellek) állítanak fel, amelyek lencseként szolgálnak az országos ügyek vizsgálatához. A kötet záró részeiben kifejezetten összehasonlítja ezeknek a polgári jogi országoknak a tapasztalatait, és felteszi a kérdést, hogy egyes bíróságok miért váltak az alkotmány erőteljes garanciáivá, míg mások lassabban érvényesítették a tekintélyt. Az Európai Unió Bíróságának és az EJEB felvétele egy újabb összehasonlító dimenziót ad hozzá, kiemelve a nemzeti és a szupranacionális bírósági felülvizsgálat közötti különbségeket és azok egymásra gyakorolt hatását.
- **Elméleti elemzés:** Fontos, hogy Calabresi az empirikus narratívákat használja az elmélettel való foglalkozásra. Az 1. és 2. kötetben a tanulmány több elméletet is megvizsgál a bírósági felülvizsgálat eredetére és felhatalmazására. Nem pusztán elmeséli a történelmet; Értékeli, hogy mely elméleti magyarázatokat támasztják alá vagy cáfolják a történelmi bizonyítékok az egyes esetekben. Ez a megközelítés az ellenőrzött összehasonlítás egyik formája – az országok széles mintájának (a G-20 demokráciáknak) vizsgálatával a könyv összefüggéseket figyelhet meg bizonyos feltételek és az erős bírósági felülvizsgálat megjelenése között. Calabresi kifejezetten kijelenti, hogy a kötetek "négy (vagy öt) különböző elméletet" vizsgálnak arról, hogy miért jön létre a bírósági felülvizsgálat, és minden országra alkalmazzák őket, hogy megtudják, melyik elmélet (vagy kombináció) illik a legjobban. A módszertan tehát elméleti tesztelési értelemben összehasonlító: minden fejezet adatpontokkal járul hozzá az egymással versengő hipotézisek értékeléséhez.
- **Pozitív, empirikus fókusz:** Calabresi hangsúlyozza, hogy beszámolója inkább pozitív (empirikus) elemzés, mint normatív érv arról, hogy a bírósági felülvizsgálat jó vagy rossz. A témát politikai és jogi jelenséggént közelíti meg, amelyet valós tényezőkkel kell magyarázni. Azáltal, hogy katalogizálja, hogyan keletkezett a bírósági felülvizsgálat számos különböző kontextusban, igyekszik azonosítani az ok-okozati mintákat. Például az egyik empirikus kérdés az, hogy a bíróságok csak akkor jutnak hatalomra, ha a politikai elit profitál belőle (ahogy egyes elméletek sugallják), vagy vannak mélyebb strukturális szükségletek, amelyek bírósági felülvizsgálathoz vezetnek a demokráciákban? A módszertan tehát magában foglalja a történelmi

feljegyzések (alkotmányos szövegek, alapító viták, fontosabb bírósági döntések, politikai események) vizsgálatát és általánosítások levonását.

- **Másodlagos ösztöndíj használata:** Bár maga a könyv önálló narratíva, az összehasonlító alkotmányjog meglévő tudományára épít. A fejezetekben Calabresi jól ismert művekre hivatkozik (például Franciaország tárgyalása során az Alkotmánytanács tudósainak munkájával foglalkozik, a háború utáni Japán tárgyalásával a Legfelsőbb Bíróság passzivitására vonatkozó tudományra hivatkozik stb.). Ez azt jelzi, hogy a módszertan magában foglalja a korábbi tanulmányok és adatok szintetizálását. Azáltal, hogy ezt az összes G-20 demokráciára vonatkozóan teszi, a könyv hatékonyan hatalmas mennyiségű összehasonlító alkotmányos kutatást gyűjt össze egy koherens keretbe.

Összefoglalva, a 2. kötet módszertana az, hogy elmeséli a bírói felülvizsgálat felemelkedésének történetét az egyes polgári jogi demokráciákban, majd összehasonlítva elemzi ezeket a történeteket több magyarázó elmélet prizmáján keresztül. Ez a megközelítés lehetővé teszi, hogy a könyv egyszerre legyen referencia az egyes országokra és országközi elemzés, amely elősegíti a bírósági felülvizsgálat általános megértését.

Kulcstémák az országon keresztül Fejezetek

A 2. kötetben tárgyalt országok eltérő kontextusa ellenére számos kulcsfontosságú téma ismétlődik a fejezetekben. Ezek a témák rávilágítanak a polgári jogi rendszerek bírósági felülvizsgálatának fejlesztése során felmerülő közös tényezőkre és kihívásokra:

1. **Alapító pillanatok és motivációk****Központi téma, hogy a bírósági felülvizsgálat gyakran hogyan alakul ki a jelentős politikai vagy alkotmányos fordulópontokból. A G-20 polgári jogi országai közül sokban a bírósági felülvizsgálatot egy szélesebb körű erőfeszítés részeként vezették be, hogy megszilárdítsák az alkotmányosságot egy zűrzavar vagy átmenet időszaka után. Például:**

- **A második világháború utáni alkotmányalkotás:** Az olyan országok, mint Németország, Olaszország és Japán a második világháború után új alkotmányokat fogadtak el, amelyek a bíróságokat alkotmányossági felülvizsgálati jogkörrel ruházták fel. Németországban az 1949-es alaptörvény, amelyet a náci rezsim visszaéléseire válaszul hoztak létre, létrehozta a Szövetségi Alkotmánybíróságot, mint az új demokratikus rend őrzőjét. Hasonlóképpen, Olaszország 1948-as alkotmánya létrehozta az Alkotmánybíróságot, hogy biztosítsa, hogy a fasiszta korszak visszaélései ne ismétlődjenek meg, bár a politikai késedelmek miatt a bíróság csak 1956-ban kezdte meg működését. Japán a szövetséges megszállás hatására elfogadta az 1947-es alkotmányt, és egy amerikai stílusú Legfelsőbb Bíróság jogosult felülvizsgálni a jogszabályokat. Mindezekben az esetekben a bírósági felülvizsgálatot biztosítéknak tekintették a tekintélyelvűséghez való visszatérés megakadályozására és az új alkotmányos rendszer legfőbb értékeinek fenntartására. Ez a minta a "soha többé" motivációt tükrözi – az alkotmányalkotók tudatos döntését, hogy szilárd fékeket és ellensúlyokat

hozzanak létre, beleértve a független igazságszolgáltatást is, a demokrácia és a jogok védelme érdekében.

- **Demokratikus átmenet a 20. század végén:** A bírósági felülvizsgálat elfogadásának újabb hulláma a 20. század végi demokratizálódási mozgalmakkal jött létre. Dél-Korea például 1987–1988-ban alkotmánybíróságot hozott létre, amikor a katonai uralomról a demokráciára tért át. A Koreai Alkotmánybíróságot szándékosan úgy tervezték (a német modell ihletésével), hogy az új demokratikus korszakban erőteljesen ellenőrizze a politikai ágakat, és 1988-as alapítása után gyorsan átvette ezt a szerepet. Indonézia hasonló témát mutat be: Suharto tekintélyelvű rezsimjének végét követően (a reformasi időszak 1998–2002 körül) Indonézia módosította alkotmányát, és új alkotmánybíróságot hozott létre (amelyet 2003-ban hoztak létre). Ez a jogállamiság megerősítését és a hatalommal való visszaélés megelőzését célzó reformcsomag része volt, ami ismét jelezte, hogy a politikai reform pillanataiban a bírósági felülvizsgálat létesítése elengedhetetlen a hiteles demokráciához. Mexikóban a történet egy fokozatos átmenetet ölel fel: bár Mexikó 1917-es alkotmánya előírta az amparo-t (a jogok bírói védelmének egyik formája), a mexikói Legfelsőbb Bíróság csak az 1990-es években az egypártrendszer (PRI) gyengülése és végső vége után kapott jelentős felhatalmazást (az 1994-es reformok révén) arra, hogy alkotmánybírósággént működjön. Így Mexikó hatékony bírósági felülvizsgálatának "születése" a 20. század végén a demokratizálódás és a hatalmi ágak szétválasztásának reformjainak részeként történik.
- **Fokozatos bevezetés:** Ezzel szemben egyes országok nem egy drámai pillanatban fogadták el a bírósági felülvizsgálatot, hanem fokozatos fejlődést tapasztaltak. Franciaország a legvilágosabb példa erre: történelme nagy részében Franciaország hivatalosan megtiltotta a bíróságoknak, hogy megkérdőjelezzék a jogszabályokat (ez az elv a forradalomból ered). Csak az 1958-as ötödik köztársasági alkotmánnyal vezették be az alkotmányossági felülvizsgálat egy formáját – és még akkor is az Alkotmánytanács a kihirdetés előtti jogszabályi felülvizsgálatára korlátozódott. Franciaország fejezetének egyik fő témája a bírósági felülvizsgálat kiterjesztése 1971-ben, amikor az Alkotmánytanács első alkalommal hatályon kívül helyezett egy törvényt (az egyesülési szabadság védelmét szolgáló alkotmányos preambulumra hivatkozva), és ezáltal a jogok őrévé vált. Franciaország tapasztalatai a kezdeti vonakodás témáját szemléltetik, amelyet áttörés követett: a bírósági felülvizsgálat, amely egykor kiközösített, elfogadottá vált, miután a Tanács bebizonyította, hogy értékes az alapelvek fenntartásában. Egy másik példa a fokozatos fejlődésre Brazíliában: Brazíliában a 19. század vége óta van Legfelsőbb Szövetségi Bíróság, amely bírósági felülvizsgálati jogkörrel rendelkezik (az 1891-es alkotmány amerikai modellje ihlette), de ennek a hatalomnak a használata és ereje Brazília politikai ciklusaival nőtt és csökkent (pl. a 20. század közepén az Estado Novo rezsim és a katonai diktatúra korlátozta). A bírósági felülvizsgálat jelenlegi erőteljes gyakorlata Brazíliában a demokráciához való visszatérés és az új, 1988-as alkotmány után indult el igazán, amely megerősítette a Bíróság tekintélyét, és új mechanizmusokat vezetett be, mint például az absztrakt felülvizsgálati intézkedések. Összefoglalva, minden országfejezet azonosítja a bírósági felülvizsgálati hatalom kiindulópontját – gyakran az alkotmány elfogadását vagy módosítását – és a mögötte álló motivációkat, amelyek jellemzően a múltbeli visszaélések

megelőzéséhez, a szövetségi rendszerekben a hatalommegosztás biztosításához vagy a nemzetközi normákhoz való igazodáshoz kapcsolódnak.

2. Intézményi kialakítás: bíróságok és felülvizsgálati modellek Egy másik téma az intézményi tervezési döntések fontossága – különösen az, hogy milyen bíróságot és milyen felülvizsgálati eljárásokat választottak –, és hogy ezek a döntések hogyan befolyásolták a bírósági felülvizsgálat pályáját:

- **Központosított alkotmánybíróságok kontra Legfelsőbb Bíróságok:** A kötetben szereplő polgári jogi országok többsége úgy döntött, hogy a rendes igazságszolgáltatástól elkülönülő speciális alkotmánybíróságot hoz létre. Az indoklás abban rejlik, hogy a polgári jogi hagyomány óvatos a széles körű politikai döntéseket hozó rendes bírakkal. A polgári jogi rendszerekben a bírákat történelmileg köztisztviselőknek tekintették, akik mechanikusan alkalmazták a kódexeket, nem pedig politikai döntéshozóknak. Következésképpen a bírósági felülvizsgálat elfogadásakor ezek az országok gyakran úgy döntöttek, hogy létrehoznak egy új, elit bíróságot, amely kizárólag alkotmányos kérdésekkel foglalkozik. A könyv hangsúlyozza, hogy ez gyakorlatilag létrehozta a "negyedik kormányzati ágat" a polgári jogi országokban – egy alkotmánybíróságot a hagyományos törvényhozó, végrehajtó és bírói ágakon kívül. Például a német szövetségi alkotmánybíróság és az olasz alkotmánybíróság független a rendes bírósági hierarchiától (amely a rendes ügyekben semmítőszékekkel rendelkezik); Kizárólagos feladatuk az alkotmány értelmezése és betartatása. Ez a kialakítás kulcsfontosságú téma, mert alakította a bírósági felülvizsgálat magatartását: ezek a bíróságok magas szintű alkotmányos kérdésekre összpontosíthattak, gyakran kezdettől fogva jelentős presztízzsel és tekintéllyel jártak el. Ezzel szemben Japán nem hozott létre külön bíróságot, hanem a meglévő Legfelsőbb Bíróságnak adta az alkotmányossági felülvizsgálat jogkörét (amerikai stílusú diffúz modell). Ennek egyik következménye, hogy a japán Legfelsőbb Bíróság rendkívül visszafogott volt a bírósági felülvizsgálat gyakorlásában – részben az intézményi kultúra és talán az alkotmánybírósági hagyományok hiánya miatt. Brazília és Mexikó hibrid modelleket képviselnek: megtartották legfelsőbb bíróságaikat, mint csúcsbíróságokat minden ügyben, de speciális eljárásokat vezettek be (mint például a brazil *ação direta de inconstitucionalidade* vagy Mexikó absztrakt alkotmányos vitái és megerősített *amparo*), amelyek kvázi alkotmánybírósági szerepet adnak ezeknek a bíróságoknak. A fejezetek rávilágítanak arra, hogy ezek a strukturális döntések (alkotmánybíróság kontra általános legfelsőbb bíróság) hogyan befolyásolták a bírósági felülvizsgálat növekedésének ütemét és merészségét. Jellemzően az elkötelezett alkotmánybíróságok (pl. Németország, Olaszország, Franciaország Tanácsa, Korea, Indonézia) viszonylag gyorsan erős identitást és gyakran asszertivitást alakítottak ki, míg a polgári jogi kontextusban a legfelsőbb bíróságok (pl. Japán Legfelsőbb Bírósága, történelmileg Mexikó Legfelsőbb Bírósága egypárti uralom alatt) lassabban alakítottak ki erős alkotmányos szerepet.
- **Felülvizsgálati hatáskörök és eljárások:** A bírósági felülvizsgálati hatáskörök jellege – akár absztrakt, akár konkrét, a priori vagy utólag, politikai szereplők vagy egyének által kezdeményezett – egy másik gyakori téma. Az absztrakt felülvizsgálat, ahol az alkotmánybíróság egy konkrét ügytől függetlenül megsemmisíthet egy törvényt, számos kontinentális európai rendszerben jellemző volt. Calabresi összehasonlító fejtegetése olyan különbségeket mutat be, mint Franciaország túlnyomórészt a priori

felülvizsgálata (amelyet csak később egészítettek ki a posteriori felülvizsgálattal egy 2008-as reform révén), szemben a legtöbb más (Németország, Olaszország stb.) a posteriori felülvizsgálatával, amely lehetővé teszi a törvények megtámadását a hatálybalépés után, gyakran a rendes bíróságok konkrét ügyekben történő betérjesztésével). A latin-amerikai hibridek, mint a mexikói amparo vagy a brazil diffúz és absztrakt akciók keveréke, a széles körű hozzáférés és a korlátozott hozzáférés témáját jelzik. Ahol az alkotmánybírósághoz való hozzáférés széles körű (sok szereplő vagy magánszemély indíthatja el a felülvizsgálatot), a bíróságok hajlamosak nagyobb hatalmat felhalmozni azáltal, hogy több ügyet tárgyalnak. Felmerül az a téma, hogy az eljárási tervezés befolyásolja a bírósági felülvizsgálat növekedésének ütemét: azok az országok, amelyek lehetővé tették az egyének számára a törvények megtámadását, több lehetőséget adtak bíróságaiknak a joggyakorlat kialakítására, míg azokban a rendszerekben, amelyek korlátozták, hogy ki hivatkozhat a felülvizsgálatra, az alkotmányos ítélkezési gyakorlat lassabban fejlődött.

- **A kérdések köre (föderalizmus és jogok):** Számos fejezet szemlélteti, hogy az alkotmánybíróságok kezdetben gyakran strukturális vagy föderalizmussal foglalkoztak, később pedig egyre inkább az egyéni jogokkal. Például a német szövetségi alkotmánybíróság az 1950-es években nemcsak a jogsértések miatt hatályon kívül helyezte a törvényeket, hanem a szövetségi kormány és az államok közötti konfliktusokat is választotta. Ez a történelmi minta megismétlődik: a bírósági felülvizsgálat legitimitást nyer, ha a bíróságokat semleges "döntőbíróknak" tekintik a politikai hatalmi harcokban. Ha ez a legitimitás megalapozódik, a bíróságok nagyobb valószínűséggel kezelik sikeresen az ellentmondásos társadalmi kérdéseket és a jogok védelmét. A kötet bevezetője kifejezetten megjegyzi ezt a tendenciát, azzal érvelve, hogy a föderalizmus vagy a hatalmi ágak szétválasztásával kapcsolatos ügyek meghallgatása legitimálhatja a bírósági fellépést az egyéni jogi ügyekben.

3. **Politikai kontextus és bírói függetlenség** A bíróságok és a politika kapcsolata kulcsfontosságú téma az egész könyvben. Minden fejezet azzal foglalkozik, hogy a tágabb politikai kontextus hogyan táplálta vagy fojtotta el a bírósági felülvizsgálati jogköröket:

- **A politikai elit támogatása és ellenállása:** Egyes országokban a politikai elit kezdetben szkeptikus vagy ellenséges volt a bírósági felülvizsgálattal szemben, és megkövetelte a bíróságoktól, hogy óvatosan érvényesítsék magukat. A francia alkotmánytanács története egy olyan testület, amelyet elsősorban a parlamenti túlkapások ellenőrzésére hoztak létre; idővel azonban a Tanács átalakította szerepét, még egyes politikusok várákozásai ellenére is. Amikor a Tanács elkezdte megsemmisíteni a törvényeket (1971 után), némi politikai kritikával szembesült, de sikerült megszilárdítania álláspontját olyannyira, hogy a későbbi alkotmánymódosítások kiterjesztették hatáskörét. Az olasz alkotmánybíróság, amikor végül 1956-ban megkezdte munkáját, gyorsan megerősítette az alkotmány elsőbbségét, és számos törvényt megsemmisített az előző rezsimből; a kezdeti politikai visszautasítás átadta helyét az elfogadásnak, ahogy a bíróság presztízsre tett szert. Ezzel szemben a japán Legfelsőbb Bíróság olyan politikai kultúrával szembesült, amely finoman elriasztja az agresszív bírósági felülvizsgálatot. Ahol politikai verseny van, és egyetlen frakció sem uralhatja a kinevezéseket az idő múlásával, virágzott a bírósági felülvizsgálat – Koreában például az Alkotmánybíróság profitált egy

olyan versenyképes politikai környezetből, amelyben egyetlen párt sem tudta könnyen megnyirbálni a bíróságot. Brazíliában és Mexikóban, ahogy ezek a rendszerek politikailag megnyíltak, a legfelsőbb bíróságok nagyobb tiszteletet vívtak ki azzal, hogy viszonylag elvi módon választották el a vitákat, ami viszont eltántorította a politikusokat attól, hogy nyíltan támadják a bíróságokat.

- **Közfelfogás és legitimitás:** Finomabb, de fontos téma az, hogy a közvélemény és a társadalmi elvárások hogyan erősíthetik meg a bírósági felülvizsgálatot. Például a német szövetségi alkotmánybíróság nagyfokú köztiszteletet ért el azzal, hogy az alkotmányos demokrácia és jogok védelmezőjeként pozicionálta magát. Ez a nyilvános legitimitás pajzsként működött a bíróság aláásására irányuló politikai kísérletekkel szemben. Hasonlóképpen, a dél-koreai alkotmánybíróság az 1990-es években elnyerte a közvélemény bizalmát azáltal, hogy érvénytelenítette a tekintélyelvű uralom néhány maradványát, és tisztességesnek és alkotmányosan megalapozottnak tartott módon kezelte a felelősségre vonási és választási ügyeket. Másrészt a közvélemény tudatosságának vagy támogatásának hiánya alacsonyan tarthatja a bíróság profilját – például Japán lakossága történelmileg nem számított arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság jelentős politikai döntéshozó testület lesz, ami megerősíti a Bíróság tartózkodását.
- **Külső hatások:** Különösen a legújabb fejleményekről szóló fejezetekben megjelenő téma a nemzetközi befolyás vagy a transznacionális normák szerepe. Az EU és az EJEE szerepeltetése ebben a kötetben hangsúlyozza, hogy a polgári jogi országok nem elszigetelten fejlődtek. Az európai integráció és az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata alkalmazkodásra kényszerítette a nemzeti bíróságokat – például az olasz alkotmánybíróságnak és a francia tanácsnak végül el kellett ismernie az uniós jog elsőbbségét bizonyos területeken. Eközben az EJEB emberi jogi ítéletei olyan országokat kényszerítettek, mint Franciaország, Olaszország és mások, hogy felülvizsgálják a törvényeket. Az újabb demokráciákban a nemzetközi modellek voltak befolyásosak: az 1989 utáni alkotmányok megalkotói gyakran kifejezetten kölcsönöztek intézményeket. Így az egyik téma a diffúzió: az olyan ötletek, mint a Kelsen-bírósági modell, vagy a bírák által kikényszerített törvényjavaslat fogalma, elterjedtek és adaptáltak ezekben a G-20-as országokban.

4. **A bírói hatalom növekedése és a legfontosabb fordulópontok** Minden fejezet nemcsak a bírósági felülvizsgálat kezdetével foglalkozik, hanem azzal is, hogy a bírói hatalom hogyan nőtt (vagy nem növekedett) az idő múlásával. A kulcsfontosságú fordulópontok gyakran jelezték a bíróságok jelentőségének és bizalmának eltolódását:

- **Mérföldkönek számító döntések:** Sok országos narratíva kiemel egy vagy néhány mérföldkönek számító esetet, amelyek az igazságszolgáltatás nagykorúvá válását szimbolizálják. Franciaországban az 1971-es határozat, amely alkotmányos erőt ad a preambulumnak (és ezáltal a jogoknak), egyértelmű fordulópontot jelent. Németországban az 1950-es évek eleji ügyek és később a jelentős emberi jogi döntések (például az 1958-as Lüth-ügy) erős precedenst teremtettek. Az olasz alkotmánybíróság az 1950-es évek végén és az 1960-as években az elavult fasiszta jogszabályok megsemmisítésével erősítette meg az alkotmányos felsőbbrendűséget. A koreai bíróság az 1990-es években a biztonsági törvényeket megsemmisítő határozataival keltett hullámokat. Brazília Legfelsőbb Szövetségi Bíróságának olyan fordulópontjai

voltak, mint például a polgári felsőbbrendűség érvényesítése a katonaság felett az 1970-es években, és a korrupció elleni küzdelem az 1990-es években.

Felmerül az a téma, hogy a bírói merészség a kulcsfontosságú ügyekben növelheti a bíróság szerepét a kormányzásban – de csak akkor, ha a politikai környezet lehetővé teszi az ítéletek megtartását.

- **Alkotmányos vagy jogi reformok:** A fordulópont másik típusa a formális jogi változás, amely fokozza a bírósági felülvizsgálatot. A 2008-as franciaországi alkotmánymódosítás, amely bevezette a Question prioritaire de constitutionnalité (QPC) parancsot, hozzáférést nyitott az Alkotmánytanácshoz, ami a jogokról szóló döntések megugrásához vezetett. Mexikó 1994-es igazságügyi reformja átszervezte a Legfelsőbb Bíróságot, gyakorlatilag újraindítva a bírósági felülvizsgálatot. Brazília 1988-as alkotmánya új eszközökkel ruházta fel az igazságszolgáltatást, és a bíróságot jelentős szereplővé tette. Az alkotmánybíróság indonéziai létrehozása 2003-ban maga is jogi reform volt, amely hirtelen életet adott a bírósági felülvizsgálatnak ott, ahol korábban nem létezett. Ezek a reformok gyakran az észlelt igényekre reagáltak – például a jogállamiság megerősítése, az igazságszolgáltatás iránti nyilvános igény kielégítése vagy a nemzetközi normákhoz való igazodás érdekében –, megerősítve azt a témát, hogy a bírósági felülvizsgálatot gyakran szándékos jogi változtatásokkal bővítik, ha az előzetes megállapodásokat nem tartják megfelelőnek.
- **Az ügyszám és a presztízs növekedése:** Idővel sok ilyen bíróság ügyterhelése nőtt, és döntéseik egyre szélesebb körű kérdéseket fednek le, ami azt jelzi, hogy egyre inkább támaszkodnak a bírósági felülvizsgálatra, mint a kormányzás normális részére. Például a német FCC gyakorlatilag minden nagyobb társadalmi vita színterévé vált. Brazília Legfelsőbb Bírósága a 2000-es években a gazdaságpolitikával, a kisebbségi jogokkal és egyebekkel foglalkozott. Calabresi megjegyzi, hogy a 21. századra számos G-20 demokrácia bíróságai nem voltak félénk jogi holtágak, hanem a politikai rendszer kulcsszereplői. A téma tehát a robusztus bírósági felülvizsgálat normalizálása – éles ellentétben a 20. század közepén kezdődő ponttal, amikor sokan kételkedtek abban, hogy a meg nem választott bírák rendelkezhetnek-e ilyen jogkörrel.

Összefoglalva, az országfejezetek együttesen hangsúlyozzák azokat a témákat, hogy miért fogadták el a bírósági felülvizsgálatot (a történelmi/politikai igények kielégítése érdekében), hogyan épült fel intézményesen a polgári jogi környezetben, hogyan navigáltak a bíróságok a politikában tekintélyük kiépítése érdekében, és hogyan bővült szerepük mérőföldkőnek számító intézkedések és reformok révén. Bár minden nemzet történetének egyedi elemei vannak, ezek a közös témák segítenek Calabresinak összehasonlító megértést kialakítani a bírósági felülvizsgálat növekedéséről.

Összehasonlító minták és fejlődésbeli különbségek

Az országtanulmányok felhasználásával Calabresi 2. kötete kiemeli mind a közös mintákat, mind a figyelemre méltó különbségeket a bírósági felülvizsgálat fejlődésében a G-20 polgári jogi országai között. Néhány kulcsfontosságú összehasonlító meglátás:

- **Polgári jogi hagyomány vs. bírósági felülvizsgálat:** Az egyik feltűnő minta az, hogy ezek az országok, annak ellenére, hogy a polgári jogi hagyományból származnak, történelmileg szkeptikusak a bírók által alkotott joggal szemben, megtalálták a módját annak, hogy a bírósági felülvizsgálatot integrálják rendszereikbe. A különbség abban rejlik, hogy mindegyik hogyan valósította meg ezt az adaptációt. Mégis mindannyian felismerték, hogy valamilyen strukturális mechanizmus nélkül a bírósági felülvizsgálat "a common law országokban gyakorolt" nem fog gyökeret eresztetni. Ez a konvergencia széles mintájára utal: a 20. század végére a polgári jogi demokráciák konvergáltak a common law-hoz az aktív alkotmányossági felülvizsgálat valamilyen formájában, még akkor is, ha különböző intézményi eszközökkel valósultak meg.
- **Időzítés és történelmi hullámok:** A bírósági felülvizsgálat megjelenésének különbségei generációs mintához vezettek. A második világháború utáni hullám (Németország, Olaszország, Japán, Franciaország kezdeti lépése) ellentétben áll a hidegháború utáni hullámmal (Korea, Indonézia, és erősödés Mexikóban, Braziliában stb.). A korábbi hullám országainak gyakran több idejük volt a bírósági felülvizsgálat normalizálására és megszilárdítására a századfordulóra, míg a későbbi alkalmazók a korábbi modellekből való tanulásnak köszönhetően rövidebb idő alatt értek el hasonló felhatalmazást.
- **Szövetségi vs. egységes államok:** Ezen országok közül a szövetségi országok (Németország, Brazília, Mexikó) általában a föderalizmus kérdéseinek döntőbíráskodására összpontosítottak a bírósági felülvizsgálat korai szakaszában, míg az egységes államok (Franciaország, Olaszország, Japán, Korea, Indonézia) gyakran a jogokra és a hatalmi ágak szétválasztására összpontosítottak. Az idő múlásával a különbség elmosódott, és minden bíróság kezeli mind a strukturális, mind a jogokon alapuló vitákat.
- **A bírói aktivizmus szintje:** Egyértelmű különbség mutatkozik abban, hogy a bíróságok mennyire voltak aktivisták vagy visszafogottak. Németország és Dél-Korea nagyon aktivistaként tűnik ki; Franciaország és Japán történelmileg sok éven át ellentétes végén állt. Olaszország és Mexikó valahol a kettő között helyezkedik el, míg Brazília az elmúlt években erősen aktivista volt. A politikai környezet, a jogi kultúra és az alkotmányos kialakítás mind befolyásolja a bírói asszertivitás mértékét.
- **Az alkotmányszöveg és -módosítás szerepe:** Az alkotmány módosításának egyszerűségében vagy a bírósági határozatok felülbírálásában mutatkozó különbségek szintén befolyásolták a bírósági felülvizsgálat növekedését. Sok 2. kötetű ország merev alkotmánysal rendelkezik, ami azt jelenti, hogy a bírósági döntést nehéz módosítással megsemmisíteni.
- **Integráció a nemzetközi bíróságokkal:** Az európai polgári jogi országok egyedülálló mintája a nemzeti bíróságok és az európai szupranacionális bíróságok közötti dinamika. Az alkotmánybíróságoknak bizonyos területeken alkalmazkodniuk kellett az uniós jog elsőbbségéhez, többszintű kormányzási környezetet teremtve. Ez az összehatás különbözik az Európán kívüli országoktól, amelyek felett nincs hasonló regionális bíróság.

Összefoglalva, a 2. kötet széles körű mintákat talál – a bírósági felülvizsgálat a demokráciák strukturális szükségleteinek kielégítésére szolgál, és idővel számos rendszerben növekszik a hatalma –, de fontos különbségeket is dokumentál abban, hogy ez a növekedés hogyan és

milyen gyorsan történik. Ezek a különbségek gazdag anyagot szolgáltatnak a könyv elméleti elemzéséhez, mivel Calabresi azt kérdezi, hogy miért vált az egyik ország bírósága nehézsúlyúvá, míg a másiké szerény, és különböző hipotéziseket tesztel ezekkel az összehasonlító tényekkel.

Elméleti keret és összehasonlító elemzés

Calabresi munkájának egyik fő hozzájárulása, hogy az összehasonlító eredményeket a bírósági felülvizsgálat eredetéről és növekedéséről szóló elméletekkel való foglalkozásra használja. Mind az 1., mind a 2. kötet kifejezetten több elméletet vesz figyelembe, a 2. kötet pedig a polgári jogi ügyekre alkalmazza őket, hogy lássa, mely magyarázatok a legérdekesebbek. A könyv alapjául szolgáló elméleti keret legalább négy kiemelkedő hipotézist tartalmaz:

1. **A "politikai biztosítás" vagy a hegemon megőrzés elmélete:** Ez az elmélet azt állítja, hogy a politikai elit felhatalmazza a bíróságokat arra, hogy biztosítsák érdekeiket a hatalom elvesztésére számítva. Calabresi megvitatja ezt a tézist, de azzal érvel, hogy nem tudja teljes mértékben megmagyarázni a bírósági felülvizsgálat széles körű elterjedését a G-20 demokráciákban.
2. **A "föderalizmus/hatalmi ágak szétválasztásának döntőbírója" elmélet:** Ez egy kulcsfontosságú magyarázat, amelyet Calabresi terjeszt elő, és azt sugallja, hogy a bíróságokat azért hozták létre, vagy felhatalmazást kapnak arra, hogy semleges döntőbíróként szolgáljanak a szövetségi vagy hatalmi ágak szétválasztási konfliktusaiban. Megalakulásuk után kiterjesztik szerepüket a jogok védelmére.
3. **Jogi ideológia és demokratikus elkötelezettség elmélete:** Egy másik magyarázat az, hogy a jogok és a demokrácia iránti társadalmi elkötelezettség bírósági felülvizsgálathoz vezet. A második világháború utáni alkotmányalkotókra például mélyen hatott az alkotmányos felsőbbrendűség és az alapvető jogok gondolata.
4. **Külső kivetés vagy diffúziós elmélet:** A bírósági felülvizsgálat külső nyomás vagy modellezés miatt is megjelenhet. Japán alkotmányos felülvizsgálati jogkörét az amerikai megszállás alatt vezették be, míg a háború utáni német és olasz rendszereket a szövetségesek bátorították. Idővel a demokrácia és az emberi jogok globális normái tovább befolyásolták az új elfogadót.

Calabresi szisztematikusan értékeli ezeket az elméleteket az egyes országok eseteivel szemben, és meghatározza, hogy melyik magyarázza meg legjobban az egyes joghatóságok tapasztalatait. Bár egyetlen elmélet sem fedti le az összes esetet, egyesek általában meggyőzőbbek. A "bíró" elmélet központi szerepet játszik, de elismeri, hogy az elit stratégia, a kulturális elkötelezettség és a külső modellek mind szerepet játszanak. Calabresi hangsúlyozza azt az önerősítő dinamikát is, amelyben a bíróságok idővel legitimitást építenek strukturális vagy nagy horderejű viták kezelésével.

Hozzájárulások és tudományos jelentőség

A 2. kötet (az 1. kötetrel együtt) számos fontos hozzájárulást nyújt az alkotmányjog és az összehasonlító politika területéhez:

- **Átfogó összehasonlító hatókör:** A világ legnagyobb gazdaságainak lefedése olyan globális mintát nyújt, amely általánosíthatóbb következtetéseket támaszt alá. Ez az átfogó megközelítés viszonylag ritka az összehasonlító jogtudományban.
- **Elméleti integráció és fejlesztés:** Több elmélet szisztematikus tesztelése számos joghatóságban elősegíti a vitákat arról, hogy miért létezik bírósági felülvizsgálat. Calabresi eredményei egy árnyalt, többletényezőző magyarázatot támasztanak alá, nem pedig egyetlen "ezüstgolyó" elméletet.
- **Történelmi részletek és hozzáférhetőség:** Tudományos mélysége ellenére a könyv továbbra is hozzáférhető, és tömör történetet kínál az egyes joghatóságok alkotmányos igazságszolgáltatásáról. A részletek és az egyértelműség egyensúlya biztosítja, hogy széles közönséget érjen el, a tudósoktól a hallgatókig.
- **Normatív vonatkozások és gyakorlati tanulságok:** Bár elsősorban empirikus, a könyv olyan megfigyeléseket tartalmaz, amelyek útmutatást nyújthatnak az alkotmánytervezőknek. A bíróságok virágzásának és okának dokumentálásával ütemtervet kínál azok számára, akik erős bírósági felülvizsgálatot szeretnének létrehozni az új vagy átalakuló demokráciákban.
- **Interdiszciplináris fellebbezés:** Jogászok, politológusok és történészek egyaránt támaszkodhatnak Calabresi kutatásaira. A mű áthidalja az intézményi jogi elemzést a politikai kontextussal, így értékes mindenki számára, aki a jog és a politika metszéspontját tanulmányozza.

Receptció és kritikák A 2. kötet viszonylag nemrégiben jelent meg, a hivatalos kritikák még mindig kialakulnak, de a korai válaszok kiemelik:

- **Dicséret az ambícióért és a mélységért:** A bírálók dicsérik a mű ambiciózus lefedettségét, és nagyra értékelik, hogy ennyi információt egyetlen keretben szintetizáltak.
- **Hasznosság tudósok és szakemberek számára:** Az olvasók észrevették, hogy a könyv strukturált megközelítése, világos fejezetszervezése és összehasonlító betekintése erős forrássá teszi az oktatáshoz és a további kutatásokhoz.
- **Lehetséges kritikák:** Egyesek azzal érvelhetnek, hogy ennyi ország lefedésével mindegyik elemzése nem felel meg egy országos monográfia mélységének. A szakemberek bizonyos értelmezésekkel eltérhetnek. Mások azt sugallhatják, hogy a hegemon megőrzés vagy az elitközpontú nézetek nagyobb hangsúlyt érdemelnek. Mégis, ezek a kritikák a folyamatban lévő tudományos párbeszéd részét képezik.
- **Kihagyások és hatókörválasztások:** A könyv a G-20 alkotmányos demokráciákra összpontosít, ami azt jelenti, hogy néhány figyelemre méltó esetet ezen a csoporton kívül (vagy nem demokratikus rezsimeket) kihagytak. Bár ez a választás szándékos, a kritikusok rámutathatnak, hogy annak vizsgálata is, hogy egyes államok miért hiányzik a valódi bírósági felülvizsgálat.

Összességében a konszenzus az, hogy *A bírósági felülvizsgálat története és növekedése* jelentős tudományos munka, amely alapvető referenciaként szolgál az alkotmánybíróságok globális fejlődésének megértéséhez. Azáltal, hogy dokumentálja és elemzi, hogyan gyökerezett a bírósági felülvizsgálat a világ demokráciáiban, Calabresi 2. kötete gazdagítja a modern alkotmányosság megértését, és platformot biztosít a jövőbeni összehasonlító vizsgálatokhoz.

Következtetés

Steven Calabresi 2. kötete a *Judicial Review történetéről és növekedéséről* részletes és éleslátó tudományos feltárást kínál a bírósági felülvizsgálat polgári jogi kontextusban tett útjáról. A könyv sikeresen ötvözi a narratív történelmet az összehasonlító elemzéssel, bemutatva az egyes országok történetét, miközben szélesebb körű tanulságokat von le. Azonosítja azokat a strukturális és politikai feltételeket, amelyek az alkotmánybíróságokat eredményezték, és bemutatja, hogy az idő múlásával ezek a bíróságok gyakran kísérleti kezdetekből az alkotmányos kormányzás erőteljes védelmezőivé váltak. Az olyan kulcsfontosságú témák, mint a polgári jogi hagyomány adaptálása a bírósági felülvizsgálathoz, a mérőföldkőnek számító döntések szerepe, valamint a bíróságok és a politikai hatalom kölcsönhatása visszatérnek a kötetben, bemutatva mind a közös mintákat, mind az egyedi nemzeti pályákat.

Azáltal, hogy a vizsgálatot különböző elméleti magyarázatok köré keretezi, Calabresi a vitát egy tisztán történelmi krónikából a bírósági felülvizsgálat virágzásának analitikus értékelésévé emeli. Megállapításai megerősítik azt az elképzelést, hogy sok demokráciában a bíróságok felhatalmazást kaptak a pártatlan konfliktusmegoldás és a jogvédelem iránti valódi igényekre adott válaszként. Miután megalakultak, ezek az intézmények általában megerősödtek, ami a bírói hatalom önerősítő dinamikájára utal. Ugyanakkor a tapasztalatok sokfélesége óva int az egyforma elméletektől – a kontextus számít, és az egyes országok jogi és politikai öröksége befolyásolta az igazságszolgáltatás útját. A 2. kötet tudományos jelentősége szélességében, mélységében és integratív elemzésében rejlik. Átfogó forrásként szolgál a polgári jogi országok bírósági felülvizsgálatának fejlesztéséhez, és érdemben hozzájárul az összehasonlító alkotmányos tudományhoz. A jövő kutatói valószínűleg empirikus beszámolóira támaszkodnak, és elméleti következtetéseivel foglalkoznak. Ezenkívül a normatív következmények kiemelésével a munka összekapcsolja az akadémiai tanulmányokat a gyakorlati alkotmányos tervezéssel, hangsúlyozva azt az elképzelést, hogy a történelem megértése irányíthatja az intézmények fejlesztését. Összefoglalva, *A bírói felülvizsgálat története és növekedése, 2. kötet* gazdagon strukturált, tematikusan koherens vizsgálatot nyújt arról, hogy a világ legbefolyásosabb jogrendszerei hogyan konvergáltak ahhoz az erőteljes elképzeléshez, hogy a bíróságok az alkotmány magasabb rendjéhez ragaszkodhatnak és kell is ragaszkodniuk a kormányoknak. Hangsúlyozza, hogy a bírósági felülvizsgálat, amely egykor forradalmi fogalom volt, világszerte az alkotmányos demokrácia fémjelévé vált – a történelem által formált, a szükségszerűség által vezérelt fejlődés, amelyet Calabresi munkássága mesterien elemzett.

Andrés Scharager "Más allá del lawfare"

Bevezetés

Andrés Scharager *Más allá del lawfare* című műve (fordításban: "Beyond Lawfare") jelentős hozzájárulás a latin-amerikai társadalmi-jogi tanulmányokhoz és politikai szociológiához. Ez a 2021-ben megjelent munka a bírói hatalom és a politika növekvő összefonódását vizsgálja Argentínában és a tágabb régióban. A "lawfare" kifejezés – szó szerint jogi hadviselés –

jellemzően a bíróságok és jogi eljárások stratégiai felhasználását jelenti a politikai ellenfelek aláadására. A 2010-es évek végén, a latin-amerikai kormányok és bíróságok közötti konfrontációk közepette a "lawfare" az igazságszolgáltatás átpolitizálódásának népszerű magyarázatává vált. Scharager tanulmánya elismeri ezt az instrumentális nézetet, de tovább megy, azzal érvelve, hogy a politikai beavatkozás jelensége nem redukálható pusztán összeesküvésre vagy a politikai üldözés eszközére. Ehelyett a jogot a politika szélesebb körű bírósági jellegébe helyezi, egy többdimenziós folyamatba, amelynek során a jogi intézmények, normák és szereplők egyre inkább alakítják a közpolitikát és a társadalmi konfliktusokat. Ez az elemzés átfogó áttekintést nyújt Scharager munkájáról – összefoglalja annak tartalmát, boncolgatja a legfontosabb érveket és témákat, feltárja megjelenésének kontextusát, és kritikusan értékeli megközelítését a jogról és a politika igazságszolgáltatásáról szóló kapcsolódó viták fényében.

A Más allá del lawfare összefoglalója

A Más allá del lawfare széles körű fogalmi vitát és mélyreható esettanulmányt kínál annak megvilágítására, hogy a bírói hatalom hogyan hatja át a politikai és társadalmi életet a mai Argentínában. Általánosságban elmondható, hogy a könyv "az igazságszolgáltatási rendszer politikai tevékenységben való előfordulását" vizsgálja, amely egyre gyakoribb téma a nyilvános vitákban. Scharager megjegyzi, hogy a lawfare fogalma az igazságszolgáltatás növekvő átpolitizálódásának magyarázataként terjedt el – a bíróságokat "az ellenfelek leigázására" használt eszközöknek tekinti. A könyv tézise azonban az, hogy ezen az instrumentális aspektuson túl egy sokrétű szociológiai jelenség működik. Scharager véleménye szerint a bírói jelleg átalakítja a politika terepét: "módosítja a kollektív cselekvési kereteket, megzavarja a politikák végrehajtását, sőt megváltoztatja a társadalmi problémák megítélését is".

A könyv középpontjában egy ambiciózus bírói beavatkozás részletes esettanulmánya áll: a Buenos Aires-i szennyezett Matanza-Riachuelo folyó mentén található informális települések (villák) bíróság által elrendelt áthelyezése. Ez az eset – egy bírósági felhatalmazású környezetisztítási és áttelepítési projekt – empirikus lencseként szolgál, amelyen keresztül Scharager megvizsgálja a bírói hatalom összetett és néha ellentmondásos mechanizmusait. Ennek a folyamatnak a nyomon követésével azt vizsgálja, hogy a bíró hajlandósága arra, hogy bevonja a bíróságot egy közpolitikai kérdésbe, hogyan hatja át a politikai és társadalmi életet a hamis érdekeken vagy előre megfontolt szándékokon túl". Más szóval, még akkor is, ha a bíróságok nem vesznek részt nyíltan pártos "törvényben", aktivizmusuknak mélyreható, nem kívánt következményei lehetnek. Scharager éles kérdéseket tesz fel: Hogyan alakulnak át az állami politikák, ha összefonódnak az igazságszolgáltatás dinamikájával? Milyen hatással van a jogi logika a társadalmi konfliktusok kialakulására? Milyen feszültségeket és dilemmákat generál a joggyakorlat átlényegült gyakorlása? A mű során arra kéri az olvasókat, hogy "fedezzék fel a bírói aktivizmus társadalmi-politikai viszontagságait (avatárjait)" – vagyis fontolják meg, hogy a bírósági intézkedések kiszámíthatatlan módon visszhangoznak a társadalomban.

Szerkezetileg a könyv az elmélettől a gyakorlatig halad. Egy bevezetővel és egy első fejezettel kezdődik, amelyek fogalmi keretet hoznak létre, és a politika igazságszolgáltatását többdimenziós jelenséggé határozzák meg. A következő fejezetek a Riachuelo-ügy alakulását mesélik el: A 2. fejezet elmeséli, hogyan alakult át a Matanza-Riachuelo környezeti válság bírósági üggyé; A 3. fejezet részletezi azokat a társadalmi-jogi vitákat, amelyek egy

"aktivista" bírósági ítélet végrehajtása során merültek fel; A 4. fejezet azt vizsgálja, hogy mit jelentett az "igazságszolgáltatás" a bíróság által elrendelt politika által elrendelt lakóhelyüket elhagyni kényszerült lakosok számára; az 5. fejezet pedig elemzi az áthelyezéseket övező konfliktusokat, egyensúlyozva az alulról szerveződő ellenállás és a bírói beavatkozás között. A záró fejezet (találhatóan "A bírói politikák kanyargóssága") összekapcsolja az eredményeket. A végére Scharager árnyalt megértést nyújt arról, hogy egy bírósági végzés – amely eredetileg egy probléma megoldására irányult – hogyan generált új politikai küzdelmeket és változtatta meg a politika végrehajtását a helyszínen. Összességében a *Más allá del lawfare* egyszerre alapos esettanulmány Argentína legnagyobb államilag irányított lakossági áttelepítéséről a diktatúra óta, és elméleti vizsgálat a bírói hatalom tágabb következményeiről, amelyek "túlmutatnak a jogon".

Tematikus elemzés: fő érvek és keretek

1. Az instrumentális jogfáron túl – a bíróságosítás mint sokrétű jelenségScharager munkájának központi érve az, hogy a politika igazságszolgáltatása "meghaladja annak instrumentális aspektusát". Míg a lawfare népszerű fogalma rávilágít a jog szándékos fegyverként való használatára – például a politikai vezetők büntetőeljárás alá vonására, hogy félreállítsák őket –, Scharager azt állítja, hogy a szándékos visszaélésekre való összpontosítás túl szűk. Az igazságszolgáltatás "messze nem korlátozódik egy olyan eszközre, amelyet szándékosan használnak a politikai viták bírósági rendezésére"; inkább "poliéderez jelenség, amelynek többféle szociológiai következménye van". Véleménye szerint a bírói hatalom nem csak tiltott összejátszásokon vagy pártos programokon keresztül működik (a jogviselés által magában foglalt "illegitim kapcsolatok és hamis érdekek" fajtái). Ugyanilyen fontosak a bírósági beavatkozások diffúz, strukturális hatásai a társadalomra. Például, ahogy Scharager megjegyzi, a felemelkedő bírói szerep "módosítja a kollektív cselekvés kereteit, megváltoztatja a politikák végrehajtását, sőt megváltoztatja a problémák nyilvános megítélésének módját is". Ez az elméleti álláspont egy konstruktivista jogszociológiára támaszkodik (amelyet Pierre Bourdieu jogról mint társadalmi területről alkotott nézete ihletett), valamint a bírósági döntések közvetett és szimbolikus erejével kapcsolatos társadalmi-jogi tudományra. A jogi döntéseknek nemcsak akkor van hatása, "ha viselkedésszerű változásokat idéznek elő, hanem akkor is, ha közvetetten átalakítják a társadalmi kapcsolatokat vagy legitimálják a világnézetet", amint azt Rodríguez Garavito és Rodríguez-Franco (2015) megjegyzi. E szélesebb körű következmények hangsúlyozásával Scharager "túllép a jogon", és felteszi a kérdést, hogy a bírói jelleg hogyan alakítja át a politikát oly módon, ahogyan azt egyetlen politikai szereplő sem akarja.

2. A bírói hatalom és a politikai jog felemelkedéseScharager elemzését egy jól dokumentált tendencia kontextusába helyezi: az elmúlt évtizedekben Argentínában (és másutt) a bírák és a bíróságok drámaian megnövelték befolyásukat az egykor tisztán politikai kérdésekben. A könyv elmeséli, hogy a demokráciához való 1983-as visszatérés óta Argentínában a bíróságok mindenbe beavatkoztak, a közüzemi díjak emelésétől és a környezetvédelmi szabályozástól kezdve a szociálpolitikáig és a várostervezésig. Egyrészt a civil társadalom szereplői – civil szervezetek, társadalmi mozgalmak, közösségi csoportok – egyre inkább a peres eljárásokhoz fordulnak, hogy elérjék céljaikat, és a jogi lépéseket beépítik tiltakozási repertoárjukba. Másrészt a politikai és gazdasági elit bíróságokon is csatázott: a főbb kormányzati kezdeményezésekről (pl. médiatörvények, nyugdíjreformok) végül a bírák döntöttek, nem pedig a törvényhozók. Ebben a légkörben szaporodtak el a törvényes vádak. Scharager rámutat a kiemelkedő

latin-amerikai esetekre – "Manuel Zelaya (Honduras) elmozdítására, Lula da Silva (Brazília) bebörtönzésére és Cristina Fernández de Kirchner (Argentína) büntetőeljárás alá vonására" – mint emblemikus példákra arra, hogy a bíróságok hogyan vállaltak "túlnyomó szerepet a politikai küzdelmek meghatározásában" a régióban. Ezekben az esetekben az ellenzők azt állítják, hogy a bírósági vizsgálatok és vádak politikai indíttatásúak voltak, gyakorlatilag "az ügyiratot "fegyverré", az igazságszolgáltatást pedig a politika más eszközökkel történő folytatásává tették. Scharager munkája az ilyen eseteket a bírósági eljárás egyik megnyilvánulásaként ismeri el – amit politikai jognak nevezhetnénk –, ahol a jogi eljárásokat fegyverként használják fel az ellenfél hitelességének lerombolására vagy napirendjének kisiklására. Figyelmeztet azonban arra, hogy az ezekre a szenzációhajhász konfliktusokra való kizárólagos összpontosítás elhomályosíthatja a jog és a politika rutinszerűbb és rendszerszerűbb módjait.

3. Bírói aktivizmus és jogi mozgósítás A *Más allá del lawfare* kulcstémája a bírói aktivizmus feltárása – vagyis olyan helyzetek, amikor a bírák túlmutatnak a passzív vitarendezésen, és aktívan igyekeznek alakítani a politikai eredményeket. Scharager dokumentálja, hogy Argentínában bizonyos bírák, bíróságok, sőt állami védők is hajlamosak voltak jogi stratégiákat alkalmazni politikai és társadalmi célok elérésére, amelyet gyakran *aktivista bírói tevékenységnek* neveznek. A Riachuelo-ügy maga is a bírói aktivizmus paradigmikus példája: egy szövetségi bíróság (amelyet a Legfelsőbb Bíróság is jóváhagyott) elsöprő végzéseket adott ki a környezeti károk helyreállítására és a lakosok életkörülményeinek javítására, lényegében a végrehajtó hatalom helyébe lépve az infrastrukturális projektek és a szociális programok felügyeletével. A hatalmi ágak szétválasztásának ez az elmosódása jól szemlélteti, hogy a bírák hogyan lépnek előre a politikai szféra számára jellemzően fenntartott szférákba". Ugyanakkor Scharager megjegyzi, hogy a marginalizált csoportok és szószólók nem pusztán passzív alanyai a bírói aktivizmusnak, hanem aktívan részt vesznek benne. A jogi mozgósítás révén a közösség tagjai, a civil szervezetek és a közérdekű ügyvédek jogokra és bírósági megbízásokra hivatkoznak küzdelmeikben. Buenos Airesben megjegyzi, hogy az áttelepítéssel szembesülő szegény lakosok együttműködtek a védőkkel, és bírósági csatornákat használtak követeléseik érvényesítésére (megfelelő lakhatás, kártérítés stb.), a tárgyalótermi érdekképviselőt a hagyományos utcai szintű tiltakozásokkal ötvözve. Az olyan fogalmak, mint a jogi mozgósítás és a bírói aktivizmus, ezért a bírói élet dinamikus "cselekvési" oldalát képviselik. Scharager kiemeli ezt az interaktivitást: a bírói akarat nem egyirányú rákényszerítése a bírói akaratnak, hanem egy folyamat, amely "különböző szereplők és ügynökségek kölcsönhatásában kovácsolódik" – a bíraktól és bürokratáktól a nyomornegyedek lakóiig és a társadalmi mozgalmakig. Azáltal, hogy a bíróságokat a viták új színtereként kezeli, Scharager munkája kapcsolódik ahhoz a szakirodalomhoz, amely a pereskedést a társadalmi mozgalmak repertoárjának részeként tekinti (pl. Charles Tilly tiltakozási repertoárjának koncepciója, és olyan tanulmányok, mint Smulovitz 2008 a jogokon alapuló követelésekről). *Lényegében a Más allá del lawfare* mellett érvel, hogy a jog átpolitizálása kéz a kézben jár a politika legalizálásával: az aktivisták bírósághoz fordulnak, és viszontra a bírák aktivista álláspontot vesznek fel, ami összetett visszacsatolási hurkot hoz létre a kormányzásban.

4. Nem szándékolt következmények és az igazságszolgáltatás "termelékenységé"

Scharager elemzésének másik elméleti pillére az az elképzelés, hogy a bírói beavatkozásoknak hosszú távú strukturáló hatásai vannak, amelyek gyakran eltérnek eredeti szándékuktól. Ezt a bírói élet "termelékenységének" nevezi, ami azt jelenti, hogy képes új társadalmi realitásokat és konfliktusokat generálni. A Riachuelo-saga élénken bizonyítja ezt. Ami az ipari szennyezés elleni kormányzati fellépés kikényszerítésére

irányuló pernek indult, számos új kihívást teremtett: a bíróság "tisztítási és áttelepítési" rendeletének végrehajtása bürokratikus küzdelmeket, helyi politikai vitákat és ellenállást váltott ki az érintett közösségek részéről. Scharager hangsúlyozza, hogy a bírói rész végzése, amely távolról sem oldja meg szépen a problémát, "a kérdések újradefiniálásának kiindulópontjaként kell értelmezni". Ebben az esetben egy környezeti konfliktus befejezését célzó ítélet egy új konfliktust katalizált, amelynek középpontjában az alacsony jövedelmű lakosok ezreinek kitelepítése állt. A könyv részletezi, hogyan fogalmazták át magát a problémát, miután elhagyta a tárgyalótermet és belépett a politika végrehajtásának területére: a környezeti károkat a városi lakhatás és a társadalmi igazságosság szempontjából fogalmazták meg, miközben az érdekelt felek megvitatták, hogyan lehet a családokat igazságosan áthelyezni. Ez aláhúzza az alapvető érvet: a bírói életnek "nem kívánt hatásai" vannak, amelyek túlmutatnak a tárgyalótermeken a társadalom egészére. Scharager kifejezetten úgy helyezi el munkáját, mint hozzájárulást "a bírói aktivizmus nem kívánt hatásainak szociológiájához", átfogalmazva Anthony Giddens elképzelését, miszerint a cselekedeteknek gyakran olyan következményei vannak, amelyeket a szereplők nem láttak előre. Például a végrehajtó hatalom által végrehajtandó politika elrendelésével a bíróságok "átkódolási" folyamatot követelnek meg – a jogi döntések közigazgatási intézkedéssé alakítását (Lascoumes 1996). Útközben a bírói logikák (például a szigorú határidők vagy az egyenlőségi elvek) ütközhetnek vagy összefonódhatnak a politikai logikával (például az erőforrás-korlátokkal vagy a pártfogói hálózatokkal). Scharager esettanulmánya produktív eredményeket (pl. a nyomornegyed lakóinak új otthont és láthatóságot kapnak) és ellentmondásokat (pl. áthelyezésekből eredő társadalmi feszültségek, vagy a hatóságok részleges megfelelése) egyaránt bemutatja. Ezekre a folyamatokra összpontosítva a könyv a vitát arról, hogy a jogviselés/igazságszolgáltatás "jó" vagy "rossz" -e, arra terelődik, hogy valójában hogyan bontakozik ki a helyszínen. Ez az elemző lépés Scharager megközelítésének egyik jellemzője – kevésbé foglalkozik a bírói beavatkozások legitimitásának megítélésével, mint társadalmi-politikai következményeik megértésével.

5. A jogot és a társadalmat áthidaló elméleti keretek Scharager munkája gazdag elméleti kereten alapul, amely áthidalja a jogi tanulmányokat, a szociológiát és a politikatudományt. *A Más állá del lawfare* során számos elmélettel és korábbi kutatással foglalkozik:

- *Jogszociológia:* Pierre Bourdieu-re támaszkodva Scharager a jogrendszer társadalmi területnek tekinti, saját tőke- és hatalmi formáival. Ez a perspektíva segít megmagyarázni, hogy a bírói szereplők miért gyakorolhatnak befolyást a formális jogi határokon túl – szimbolikus hatalmat gyakorolnak, amely legitimálhat bizonyos narratívákat vagy napirendeket a társadalomban. A jog szimbolikus hatásainak fogalma (pl. a világnézet legitimálása) és a jogifikáció fogalma (a formális jog kiterjesztése a társadalmi életbe) alátámasztja elemzését arról, hogy a jog milyen mélyen hatol be a mindennapi politikai kapcsolatokba.
- *A politika bírósági jellege:* Scharager széles körben áttekinti a bírói hatalom globális terjeszkedéséről szóló összehasonlító tudományt, különböző kontextusokból származó munkákat idézve – Ran Hirschl "jogászkodás" tézisével (a bíróságok kulcsfontosságú kormányzati szereplőkké válása) az európai, egyesült államokai, törökországi és azon túli bírói felhatalmazás tanulmányaiig. Megjegyzi, hogy az olyan kifejezéseket, mint a "bírói demokrácia", a "jogokrácia" és a "jogszerűsítés" némileg eltérő jelenségek leírására használták, de mindegyik egy közös megfigyelést tükröz: a bíróságok egyre

inkább központi szerepet játszanak a politikai vitákban. Fontos, hogy Scharager különbséget tesz a bírói jelleg különböző dimenziói között: Európában például az egyik vita a hatalom szupranacionális bíróságokra való áthelyezéséről szólt az uniós jog értelmében, míg Latin-Amerikában gyakran a hazai bírák kormányzásba és a hatalmi ágak szétválasztásába való beavatkozása miatt aggódtak. Ez az összehasonlító lencse Argentína tapasztalatait tágabb mintázatba helyezi, miközben elismeri a helyi sajátosságokat.

- *Politikai elmélet – A hatalmi ágak szétválasztása és a demokratikus legitimitás:* A könyv klasszikus kérdésekkel foglalkozik az igazságszolgáltatás demokráciában betöltött szerepével kapcsolatban. Scharager a montesquieu-i bíróságok ideáljára hivatkozik, mint a "legkevésbé veszélyes ágra", amelyet el kell szigetelni a Köztársaság védelme érdekében, és áttekinti a vita mindkét oldalának érveit. Például idéz olyan tudósokat, akik arra figyelmeztetnek, hogy a burjánzó igazságszolgáltatás erodálhatja a bírói függetlenséget (mivel a vezetők úgy reagálnak, hogy a bíróságokat lojalistákkal töltik meg), és szembeállítja őket másokkal, akik dicsérik az asszertív bíróságokat az önkényes uralom ellenőrzéséért. E viták bemutatásával Scharager megteremti a terepet saját elemzéséhez, amely különösen kerüli a tisztán normatív álláspontot. Ahelyett, hogy azon vitatkozna, hogy a bírói beavatkozás önmagában jó-e vagy rossz a demokrácia számára, a gyakorlatban vizsgálja annak következményeit – néha stabilizáló, néha destabilizáló.
- *Közpolitika és állami kapacitás:* Scharager keretrendszerének új aspektusa a közpolitikai elemzés integrálása az igazságszolgáltatás tanulmányozásába. Megjegyzi, hogy kevés tanulmány kapcsolta össze a közpolitika szociológiáját (*la sociología de la acción pública*) a bírósági irodalommal. Munkája ezt a hiányt azzal tölti be, hogy megvizsgálja, mi történik, ha egy bírósági határozat "közpolitikai problémává válik". Ez magában foglalja a kormányzati szervek által a bírósági végzések betartása érdekében létrehozott intézményi mechanizmusok elemzését, valamint a konfliktusok megoldásában rejlő korlátaik és lehetőségeik felmérését. A Riachuelo-ügyben például több bürokráciának kellett koordinálnia a családok áthelyezését és a folyó megtisztítását; Scharager tanulmányozza a kialakult új ügynökségközi szerveket és eljárásokat, valamint azt, hogy hatékonyak vagy túlterheltek voltak-e. Ezáltal összekapcsolja az igazságszolgáltatást az állami kapacitás és kormányzás kérdéseivel: hogyan reagálnak a végrehajtó intézmények, amikor a bíróságok cselekvésre kényszerítik őket, és milyen új konfliktusok vagy újítások születnek ebből a válaszból? Ez az interdiszciplináris megközelítés – a jog és a társadalomelmélet szakpolitikai tanulmányokkal való összeházasítása – a *Más allá del lawfare* jellemzője.

Összefoglalva, Scharager fő érvei azon az elképzelésen alapulnak, hogy a bírói eljárás kétélű kard. Lehet szándékos fegyver (szűk értelemben vett jog), de strukturális változás is a konfliktusok feldolgozásában. Új szereplőket (bírákat, ügyvédeket, jogokat hordozó polgárokat) ruház fel, és új korlátokat és versenyeket teremt. *A Más allá del lawfare fogalmi elemzés és megalapozott esettanulmány felhasználásával* gazdagon szemlélteti a bírói aktivizmus, a jogi mozgósítás és a bírósági döntések kiszámíthatatlan "utóéletének" témáit. Scharager elméleti eszköztára – amely felöleli a konstruktivista szociológiát, a demokráciaelméletet és a politikai elemzést – lehetővé teszi számára, hogy árnyalt módon megragadja ezt az összetettséget.

Kontextualizáció: társadalmi-politikai és jogi környezet

Latin-amerikai politikai kontextus: Scharager munkája mélyen gyökerezik a 21. századi Latin-Amerika társadalmi-politikai kontextusában. A régió a 2000-es években úgynevezett "progresszív ciklust" élt át, amikor baloldali kormányok hulláma került hatalomra olyan országokban, mint Argentína, Brazília, Bolívia, Ecuador, Honduras és mások. E kormányok közül sokan olyan programokat követtek, amelyek ütköztek a beágyazott érdekekkel, és számos esetben ellenfeleik a bírósághoz fordultak, hogy visszavágjanak. Ez nagy horderejű vádakhöz vezetett: például Manuel Zelaya elnök katonaság által támogatott eltávolítását Hondurasban (2009) kétes jogi indoklás rejtette; Luiz Inácio Lula da Silva volt brazil elnököt korrupciós vádak miatt börtönözték be, amelyeket később megkérdőjeleztek; és Argentína volt elnöke, Cristina Fernández de Kirchner ellen pedig vádemelések sora került szembe az ellenzék hatalmi ciklusa alatt. Ezeknek a vezetőknek a támogatói azt állították, hogy politikai indíttatású vádemelések áldozatai – a törvény működése –, míg becsmérlelőik ragaszkodtak ahhoz, hogy senki ne álljon a törvény felett. Pozíciótól függetlenül ezek az epizódok új valóságot mutattak be: a bírák és az ügyészek a régió politikai konfliktusainak kulcsszereplőivé váltak. Ahogy egy kommentátor fogalmazott: "a bírósági vizsgálatokat arra használták fel, hogy egyértelműen politikai jellegű döntéseket hozzanak, a jogi aktát fegyverré, az igazságszolgáltatást pedig a politika folytatásává változtatva más eszközökkel." Ez a kifejezés (visszhangozva Clausewitz híres mondását a háborúról) magában foglalja azt az érzést, hogy a tárgyalótermek ma már a hatalmi harcok csataterei. Scharager címe, *Más allá del lawfare* ("A törvényen túl") azt jelzi, hogy bár ezek a drámai konfrontációk képezik a háttérrel, elemzése mélyebbre ásik a Latin-Amerikában "maradni" bírói politika mögöttes jelenségében.

Argentin kontextus: Latin-Amerikán belül Argentína termékeny talajt biztosít az igazságszolgáltatás tanulmányozásához. A brutális katonai diktatúra 1983-as vége után Argentína újjáépítette demokratikus intézményeit, beleértve az igazságszolgáltatást, amely fokozatosan autonómiára és közismertségre tett szert. Különösen a 2000-es évek óta Argentína igazságszolgáltatása különböző területeken érvényesült. Például a Legfelsőbb Bíróság 2003–2004-ben reformokon ment keresztül, amelyek javították hitelességét és hajlandóságát a kormányzati intézkedések megtételére. Ahogy Scharager megjegyzi, az olyan vitatott kérdések, mint a közüzemi árak emelése, a városfejlesztési projektek, a környezetvédelmi előírások és a médiatörvények, többször pereskedtek. Figyelemre méltó példa volt a médiatulajdont szabályozó 2009-es törvény (a monopóliumok felszámolása) miatti csata volt, amelyet évekig megakasztottak a végzések, amíg a Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta – tükrözve, hogy a politikákat hogyan lehet hatékonyan eldönteni a bíróságokon. Egy másik példa a Bíróság beavatkozása a nyugdíjpolitikába, és bizonyos törvények alkotmányellenesnek nyilvánítása, ami ellentétbe került a végrehajtó hatalommal. A "politika bírói jellege" kifejezés Argentínában általánossá vált ennek a tendenciának a leírására, és gyakran pártos konnotációt hordozott. Mauricio Macri elnöksége alatt (2015–2019) Kirchner volt elnök szövetségesei azzal vádolták a kormányzatot, hogy engedelmes bírákon keresztül jogi kampányt szervez a kirchneristiek üldözésére (rámutatva az ellenzéki szereplők vádemelésének és előzetes letartóztatásának időzítésére). Ezzel szemben Macri támogatói a korrupciós ügyek zűrzavarát esedékes igazságszolgáltatásnak tekintették. Így egy polarizált narratíva alakult ki: az egyik oldal elítélte az átpolitizált "boszorkányüldözést", a másik pedig az igazságszolgáltatás szerepét ünnepelte a büntetlenség elleni küzdelemben. Scharager munkája ebbe a feltöltött légkörbe lép, de elemző távolságot tart – azzal a céllal,

hogy megértse, hogyan működik valójában az igazságszolgáltatási rendszer kibővített szerepe, a szlogeneken túl.

A Matanza-Riachuelo környezetvédelmi ügy: A *Más allá del lawfare középpontjában álló konkrét eset* – a Matanza-Riachuelo folyó megtisztítása – maga is Argentína 2000-es évekbeli bírói felhatalmazásának terméke. A Matanza-Riachuelo egy erősen szennyezett vízgyűjtő, amely Buenos Aires városával és külvárosaival határos, és régóta hírhedt az ipari hulladékról és a folyóparti nyomornegyedek szörnyű életkörülményeiről. 2004-ben a lakosok és a környezetvédelmi civil szervezetek koalíciója pert indított a kormány intézkedését követelve; 2006-ra a Legfelsőbb Bíróság (a kollektív környezetvédelmi jogok védelmére vonatkozó alkotmányos hatáskörére hivatkozva) megtette azt a szokatlan lépést, hogy elfogadta a joghatóságot és közvetlenül felügyelte az ügyet. Egy mérőföldkőnek számító 2008-as ítéletben, a *Mendoza kontra állam*, a bíróság kötelező érvényű tervet hirdetett a folyó környezetének helyreállítására, és elrendelte a szövetségi, városi és tartományi hatóságokat, hogy hajtsanak végre átfogó tisztítást - beleértve a folyópart mentén magas kockázatú zónákban élő családok áttelepítését. Ezt a döntést a "környezet helyreállításával és a lakosok életminőségének javításával" indokolták, éles ellentétben a múltbeli állami intézkedésekkel, mint például az 1976–83-as diktatúra nyomornegyedeinek felszámolása (amelyeket brutálisan hajtottak végre azzal az ürüggyel, hogy a szegények "nem érdemlik meg a várost"). A Riachuelo-ügy tehát a közérdekű bírói aktivizmust példázza: a bíróság ott lépett közbe, ahol a választott hatóságok évtizedek óta kudarcot vallottak, és a jogok és az igazságosság nyelvét használta egy sürgető társadalmi probléma kezelésére.

A jogi győzelem azonban csak a kezdet volt. A bíróság végzéseinek végrehajtása számos ügynökség – a lakásügyi intézményektől a környezetvédelmi szabályozóig – közötti koordinációt igényelt, és meg kellett küzdenie az érintett lakosság megélt valóságával. A megfelelés felügyeletére kinevezett bíró óriási befolyást gyakorolt, hatékonyan irányította a politikát a helyszínen. Felügyelete alatt családok ezreit szakították ki az informális településekről új lakásprojektekre. Ez a folyamat előre látható kihívásokkal és előre nem látható dilemmákkal szembesült. Egyes iparágak ellenálltak a szabályozásnak, és engedékenységre lobbiztak. Az áttelepítésre szánt családok különböző reakciókat váltottak ki – egyesek üdvözölték a mérgező környezet elől való menekülést, mások a közösség elvesztésétől vagy a nem megfelelő áttelepítési körülményektől tartottak. A helyi politikusoknak össze kellett egyeztetniük a bírósági megbízásokat választóik igényeivel, ami néha súrlódásokhoz vezetett. Nevezetesen, a folyamat felénél a felügyelő bírót eltávolították a szabálytalan ügyletek vádjá miatt, ez a botrány rávilágított az átláthatatlanságra és a korrupció lehetőségére még a jó szándékú bírósági beavatkozások esetében is. Bár Scharager önmagában nem a botrányra összpontosít, ez az epizód aláhúzza annak összetettségét, hogy mi történik, amikor az igazságszolgáltatás végrehajtó szerepet tölt be. A Riachuelo tisztítása évekkel később is folyamatban van, vegyes eredményekkel, ami azt mutatja, hogy a bírósági eljárás megváltoztathatja a politikát, de nem garantálhatja annak zökkenőmentes végrehajtását. Ez a valós saga képezi a válságot Scharager elemzéséhez a bírói politika "szürke zónáiról", ahol a jó szándék, a hatalmi harcok és a nem kívánt következmények összefonódnak.

Jogi-intézményi kontextus: Jogi szempontból számos intézményi fejlemény tette lehetővé a Scharager által leírt bírói jelleget. Argentína 1994-es alkotmányreformja például megerősítette a bírósági felülvizsgálatot, és új jogokat (például környezetvédelmet) és jogorvoslatot (például az *amparo colectivo-t*, egyfajta csoportos kereseti alkotmányos rendelkezést) tartalmazott. Ez több eszközt adott a bíróságoknak a közpolitikába való

beavatkozáshoz. Ezenkívül a Buenos Aires-i robusztus védőirodák és jogsegélyklinikák létrehozása a marginalizált csoportok számára hozzáférést biztosított a bíróságokhoz. Scharager rámutat, hogy a város közösségi alapú védőirodáinak hálózata bizonyítja az igazságügyi aktivizmus elterjedtségét. Ezek a védők gyakran proaktívan indítanak pereket a nyomornegyedek lakói vagy kiszolgáltatott csoportok nevében, hatékonyan az alapoktól kezdve a bírósági eljárást szorgalmazzák. Így Argentínában a jogi kultúra úgy fejlődött, hogy a jogokon alapuló követeléseket részesítse előnyben, és a bíróságokat a társadalmi sérelmek megoldásának helyszínéként tekinti. Ez a kontextus fontos a megértéshez: Scharager egy olyan jelenséget vizsgál, amelyet strukturálisan elősegítettek a jogi reformok és a politikai döntéshozó szerepvállalásra egyre inkább hajlandó igazságszolgáltatás.

Akadémiai kontextus és viták: Scharager munkája az interdiszciplináris vita tudományos kontextusával is foglalkozik. Elemzése csatlakozik a latin-amerikai tudomány egyre növekvő csoportjához, amely az igazságszolgáltatás kibővített szerepének következményeivel foglalkozik. Az 1990-es és 2000-es években politológusok és jogászok arról vitatkoztak, hogy az erősebb bíróságok megerősítik-e a jogállamiságot, vagy "politikai bírakat" hoznának létre. Néhányan arra figyelmeztettek, hogy a túl nagy bírói hatalom visszavágást válthat ki, vagy átpolitizálhatja a bíróságokat (az igazságszolgáltatás elkerülhetetlenül az igazságszolgáltatás átpolitizálásához vezet). Mások azzal érveltek, hogy a bírói asszertivitás pozitív fejlemény, különösen olyan összefüggésekben, amikor a törvényhozás és a végrehajtó hatalom nem tartotta fenn a jogokat. Mire Scharager írt, konszenzus alakult ki abban, hogy "a politika igazságszolgáltatása itt marad" – ami azt jelenti, hogy a tudósok a kérdés helyett *arról, hogy megtörténik-e*, hogyan működik és milyen hatásokkal *elemezték*. Scharager hozzájárul ehhez az utóbbi vizsgálathoz, szociológiai lencsét hozva ahhoz, amit gyakran jogi vagy normatív értelemben tanulmányoztak. A világ minden tájáról származó korábbi tanulmányokra épít (európai, amerikai, törökországi stb. példákat idézve), valamint olyan latin-amerikai kutatásokra, mint Sieder, Angell és Schjolden alapköteté a politika igazságszolgáltatásáról (2005), vagy Helmke és Ríos-Figueroa tanulmányai a régió bíróságairól. Azáltal, hogy összekapcsolja az argentin esetanyagot ezekkel a szélesebb körű vitákkal, *a Más allá del lawfare* nemcsak a közvetlen kontextusát világítja meg, hanem globális kérdéseket is megfogalmaz, hogy meddig mehet el a bírói hatalom a kormányzásban.

Kritikai reflexió és összehasonlító perspektívák

Scharager megközelítésének erősségei:

- **Árnyalt perspektíva:** A *Más allá del lawfare* egyik legnagyobb erőssége, hogy nem hajlandó névértéken venni a jelenséget. Scharager árnyalttá teszi a gyakran fekete-fehér kifejezésekkel tárgyalt témát. Ahelyett, hogy egyszerűen elítélné a "lawfare"-t, mint visszaélést, vagy üdvösségként ünnepelne a bírói beavatkozást, boncolgatja a bírói hatalom sokrétű természetét a politikában. Ez a kiegyensúlyozott perspektíva segít a vitát túllépni a politizált retorikán, kifinomultabb megértést biztosítva a jog és a politika kölcsönhatásáról.
- **Átfogó elméleti keret:** Scharager munkája elméletileg gazdag, különböző területekről származó meglátásokat szöv össze. Beépíti a jogszociológiát, a politikaelméletet és a közpolitikai elemzést, amely lehetővé teszi számára, hogy több szempontból (intézményi, kulturális és társadalmi) vizsgálja a bírósági jelleget. Olyan gondolkodókra hivatkozva, mint Bourdieu a jog szimbolikus erejéről, Tilly a vitatott repertoárokról, O'Donnell a jogalkotásról és még sokan mások, Scharager robusztus keretet épít. Ez az interdiszciplináris megközelítés mélységet és tudományos szigort ad az elemzésnek, vonzó a különböző tudományágak tudósai számára.
- **Empirikus mélység – esettanulmány módszertan:** A könyv mélyreható

esettanulmánya jelentős előnyt jelent. Scharager szociológiai vizsgálata a Riachuelo áttelepítésről konkrét, valós bizonyítékokkal szolgál az elméleti állítások alátámasztására. Az esettanulmány jól megválasztott – nagy léptékű (több ezer embert érint), idővel elhúzódó és társadalmilag jelentős (érinti a környezetet, a városi szegénységet és a kormányzást). Ez lehetővé teszi Scharager számára, hogy nyomon kövesse az ok-okozati összefüggéseket, és megfigyelje a bírói eljárás "összetett és ellentmondásos mechanizmusait" a gyakorlatban. Hatékonyan mutatja be például, hogy egy bírósági végzés hogyan vezetett új alulról szerveződő mozgósításokhoz és bürokratikus válaszokhoz, amit pusztán elméleti vagy jogi elemzéssel nem lehetett megragadni. A kvalitatív részletek (interjúk az érintett lakosokkal, bírósági dokumentumok és politikai jegyzőkönyvek elemzése, végrehajtási ülések megfigyelése stb.) hitelessé teszik következtetéseit. • **Az alulfeltárt hatások megvilágítása:** Scharager kifejezetten foglalkozik a korábbi kutatások "vakfoltjával": mi lesz az aktivista bírósági ítéletekkel azok kiadása után. Egy mérőföldkőnek számító ítélet utóéletének nyomon követésével rávilágít a társadalmi mozgalmakra, a közvéleményre és az állami intézményekre gyakorolt hatásokra – olyan területekre, amelyeket a korábbi tanulmányok gyakran nem vizsgáltak. Az eredményekre és a nem kívánt következményekre való összpontosítás jelentős hozzájárulás. Holisztikusabb értékelést nyújt az igazságszolgáltatásról, amely nemcsak a jogi győzelmet vagy vereséget foglalja magában, hanem a társadalomra gyakorolt hosszabb távú hatást is. Ennek során Scharager munkája gyakorlati jelentőséggel bír: leckéket ad a végrehajtási kihívásokról és a másodlagos konfliktusokról, amelyek tájékoztatást nyújthatnak a jövőbeli politikai döntéshozatalhoz és a peres stratégiákhoz. • **Relevancia és eredetiség:** *A Más allá del lawfare* rendkívül releváns a demokráciáról és a jogállamiságról szóló jelenlegi viták szempontjából. A 2021-es publikációval Scharager integrálhatta a közelmúltbeli eseményekről szóló reflexiókat (pl. a 2010-es évek végének "lawfare" követeléseit), és reagálhatott a kortárs diskurzusra. A könyv "a jogon túli" álláspontja eredeti nézőpontot kínál – elismeri az átpolitizált igazságszolgáltatás valóságát, de arra ösztönzi az olvasókat, hogy lássák a jog kormányzásban betöltött szerepének szélesebb körű átalakulását is. Ez az eredetiség kiemeli a művet az irodalomban. Politikai döntéshozókhöz, aktivistákhoz és akademikusokhoz egyaránt szól azáltal, hogy a szenzációhajhász politikai pereket egy nagyobb társadalmi-politikai folyamaton belül kontextusba helyezi, amely mindenkit érint (nem csak a magas rangú személyiségeket).

Lehetséges korlátozások és kritikák:

• **Hatókör és általánosíthatóság:** Mivel a könyv egyetlen országra (Argentínára) összpontosít, és elsősorban egy esettanulmányra összpontosít, egyesek megkérdőjelezhetik, hogy megállapításai mennyire alkalmazhatók máshol. A Riachuelo-ügy, bár szemléltető, egyedi vonásokkal rendelkezik (egy környezetvédelmi perből szociálpolitikai kísérlet lett). A politikai törvények nyíltabb eseteit – például az ellenzéki vezetők büntetőeljárás alá vonását – a háttérben tárgyalják, de nem vizsgálják ugyanolyan empirikus mélységgel. Az ilyen forráskönyvek iránt érdeklődő olvasók közvetetten relevánsnak találhatják az elemzést, de nem konkrétan. Röviden, Scharager megállapításai a legerősebbek azokban a kontextusokban, ahol a bíróságok beavatkoznak a politika érvényesítése érdekében (például szociális vagy környezetvédelmi jogi ügyekben); A riválisok megbüntetésére használt bíróságok (mint például a politikusok elleni korrupciós perekben) alkalmazható hihető, de nem bizonyítottan kifejezetten. A több típusú jogi ügy összehasonlító vizsgálata kiegészítheti Scharager együgyű fókuszát. • **Normatív kétértelműség:** Scharager szándékosan kerül a

normatív ítéleteket – nem foglal egyértelmű állást arról, hogy az általa vizsgált bírói beavatkozás végső soron jó vagy rossz volt-e a demokrácia vagy az érintett emberek számára. Bár ez egy tudatos módszertani választás (az objektivitásra és a szociológiai betekintésre törekszik), elégedetlen lehet a világosabb értékelést kereső olvasók számára. Például a bíróság részvétele a Riachuelo-ügyben nettó pozitív eredményhez vezetett (környezet megtisztítása és jobb lakhatás), vagy több kárt okozott (társadalmi konfliktus, hiányos ígéretek)? Scharager részletezi a folyamatot, de nem mond ítéletet. Egyes kritikusok ezt korlátozásnak tekinthetik, azzal érvelve, hogy a hatalom elemzése a használat értékelése nélkül fontos kérdéseket hagy megválaszolatlanul – például a bírói legitimitásra vagy a jogok védelmére gyakorolt hatásokat. Ennek ellenére a pártatlanság az akadémiai szigorban is erősség, így ez a "korlátozás" nagyrészt nézőpont kérdése.

• **Az illegális jog alulhangsúlyozása:** Az igazságszolgáltatás instrumentális "ellenfelek legyőzésének eszközének" aspektusának hangsúlyozásával Scharager azt kockáztatja, hogy alábecsüli, mennyire szándékosak és összehangoltak lehetnek egyes jogi kampányok. Tézise joggal óva int attól, hogy mindent összeesküvéssé redukáljunk, de vannak dokumentált esetek Latin-Amerikában, amikor a politikai szereplők kifejezetten jogi intézményeket használtak az ellenfelek megcélzására – vitathatatlanul korrupcióellenes keresztes hadjáratok vagy alkotmányos mechanizmusok fegyverként használva. Azáltal, hogy egy diffúzabb indítékú ügyre összpontosít (egyetlen gonosztevő sem vezényelte a Riachuelo-ügyet; ez az aktivizmus és a bírói buzgalom összefolyása volt), a könyv viszonylag kevesebb figyelmet fordít a rosszhiszemű vádemelések vagy az elfogult bírák forgatókönyvére. Azok az olvasók, akiket elsősorban a lawfare patológiája érdekel, azt tapasztalhatják, hogy Scharager "a törvényen túli" lencséje, bár felvilágosító, nem válaszol közvetlenül aggodalmaikra. A könyv azonban fogalmilag (példákon és hivatkozásokon keresztül) foglalkozik ezzel az aspektussal, és azt sugallja, hogy még ezekben az esetekben is elemezni kell az ilyen manipulációt lehetővé tevő szélesebb körű társadalmi áramlatokat.

• **Komplexitás és hozzáférhetőség:** Akadémiai monográfiaként a *Más allá del lawfare* elmélettel és részletekkel teli. Ez a komplexitási szint ijesztő lehet a nem szakértő olvasók számára. A próza (spanyolul) mélyen foglalkozik a tudományos vitákkal, és speciális kifejezéseket használ (bírói jellegű, jogifikáló stb.). Bár jól szervezett, a könyv koncentrációt igényel, hogy értékelje számos összetevőjének (jogi doktrína, szociológiai elmélet, esetenarratíva, interjúk, statisztikák) kölcsönhatását. A korlátozásokat tekintve ez egy tipikus kompromisszum: az átfogóság, amely a munkát értékessé teszi a kutatók számára, kevésbé hozzáférhetővé teheti a nagyközönség vagy az egyértelmű ajánlásokat előnyben részesítő politikai döntéshozók számára.

• **Időbeli korlátok:** Tekintettel arra, hogy a könyv 2021-ben jelent meg, elkerülhetetlenül pillanatképet készít az időben. A Riachuelo-ügy és a politikai kontextus tovább fejlődött. Argentína politikai tájképe 2021 után ismét megváltozott (új kormányzatokkal, néhány politikusok elleni jogi ügy elbocsátásával vagy előrehaladásával stb.). Hasonlóképpen, a Riachuelo projekt hosszú távú környezeti és társadalmi eredményeinek teljes megvalósulása egy évtizedet vagy még többet is igénybe vehet. Scharager következtetései, bár érvényesek a vizsgált időszakra, frissítésre szorulhatnak, ha új fejlemények történnek. Ez kevésbé a munka hibája, hanem inkább emlékeztető arra, hogy a gyorsan változó társadalmi-jogi környezetben az elemzések gyorsan elavulttá válhatnak. Megnyitja az ajtót a jövő kutatói számára, hogy Scharager munkájára építsenek, és kereteit későbbi eseményekre vagy különböző esetekre alkalmazzák.

Kapcsolatok más szakirodalommal és vitákkal:

Scharager *Más allá del lawfare című műve* összehasonlítható és összekapcsolható az irodalom számos irányzatával és a folyamatban lévő vitákkal: • **Lawfare diskurzus:** A közbeszédben és a politikai diskurzusban a lawfare gyakran vitatkozó kifejezés. Például olyan személyiségek szövetségesei, mint Lula vagy Kirchner, könyveket és cikkeket írtak, amelyekben "puha puccsokat" hajtottak végre, míg mások legitimnek tartották a vádakat. Scharager munkája felülemelkedik a harcon azáltal, hogy nem veszi névértéken ezeket az állításokat. Ehelyett keretet biztosít annak elemzéséhez, hogy mikor és miért fordulnak elő ilyen átpolitizált jogi csaták, és mi a szélesebb körű hatásuk. Ebben az értelemben elemzése kiegészíti a jogról beszélő szerzők vagy a jogviselés esettanulmányait dokumentáló szakemberek munkáit, de Scharager tudományos szigort ad hozzá, és elkerüli a pártoskodást. • **Bírói és demokratizálódási ösztöndíj:** Scharager a demokráciában lévő bíróságokról szóló politikatudományi kutatások vállán áll. Az országokban végzett munkák idézése azt mutatja, hogy hozzájárul egy nemzetközi párbeszédhez. Eredményei például visszhangoznak a latin-amerikai bíróságokról és szociális jogokról szóló tanulmányokkal, valamint a társadalmi mozgalmak jogi stratégiáiról szóló írásokkal. Olyan elméletekkel is foglalkozik, mint Ran Hirschl *Jogokráciája* (amely azzal érvelt, hogy az elitek néha a bíróságokra ruházzák át a hatalmat, hogy elszigeteljék a politikákat a népi nyomástól). Scharager esete szinte fordított forgatókönyvet mutat be – itt egy népi nyomás (környezeti igazságossági mozgalom) készítette a bíróságot, hogy cselekedjen, amikor a választott tisztviselők nem. Ez érdekes ellenpontot ad Hirschlnek: az igazságszolgáltatás Argentínában nem csak felülről lefelé irányuló elitprojekt volt, hanem a civil társadalom alulról felfelé építkező követelése is, amely összhangban van a "demokratikus igazságszolgáltatás" fogalmával. • **Bírói aktivizmus vs. visszafogottság vita:** A jogelméletben a bírói aktivizmus és a bírói korlátozás közötti klasszikus vita új életet kap Scharager empirikus lencséjén keresztül. A Riachuelo-ügy az aktivizmus egyértelmű példája – az igazságszolgáltatás nem csak azt mondja, hogy mi a törvény, hanem irányítja, hogy milyennek kell lennie a politikának. A hagyományörzők azzal érvelhetnek, hogy ez túllépi a bírói szerepet, míg a progresszívek az igazságossághoz szükségesnek tartják. Scharager nem foglal állást nyíltan, de részletes beszámolója mindkét érvet alátámasztja: megmutatja az aktivizmus ígéretét (az elhanyagolt igazságtalanságok kezelése) és annak veszélyeit (egy bíró, aki lényegében egy politikát vezet, elszámoltathatósági problémákhoz vagy kapacitás túlterheléséhez vezethet). Ez az eset tehát értékes tanulmányként szolgál a jogtudósok számára, akik azon gondolkodnak, hogy meddig kell elmenniük a bíróságoknak. Kapcsolódik a "strukturális jogorvoslatokról" és a "közjogi peres eljárásokról" szóló vitákhoz – például az amerikai tudósokhoz, akiket a deszegregáció vagy a börtönreform kontextusában tárgyalnak. Scharager egy latin-amerikai példát hoz ebbe a beszélgetésbe, amely mind a hasonlóságot (a bíróságok strukturális rendelkezéseket alkalmaznak), mind a különbségeket (az újabb intézmények és az akut társadalmi-gazdasági szakadékok kontextusa) mutatja. • **Jogszociológia és nem szándékos következmények:** Scharager megközelítése párbeszédet folytat a klasszikus szociológiai elmélettel is, nevezetesen Robert Merton elképzelésével a célzott cselekvés váratlan következményeiről, valamint a jog és társadalom tudósaival arról, hogy a bírói élet hogyan jár az igazságszolgáltatás átpolitika. Az általa dokumentált nem kívánt mellékhatások (pl. társadalmi konfliktust kiváltó bírósági ítélet) megerősítik a jog empirikus tanulmányozásának fontosságát a gyakorlatban – ez a társadalmi-jogi tanulmányok egyik kulcsfontosságú tétele. Ebben az értelemben a *Más allá del lawfare* hozzájárul ahhoz, hogy a jogot mint társadalmi erőt árnyalja, ne csak szabályrendszerként értelmezzük – megerősítve azt a nézetet, hogy a jog mélyreható módon képes átrendezni a társadalmi kapcsolatokat még az arra hivatkozók szándékain túl is.

Összefoglalva, Scharager munkája kapcsolódik ezekhez a vitákhoz, és hozzáad azokhoz azáltal, hogy aprólékosan kutatót esetet és keretet biztosít, amely áthidalja a köztük lévő

szakadékokat. Igazolja a szakirodalom egyes állításait, másokat pedig megkérdőjelez. Összehasonlításképpen azt mondhatnánk, hogy Scharager azt teszi Argentína igazságszolgáltatás-politika kapcsolataért, amit más tudósok tettek a különböző régiókért – megvizsgálta, hogyan fonódnak össze a politikai harcok és a jogi intézmények, de Argentína saját jogaktivizmusával és "progresszív" jogvitelével.

Következtetés

Andrés Scharager Más allá del lawfare című műve átfogó és éleslátó feltárása a jog és a politika kusza kapcsolatának a kortárs Argentínában, olyan tanulságokkal, amelyek visszhangoznak Latin-Amerikában és azon túl is. A munka részletes összefoglalása és elemzése során azt láttuk, hogy Scharager túllép a "lawfare" hívószaván, hogy feltárja a bírói eljárás tágabb dinamikáját – egy olyan folyamatot, amely egyenlő mértékben erősítheti az igazságszolgáltatást és új konfliktusokat generálhat. Tanulmányának általános összefoglalója azt mutatja, hogy az igazságszolgáltatás egyre inkább a közélet középpontjába kerül, nemcsak a politikai csaták eszközeként, hanem a társadalmi változások mozgatórugójaként is (szándékos vagy sem). A fő érvek és témák hangsúlyozzák, hogy a bírói részvétel a politikában többdimenziós: lehet stratégiai és manipulatív, de elvszerű és átalakító is, gyakran kiszámíthatatlan kimenetekkel. Az általa alkalmazott elméleti keretek, Bourdieu jogi területétől a jogi mozgósítás és az aktivista bíróságok fogalmáig, gazdag szókincset biztosítanak a jelenségek értelmezéséhez. Scharager munkáját társadalmi-politikai kontextusába helyeztük – egy olyan régióba, ahol a korrupcióról, az elszámoltathatóságról és a demokráciáról szóló viták gyakran zajlanak a bíróságokon –, valamint a fejlődő doktrínák és intézmények jogi kontextusába, amelyek lehetővé teszik a bíróságok új beavatkozását.

Scharager megközelítésének kritikai értékelése során nagyrészt robusztusnak és tanulságosnak találtuk, erősségei az árnyalataiban, mélységében és interdiszciplinaritásában rejlenek, miközben megjegyezték néhány korlátot a hatókörrel és a normatív kérdésekkel kapcsolatban. *Más allá del lawfare más szakirodalommal összehasonlítva* hídként áll a polarizált nézőpontok között, és olyan tudományos közéletet kínál, amely inkább gazdagítja a megértést, mint az állást. Kapcsolódik a politika igazságszolgáltatásáról szóló vitákhoz, empirikusan bemutatva, hogy a bíróságok hogyan "történelmet írhatnak" a politika területén, és finomítja a lawfare fogalmát azáltal, hogy beágyazza egy szélesebb szociológiai elemzésbe.

Összefoglalva, Scharager munkája értékes tudományos hozzájárulás, amely elősegíti annak megértését, hogy mi történik "a jogon túl" – amikor a bírák, a jogok és a politikák ütköznek. Emlékeztet bennünket arra, hogy egy probléma bíróság elé állítása nemcsak a politikusok sorsát vagy a törvény betűjét változtathatja meg, hanem a társadalom szövetét is. A kutatók számára a *Más allá del lawfare* új utakat nyit meg a bírósági döntések társadalmi konfliktusokra és közigazgatásra gyakorolt utóhatásainak vizsgálatára. A politikai döntéshozók és a gyakorló jogászok számára figyelmeztető mesét kínál arról, hogy a bírósági beavatkozások, bármilyen jó szándékúak is, olyan bonyolultságot hordoznak magukban, amelyet a gyakorlatban kell kezelni. A polgárok és az aktivisták számára pedig betekintést nyújt abba, hogy az igazságszolgáltatási rendszer hogyan lehet egyszerre a küzdelem eszköze és terepe. Egy olyan korszakban, amikor a jogi csatározások gyakran uralják a címlapokat, Scharager elemzése reflektívabb szemléletet sürget: az igazságszolgáltatást nemcsak a zéró összegű politikai játszmák arénjaként tekinti, hanem olyan intézményként, amelynek

növekvő hatalma átalakítja a demokratikus élet lehetőségeit és buktatóit. Ez az árnyalt megértés elengedhetetlen a jog és a politika közötti egészséges egyensúly előmozdításához az elkövetkező években.

T. Patrick Hill "Nincs helye az etikának: bírósági felülvizsgálat, jogi pozitivizmus és az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága"

T. Patrick Hill *No Place for Ethics* című könyve azzal érvel, hogy az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága "téves pozitivisták jogértelmezését" fogadott el, amely mereven elválasztja a jogot az erkölctől. Hill véleménye szerint ez a jogi pozitivizmus a jogot érvényesnek tekinti "egyszerűen azért, mert így rendelték el", gyakorlatilag kizárva az etikai megfontolásokat a bírósági felülvizsgálatból. Figyelmeztet, hogy ebben a rendszerben még a megkérdőjelezhetetlenül előnyös kormányzati intézkedéseket (például a COVID-19 világjárvány idején hozott közegészségügyi intézkedéseket) is "jogellenesnek" minősítik, mert etikai szempontból figyelmen kívül hagyják őket. Ennek orvoslására Hill a természetjogi elméletre hivatkozik: azt állítja, hogy a jognak "az értelem és az emberi természet, mint az emberi viselkedés normái" kell alapulnia, hogy a pozitív jog és az etika "kiegészítő" szerepet játsszon. Beszámolója szerint a Legfelsőbb Bíróságnak elsődleges felelőssége, hogy az Alkotmány értelmezése során hivatkozzon ezekre a normatív etikákra, mivel az Alkotmány pusztán megerősíti azokat a jogokat, amelyek végső soron "... az emberi jogok, amelyek jóval megelőzték azt." Hill tézisének lényege az az elképzelés, hogy az etika objektív – az igazságosság, az igazság és az értelem elvein alapul –, és ezért aktívan tájékoztatnia kell a bírói döntéshozatalt. Ezek a témák visszatérnek a könyvben, és keretbe foglalják a Legfelsőbb Bíróság öt mérföldkőnek számító ügyének kritikáját.

Fejezetről fejezetre összefoglaló

- Bevezetés – "Etika és jog, bonyolult, de szükséges kapcsolat." Hill felteszi a jog és az erkölcs alapvető kérdését: "hogyan viselkedjek a társadalomban?" Előzetesen bemutatja központi állítását, miszerint a Legfelsőbb Bíróságnak nemcsak a szövegben, hanem az etikai normákban is gyökereznie kell tekintélyét. Ez megteremti a terepet a tiszta pozitívizmus elutasításához a természetjogi perspektíva javára.
- 1. fejezet (Lochner v. New York, 1905) – "Közegészségügy és a munkáltató és a munkavállalók közötti alkotmányosan védett szerződési jog." Hill megvizsgálja Lochnert, ahol a bíróság megsemmisítette az állami közegészségügyi munkaügyi törvényt a szerződési szabadság javára. Azzal érvel, hogy a Bíróság a szerződés formális védelme figyelmen kívül hagyta a munkavállalók egészségének védelmének etikai kényszerét. Hill véleménye szerint Lochner példázza, hogy a pozitivista jogi érvelés hogyan emelte fel az egyéni szabadságot a közjó rovására.
- 2. fejezet (DeShaney kontra Winnebago megyei szociális szolgáltatások osztálya, 1989) – "A tizennegyedik módosítás szabadsága és a tisztességes eljárásról szóló záradék". Hill elemzi DeShaney-t, amelyben a bíróság úgy ítélte meg, hogy az államnak nincs alkotmányos kötelessége megvédeni azt a gyermeket, akit az apja megvert. Ezt az eredményt etikailag védhetetlennek tartja: bár alkotmányosan "elfogadható" a tisztességes eljárás szűk értelmezése szerint, "etikailag elfogadhatatlan", mert felmenti az államot a kiszolgáltatott gyermek védelme alól. Hill rávilágít a negatív szabadságjogok és az élet megőrzésére vonatkozó pozitív kötelezettségek közötti erkölcsi feszültségre.
- 3. fejezet (New York kontra Egyesült Államok, 1992) – "Elsorvadni a társadalmi szerződést?" A New York kontra USA ügyben a föderalizmusra összpontosítva Hill azzal érvel, hogy a Bíróság aláasta a társadalmi szerződést azzal, hogy érvénytelenítette a radioaktív hulladék ellenőrzésére irányuló szövetségi intézkedéseket. Azt sugallja, hogy a bíróság ragaszkodása az állami szuverenitáshoz figyelmen kívül hagyta a közbiztonság és a környezetvédelem szélesebb körű etikai kötelezettségét. Keretezésében a bíróság döntése ismét az absztrakt jogi formalizmust részesítette előnyben a gyakorlati erkölcsi kimenetekkel szemben.
- 4. fejezet (FDA kontra Brown & Williamson Tobacco Corporation, 2000) – "Az FDA az 1938-as élelmiszer-, gyógyszer- és kozmetikai törvényt (FDCA) használja a dohánytermékek szabályozási jogkörének igénylésére." Hill foglalkozik azzal, hogy a bíróság megtagadta az FDA számára a dohány szabályozását, annak egészségügyi kockázatai ellenére. A döntést a pozitivista törvényi értelmezés (az FDCA szigorú értelmezése) diadalának tekinti a közegészség védelmének etikai célja felett. Hill szerint ez az eset azt mutatja, hogy a bíróság jogi formalizmusa hogyan engedte meg a vállalati érdekeknek, hogy felülírják a polgárok életét – ez egy újabb példa arra, hogy az "igazságosságot" megghiúsítja a steril formalizmus.
- 5. fejezet (Egyesült Államok kontra Morrison, 2000) – "Jogi formalizmus kontra emberi jogok: szövetségi polgári jogorvoslatok és a nemi indíttatású erőszak áldozatai." Hill Morrisont fontolgatja, amelyben a bíróság megsemmisítette a nemi erőszak elleni szövetségi polgári jogorvoslatot. Bírálja a többség szűk kereskedelmi záradék-elemzését, mivel elhanyagolja a nők erőszakkal szembeni védelmének etikai kényszerét. Hill ezt a döntést az emberi jogok felett győzedelmeskedő jogi formalizmusként fogalmazza meg: bár az ítélet technikailag védhető volt a pozitivista érvelés alapján, megtagadta az áldozatoktól az érdemi jogorvoslatot, és így megbukott az erkölcsi teszten.

Minden fejezet megerősíti Hill átfogó tézisé: mind az öt esetben az, amit a Bíróság alkotmányosan megengedhetőnek ítélt, az "etikai szempontból elfogadhatatlan, és ezért rosszul döntött". Ahogy az egyik recenzius összefoglalja, Hill bemutatja, hogy a "steril formalizmus hogyan hiúsította meg az igazságszolgáltatást és torzította el a törvény valódi céljait".

A jogi pozitivizmus kritikája és a bírósági felülvizsgálatra gyakorolt hatás

Hill elsődleges kritikája az, hogy a jogi pozitivizmus – az az elképzelés, hogy a törvény érvényessége kizárólag a törvénybe iktatáson alapul, függetlenül az erkölctől – félrevezeti a bíróságot. Megjegyzi, hogy az amerikai jogot gyakran egyszerűen a "megfelelően elfogadott" jog igazolja, de ragaszkodik ahhoz, hogy ez a jog "hiányos megértése". A pozitivisták bírósági felülvizsgálat során a bíróságok szigorúan a szövegre, az előzményekre vagy az eljárásra összpontosítanak, és az etikával való bármilyen kapcsolatot a jog "szennyeződésének" tekintik. Az eredmény az, hogy a bírák csak a formális érvényességet ellenőrzik, nem pedig a törvények mögött meghúzódó igazságosságot vagy célt. Hill azzal érvel, hogy ennek kézzelfogható következményei vannak: a CDC kilakoltatási moratóriumának bíróság általi érvénytelenítése kiváló példa. Ott, ahogy Hill megjegyzi, a bíróság elismerte a moratórium közegészségügyi előnyeit, de ennek ellenére "jogellenesnek" minősítette – gyakorlatilag kriminalizálta a közjó érdekében tett cselekedetet. Hill ezt a pozitivizmus által létrehozott paradoxonnak tekinti: a közegészségügy etikus fellépése jogilag törvénytelené vált.

Összefoglalva, Hill azt állítja, hogy a pozitivisták bírósági felülvizsgálat steril: szétválasztja a jogot az értékektől, lehetővé téve a jogilag "elfogadható" eredményeket, amelyek erkölcsileg aggasztóak. Azzal érvel, hogy a jog megfelelő megértéséhez fel kell ismerni a mögöttes erkölcsi igazolást. Enélkül a Bíróság szűk szabályalkalmazóvá válik, nem pedig az igazság őre. Ahogy a könyv egyik kommentátora fogalmaz, Hill korrekciót kínál a jelenlegi bírósági döntések "ideológiai izmusaira" azáltal, hogy újra hangsúlyozza az igazságosságot az absztrakcióval szemben.

Etika a Legfelsőbb Bíróság döntéshozatalában (Hill perspektívája)

Hill szerint az etika hiánya a döntéshozatalban ürt hagy maga után, amelyet objektív erkölcsi normákkal kell kitölteni. Úgy véli, hogy a Legfelsőbb Bíróságnak "nyomós felelőssége" van abban, hogy felülvizsgálatát ne csak az alkotmány szövegére, hanem arra a normatív etikára is alapozza, amelyből az alkotmány végső soron származik. Véleménye szerint az alkotmány nem önigazoló műtárgy, hanem a pozitív törvény kifejeződése, amelynek meg kell felelnie a magasabb, egyetemes normáknak. Ahogy Hill megjegyzi, bár az alkotmány "megerősíti például az egyének szabadságérdekeit", nem hozza létre ezeket a jogokat – ezek "az azt jóval megelőző emberi jogokból erednek". Ez azt sugallja, hogy a Bíróságnak az alkotmányos rendelkezéseket a már meglévő erkölcsi elvek fényében kell értelmeznie.

Hill ezeket az elveket az igazságosság, az igazság és az értelem klasszikus elképzeléseivel azonosítja. Az etikát objektívnek tekinti – a természeti törvényekhez hasonlóan –, amely a bíróságot a helyes eredményhez vezetheti. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a Bíróságnak habozás nélkül érvénytelenítenie kell egy olyan törvényt, amely bár szövegileg érvényes, összeegyeztethetetlen az alapvető etikai követelményekkel. Ahelyett, hogy az etikát idegenként kezelné, Hill azzal érvel, hogy az alkotmány etikai alapjainak elismerése igazságosabb eredményekhez vezetne. Például azt sugallja, hogy a bíróságnak jogszerűnek kellett volna fenntartania a kilakoltatási moratóriumot (a válságra adott etikai választ),

tükrözve az általa elért erkölcsi jót. Hasonlóképpen úgy véli, hogy az olyan jogoknak, mint az élet és a biztonság, érvényesülniük kell az olyan esetekben, mint Morrison, még akkor is, ha azok feszegetik a kereskedelmi záradék korlátait. Hill keretein belül tehát a bírói felülvizsgálat átalakul: a bírák mind a jog, mind az erkölcs értelmezőivé válnak. Meg kell fogalmazniuk, hogy az alkotmányos szöveg hogyan testesíti meg a tartós etikai kötelezettségvállalásokat, ahelyett, hogy mechanikusan érvényesítené az emberi értékektől elszakadt törvényeket.

Kritikai reflexiók: erősségek, gyengeségek és relevancia

Hill tézisének erősségei: A könyv erőteljesen összekapcsolja a magas szintű jogi filozófiát a konkrét ítélkezési gyakorlattal. A Legfelsőbb Bíróság valós eseteinek elemzésével Hill megmutatja, hogy a formalista érvelés hogyan ütközhet a józan ész igazságszolgáltatásával. A természeti törvényre való hivatkozása visszhangzik az olvasók körében, akik úgy érzik, hogy a szigorú pozitívizmus elhanyagolja az etikát. A konkrét példák (például a pandémiás kilakoltatási ügy) használata élénksé és időszerűvé teszi a kritikát. Hill egy hosszú intellektuális hagyományra is támaszkodik (Aquinói, Cicero, Kant stb.), amely a jogot eredendően erkölcsösnek tekint, amely áthidalja a filozófiát és a jogtudományt. A bírálók megjegyezték, hogy az igazságosság iránti szenvedélye "lelkesítő", és hogy munkája "anodyne... ideológiai "izmusok", ami azt sugallja, hogy a pártos legalizmus szükséges korrekcióját kínálja. A tézis különösen releváns a jogok és a közjó közötti kortárs viták közepette (pl. fegyvertartás, abortusz, közegészségügy), ahol a bírák értékei elkerülhetetlenül szerepet játszanak. Hill objektív etikára helyezett hangsúlya világos alternatív narratívát kínál a tisztán szöveges érveléssel szemben.

Lehetséges gyengeségek: A kritikusok megkérdőjelezhetik Hill megközelítésének megvalósíthatóságát és objektivitását. Annak meghatározása, hogy mely etika "objektív", vitatott egy pluralista társadalomban. A becsmélők azzal érvelhetnek, hogy modellje azzal a kockázattal jár, hogy felhatalmazza a bírákat arra, hogy személyes erkölcsi nézeteiket a "természeti törvény" leple alatt érvényesítsék. A törvényekkel ellentétben az etikai elveket nem könnyű megállapítani vagy elfogadni; A könyv olyan fogalmakra támaszkodik, mint a közjó, küzdhet egy olyan demokráciában, ahol a polgárok mélyen nem értenek egyet erkölcsi kérdésekben. Sőt, a pozitivisták azt állítják, hogy az etika kizárása az értelmezésből megőrzi a demokratikus legitimitást: ha a bíróságok túllépnek a külső normák bevezetésével, aláássák a választott hatalmi ágak szerepét. Hill felhívása az olyan döntések visszavonására, mint Lochner vagy Morrison, ellentőbbséginek tekinthető, mivel ezeket a törvényeket maga az igazságszolgáltatás hatályon kívül helyezte. Végül vitatkozhatnánk azzal, hogy Hill alábecsüli a pozitív jog szerepét a társadalom saját etikájának tükrözésében; A jog gyakran kodifikálja a fejlődő erkölcsi normákat, és nem minden bíró vagy tudós fogadja el a törvény előtti természetjogot.

Mai relevancia: Hill érvelése a folyamatban lévő jogi vitákhoz szól. Az originalista/formalista és az erkölcsi/legalista megközelítések közötti feszültség él a Legfelsőbb Bíróság jelenlegi diskurzusában. Például a viták arról, hogy az alkotmány "élő" eszköz vagy rögzített szöveg, tükrözik Hill ellentétét az etikai dinamizmus és a statikus pozitívizmus között. Az olyan kérdések, mint az éghajlatváltozás, a világhátrányok és a társadalmi igazságosság, kérdéseket vetnek fel a bírói hatalom mértékével és az erkölcsi szükségszerűséggel kapcsolatban. Ebben az összefüggésben Hill könyve időszerű: arra készíti az olvasókat, hogy gondolkodjanak el a jog alapjául szolgáló értékekről. Még ha valaki nem is ért egyet az előírásával, a könyv fontos elmélkedést vált ki az igazságszolgáltatás céljáról. Miközben a bíróságok jogi konfliktusokkal

és társadalmi válságokkal küzdenek, Hill felhívása, hogy "ne keverjük össze a jogot az etikával", de ne "keverjük össze az etikát a joggal", rávilágít arra a kényes egyensúlyra, amelyet a bírácoknak meg kell találniuk.

Tudományos fogadtatás és kommentár

Megjelenése óta a No Place for Ethics elsősorban akadémiai és katolikus helyszíneken keresztül keltette fel a figyelmet. A bírálók és a támogatók dicsérték az egyértelműségét és a szenvedélyét. Harry Keyishian (FDU Press) megjegyzi, hogy Hill elemzése "bemutatja, hogy a steril formalizmus hogyan hiúsította meg az igazságszolgáltatást és torzította el a törvény valódi céljait". Paul Armstrong nyugalmazott bíró dicséri a könyvet, mint "a bíróságot befolyásoló ideológiai "izmusok" meggyőző anodináját. Katolikus kommentátorok is megjegyezték a hatását: például Hill véleménycikke azzal érvel, hogy az alkotmányos jogokat egyensúlyba kell hozni a közjával.

A formális jogi felülvizsgálat egyelőre korlátozottan tűnik, de a munka illeszkedik a jogról és az erkölcsről szóló nagyobb tudományos beszélgetésekbe. Ronald Dworkin "törvény mint integritás" (erkölcsi elvben gyökerező törvény) aspektusait visszhangozza, és összhangban van a természetjogi gondolkodókkal, akik azzal érvelnek, hogy a jog végső soron feltételezi az etikát. Ezzel szemben kihívást jelent az olyan szigorú pozitivistáknak, mint H.L.A. Hart, vagy a konzervatív originalistáknak (pl. Scalia bíró "halott" szövegnek tekinti). Ily módon Hill könyve hozzájárul a bírói filozófiáról szóló tartós vitákhoz. Mivel a jogtudósok, a gyakorló szakemberek és a hallgatók mérlegelik az etika szerepét a jogban, a No Place for Ethics-t valószínűleg az objektív erkölcsi érvelés bírósági felülvizsgálatba való beépítésének provokatív védelméként fogják idézni.

Források

Hill érveit a könyv leírása és a szerző nyilatkozatai dokumentálják. A legfontosabb ajánlások és fejezetek részletei a kiadó webhelyén található. A szerző Rutgers-profilja és a kapcsolódó kommentárok összefoglalják természetjogi kritikáját.

Wojciech Sadurski "A populisták világjárványa"

Wojciech Sadurski *A Populisták világjárványa* című könyve a populista vezetők közelmúltbeli fellendülését és annak a liberális demokráciára gyakorolt hatását vizsgálja. A könyv hangsúlyozza, hogy ez a jelenség nem monolitikus: ahogy maga Sadurski is megjegyzi, vannak "különböző populizmusok, amelyek különböző helyi aggodalmakra reagálnak". Fő célja, hogy túllépjen a populizmus retorikai definícióin, és arra összpontosítson, amit a populisták tesznek hatalomra kerülve. Azzal érvel, hogy a mai demokrácia hanyatlását az okozza, hogy "a választott tekintélyelvűek lépésről lépésre lebontják a demokrácia intézményeit, amelyeket a hatalom megszerzéséhez használtak". Más szóval, a kortárs populisták gyakran megőrzik az alkotmányos demokrácia formáját, miközben jogi és intézményi manőverekkel szisztematikusan kiüresítik azt. Sadurski kifejezetten intézményes megközelítést alkalmaz a populizmussal kapcsolatban ("a mai elméletek hagyományos bölcsességével ellentétben" – írja – "inkább az intézményi dimenzióra, mint a narratívára" összpontosít), alkotmányos szövegeket, bíróságokat és bürokráciákat vizsgál, nem csak beszédeket vagy ideológiákat. Ezt a megközelítést világosan jelzi a könyv leírása: Sadurski "kibontja a populizmusok sokszínűségét és pluralitását", és "rávilágít az alkotmányos és alkotmányon kívüli stratégiák sokféleségére, amelyeket a populisták a liberális demokrácia intézményi szövetének aláásására használtak". Arra is törekszik, hogy ezt az elemzést összekapcsolja az aktuális eseményekkel, nevezetesen azzal, hogy a populisták hogyan reagáltak a COVID-19 válságra (a későbbi fejezetekben vizsgáljuk). Összefoglalva, Sadurski célja, hogy összehasonlító, alkotmányos beszámolót adjon a hatalmon lévő modern populizmusokról, és javaslatokat tegyen ("ellenszerek, gyógymódok és csodák") az általa dokumentált visszaesés ellen.

Szerkezet és fejezetek összefoglalói

Sadurski könyve hét fejezetre tagolódik (plusz melléklet és hivatkozások), amelyek mindegyike a populista kormányzás egy-egy aspektusával foglalkozik. Az alábbiakban felvázoljuk az egyes fejezetek fő érveit:

- **1. fejezet - Miért populizmusok?** – Sadurski azzal kezdi, hogy elutasít minden egyetlen, egyetemes populizmust. Ehelyett több olyan tényezőt azonosít, amelyek általában a sikeres populista mozgalmak mögött állnak. Hat alapvető társadalmi sérelmet sorol fel, amelyek közül a legtöbb populizmus legalább kettőt kombinál: gazdasági bizonytalanság/státuszszorongás, idegengyűlölet a migránsokkal szemben, neheztelés a távoli elittel szemben, globalizációellenes nacionalizmus, kulturális/vallási antimodernizmus és türelmetlenség a hatalom liberális ellenőrzésével szemben. Egyszerűen fogalmazva, egy populista mozgalom gyakran félelmek (pl. identitással vagy gazdasággal kapcsolatban) és neheztelés (az elit vagy a liberális korlátok ellen) keverékén alapul. Sadurski hangsúlyozza annak fontosságát is, hogy a populizmus "keresleti oldalát" (a választók aggodalmait) és "kínálati oldalát" (a politikusok cselekedeteit) egyaránt megvizsgáljuk. Más szóval, nemcsak azt kell tanulmányozni, hogy az emberek miért fogottak a populista üzenetekre, hanem azt is, hogy az ambíciózus vezetők hogyan használják ki ezeket az érzéseket. A fejezet tehát a populizmust sokrétű szindrómaként állítja be, amely nem redukálható egyetlen dimenzióra.
- **2. fejezet – Az intézmények elleni háború** – Sadurski itt felvázolja alapvető tézisé: a populisták ritkán szüntetik meg a demokratikus intézményeket, de "üressé teszik

őket". Őt taktikát azonosít, amelyekkel a populista kormányok aláássák a meglévő intézményeket: elfogás (személyzeti ügynökségek, bíróságok és választási szervek lojalistákkal), duplikáció (párhuzamos intézmények létrehozása, amelyek beárnyékolják az eredetit), erózió (az intézmények jogi vagy de facto gyengítése, hogy felületessé váljanak), terjeszkedés (a baráti testületek hatalmának felfújása a normális határokon túlra) és migráció (a felelősség áthelyezése a populista ellenőrzés alatt álló új helyszínekre). Például egy populista rezsim a helyén hagyhatja a választási bizottságot, de párthűekkel töltheti fel (elfogás), majd létrehozhat egy új "népbizottságot", amely felváltja (duplikáció). A fejezet esettanulmányokat tartalmaz: Sadurski azt vizsgálja, hogy a populisták hogyan vették át fokozatosan a választásokat, a közmédia testületeit, a nem kormányzati szervezeteket stb. fokozatos jogi változások vagy személyzeti átcsoportosítások révén. A legfontosabb felismerés az, hogy ezek a változások általában fokozatosak és homályosak, így az egyes lépések ártalmatlannak tűnnek, de együttesen "mérgező" kölcsönhatást hoznak létre, amely lebontja a fékeket és ellensúlyokat.

- **3. fejezet – Alkotmányok: jogsértések, visszaélések és szó szerinti demokrácia** – Sadurski a formális alkotmányos változásokhoz fordul. Dokumentálja, hogy a populista vezetők hogyan írják át az alkotmányokat a maguk javára, vagy rosszhiszeműen használják ki a meglévő szabályokat. Például megalkotta a "szó szerinti demokrácia" kifejezést, hogy leírja, hogyan igazolják a populisták az alkotmányon kívüli cselekedeteket a nép akaratára hivatkozva. Ahogy az egyik vitatkozó megjegyzi, Sadurski a "szó szerinti" demokrácia használatát javasolja a "liberális" helyett: a populisták azt állítják, hogy minden cselekedet érvényes, ha az alkotmány szó szerinti értelmezése nem tiltja kifejezetten. Szemléltető példa (Lengyelországból) az Alkotmánybíróság, amelyet 2020-ban szinte teljes abortusztilalom bevezetésére használnak. Normális esetben egy ilyen alapvető változáshoz törvényhozásra lenne szükség, de a populista vezetésű törvényszék (tele kormány kinevezettekkel) teljesen megkerülte a parlamentet. Az alkotmánnyal való "visszaélés" azt mutatja, hogy a populisták hogyan szegik meg a szabályokat: a legalizmus leple alatt megsértik a demokratikus folyamatokat. Sadurski tágabb értelemben azt mondja, hogy az alkotmányos normák (kisebbségi jogok, bírói függetlenség, hatalmi ágak szétválasztása) a populista uralom áldozatai. A populisták azzal érvelnek, hogy megtestesítik az általános akaratot, ezért irrelevánsnak tekintik az alkotmányos ellenőrzéseket. Ezzel szemben Sadurski az alkotmányos liberalizmust védi. Végig szembeállítja a populisták "szó szerinti demokráciáját" a liberálissal: míg a liberális demokrácia egyensúlyt teremt a többségi uralom és a jogok és intézmények között, a populista "szó szerinti demokrácia" azt jelenti, hogy a többség felülírja ezeket a korlátokat.
- **4. fejezet – Bíróságok: A legkevésbé ellenálló ág** – Ebben a fejezetben Sadurski a bírói karokat vizsgálja. Azzal érvel, hogy a bíróságok különösen érzékenyek a populista hatalomátvételre. A populisták gyakran az elit bástyáinak tekintik a bíróságokat (néha jogosan), ezért gyorsan cselekszenek, hogy összecsomagolják és megfélemlítsék őket. Sadurski bemutatja, hogy Lengyelországban és Magyarországon bírakat távolítottak el, bíróságokat nyitottak újra vagy zsugorítottak, és a költségvetést csökkentették, mindezt az igazságszolgáltatás függetlenségének megtörése érdekében. Az egyik vitatkozó így foglalja össze Sadurski véleményét: "Az igazságszolgáltatás sem mentes a populisták járványától." Például a cseh bíróságok Zeman elnök befolyása alatt elkezdtek érvényesíteni a "többségi erkölcsöt", és a bírák úgy alakíthatták ki döntéseiket, hogy kegyet szerezzenek és biztosítsák az újrakinevezést. Röviden, Sadurski úgy találja, hogy a bírói normák (pártatlanság, jogállamisági

érvelés) leromlanak a populizmus alatt. Amint a populisták hatalomra kerülnek, az egykor jogvédő bíróságok gyakran "legkevésbé ellenállóvá" válnak – vagy megfelelnek a populista programoknak, vagy leváltják őket.

- **5. fejezet – Paranoia** – Itt Sadurski elemzi a populizmus politikai stílusát, különösen az összeesküvés-elméleti vagy paranoiás elemeket. Meglepő megállapítás, hogy "a COVID-19 világjárvány nem erősítette meg a populizmus népszerűségét". Érvelése szerint a populista vezetőket a tudománnyal szembeni bizalmatlanság, az összeesküvésekhez való ragaszkodás és a túlzott központosítás jellemzi – ezek a tulajdonságok akadályozták a világjárványra adott válaszukat. Ezzel szemben az átlátható folyamatokkal és decentralizált egészségügyi rendszerekkel rendelkező liberális demokráciák gyakran hatékonyabban kezelték a válságot. Sadurski azt mutatja, hogy sok populista PR-problémaként, nem pedig közegészségügyi vészhelyzetként kezelte a járványt, és a politikai narratívákat helyezte előtérbe a tudománnyal szemben. Például megjegyzi, hogy a tekintélyelvű populisták hajlamosak voltak lekicsinyelni a vírust, vagy ellenállni a nemzetközi együttműködésnek, ami visszafelé sült el. A végeredmény az, hogy a populista "paranoia" nem bizonyult előnyösnek a járványban.
- **6. fejezet – Beteg demokrácia: Populizmus a Covid idején** – Ez a fejezet folytatja a COVID-témát, és a populizmust a demokráciát sújtó "betegséggé" diagnosztizálja. Sadurski központi érve (amint azt Ivan Krastev recenzius megjegyezte) az, hogy "a populisták vannak hatalmon... akik a legkevésbé voltak sikeresek a járvány kezelésében". A populista kormányok gyakran rosszabb COVID-eredményeket és gazdasági következményeket értek el, mint a hasonló liberális demokráciák. Hangsúlyozzák azonban a paradoxont: még akkor is, amikor a populista helytelen kezelés nyilvánvalóvá vált, ez nem vezetett azonnal bukásukhoz. Krastev megjegyzi, hogy Sadurski arra figyelmeztet bennünket, hogy "a populisták kudarca nem feltétlenül vezet a populista rezsimek választási vereségéhez". Más szóval, a rossz kormányzás (még) nem hiteltelentített teljesen néhány populista pártot támogatóik szemében. Sadurski így vegyes képet fest: a populisták összeesküvés-stratégiái hatástalannak bizonyulnak a válságkezelésben (a liberális normák igazolása), de beágyazott erejük és narratíváik túlmutatnak a kudarc azonnali "füstölő pisztolyán".
- **7. fejezet – Ellenszerek, gyógymódok és csodák** – Az utolsó fejezetben Sadurski a megoldásokhoz fordul. Ő és a vitatkozók számos demokratikus ellenintézkedést azonosítanak. Visszatérő téma az ellenfelek mozgósítása és egysége. Például egy kommentátor rámutat, hogy a cseh és brazil esetekben a tömeges részvétel és az egységes ellenzék döntő fontosságú volt a populisták visszaszorításához. Azt tanácsolja, hogy építsünk ki egy "pozitív programot" a demokrácia számára, ne csak a populizmus ellen. Egy másik kulcsfontosságú ellenszere a marginalizált csoportok bevonása. Több felszólaló hangsúlyozza a nők és a fiatalok szerepvállalását: az egyik azt sugallja, hogy a fiatal nők (különösen az abortuszellenes törvények által sújtottak) szavazásra ösztönzése legyőzheti a nemek közötti egyenlőség elleni populista blokkokat. Sadurski maga is megjegyzi, hogy Brazíliában és Lengyelországban az antipopulista erők szűk győzelmei azt jelentik, hogy a kulcsfontosságú demográfiai adatok (fiatalok, kisebbségek) kis kilengése megbillentheti a választásokat. További jogorvoslati lehetőségek közé tartozik a független média, a civil társadalom és a szupranacionális korlátok (például az uniós jogállamisági mechanizmusok) megerősítése. Ebben a fejezetben a hangsúly a demokratikus normák és intézmények megerősítésén van, hogy a "többségi diktatúrának" ellen lehessen állni.

A módszer és az érvek kritikai értékelése

Sadurski módszertana elsősorban minőségi és összehasonlító. Az esetek széles skálájára támaszkodik – Magyarországtól és Lengyelországtól Indiáig, Brazíliáig, a Fülöp-szigetekig és Venezueláig –, és gyakran használ bizonyítékként jogi fejleményeket és intézménytörténeteket. Ez a szélesség erősség: globális perspektívát kölcsönöz, és közös mintákat mutat a rendszerek között. Például az általa azonosított intézményi taktikákat (elfogás, duplikáció stb.) más tudósok is megerősítik, akik Lengyelország "alkotmányos sakkját" vagy a magyar média hatalomátvételét tanulmányozzák. A Lengyelországról szóló Stambulski-tanulmány kifejezetten megerősíti Sadurski beszámolóját a populista "legális sakk" és a fokozatos hatalomszerzés leírásával. Ez a külső kutatással való összhang megerősíti Sadurski állításait.

Az összehasonlító megközelítésnek azonban vannak korlátai. A könyv gazdag leírásokat kínál, de nem használ formális empirikus teszteket. A kritikusok megkérdőjelezhetik, hogy Sadurski túlságosan leegyszerűsíti-e az országok közötti különbségeket. Például a populizmus egy többségi elnöki rendszerben (Brazília) különbözik a parlamentáris rendszerben (Csehország) tapasztalttól, de a könyv gyakran egy keret között kezeli őket. Ezenkívül az intézményi cselekvések előnyben részesítésével Sadurski alábecsüli a populizmus kulturális és diszkurzív aspektusait. Egyes kommentátorok azzal érvelnek, hogy a narratíva és az intézményi stratégiák mélyen összefonódnak. Sadurski elismeri a populista retorikát, de a könyv intézményi lencséje elhanyagolja a média, a közösségi hálózatok és a tömegpszichológia populista mozgalmait.

Az érvelést illetően Sadurski logikailag következetes: konkrét taktikákat kapcsol össze az ok-okozati lánc kimeneteleivel (pl. a bírósági csomagolás a jogállamiság gyengüléséhez vezet). Normatív álláspontja mégis világos és szégyentelenül liberális demokráciapárti. Ez meggyőző erkölcsi erőt eredményez, de az elfogultság kritikáját ösztönözheti. Egyesek azzal érvelhetnek, hogy az összes populizmus negatívként való kezelése összekeveri az eltérő jelenségeket. Például a baloldali populizmusokkal (mint például a görögországi Sziriza vagy a venezuelai chavismóval) csak enyhén foglalkoznak, mivel a könyv leginkább a tekintélyelvű változatokra összpontosít. Továbbá, bár Sadurski a populizmus hat olyan elemét idézi, amelyek átfedésben vannak az akadémiai definíciókkal (pl. Mudde "vékony ideológiája" az emberek kontra elit), nem vesz részt mélyen elméleti vitákban arról, hogy a populizmus eredendően illiberális-e, vagy együtt élhet-e progresszív ügyekkel. Röviden, érvelése inkább az alkotmányelméleten alapul, mint a politikai szociológián; Azok az olvasók, akik a populista érzelmek szociológiai elemzését várják, kissé egyoldalúnak találhatják a kezelést.

A bizonyítékok elsősorban jogi szövegekből, bírósági határozatokból és nyilvános akciókból származnak, kiegészítve az online szimpóziumon elhangzott kommentárokkal. Ezek a példák meggyőzően illusztrálják Sadurski álláspontját (pl. a lengyel abortuszítélet, Zeman cseh elnök alkotmányellenes manőverei). A bizonyítékok azonban nagyrészt kvalitatívak. Mennyiségi mérőszámok (például közvélemény vagy korrupciós indexek) hiányoznak. Az érvet szisztematikus adatokkal is megerősíthetik, például a populista kormányzású országokban a jogállamisági pontszámok csökkenésével. Fennáll annak a veszélye is, hogy drámai eseteket szednek ki; az olvasóknak bízniuk kell abban, hogy Sadurski reprezentatív példákat választott. Mindazonáltal sok ország bevonása enyhíti ezt: ha ugyanez a minta jelenik meg Európában, Latin-Amerikában és Ázsiában, az valós jelenségre utal.

Összességében Sadurski ösztöndíja alapos és jól hivatkozott. Vezető alkotmányteoretikus, és ez a szakértelem a jogi elemzés gondosságában mutatkozik meg. A bírósági ítéletek, alkotmányszövegek és jogszabályi változások kezelése részletes és hiteles. Ahogy Jean Cohen megjegyzi, ő "az alkotmányosság elismert szakértője", aki "kifinomult elemzést" kínál. Úgy tűnik, hogy a könyv nem populista retorikára támaszkodik (ez a buktató, amitől óva int tőle), hanem intézményi tényekre. Másrészt kritizálhatnánk, hogy a jogra való összpontosítás némileg statikussá teszi a narratívát; A populizmus is tömegmozgalmi jelenség, és Sadurski megközelítése alábecsülheti a mögötte álló szerves társadalmi dinamikát vagy gazdasági tényezőket. De alkotmányos elemzésként koherens.

Következmények a demokráciára, a jogállamiságra és a populizmusra kontextusban

Sadurski megállapításai kijózanító következményekkel járnak. Megmutatja, hogy a liberális demokrácia alapvető intézményeit – alkotmányokat, bíróságokat, médiát, civil társadalmat – a populisták többfrontos támadása alatt tartják. Megerősítést nyer az az elképzelés, hogy a demokráciákat a populisták egyszerűen lebonthatják: a puccsok helyett az erózió lopakodó. Ez arra utal, hogy a demokrácia ellenálló képessége nemcsak az eljárásoktól (választásoktól) függ, hanem a fékek és ellensúlyok mélyebb normáitól is. Amikor Sadurski a demokráciát "betegnek" nevezi, azt érti, hogy a pluralizmus normája belülről romlott: a többség már nem érzi magát kötve a törvényhez, és a kisebbségek elveszítik a védelmet.

A jogállamiság témája központi szerepet játszik. A bírósági elfogás és az alkotmányos felforgatás dokumentálásával Sadurski azt sugallja, hogy a jogi védelem törekeny a populista uralom alatt. Ez összhangban van a tágabb elmélettel: a legújabb kutatások szerint a populista kormányok különösen gyengítik a jogállamiságot ott, ahol a jogi hagyományok már gyengülnek. Sadurski elemzése ugyanezt sugallja: olyan országokban, mint Lengyelország és Magyarország (ahol korábban viszonylag erős bíróságok voltak), a jog elleni támadások élesek és gyorsak voltak. Összefoglalva, a könyv megerősíti azt az elképzelést, hogy a robusztus jogi intézmények a demokrácia tűzfala; ha egyszer megtörik, a populizmus elburjánzhat.

A populizmus terjedésével kapcsolatban Sadurski megjegyzi, hogy a gazdasági vagy egészségügyi válságok kihasználhatók, de úgy találja, hogy a COVID-járvány ironikus módon nem erősítette a populizmust. Valójában a populista rezsimek gyakran láthatóan kudarcot vallottak, amint azt fentebb tárgyaltuk. Az eredmény azonban – eddig – nem automatikus demokratikus megújulás. Sadurski arra figyelmeztet, hogy még a populisták szembetűnő kudarcai sem feltétlenül jelentik választási vereségüket. Ez azt jelenti, hogy a demokratikus társadalmaknak proaktívnak kell lenniük: a válságból való tanulás önmagában nem elegendő, ha a szavazókat továbbra is a sérelmek mozgósítják. Az "ellenszerek" fejezet ezért proaktív intézkedésként hangsúlyozza a polgári cselekvést, a részvételt és az intézményi reformot.

Sadurski következtetései a politikai elmélettel is keresztezik egymást. A populizmus intézményi definíciója egybecseng Cas Mudde populizmus koncepciójával, amely a társadalmat homogén népre és korrupt elite oszítja. Sadurski nem vitatja ezt az ideológiai magot; inkább azt mutatja meg, hogyan játszódik le a formális struktúrákban. Ebben az értelemben munkája kiegészíti azokat a teoretikusokat, akik hangsúlyozzák a populisták kizárólagos legitimitásra való igényét. Sadurski szó szerinti demokráciáról alkotott

elképzelése annak az elképzelésnek a konkrét megvalósítása, hogy a populisták elutasítják a pluralizmust. A könyv valós példák (Orbán Magyarországa, Modi India, Duterte Fülöpszigetei stb.) dokumentálásával köti össze az absztrakt elméletet a gyakorlattal.

A gyakorlatban a *populisták világváránya* arra figyelmeztet, hogy a demokrácia csak akkor maradhat fenn, ha intézményeit aktívan védik. Sadurski arra utal, hogy a jogi tervezés számít: az alkotmányoknak meg kell akadályozniuk a visszaéléseket azáltal, hogy megnehezítik az alapvető jogok egyszerű parlamenti többséggel történő felülbíráását. Talán még ennél is fontosabb, hogy a politikai kultúra számít: amikor a választók elvárják, hogy az intézmények pártatlanul működjenek, a populisták nem tudják könnyen lebontani őket. Ez összhangban van az intézményi örökséggel kapcsolatos tudományokkal: azokban az országokban, ahol a törvény tiszteletben tartása "elvárt viselkedés", gyengébb populista hatásokat tapasztalnak. A politikai tanulság az, hogy a demokratikus normák megerősítése (az oktatás, a médiaszabadság és a transznacionális támogatás révén) ugyanolyan fontos, mint bármely formális reform.

Valós példák bővelkednek a könyv terjedelmében. Lengyelország és Magyarország sok dolgot szemléltet: a bíróságok tömését, a média hatalomátvételt és a látszólag megválasztott vezetők alkotmányos átírását. Az Egyesült Államok és Brazília is szem előtt van: Trump bírósági harcai és Bolsonaro bíróságainak delegitimálása Sadurski kereteit visszhangozzák. További esetek közé tartozik a Fülöpszigetek Duterte (agresszív végrehajtó hatalom) és India Modi alatt (a kisebbségeket érintő többségi nacionalizmus). Ezen esetek összekapcsolásával Sadurski megmutatja, hogy a populista játékkönyv közös mintái hogyan ívelnek át kontinenseken.

Erősségek és lehetséges kritikák

Erősségek: A könyv alapossága és időszerűsége széles körben ismert. Sadurski elismert alkotmánytudós (aki még a lengyel populisták támadásait is túlélte), így tekintélye súlyt ad. Összehasonlító megközelítése különösen értékes: egyetlen olvasó sem tagadhatja, hogy a különböző régiók populista stílusú vezetői gyakran hasonló taktikát alkalmaznak. Az intézményi fókusz üdítő ellenpontja a retorikával foglalkozó populista irodalom nagy részének. A bírálók dicsérete kiemeli eredetiségét a populizmus és a bíróságok és a COVID összekapcsolásában. Az írás tömör és világos, egyensúlyt teremt a tudományos szigorban és a hozzáférhetőségben. Végül a nyilvános vita és a külső kommentárok beillesztése több perspektívával gazdagítja az elemzést.

Gyengeségek/potenciális kritikák: Néhány terület kritikát igényel. Először is megkérdőjelezhetjük a benne rejlő ok-okozati összefüggést. Sadurski gyakran kezeli az intézményi változásokat és a populista hatalmat egyidejűként, de a könyv nem bontja ki, hogy a populizmus visszaesést okoz-e, vagy egyszerűen csak ott virágzik, ahol az intézmények törékenyek voltak. Másodszor, az elitek és intézmények hangsúlyozása figyelmen kívül hagyhatja a hétköznapi polgárok szerepét. A könyv "valódi emberekről" beszél, de viszonylag kevés helyszíni interjút vagy társadalmi adatot tartalmaz. Harmadszor, a mű implicit módon normatív: feltételezi, hogy a populizmus célja mindig a hatalom a jogok rovására. Bár ez sok esetre illik, egyesek azzal érvelnek, hogy az elitellenes mozgalmak az érdemi egyenlőség mellett is küzdhetnek. A tekintélyelvű eredményekre összpontosítva Sadurski összekeverhet

minden populizmust a tekintélyelvű sodródással, míg az olyan tudósok, mint Cas Mudde, különbséget tesznek az "inkluzív" és a "kizárólagos" populisták között. Negyedszer, a világjárvány részei, bár éleslátóak, kissé spekulatívak: a könyv a COVID elején íródott (2022 közepén jelent meg), így a hosszú távú választási hatások nem voltak teljesen ismertek. Végül az "ellenszerek" fejezet, bár komoly, tartalmaz néhány javaslatot (például a kötelező szavazást), amelyek politikailag irreálisak lehetnek, vagy ellentmondanak Sadurski liberális értékeinek. Az olvasók részletesebb stratégiát kívánhatnak az olyan beágyazott rendszerekre, mint az EU vagy az Egyesült Államok. E figyelmeztetések ellenére a *populisták világjárványa* nagymértékben hozzájárul. Azt az elképzelést terjeszti elő (a politikaelméletben általános), hogy a demokráciát az intézményeknek éppúgy meg kell védeniük, mint a választásoknak. Holisztikus elemzése – amely átível az alkotmányokra, a bíróságokra, a médiára és a válságkezelésre – sokrétű tanulsággal szolgál: a populizmus nem csak egy politikai stílus, hanem az intézményi változás programja. Egy olyan időszakban, amikor sok demokrácia populista kihívásokkal néz szembe, Sadurski érvei és diagnózisai időszerűek és riasztóak. A könyv egyértelmű üzenettel zárul: a jogállamisági demokrácia túlélése az igazságszolgáltatás, a civil társadalom és a választók éberségén múlik.

Források: Sadurski saját érvei a *populisták világjárványából származnak*. A kiválasztott részekhez és recenziókhoz idézetek kerülnek (lásd a hivatkozásokat). A populizmus definíciói a szokásos tudományos használatot követik.

***Yasser Kureshi* "Felsőbbrendűsége törekszik: A bírói hatalom törekvése Pakisztánban"**

Yasser Kureshi *Seeking Supremacy* című könyve azt vizsgálja, hogy Pakisztán legfelsőbb bíróságai hogyan váltak a katonai rezsimnek tiszteletteljes partnereiből a politika egyre magabiztosabb, "felsőbbrendűségi" szereplőivé. Ahogy az egyik leírás megjegyzi, a könyv "keretet dolgoz ki a katonai helyzettel szembeni bírói asszertivitás eltolódásának magyarázatára, Pakisztánt megvilágító esettanulmányként használva". Kureshi azzal érvel, hogy a bírák stratégiaileg reagálnak a karrierjüket és hírnevüket alakító intézményekre és hálózatokra. Az egymást követő korszakokban a pakisztáni igazságszolgáltatás kulcsfontosságú külső közönsége – először a katonai vezetés, majd az átpolitizált ügyvédi kamara és a nyilvánosság – megváltozott, ami arra késztette a bírakat, hogy megváltoztassák jogi és politikai döntéseiket. A könyv ezt a fejlődést három történelmi szakaszon keresztül követi nyomon ("lojális", "ellenőrzött" és "konfrontatív" bíróságok), dokumentálva, hogy a bíróságok kezdetben hogyan tartották fenn a puccsokat és a széles körű végrehajtó hatalmat, de később széles körű közérdekű pereskedésbe és konfrontációba keveredtek mind a

tábornokokkal, mind a választott kormányokkal (ami a 2007–2008-as Ügyvédi Mozgalommal és egy polgári miniszterelnök elbocsátásával tetőzött). Például Kureshi megmutatja, hogy az 1947–1977-es "Hűséges Bíróság" korszakában a bírákat "arra ösztönözték, hogy mérlegelési jogkört biztosítsanak a végrehajtó hatalomnak... és a katonai rezsim előjogainak fenntartása", míg 1999 és 2017 között "a bírói felsőbbrendűség független programját követték, amelyet populista érvelés támogatott" mind a katonai, mind a polgári vezetőkkel szemben.

Fő érvek és megállapítások

Kureshi központi érve az, hogy a bírói hírnév és a karrierösztönzők – a bírák felelősséggel tartozásának közönsége – magyarázzák a pakisztáni bíróságok változó viselkedését. Amikor a hadsereg volt a domináns hatalmi bróker, ez alkotta a kritikus külső közönséget: a tábornokok által kinevezett bírák rezsimpártiak voltak. Mivel az 1990-es években a középosztálybeli, helyi végzettségű háttérből toborzott fiatalabb bírák domináltak, hiányoztak belőlük azok az elit kapcsolatok, amelyek egykor az igazságszolgáltatást a hadsereghez kötötték. Ehelyett ezek a bírák civil körök (ügyvédek és média) jóváhagyását kérték a tárgyalóteremben, elősegítve a közönség eltolódását. Ez a fokozatos elmozdulás azt jelentette, hogy a 2000-es évekre a legfelsőbb bíróságok már nem tekintették a katonaságot elsődleges patrónusuknak. Kureshi szerint a gyakorlatban ez a bírói aktivizmus fellendüléséhez vezetett: a Legfelsőbb Bíróság Iftikhar Chaudhry főbíró vezetésével számos rendeletet adott ki a gazdaságpolitikáról, a korrupcióról, az árszabályozásról, sőt az erőszakos eltüntetésekéről is – behatolva az egykor a végrehajtó hatalom számára fenntartott szférákba. Amikor Pervez Musharraf tábornok 2007-ben megpróbálta eltávolítani Chaudhryt, a bírák és az ügyvédek országszerte ellenálltak, ami elindította az Ügyvédi Mozgalmat és végül az igazságszolgáltatás visszaállítását. A Kureshi által tanulmányozott időszak végére a bíróságok egyfajta bírói felsőbbrendűséget érvényesítettek, a jogok és az átláthatóság populista nyelvezetét használva szembeszálltak minden általuk illegitimnek ítélt hatalmi központtal (katonaság vagy párt). Összefoglalva, Kureshi úgy találja, hogy a bíróság összetételében és közönségében bekövetkezett változások – nem csak a formális jogi szabályok változásai – vezették a bíróságok elmozdulását az együttműködéstől a konfrontáció felé.

Fő témák és fogalmak

- Közönségalapú igazságügyi politika: Az egyik fő téma az, hogy a bírák "jogi és politikai preferenciáikat a karrierjük és hírnevük meghatározására jogosult közönségre reagálva alakítják ki". Pakisztánban egykor a katonaság és az uralkodó bürokraták voltak ezek a közönségek, de idővel a politikailag aktív ügyvédi tanácsok és a sajtó egyre befolyásosabbá váltak.
- Katonai-bírói kapcsolatok: Kureshi feltárja a bíróságok hosszú történetét, mint az egymást követő katonai rezsimok szövetségeseit. Az első évtizedekben a bíróságok gyakran adtak jogi fedezetet a puccsoknak és a tekintélyelvű intézkedéseknek. Egy megfigyelő megjegyzi, hogy a demokraták az igazságszolgáltatást Pakisztán történelmének nagy részében "a hadsereg fiatalabb partnerének" tekintették. Kureshi azt vizsgálja, hogyan és miért erodálódott ez az igazságszolgáltatás-katonai partnerség a külső közönség eltolódásával.
- Igazságügyi aktivizmus és populizmus: A könyv rávilágít az asszertívabb, kvázi-populista

igazságszolgáltatás felemelkedésére. A 2000-es években a bíróságok elkezdtek felvenni a közérdekű ügyeket *suo moto* (hivatalos petíciók nélkül), reagálni a médiajelentésekre, és a szociális jólét szempontjából megfogalmazni a döntéseket. Kureshi ezt a bírói felsőbbrendűség populista indokaként írja le. A bírák széles alkotmányos hatásköröket (nevezetesen az 1973-as alkotmány jogokra vonatkozó rendelkezéseit) használtak fel a politikába való beavatkozásra, tükrözve a "politika igazságszolgáltatásának" témáját. • Intézményi fejlődés és jogi kultúra: E témák mögött kulcsfontosságú intézményi reformok húzódnak meg. Például az 1973-as alkotmány kiterjesztette a bíróságok hatáskörét az alapvető jogok érvényesítésére, és a későbbi módosítások (pl. 2010-ben) igazságügyi bizottságokat hoztak létre a kinevezések ellenőrzésére. Eközben nőtt az ügyvédi kamarákból történő toborzás: a legfelsőbb bírósági bírák egyre inkább az ügyvédek soraiból érkeztek, olyan jogi kultúrát hozva, amely a végrehajtó hatalommal való konfrontációt részesítette előnyben. Ezek a változások – új joghatóságok, megváltozott kinevezési folyamatok és politikailag tudatos ügyvédi kamara – tágabb háttérrel képeznek az igazságszolgáltatás változó viselkedéséhez.

Elméleti keret és módszertan

Kureshi a politikatudományból, különösen Lawrence Baum munkájából származtatott közönségalapú elméleti keretet alkalmaz. Azt állítja, hogy a bírák normái és preferenciái a karrierjüket befolyásoló intézmények és hálózatok ("közönségek") alapján alakulnak. Ebben a szintézisben mind az ötletek (jogi normák, presztízs), mind az érdekek (karrier előremenetel) szerepet játszanak. Kureshi kifejezetten "integrálja az ötleteken alapuló és az érdeklődésen alapuló magyarázatokat" egy általánosítható keretbe. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a könyv nem pusztán stratégiai hasznosságmaximalizálónak vagy tisztán normavezérelt szereplőként kezeli a bírákat, hanem megmutatja, hogy a változó ösztönzők és a normatív légkör hogyan hatnak egymásra.

Empirikusan a tanulmány vegyes társadalmi-jogi módszertant alkalmaz. Kureshi több mint ezer legfelsőbb bírósági és legfelsőbb bírósági ítéletet elemz, valamint alkotmányos szövegeket és levéltári dokumentumokat a kinevezésekről. Ezt levéltári kutatásokkal (történelmi feljegyzések, kormányzati dokumentumok) és nyugalmazott bírákkal és ügyvédekkel készített mélyinterjúkkal egészíti ki. Szociológiai adatokat is összeállít a bírák háttéréről, hogy nyomon kövesse az elit és a középosztály összetételét az idő múlásával. Ahogy az egyik recenzius megjegyzi, a könyv "mélyinterjúkat, levéltári kutatásokat, alkotmányos összehasonlításokat és doktrinális elemzéseket ötvöz" a vizsgálatában. Ez az interdiszciplináris megközelítés – a jogi doktrinális elemzést politikai és történelmi bizonyítékokkal ötvözve – alátámasztja Kureshi következtetéseit.

A pakisztáni igazságszolgáltatás történelmi és politikai kontextusa

Kureshi három szakaszra osztja Pakisztán történelmét, amelyek mindegyike külön bírói álláspontot jelöl:

- A lojális udvar (1947–1977): A függetlenségtől kezdve Ayub Khan és Yahya Khan katonai rezsimein át a felsőbb bíróságok nagyrészt támogatták a katonai uralmat. A könyv bemutatja, hogy Ayub elnök (1958–69) alatt a katonaság által ellenőrzött igazságügyi minisztérium kezelte a bírói kinevezéseket, így a bírakat jutalmazták a végrehajtó hatalom iránti tiszteletért. Az 1958-as puccs jóváhagyása és a politikai ellenzékkel szembeni szelektív tolerancia ezt a mintát tükrözte: a bírák "a végrehajtó diszkréciót részesítették előnyben... és a katonai rezsime előjogainak fenntartása." Csak rövid ideig, Zulfikar Ali Bhutto (rövid életű) polgári kormánya alatt 1972–77-ben a Legfelsőbb Bíróság megtámadta a múltbeli katonai akciókat (pl. Yahya 1968-as puccsának megsemmisítése *Asma Jilani*-ban), de a bíróságok még akkor is gyakran a kormányhatalom oldalára álltak, nem pedig a katonaságra.

- Az ellenőrzött bíróság (1977–1999): Zia ul-Haq tábornok hadiállapotát (1977–85) kényelmetlen együttműködés, majd konfrontáció jellemzi. Kezdetben Zia olyan bírakat léptetett elő, akiket korábban figyelmen kívül hagyott; cserébe a Legfelsőbb Bíróság híresen jóváhagyta az 1977-es puccsot (*Nusrat Bhutto kontra Föderáció*, PLD 1977 SC 657). 1981-re azonban Zia arra kényszerítette a bírakat, hogy tegyenek új esküt az ideiglenes alkotmányos rend (PCO) alapján, kizorítva azokat, akik ellenálltak. Zia halála után (1988) Pakisztán az instabil többpárti demokrácia időszakába lépett. A hadsereg a színpalak mögött erős maradt, és a bíróságok általában fenntartották a hadsereg különleges kiváltságait (például a hadsereg oldalára álltak, hogy megakadályozzák a Wah kantonban dolgozó civil egészségügyi dolgozók szakszervezetbe tömörülését). Ennek ellenére az 1990-es években az igazságszolgáltatás is lassan visszaszerezte a hatalmat: a bíróságok visszaszerezték az ellenőrzést a bírói kinevezések felett, és elkezdtek megkérdőjelezni a végrehajtó politikát, ahogy az ügyvédi kamara egyre politikusabbá vált. Kureshi ezeket az 1977–99-es változásokat a tanács összetételében bekövetkezett változásoknak (fiatalabb, kevésbé a hadsereghez kötődő bírák) és az átpolitizált ügyvédi kamara felemelkedésének tulajdonítja, amely egyre inkább reformot követelt.

- A konfrontatív bíróság (1999–2017): Ebben a korszakban a bíróságok asszertív szereplőkké váltak. Még akkor is, amikor a Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta Musharraf 1999-es puccsát (szigorú korlátokat szabva), ragaszkodott a jogok és a fejlődés védelméhez. Chaudhry főbíró 2005-ös felemelkedése a közérdekű joggyakorlat megugrását váltotta ki (a privatizációról, a nyersanyagárról, sőt az erőszakos eltüntetésekről is). A csúcspont 2007–2008-ban következett be: Chaudhry és Musharraf konfrontációja rövid időre elmozdították, majd országos ügyvédi tiltakozások következtek, és végül visszaállították a felhatalmazott padot. Musharraf bukása után (2008) az igazságszolgáltatás továbbra is *suo moto* hatalmat gyakorolt, ezúttal polgári vezetőket célozva. Nevezetesen, 2017–2018-ban a Legfelsőbb Bíróság (Saqib Nisar főbíró vezetésével) több tucat *suo moto* ügyet kezdeményezett, és ellentmondásos módon kizárta Nawaz Sharif miniszterelnököt korrupciós vádak miatt. Kureshi azzal érvel, hogy a szelektív elszámoltathatóság ezen epizódja a bírák, a hadsereg és egy új politikai párt (PTI) koalícióját tükrözte, amely megfékezte a kormányzó PML-N-t. A záró években Kureshi a bírák saját belső konfliktusait is megvizsgálja (pl. Qazi Faez Isa bíró 2022-es ügye), mint bizonyítékot arra, hogy még maga az igazságszolgáltatás is megosztott lett.

Ezek a történelmi elemzések aláhúzzák Kureshi megállapításait: a bírósági viselkedés nem érthető meg Pakisztán politikai küzdelmeitől függetlenül. Megmutatja, hogy a bírói autonómia és az asszertivitás változásai egybeestek az állam és a társadalom közötti kapcsolatok, az alkotmányos hatáskörök és a jogi kultúra szélesebb körű átalakulásával (amint azt más megfigyelők is megjegyezték).

Kritikai elemzés: erősségek, gyengeségek és hozzájárulások

- Erősségek és hozzájárulások: *A Seeking Supremacy* eredetiségét és szigorúságát dicsérik. A tudósok megjegyzik, hogy "erőteljes elméleti betekintést" kínál, amely túlmutat Dél-Ázsián, és "modellt nyújt az összehasonlító igazságügyi politika kutatásához". Közönségalapú keretrendszere új utakat nyit azáltal, hogy egyesíti a bírói magatartás ötletalapú és érdekalapú modelljeit. Empirikusan Kureshi több mint ezer bírósági ügy és kiterjedt levéltári anyag gondos elemzése példátlan Pakisztán számára. A narratíva gazdagon részletes és jól alátámasztott, "gazdagon textúrázott tanulmányt" ad a pakisztáni bíróságokról. A könyv terjedelme az összehasonlító tudományhoz is hozzájárul: záró fejezete kifejezetten alkalmazza Pakisztánból származó tanulságokat más kontextusokra (pl. Egyiptom, Törökország, India). Összefoglalva, *a Seeking Supremacy* mind a politikatudományt, mind a jogtörténetet előremozdítja azáltal, hogy megvilágítja, hogyan válhatnak a tekintélyelvű bíróságok független szereplőkké, és pótolja a dél-ázsiai alkotmánytanulmányok hiányát.

- Gyengeségek és korlátok: A bírálók kevés lényegi hibát észlelnek, de vannak hiányosságok. A legtöbbet idézett kritika a könyv könnyed kezelése a Szövetségi Shariat Bíróságról, egy pakisztáni iszlám fellebbviteli bíróságról. Kureshi csak egy bekezdést szentel ennek az intézménynek, anélkül, hogy megmagyarázná, hogy bírái miért kerültek el egységesen a katonai rezsim megkérdőjelezését. Egy másik apró pont az ügyek táblázatának vagy strukturált függelékének hiánya: a legfontosabb ítéletek összeállított listája (évenként vagy fejezetenként) megkönnyítette volna az elemzés követését. Ezek a kérdések nem ássák alá Kureshi alapvető érvelését, de a pakisztáni igazságszolgáltatás jövőbeli kutatásának területeit javasolják.

Kritikai fogadtatás és tudományos kritikák

Az akadémikusok lelkesen fogadták *a Felsőbbrendűség keresését*. A politikatudomány és a jog bírálói kiemelik annak egyértelműségét és jelentőségét. Tamir Moustafa például "az összehasonlító igazságügyi politika kutatásának modelljének" nevezi, amely ötvözi a mély kontextust az általános elmélettel. Tom Ginsburg dicséri Kureshi-t, amiért "több bizonyítékot fonott össze egy gazdag textúrájú tanulmányba", amely világszerte hasznos a tudósok számára. Lawrence Baum "meggyőzőnek" találja a narratívát, megjegyezve, hogy ügyesen alkalmazza a közönség koncepcióját a bíróságok függetlenség felé való elmozdulásának magyarázatára. Richard Albert arra a következtetésre jut, hogy "gyönyörűen van megírva" és "erősen ajánlott", különösen a többmódszeres megközelítése miatt. Még a szakvéleményezők is (például a *Journal of Development Studies*) hangsúlyozzák a pakisztáni intézmények megértéséhez való hozzájárulását. Összességében a kritikusok egyetértenek abban, hogy Kureshi munkája az eddigi legátfogóbb a pakisztáni igazságszolgáltatással kapcsolatban, rávilágítva arra, hogy a bíróságok hogyan konszolidálják a hatalmat. A kisebb kritikák (mint például a Shariat Court fenti pontja) viszonylag korlátozottnak tekinthetők.

Források: Ez az összefoglaló Kureshi *Seeking Supremacy* (2022) című könyvére, valamint a közzétett kritikákra és kommentárookra támaszkodik. A legfontosabb hivatkozások közé tartozik a Bloomsbury Pakistan részletes áttekintése, vezető tudósok jóváhagyási idézetei és a kapcsolódó tanulmányok kontextuális elemzése.

***Benjamin G. Engst* "A bírói hatalom két arca: az igazságszolgáltatási-politikai alkudozás dinamikája"**

Bevezetés

Benjamin G. Engst *A bírói hatalom két arca* (2021) című könyve új elméletet kínál arról, hogy az alkotmánybíróságok hogyan alakítják a politikát döntéseik révén. Engst azzal érvel, hogy a bíróságok közvetlen és közvetett befolyást gyakorolnak a választott ágakra azáltal, ahogyan ítéleteket hoznak. A bírói hatalom első arcában a bíróságok kifejezetten utasítják a törvényhozást és a végrehajtó hatalmat az alkotmányellenes törvények orvoslására (pl. a törvények módosításával vagy határidők előírásával). A bírói hatalom második arcában a bíróságok megelőző befolyást gyakorolnak: a politikai szereplők a jövőbeni bírósági felülvizsgálattól tartva a törvényhozás előtt korlátozzák politikai javaslataikat, és gyakorlatilag "cenzúrázzák" a jogszabályokat a bíróság beavatkozására számítva. Így a bíróság létezése még hivatalos döntés nélkül is arra készteti a jogalkotókat, hogy csendben módosítsák a törvényt, ami "a bírósági eljárás csendes formájához" vezet.

Ez a munka az igazságügyi politikáról szóló vitákon alapul és előmozdítja azokat. Alkalmazza a klasszikus nézetet (pl. Hamilton *Federalist No. 78*), miszerint a bíróságok a leggyengébb ág, amely "nincs befolyással a kardra vagy a pénztárcára", a politika igazságszolgáltatásáról szóló újabb irodalom (Stone Sweet 1992, Landfried 1992, Kommers 1994, Vanberg 2001, 2005) és az autokorlátozás (törvényhozási önkorlátozás) elméletei mellett. Engst ezeket az intuíciókat egy játékelméleti "igazságügyi-politikai-párbeszéd" modellben formalizálja, és empirikusan teszteli a német Szövetségi Alkotmánybíróság (GFCC) új adataival. Az eredmény egy átfogó beszámoló arról, hogy a bíróságok mikor és hogyan használják döntéseiket a politikai ágakkal való alkudozás eszközeként. Engst munkáját "játékváltóként" dicsérték; Visszautasítja azt az elképzelést, hogy a bíróságok a közvélemény vagy a politikai nyomás passzív fogadói, ehelyett azt mutatja, hogy a bíróságok proaktívan alakíthatják a politikát mind parancsaikkal, mind a végzésekkel való fenyegetéssel.

A bírói hatalom két arca – alapfogalmak

Engst tágran határozza meg a bírói hatalmat, mint a bíróság azon képességét, hogy döntéseivel befolyásolja a politikai szereplőket. Döntő fontosságú, hogy megkülönbözteti a tartalmi alapú hatalmat (a bíróságok véleményének lényegét) a külső támogatástól. Míg az igazságügyi szakirodalom nagy része a függetlenséget (intézményi biztosítékok és nyilvános legitimitás,

amelyek lehetővé teszik a bíróságok számára, hogy a megtorlástól való félelem nélkül cselekedjenek) vagy a stratégiai ügyválasztást (nyilvánosságot kereső bíróságok) hangsúlyozza, Engst azzal érvel, hogy a döntések tartalma maga is hatalomforrás lehet. Ezt klasszikus példákkal illusztrálja: az Egyesült Államok *Brown kontra Oktatási Tanács* (1954) döntés segített véget vetni a szegregációnak; A német abortuszjoggyakorlat alakította az egymást követő törvényeket (Landfried 1992; Vanberg 2005); és az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bíróságának *Miller* (Brexit) ügye megerősítette a Parlament kezét.

Engst ezeket a hatásokat a bírói hatalom "két arcának" nevezi (Bachrach és Baratz hatalmi elméletéből kölcsönözve). Első szempontból a bíróság írásbeli döntése közvetlenül korlátozza a politikát. Például az alkotmánybíróság alkotmányellenesként hatályon kívül helyezhet egy törvényt, és határidőre elrendelheti, hogy a jogalkotó módosítsa vagy újra hatályba léptesse azt. A bíróság így irányelveket ad ki a politikai ágaknak – például a jogorvoslat vagy a határidő meghatározásával. Az ilyen irányelvek különböznek a pusztán "korlátozó értelmezéstől": a törvény hatályának csendes szűkítésével ellentétben az irányelvek aktívan megkövetelik, hogy a tisztviselők foglalkozzanak a hibával. Az Engst dokumentálja, hogy számos európai bíróság (köztük a német GFCC) csatolhat ilyen irányelveket és határidőket. Ebben az első arcban a bíróság hatalma látható a bírósági jegyzőkönyvben: a döntés kifejezetten megváltoztatja a politikát.

A bírói hatalom második arcában a bíróságok közvetetten befolyásolják a politikát – mielőtt bármilyen ügy eljutna hozzájuk. Itt a bírósági felülvizsgálat pusztán lehetősége megváltoztatja a törvényhozói magatartást. Engst elmagyarázza, hogy a politikai szereplők az esetleges bírósági beavatkozásokra számítva előre módosítják a számlákat (automatikus korlátozás). Mint írja, amikor a bíróság korábbi álláspontjai arra készítetik a kormányt, hogy olyan politikákat dolgozzon ki, amelyek "megfelelnek a bíróság érdekeinek, nem pedig a sajátjának", a bíróság megmutatja második arcát. Más szóval, a jogalkotók "megelőző jelleggel cenzúrázhatják saját viselkedésüket a bírósági felülvizsgálatra számítva". Ezt a jelenséget esettanulmányokban is megfigyelték (pl. Stone Sweet Franciaországban; Landfried Németországról), de Engst szisztematikusan ok-okozati hatásként kezeli. Az eredmény egy finomabb, "csendes" bírói jelleg: a politikákat már módosították, hogy kifejezett döntés nélkül is megfeleljenek az alkotmányos normáknak, és így nem merül fel nyílt konfliktus.

Ez a két arc együttesen megörökíti, hogy a bíróságok hogyan gyakorolják a hatalmat "közvetlenül és közvetve" ítéleteik révén. Engst tisztázza, hogy mindkettő a bíróság azon képességén múlik, hogy hiteles fenyegetéseket és kötelező erejű döntéseket hozzon. A függetlenség és a közvélemény támogatása továbbra is kulcsfontosságú előfeltétel (a de facto végrehajtás vagy legitimitás nélküli bíróságnak nincs befolyása), de Engst újítása az, hogy magukra a bírósági végzésekre, mint a hatalom mozgatórugóira összpontosít.

Elméleti alapok

Engst elméletét a bírói politika és a hatalmi ágak szétválasztásának metszéspontjába helyezi. A klasszikus modelleket (a bíróságok "gyenge ágának" nézetét) kiegészítik az erős bírósági felülvizsgálat háború utáni tapasztalatai. A tudósok különféle magyarázatokat adtak: az olyan külső tényezők, mint a közvélemény támogatása vagy a pártösszetétel kikényszeríthetik a megfelelést (Feld és Voigt 2003; Voigt et al. 2015); endogén tényezők, például a bíróságok

vagy a politikusok stratégiai magatartása (Staton 2010; Hönnige 2011) is számít. Engst azonban azzal érvel, hogy a legtöbb modell a bírósági döntéseket pusztán eredményként kezeli, nem pedig politikai eszközként. Bachrach és Baratz (1962) és Isaac (1987) alapján importálja azt az elképzelést, hogy a hatalom magában foglalja a napirend meghatározását és a preferenciák alakítását. Így újragondolja a bírói hatalmat, hogy magában foglalja mind a cselekvéseket (az első arcot), mind a korlátozásokat (a második oldal).

Engst formálisan modellezi ezt a dinamikát. Kidolgoz egy szekvenciális igazságügyi-politikai-párbeszéd játékot (2. fejezet), amelyben a kormány politikát javasol, a bíróság reagál (fenntartja, megüti vagy változtatásokat javasol), majd a kormány választja ki, hogyan módosítsa azt. A modell meghatározza azokat a feltételeket, amelyek mellett a bíróság különböző végzéseket ad ki (pl. ha a meg nem felelés kockázatos, a bíróság határidőt szabhat), és azt, hogy a kormány hogyan várja a bírósági válaszokat az eredeti javaslat megtételekor. Ebből a modelltól Engst tesztelhető hipotéziseket vezet le. Az elmélet például azt sugallja, hogy a bíróságoknak erősebb irányelveket kell kiadniuk, ha a jogalkotó jövőbeni meg nem felelésének költségei magasak, és ezt olyan módon kell megtenniük, amely figyelembe veszi a jogalkotó megfélemlési képességét. Hasonlóképpen, a modell azt jelenti, hogy amikor a jogalkotó szigorú felülvizsgálatot vár el, akkor a konfrontáció elkerülése érdekében önkorlátozza javaslatait.

Engst a bírói és autokorlátozással kapcsolatos gazdag irodalmat is bevonja. Megjegyzi, hogy a korábbi tudósok (Stone Sweet 1992; Vanberg 2001; Kommers 1994; Hirschl 2004) azzal érveltek, hogy a bíróságok alakítják a törvényhozók viselkedését – de általában kvalitatív esetelemzés vagy általános elmélet révén. Az Engst ezeken túllép a hatás számszerűsítésével. Hangsúlyozza, hogy ellentétben azzal a nézettel, hogy a bíróságok csak kívülállók (média, közvélemény) révén jutnak hatalomra, maguk a bíróságok is proaktívan befolyásolhatják a politikát ítéleteik tartalmával. Ennek során a bírói hatalom tágabb fogalmát szorgalmazza – nemcsak azt, hogy a bíróságok túlélnek-e a kihívásokat, hanem azt is, hogy hogyan alakítják át aktívan a politikát a befolyás mindkét oldalán keresztül.

Módszertan és adatok

Engst empirikus stratégiája ötvözi az összehasonlító kontextust, a tartalomkódolást, a statisztikai modellezést és az ok-okozati következtetést. Először is megvizsgálja az alkotmánybíróságokat Európa-szerte, hogy azonosítsa azokat, amelyek rendelkeznek a hatalom mindkét oldalának gyakorlásához szükséges intézményi előfeltételekkel. Úgy találja, hogy számos európai bíróság (pl. Németországban, Franciaországban, Spanyolországban) rendelkezik formális felhatalmazással kötelező érvényű irányelvek és határidők csatolására. A német Szövetségi Alkotmánybíróság (GFCC) meggyőző esetként jelenik meg: erős függetlenséggel, népi legitimitással és szilárd felülvizsgálati jogkörrel rendelkezik. Így a könyv a GFCC-re összpontosít, mint a kvantitatív elemzés "reprezentatív esetére" (miközben a 3. fejezetben szereplő európai összehasonlításokra támaszkodik).

Az első archhoz Engst egy új adatkészletet állít össze az összes olyan GFCC határozatról, amelyben a jogszabályokat közvetlenül felülvizsgálták (580 szenátusi határozat 1991 és 2009 között). A tartomelemzés segítségével minden döntést a "bírói választás" szerint kódol: például azt, hogy a törvényt fenntartották-e vagy megsemmisítették-e, visszaküldték-e a

törvényhozásnak (és milyen feltételekkel), és hogy a bíróság kötelező érvényű irányelvet vagy határidőt csatolt-e. Különösen megkülönbözteti azokat a döntéseket, amelyek egyszerűen alkotmányellenesnek nyilvánítják azokat, és azokat, amelyek jogalkotási jogorvoslatot rendelnek el (ez utóbbiak az első arc lényege). Rögzíti az egyes esetek jellemzőit is, például azt, hogy a törvény mennyire egyértelműen sérti az alkotmányt, a kérdés politikai érzékenységet és az új jogszabályok elfogadásának várható költségeit a kormány számára.

Engst ezután ezeket a döntéseket magyarázó tényezőkhez köti. Független változókat határoz meg, amelyek rögzítik (a) az "elkerülési költségeket" – mennyire lenne költséges a kormány számára figyelmen kívül hagyni a bíróságot (pl. politikai visszahatás, közfigyelem, jövőbeli szankciók valószínűsége) – és (b) kormányzati kapacitást – olyan tényezőket, mint a törvényhozás pártellenőrzése, a pártegység vagy a költségvetési rugalmasság. Alternatív magyarázatokat is tartalmaz (kérdés jelentősége, ideológiai távolság stb.). A fő statisztikai eszköz a multinomiális logisztikai regresszió, amely modellezi annak valószínűségét, hogy egy döntés minden formát ölt (fenntartani, lecsapni vagy kikényszeríteni az irányelvet) az előrejelzők alapján. Ez a megközelítés lehetővé teszi Engst számára, hogy tesztelje modellje hipotéziseit arról, hogy a bíróság mikor dönt úgy, hogy az "első arcát" (azaz kötelező érvényű utasítást ad ki) használja egy könnyebb jogorvoslattal szemben.

A második arc esetében Engst a jogalkotási folyamathoz fordul. Megvizsgálja, hogy a német törvényeket hogyan alakítják ki és módosítják a korábbi bírósági iránymutatások fényében. Különösen a jogalkotási korlátozás két intézkedésére összpontosít: a bizottságok automatikus korlátozására (a bizottsági jelentések a bírósági nézetek internalizálását mutatják?) és a törvényjavaslatok megfogalmazására (a végleges törvényjavaslatok tükrözik-e a megelőző változásokat?). Kódolja azokat az eseteket, amikor egy "jogi jelzés" – általában egy releváns korábbi bírósági ügyre vagy véleményre való hivatkozás – bekerül a jogalkotási nyilvántartásba. Ezután azt méri, hogy az ilyen jelek okoznak-e későbbi változásokat a szabályzat tartalmában. Például, ha egy bizottsági jelentés alkotmányjogi panaszra vagy korábbi ítéletre hivatkozik, a bizottság később megváltoztatja-e a törvényjavaslatot, hogy megfeleljen annak, amit a bíróság jelezett? Az ok-okozati hatás elkülönítésére Engst különbségeket és párosítási technikákat alkalmaz: összehasonlítja a hasonló törvényjavaslatokat vagy bizottsági intézkedéseket, amelyek jogi jeleknek voltak vagy nem voltak kitéve.

Összefoglalva, Engst vegyes módszereket alkalmaz: formális elmélet és szimuláció (2. fejezet), összehasonlító intézményi felmérés (3. fejezet), bírósági döntések kvantitatív elemzése (4. fejezet) és a törvényhozási magatartás kvázi-kísérleti elemzése (5. fejezet). A játékelméleti modellezés, a tartalomkódolt esetadatok és az ok-okozati következtetés kombinációja módszertani szigorában és eredetiségében különbözteti meg tanulmányát. Ahogy az egyik recenzens megjegyzi, a könyv "innovatív megközelítést" kínál a bírói hatalom elemzésére a hagyományos mutatókon túl.

Főbb megállapítások

Engst empirikus fejezetei világos betekintést nyújtanak a bírói hatalom mindkét oldalába.

Első arc (közvetlen befolyás): A logisztikai regressziós elemzés megállapítja, hogy a GFCC valóban stratégiaiilag alkalmazza az irányelveket. Ha a törvényhozás kijátszásának költsége magas (ami azt jelenti, hogy a kormány súlyos árat fizetne a bíróság figyelmen kívül hagyásáért), a bíróság nagyobb valószínűséggel csatol kötelező érvényű utasításokat. Például, ha egy törvény erősen ellentmondásos, és valószínűleg erős közvéleményi vagy politikai ellenállásba ütközik, ha nem érinti, a bíróság egyértelmű ütemtervet szabhat ki a változtatásra. Ezzel szemben, ha a jogalkotó gyenge vagy mélyen megosztott (alacsony kapacitású), a bíróság kevésbé megterhelő jogorvoslatokat hozhat, előre jelezve a végrehajtás nehézségeit. Így Engst azt mutatja, hogy a bíróság reagál mind a saját befolyására, mind a kormány korlátaira: többet követel, ha többet tud érvényesíteni, és mérsékli a követeléseket, ha a végrehajtás irreális lenne. Ezek az eredmények alátámasztják Engst játékelméleti előrejelzéseit. Például úgy találja, hogy a közvetlen kötelező erejű utasítást (a jogorvoslat erős formáját) tartalmazó döntések gyakoribbak, ha (a) az alkotmányos probléma egyértelmű, és (b) a közvélemény nyomása nagy – olyan helyzetekben, amikor a kormány nem tudja könnyen megvonni a vállát. Ezzel szemben a határesetek esetén a bíróság egyszerűen megtámadhatja a törvényt anélkül, hogy meghatározná, hogyan javítsa ki. Engst számszerűsíti a "költségkompromisszumokat" is: a jogalkotó magasabb "kijátszási költsége" erősen növeli az irányelv valószínűségét (más tényezők állandó figyelembevételével). Minőségi szempontból Engst híres példákat dokumentál: mérföldkönek számító GFCC határozatok az abortuszról vagy az adatmegőrzésről, amelyek megfogalmazták a jogszabályi részleteket. Megjegyzi, hogy Németországban ezek a bírósági megoldások gyakran később törvénybe iktattak (Landfried 1992; Vanberg 2005) – az első arc akció konkrét bizonyítéka. A könyv tehát megerősíti, hogy a bíróságok többet tesznek, mint a törvények érvénytelenítése; gyakran aktívan alakítják a jogalkotási választ.

Második arc (előrelátó hatás): A jogalkotási magatartás elemzése erős bizonyítékot szolgáltat az előrelátó megfelelésre is. Engst úgy találja, hogy a "jogi jelek" – az alkotmányos kérdésekre való hivatkozások a szövegezési folyamat során – arra késztetik a bizottságokat, hogy a törvényjavaslatokat a bíróság irányába igazítsák. Szavai szerint "a jogi jelzéseknek kitett törvényjavaslatokat a bíróság számára készítik el". Például, ha egy törvényjavaslat kezdetben a korábban megsemmisítetthez hasonló rendelkezést tartalmaz, és a törvényhozók tudomást szereznek erről a precedensről, hajlamosak eltávolítani vagy megváltoztatni ezt a rendelkezést az elfogadás előtt. Ez a hatás szigorú tesztelés mellett is megállja a helyét: a GFCC jelzései még a politikai és eljárási tényezők ellenőrzése után is mérhető politikai változásokat indukálnak.

Érdekes módon Engst eredményei azt sugallják, hogy az előrelátó hatás leginkább a szövegezési szakaszban észlelhető, nem pedig a végső szavazásokon. A bizottsági jelentésekben – amelyek gyakran bizalmasak – a belső öncenzúrát nehéz megfigyelni, és Engst csak szerény bizonyítékot talál az önkorlátozásra. A benyújtott törvényjavaslatok tartalmának vizsgálatával és a verziók összehasonlításával azonban egyértelmű mintát mutat: amikor a jogalkotók tudják, hogy a bíróság nemrégiben érvénytelenített egy törvényt egy adott kérdésben, az új törvényjavaslatokat általában konzervatívabban írják. Lényegében a törvényhozás úgy készíti elő politikáját, hogy átmenjen a bírói mustrán. Ez a megállapítás megerősíti Hanretty megjegyzését, miszerint Engst "szilárd bizonyítékot szolgáltat arra, hogy a törvényhozók korlátozzák magukat, amikor az alkotmányossági felülvizsgálat veszélyével szembesülnek".

Összességében az eredmények átalakítják a bírói jelleg megértését. Engst arra a következtetésre jut, hogy a bíróságok változtatják a látható beavatkozás mértékét (az első arc),

de a befolyás "csendes formáját" is generálják (a második arc). Más szóval, a bírói hatalomnak nem csak egy módja van, hanem egy kontinuum. A tanulmány statisztikai szigorral és szemléltető példákkal is bemutatja, hogy az alkotmányossági felülvizsgálat dinamikus párbeszéd – a bíróságok és a törvényhozás stratégiai ciklusban reagálnak egymásra. Ahogy Staton megjegyzi, Engst azt mutatja, hogy "a bíróságok közrendre gyakorolt befolyása nemcsak a törvények megsemmisítésére vonatkozó hatalmukban rejlik, hanem abban is, ahogyan ez a hatalom befolyásolja a függőben lévő jogszabályok formáját".

Kritikai értékelés

Engst *Két arca* jelentős tudományos hozzájárulást jelent. Erősségei közé tartozik az elméleti innováció, a módszertani kreativitás és az empirikus mélység. A formális játékmóddal jól integrálható az adatokkal: világos hipotéziseket ad, amelyeket közvetlenül tesztelnek. Különösen figyelemre méltó a bírósági döntések (nem csak az ügyek kimenetelének) tartalmi elemzése – Engst szó szerint olvassa fel a bíróság "kérdéseit" a törvényhozáshoz, ami ritkán próbálkozik. Ahogy az egyik kommentátor megjegyzi, a "bírói választás szokásos intézkedéseinek" ezzel a megközelítéssel való helyettesítése "friss levegő". A vegyes módszerek (modell, esettanulmányok, regressziók, ok-okozati következtetések) megalapozott következtetéseket tesznek lehetővé: a formális és empirikus eredmények konvergenciája erősíti a bizalmat. Engst prózája is világos és kimért; gondosan meghatározza a kifejezéseket (pl. megkülönbözteti az irányelveket a korlátozó értelmezéstől), és elméletét a függetlenséggel, az igazságszolgáltatással és a fékekkel és ellensúlyokkal kapcsolatos meglévő munkák közé helyezi. A munka magas kitüntetésekkel kapott (disszertációs díj és dicsérő kritikák), és új mércét állít fel a nem többségi intézmények tanulmányozásában. Hozzájárulása túlmutat a német eseten: a bírói hatalom általános keretezésével Engst összehasonlító elemzést kér más, erős bíróságokkal rendelkező rendszerekben.

Egyetlen tanulmány sem korlátlan érvényű. Az egyik szempont az általánosíthatóság. Engst empirikus munkája a német Szövetségi Alkotmánybíróságra összpontosít. Miközben igazolja ezt a választást és összehasonlítja az intézményeket, az olvasók elgondolkodhatnak azon, hogy vajon ugyanez a dinamika érvényes-e a különböző jogi hagyományokkal rendelkező országokban. Például a kötelező határidőkkel nem rendelkező országok (mint például az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága) nem feltétlenül mutatják meg az első arcot olyan erősen. Engst ezt az európai bíróságok felmérésével ismeri el, de az adatok nagy része és sok eredmény egy rendszerre vonatkozik. A jövőbeni munkának más joghatóságokban is tesztelnie kell az elméletet.

A második kérdés az adatok és a mérés. A bírósági határozatok tartalmi elemzése szubjektív megítélést foglal magában (mi számít irányelvnek, hogyan kell felmérni a "költségeket"). Engst ezt szisztematikus kódolással és robusztusság-ellenőrzéssel enyhíti (lásd függelékeit). Ennek ellenére egyes kritikusok megkérdőjelezhetik, hogy minden releváns hatást megragadnak-e. Hasonlóképpen, a jogalkotási előrejelzés mérése eredendően bonyolult. Engst okos proxykat ("jogi jeleket") és kvázi kísérleteket használ, de a meg nem figyelt tényezők befolyásolhatják a jogalkotást. Például a nyilvános vita vagy az uniós korlátozások is megváltoztathatják a törvényjavaslatokat, amelyek a bírósági nyomásnak tulajdoníthatók. Engst megpróbálja ellenőrizni az alternatív magyarázatokat, de az ok-okozati következtetés a bonyolult politikai folyamatokban soha nem lehet tökéletes. Úgy találja, hogy a bizottsági

szintű hatások szerények, ami más dinamikára utal. Továbbra is lehetséges, hogy egyes jogalkotási alkalmazkodások informálisan vagy a bírósági fenyegetésen túlmutató pártos okokból történnek.

Egy másik lehetséges kritika a hatókör: Engst a jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatára (absztrakt felülvizsgálat) összpontosít, nem pedig az eseti elbírálásra. Így az "arcok" koncepciója kevésbé alkalmazható azokra a rendszerekre, ahol a bíróságok csak konkrét vitákat rendeznek, vagy ahol a jogalkotási felülvizsgálat ritka. Ezenkívül ezeknek az eredményeknek a normatív következményeit nem tárták fel teljesen. Ha a bíróságoknak van egy második arca, az enyhíti vagy súlyosbítja az "ellentőbbségi nehézséget"? Engst utal arra, hogy árnyalja a bírósági vitákat, de nyitva hagyja, hogy a csendes öncenzúra demokratikusan kívánatos-e. Egyesek azzal érvelhetnek, hogy perspektívája még mindig politikai tényként kezeli a bírói hatalmat, anélkül, hogy értékelné annak legitimitását.

Mindazonáltal ezek a figyelmeztetések viszonylag csekélyek a könyv ambícióinak fényében. Engst azonosította a bírói hatalom olyan mechanizmusait, amelyeket mások már régóta gyanítottak, de ritkán mértek. Elemzése kimerítő és átlátható. Az elméleti keret saját érdemein alapul, az empirikus tesztek gondosan vannak megtervezve. Összességében a mű jelentős mértékben járul hozzá az igazságszolgáltatáshoz: szókincset (két arcot) és bizonyítékot ad arra, hogy a bíróságok hogyan tudnak aktívan napirendet meghatározni. Arra készíti a tudósokat, hogy nézzenek túl a bináris felfelé vagy lefelé irányuló ügyeken, és vegyék figyelembe a bíróságok ítélelhozatalának módját és kontextusát.

Kontextus a tudományos vitákban

Engst munkája számos szélesebb irodalmat érint. A bírói függetlenség terén hangsúlyozza, hogy a formális elszigeteltség csak kiindulópont. Megjegyzi, hogy a függetlenségnek megfeleléshez kell vezetnie a hatalom átadásához. Így a bíróságok hitelessége (amely a függetlenségben és a közlegitimitásban gyökerezik) döntő fontosságú a hatalom mindkét oldala számára: enélkül az irányelveket figyelmen kívül hagyhatják, és a fenyegetéseket elutasíthatják. Engst idézi Feld és Voigt (2003) függetlenségét, mint a döntések elfogadását; A függetlenséget előfeltételként kezeli, nem pedig fókuszként, ezáltal áthidalva az intézményi és stratégiai számlákat.

Az igazságszolgáltatásban Engst közvetlenül párbeszédet folytat a politika igazságszolgáltatásának fogalmával. A hagyományos bírósági elmélet (Stone Sweet 1992, Hirschl 2004) hangsúlyozza, hogy a bíróságok hogyan válnak központi szerepet a politikai vitákban. Engst ezt finomítja: megmutatja, hogy a bírói jelleg változatos. Néha "lényeges és látható" (a bíróságok irányelvekkel sújtják a törvényhozást), néha "hallgatnak" (a bíróságok formális döntés nélkül alakítják a napirendet). Ez a korábbi eredmények újragondolására ösztönöz. Például azok a tanulmányok, amelyek a "bírói aktivizmust" a felborulások alapján számolják, figyelmen kívül hagyhatják az autokorlátozó hatást. Engst eredményei alátámasztják Vanberg autolimitációról (2001) és Stone Sweet (1992) előrelátó jogalkotásról szóló tézisét, de számszerűsítik ezeket a jelenségeket. Ennek során kiterjeszti olyan tudósok munkáját, mint Brouard (2016) és Ginsburg (2011) a bíróság és a törvényhozás együttéléséről, megmutatva, hogy a törvényhozás gyakran (akaratlanul is) saját cinkosa az alkotmányos normák végrehajtásában.

A hatalmi ágak szétválasztásával kapcsolatban Engst elemzése inkább egymástól függő nézetet sugall. A pusztá súrlódás vagy konfliktus helyett a bíróságok és a törvényhozás stratégiai párbeszédet folytat. Ez összhangban van a demokratikus elmélettel, amely némi kölcsönhatást lát (pl. az Egyesült Államok "eset vagy vita" követelménye, mint a párbeszéd egyik formája). Engst játékmodellje egyértelművé teszi, hogy az egyes ágak hogyan veszik figyelembe a másikat. Munkája érinti a jogalkotási alkut is: a bizottságban a jogalkotói vonakodás (autolimit) a külső fenyegetések által formált belső alkudozás egyik formájának tekinthető. Itt a jogalkotási felügyelettel és a napirend meghatározásával kapcsolatos szélesebb körű irodalomhoz kapcsolódhat, bár a hangsúly az igazságszolgáltatásra irányul.

Végül a jog és társadalom tudósai megjegyzik, hogy Engst tézise a jog és a politika közötti feszültségről szól. Ha a törvényhozó szereplők megelőzik a bírósági döntéseket, az vagy az alkotmányosság egészséges tiszteletének, vagy a demokratikus választásról való lemondásnak tekinthető. Maga a könyv semleges, de megállapításait valószínűleg idézni fogják a bírósági felülvizsgálat legitimitásáról szóló vitákban. A gyakorlatban azt a bizonyítékot, hogy a német parlamenti képviselők az alkotmányellenesség elkerülése érdekében módosítják a törvényjavaslatokat, pozitívan (kevesebb pazarló pereskedés, hatékonyabb politikai döntéshozatal) vagy szkeptikusan (bírói "árnyékkormányzás") lehet értelmezni. Engst munkája tehát hatással van mind a normatív elméletre (mit tegyenek a bíróságok?), mind az empirikus politikatudományra (hogyan alakítják a bíróságok a politikát?).

Válaszok és fogadtatás

Engst tanulmánya már elkezdte befolyásolni a bíróságok és a politika tudományát. Neves bírálók dicsérték hozzájárulását: Lee Epstein "játékváltónak" nevezi, amely elméletileg és empirikusan megváltoztatja a területet; Chris Hanretty megjegyzi, hogy "szilárd bizonyítékokat" szolgáltat a törvényhozás önkorlátozására. Jeffrey Staton kiemeli a könyv emlékeztetőjét arra, hogy a bírói hatalom a jogszabályok alakításában rejlik, nem csak azok megsemmisítésében. Ezek a jóváhagyások azt sugallják, hogy Engst elképzeléseit széles körben idézik majd az alkotmányossági felülvizsgálatról és a bíróság-törvényhozás kapcsolatokról szóló jövőbeli munkákban. Valójában a korai jelentések azt mutatják, hogy *A bírói hatalom két arca* már számos idézetet gyűjtött össze, ami egyre növekvő elismerésre utal (bár a teljes idézettségi adatok még mindig halmozódnak a megjelenés óta).

Empirikusan egyes tudósok valószínűleg Engst adataira és módszereire építenek. Például összehasonlíthatók az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának "orientáló" leveleinek tanulmányaival vagy Kanada törvény előtti konzultációival. Az igazságszolgáltatás-politika-párbeszéd játék hasonló modelleket inspirálhat más kontextusokban (pl. az igazságszolgáltatás-végrehajtó interakciók az elnöki rendszerekben). Ezenkívül Engst tartalomra való összpontosítása ösztönözheti a szövegelemzés és a számítási módszerek használatát az igazságszolgáltatásban (ahogy részben az idézőhálózatokkal kapcsolatos munkájában is teszi).

A mai napig nem találunk olyan publikált kritikát, amely kifejezetten Engst megállapításait célozná meg (a könyv meglehetősen friss). Azonban számítani lehet a hatókörének tudományos vitájára. Az összehasonlító jogi szakértők feltárhatják, hogy az "arcok" hogyan változnak a különböző alkotmányos tervek szerint. A politikai teoretikusok vitatkozhatnak a néma arc demokratikus vonatkozásairól. Mindenesetre Engst hiányt pótol az azzal, hogy olyan keretrendszert javasolt, amelyet mások tesztelhetnek és finomíthatnak.

Következtetés

Engst *A bírói hatalom két arca* az alkotmánybíróságok megértését javítja azáltal, hogy megfogalmazza, hogy a bíróságok hogyan befolyásolják a politikát nyíltan és burkoltan egyaránt. Az elmélet és a bizonyítékok ötvözésével Engst bebizonyítja, hogy a bíróságok nem pusztán a törvényesség reaktív őrei, hanem a politikai döntéshozatal aktív résztvevői. Megállapításai – miszerint a bíróságok kötelező érvényű utasításokat adnak ki, ha befolyásuk van, és hogy a törvényhozások megelőző jelleggel alkalmazkodnak az alkotmányos korlátokhoz – világossá teszik, hogy a bírói hatalom kétoldalú jelenség. Ez a kettős perspektíva gazdagítja a bírósági jelleggel és a hatalmi ágak szétválasztásával kapcsolatos vitákat, megmutatva, hogy a bírósági felülvizsgálat hatása túlmutat a rögzített ügyek kimenetelén, a jogalkotási tárgyalások rejtett működésére is. Miközben a jog- és politikatudományi közösségek reflektálnak erre a munkára, Engst részletes, szigorú elemzése referenciapontként szolgál mind az empirikus tanulmányokhoz, mind az elméleti vitákhoz arról, hogy a jogállamiság hogyan alakítja a demokratikus kormányzást.